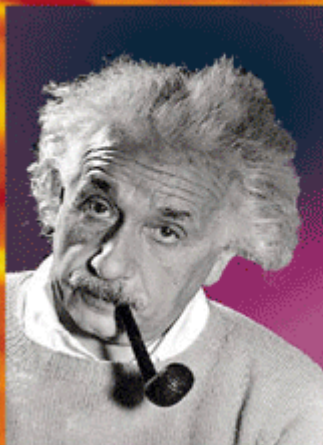

50 НОБЕЛОВИ ЛАУРЕАТИ И ДРУГИ ВЕЛИКИ УЧЕНИ ЗА ВЯРАТА СИ В БОГА

Алберт АЙНЩАЙН
Исак НЮТОН
Луи ПАСТЪОР
Галилео ГАЛИЛЕЙ
Николай КОПЕРНИК
Стивън ХОКИНГ
Макс ПЛАНК
Вернер ХАЙЗЕНБЕРГ
Блез ПАСКАЛ
Томас ЕДИСОН
Джордано БРУНО
Рене ДЕКАРТ
Леонардо ДА ВИНЧИ
Майкъл ФАРАДЕЙ
Чарлз ДАРВИН
Михаил ЛОМОНОСОВ
Ервин ШРЪОДИНГЕР
Имануел КАНТ
Георг ХЕГЕЛ
Готфрид ЛАЙБНИЦ
Жан-Жак РУСО
Сьорен КИРКЕГОР
Лудвиг ВИТГЕНЩАЙН
Жан-Пол САРТР

Антологията “50 Нобелови лауреати и други велики учени за вярата си в Бога” съдържа документирани цитати, подбрани от книгите, статиите и писмата на едни от най-авторитетните световни учени и творци.

Copyright (c) 2006, Тихомир Димитров – съставителство и преводи
Рекламно-издателска агенция “Спектра”, Варна
Петя Манолова – редактор
ISBN-10: 954-90892-5-8
ISBN-13: 978-954-90892-5-7
Всички права запазени

Тази pdf-антология се разпространява безплатно и може да бъде използвана само за некомерсиални цели. Ако желаете, можете да поставите линк към нашия сайт <http://nobelisti.com>

Печатното издание се разпространява в книжарници „Пингвините” и книжарници „Хеликон”.

Адрес на съставителя: tih777@yahoo.com

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод	6
ЧАСТ ПЪРВА. УЧЕНИ-НОБЕЛИСТИ (20 - 21 ВЕК)	7
1. Алберт АЙНЩАЙН – Нобелов лауреат за физика	7
2. Макс ПЛАНК – Нобелов лауреат за физика	10
3. Ервин ШРЪОДИНГЕР – Нобелов лауреат за физика	12
4. Вернер ХАЙЗЕНБЕРГ – Нобелов лауреат за физика	14
5. Гулиелмо МАРКОНИ – Нобелов лауреат за физика	15
6. Макс БОРН – Нобелов лауреат за физика	16
7. Робърт МИЛИКАН – Нобелов лауреат за физика	17
8. Чарлз ТАУНС – Нобелов лауреат за физика	19
9. Уилям ФИЛИПС – Нобелов лауреат за физика	21
10. Уилям БРАГ – Нобелов лауреат за физика	22
11. Артър КОМПТЪН – Нобелов лауреат за физика	24
12. Невил МОТ – Нобелов лауреат за физика	26
13. Арно ПЕНЗИАС – Нобелов лауреат за физика	27
14. Изидор РАБИ – Нобелов лауреат за физика	29
15. Абдус САЛАМ – Нобелов лауреат за физика	30
16. Антъни ХЮИШ – Нобелов лауреат за физика	31
17. Артър ШОЛОУ – Нобелов лауреат за физика	32
18. Джон ЕКЪЛС – Нобелов лауреат за медицина	33
19. Алексис КАРЕЛ – Нобелов лауреат за медицина	36
20. Джоузеф МЪРИ – Нобелов лауреат за медицина	38
21. Джордж УОЛД – Нобелов лауреат за медицина	39
22. Вернер АРБЕР – Нобелов лауреат за медицина	41
23. Ернст ЧЕЙН – Нобелов лауреат за медицина	43
24. Дерек БАРТЪН – Нобелов лауреат за химия	46
25. Кристиян АНФИНСЕН – Нобелов лауреат за химия	47
26. Валтер КОУН – Нобелов лауреат за химия	48

ЧАСТ ВТОРА. ПИСАТЕЛИ-НОБЕЛИСТИ (20 - 21 ВЕК)	50
27. Франсоа МОРИАК – Нобелов лауреат за литература	50
28. Т.С. ЕЛИЪТ – Нобелов лауреат за литература	52
29. Ръдиард КИПЛИНГ – Нобелов лауреат за литература	54
30. Александър СОЛЖЕНИЦИН – Нобелов лауреат за литература	56
31. Херман ХЕСЕ – Нобелов лауреат за литература	57
32. Анри БЕРГСОН – Нобелов лауреат за литература	59
33. Уинстън ЧЪРЧИЛ – Нобелов лауреат за литература	60
34. Иво АНДРИЧ – Нобелов лауреат за литература	62
35. Жан-Пол САРТР – Нобелов лауреат за литература	63
36. Рабиндранат ТАГОР – Нобелов лауреат за литература	65
37. Сигрид УНДСЕТ – Нобелов лауреат за литература	67
38. Исаак СИНГЕР – Нобелов лауреат за литература	68

ЧАСТ ТРЕТА. МИРОТВОРЦИ-НОБЕЛИСТИ (20 - 21 ВЕК)	70
39. Алберт ШВАЙЦЕР – Нобелов лауреат за мир	70
40. Джими КАРТЪР – Нобелов лауреат за мир	72
41. Теодор РУЗВЕЛТ – Нобелов лауреат за мир	74
42. Удроу УИЛСЪН – Нобелов лауреат за мир	75
43. ДЕ КЛЕРК и МАНДЕЛА – Нобелови лауреати за мир	77
44. Мартин Лутър КИНГ – Нобелов лауреат за мир	80
45. Дезмънд ТУТУ – Нобелов лауреат за мир	82
46. Даг ХАМАРШЕЛД – Нобелов лауреат за мир	84
47. Ким ДЕ-ДЖУНГ – Нобелов лауреат за мир	86
48. Адолфо ПЕРЕС ЕСКИБЕЛ – Нобелов лауреат за мир	87
49. Натан СЪОДЕРБЛУМ – Нобелов лауреат за мир	89
50. Джон МОТ – Нобелов лауреат за мир	90

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА. БАЩИТЕ НА МОДЕРНАТА НАУКА (16 - 20 ВЕК)	92
1. Исак НЮТОН – основател на класическата физика	92
2. Галилео ГАЛИЛЕЙ – основател на експерименталната физика	95
3. Николай КОПЕРНИК – създател на хелиоцентричната космология	95
4. Йоханес КЕПЛЕР – основател на физическата астрономия	96

5. Джордано БРУНО – създател на теорията за безкрайната Вселена	97
6. Леонардо ДА ВИНЧИ – създател на науката хидравлика	98
7. Франсис БЕЙКЪН – създател на научния индуктивен метод	99
8. Рене ДЕКАРТ – създател на аналитичната геометрия	99
9. Блез ПАСКАЛ – основател на хидродинамиката и хидростатиката	100
10. Майкъл ФАРАДЕЙ – основател на електрониката	101
11. Джеймс МАКСУЕЛ – създател на статистическата термодинамика	102
12. Лорд КЕЛВИН – основател на термодинамиката и енергетиката	103
13. Робърт БОЙЛ – основател на модерната химия	104
14. Уилям ХАРВИ – основател на модерната медицина	105
15. Джон РЕЙ – основател на модерната биология	106
16. Готфрид ЛАЙБНИЦ – откривател на диференциалното и интегралното смятане	107
17. Леонард ОЙЛЕР – основател на аналитичната механика	108
18. Карл ГАУС – основател на диференциалната геометрия	109
19. Михаил ЛОМОНОСОВ – основател на физикохимията	109
20. Андре-Мари АМПЕР – създател на електродинамиката	110
21. Джеймс ДЖАУЛ – основател на обратимата термодинамика	112
22. Чарлз ДАРВИН – създател на еволюционната теория	112
23. Ернст ХЕКЕЛ – най-влиятелният еволюционист в континентална Европа	113
24. Луи ПАСТЪОР – основател на микробиологията и имунологията	114
25. Томас ЕДИСОН – един от най-продуктивните изобретатели на всички времена	115
26. Джоузеф ТОМСЪН – Нобелов лауреат за физика, откривател на електрона, основател на атомната физика	115
27. Джоузеф ТЕЙЛЪР – Нобелов лауреат за физика, откривател на двойния пулсар	116
28. Вернер фон БРАУН – основател на астронавтиката	117
29. Хенри ШЕФЪР – откривател на структурата на метилена, 5 пъти номиниран за Нобелова награда за химия	118
30. Стивън ХОКИНГ – автор на теорията за квантовата гравитация	119
ТАБЛИЦА: Модерните науки и техните основатели	120
 ЧАСТ ПЕТА. ФИЛОСОФИТЕ НА МОДЕРНАТА ЕПОХА (17 - 20 ВЕК)	123
1. Имануел КАНТ – основател на немската класическа философия, създател на трансценденталния идеализъм	123
2. Георг ХЕГЕЛ – създател на абсолютния идеализъм	124

3. Жан-Жак РУСО – създател на модерния деизъм	125
4. ВОЛТЕР – философ-деист, ключова фигура от епохата на Просвещението	126
5. Джон ЛОК – основател на британския емпиризъм	127
6. Томас ХОБС – натурфилософ, основател на политическата философия	128
7. Джордж БЪРКЛИ – основател на европейската идеалистична философия	129
8. Дейвид ХЮМ – философ-емпирик, основател на модерния скептицизъм	130
9. Бенедикт де СПИНОЗА – един от основателите на европейския рационализъм	131
10. Съорен КИРКЕГОР – основател на екзистенциализма	131
11. Рудолф ОЙКЕН – философ-идеалист, създател на етическия активизъм, Нобелов лауреат за литература	132
12. Лудвиг ВИТГЕНЩАЙН – един от основателите на аналитичната философия	133
ПРИЛОЖЕНИЕ 1. ДРУГИ РЕЛИГИОЗНИ НОБЕЛОВИ ЛАУРЕАТИ	135
ПРИЛОЖЕНИЕ 2. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА И ДРУГИ САЙТОВЕ	138
БИБЛИОГРАФИЯ НА КИРИЛИЦА	140
БИБЛИОГРАФИЯ НА ЛАТИНИЦА	143

УВОД

Антологията *“50 Нобелови лауреати и други велики учени за вярата си в Бога”* съдържа документирани цитати, подбрани от книгите, статиите и писмата на едни от най-авторитетните световни учени и творци. Тази информация беше събирана в продължение на 11 години предимно от библиотеките в София, Виена, Милано и Кембридж (Харвард), както и чрез личната ми кореспонденция с учени-нобелисти.

Вярвам, че тази антология ще затвърди убежденията на християните, ще обнадееди търсещите и колебаещите се и ще бъде интересна за онези атеисти, които са достатъчно смели, за да се противопоставят на Айнщайн и Нютон.

От съставителя

“Книгата **50 НОБЕЛОВИ ЛАУРЕАТИ И ДРУГИ ВЕЛИКИ УЧЕНИ ЗА ВЯРАТА СИ В БОГА** е една невероятно интересна и уместна антология, която съдържа мненията на първокласни учени!”

Чарлз ТАУНС,
Нобелов лауреат за физика,
изобретател на лазера

ЧАСТ ПЪРВА. УЧЕНИ-НОБЕЛИСТИ (20 - 21 ВЕК)

1. АЛБЕРТ АЙНЩАЙН, Нобелов лауреат за физика

Немският физик Алберт Айнщайн (1879-1955) получава Нобеловата награда за 1921 г. “за своя принос към теоретичната физика и в частност за откриването на законите за фотоелектричния ефект”. Айнщайн е един от основателите на модерната физика и създател на Теорията на относителността. Той е професор по физика в университетите в Цюрих, Прага, Берн, Берлин и Принстън (Ню Джърси). Айнщайн бе избран за “Личност на второто хилядолетие” (*Ройтерс, декември 2000*).

1◆ “Аз искам да знам как Бог е сътворил този свят. Аз не се интересувам от този или онзи феномен, от спектъра на този или онзи елемент. Аз искам да узная мислите на Бога; всички останали неща са детайли.” (АЙНЩАЙН, цитиран в *“Einstein: The Life and Times”* by Ronald Clark, London, Hodder and Stoughton Ltd., 1973, с.33).

2◆ Айнщайн описва неспособността на човешкия ум да разбере същността на Бога чрез следното сравнение:

“Ние хората сме в позицията на едно малко дете, което влиза в огромна библиотека, пълна с книги, написани на множество различни езици. Детето осъзнава, че някой трябва да е написал тези книги. Но то не знае как. То не разбира езиците, на които те са написани. Детето смътно се досеща, че има някакъв тайнствен ред, според който са подредени книгите, но то не знае какъв е този ред.

Според мен точно такава е отношението дори на най-интелигентното човешко същество спрямо Бога. Ние виждаме, че Вселената е чудесно подредена и че се подчинява на някакви закони, но само смътно разбираме тези закони. Нашите ограничени умове не могат да схванат тайнствената Сила, която движи космическите съзвездия.” (АЙНЩАЙН, цитиран в *“Einstein: A Life”* by Denis Brian, New York, John Wiley and Sons, 1996, с.186).

3◆ “Ако от Юдаизма на пророците и от Християнството, както то беше проповядвано от Иисус Христос, се премахнат всички по-късни наслоения, светът ще придобие едно

учение, което е способно да излекува всички социални злини на човечеството. Всеки човек с добра воля е длъжен постоянно в своя малък свят да се стреми да превърне това чисто хуманно учение в една жива сила дотолкова, доколкото може.” (ALBERT EINSTEIN, “*Ideas and Opinions*”, New York, Bonanza Books, 1954, 184-185).

4♦ “И все пак, различията между евреите и християните не бяха ли преувеличени от фанатици и от двете страни? Всички ние живеем под благоволенieto на Бога и притежаваме почти еднакви духовни способности. Евреин или неевреин, роб или свободен – всички ние принадлежим на Бога.” (АЙНЩАЙН, цитиран в “*Albert Einstein: Maker of Universes*” by H.G. Garbedian, New York, Funk and Wagnalls Co., 1939, 267).

5♦ “Колкото по-дълбоко човек прониква в тайните на природата, толкова по-голяма става неговата почит към Бога.” (АЙНЩАЙН, цитиран в Brian 1996, 119).

6♦ “Науката без религията е осакатена, религията без науката е сляпа.” (EINSTEIN 1967, 30).

7♦ Учените и философите често сравняват всичко, сътворено от Бога, с часовник, а самия Бог – с часовникар, който създава и поддържа сложния часовников механизъм. И все пак, човешкото мислене е твърде ограничено, за да може да си представи неограничения Творец на Вселената. В тази връзка Айнщайн казва:

“Разглеждам една картина, но моето въображение не може да пресъздаде външността на нейния творец. Гледам един часовник, но не мога да си представя как изглежда часовникарят, който го е създал. Човешкият разум не е способен да възприема четири измерения, как тогава е възможно да разберем Бога, за Когото хиляда години и хиляди измерения са като едно?” (АЙНЩАЙН 1997, 171).

8♦ “Всеки, който се занимава сериозно с наука, постепенно се убеждава, че един Дух се проявява в законите на Вселената; Дух, Който е безкрайно по-могъщ от духа на човека и пред лицето на Когото ние, с нашите скромни възможности, трябва да се смирим. По този начин научните изследвания водят към едно специфично религиозно чувство, което е твърде различно от наивната религиозност.” (АЙНЩАЙН, цитиран в “*Albert Einstein: The Human Side*” by Dukas and Hoffmann, Princeton University Press, 1979, 33).

9♦ “Сигурно е, че една увереност в разумността и познаваемостта на света, увереност, която е сродна с религиозното чувство, стои в основата на всяка научна дейност от по-висок ранг.

Тази твърда вяра, която е обвързана с едно дълбоко чувство – вярата в един Върховен Разум, който разкрива себе си в сетивния свят, всъщност изразява моята представа за Бога.” (EINSTEIN 1973, 255).

10♦ “Най-прекрасната и най-дълбинната емоция, която можем да преживеем, е усещането за мистичното. То посява семената на всяка истинска наука. Този, който не познава това усещане, който е загубил способността си да се възхищава и да благоговее, прилича на жив мъртвец. Дълбоката емоционална увереност в съществуването на една Върховна Разумна Сила, която разкрива себе си в неразгадаемата Вселена, формира моята представа за Бога.” (АЙНЩАЙН, цитиран в Margenau and Varghese 1997, 140).

11♦ “Най-висшият идеал за нашите стремежи и възгледи ни е даден в Юдео-Християнската религиозна традиция. Това е една изключително висока цел, която ние, с нашата немощ, можем да постигнем само отчасти, но тя дава твърда и сигурна основа на нашите стремежи и убеждения.” (ALBERT EINSTEIN, “*Out of My Later Years*”, New Jersey, Littlefield, Adams and Co., 1967, 27).

12♦ “Колкото повече се занимавам с наука, толкова повече аз вярвам в Бога.” (АЙНЩАЙН, цитиран в Holt 1997).

13♦ “Моята религиозност се състои в едно смирено възхищение пред безкрайно възвишения Дух, Който разкрива себе си в онази малка част от реалността, която ние, с нашия немощен и преходен ум, едва успяваме да опознаем.” (АЙНЩАЙН, цитиран в Dukas and Hoffmann 1979, 66).

14♦ “Истинската религия е истински живот – живот, който изпълваме с цялата си душа, с цялата си доброта и праведност.” (АЙНЩАЙН, цитиран в Garbedian 1939, 267).

15♦ “Очевидна е хармонията в космоса, която аз, с моя ограничен човешки ум, успявам да схвана, но въпреки това, все още има хора, които казват, че Бог не съществува. А това, което наистина ме вбесява, е фактът, че тези хора твърдят, че аз поддържам техните възгледи.” (АЙНЩАЙН, цитиран в Clark 1973, 400).

16♦ В една своя статия Айнщайн изразява идеите си за Бога и религията, но впоследствие той е критикуван както от фанатични атеисти, така и от религиозни фанатици. В отговор на тези критики Айнщайн казва:

“Ето ги и фанатичните атеисти, чиято нетолерантност е от същия вид като нетолерантността на религиозните фанатици и произлиза от същия източник. Атеистите са като роби, които все още усещат тежестта на веригите си, вериги, които те са отхвърлили след мъчителна борба. Атеистите са същества, които поради злобата си срещу традиционната религия – т.нар. “опиум за народите” – не могат да изтърпят музиката на небесните сфери. Но Чудото на природата не става по-малко поради факта, че едни или други хора са неспособни да го схванат чрез стандартите на човешките цели и човешките нрави.” (АЙНЩАЙН, цитиран в “*Einstein and Religion: Physics and Theology*” by Max Jammer, Princeton University Press, 2002, 97).

17♦ “Усърдната интелектуална работа и изследването на сътворената от Бога природа са двата ангела, които ме водят през всички трудности на този живот и ми дават утеха, сила и безкомпромисна непреклонност.” (АЙНЩАЙН, цитиран в Calaprice 2000, ch.1).

18♦ “Що се отнася до духа, който формира модерните научни изследвания, аз смятам, че най-проницателните размишления в сферата на науката произлизат от едно дълбоко религиозно чувство и че без това чувство тези размишления биха били безплодни. Аз вярвам също, че тази религиозност, която се изявява днес в научните изследвания, е единствената творческа религиозна активност на нашето време.” (АЙНЩАЙН, цитиран в Jammer 2002, 68-69).

19♦ Книгата на атеиста Емил Лудвиг, описваща живота на Иисус, е оценена от Айнщайн като повърхностна и неправдоподобна. В едно интервю за американското списание *“The Saturday Evening Post”* (26 октомври 1929) Айнщайн изразява своето отношение към Иисус Христос:

“ - До каква степен сте повлиян от Християнството?

- Като дете аз изучавах Библията и Талмуда. Аз съм евреин, но съм очарован от лъчезарната личност на Иисус от Назарет.

- Чели ли сте книгата на Емил Лудвиг за Иисус?

- Книгата на Емил Лудвиг е повърхностна. Иисус е твърде колосален в сравнение с писанията на разни празнодумци, колкото и хитри да са те. Никой не може да унищожи Християнството с остроумни фрази.

- Вие смятате ли, че Иисус е историческа личност?

- Безспорно! Невъзможно е човек да чете Евангелията, без да почувства реалното присъствие на Иисус. Неговата личност пулсира във всяка дума. Не е възможно един мит да бъде изпълнен с толкова живот.” (АЙНЩАЙН, цитиран в *Viereck* 1929).

2. МАКС ПЛАНК, Нобелов лауреат за физика

Създателят на квантовата теория, немският физик Макс Планк (1858-1947) е удостоен с Нобеловата награда за 1918 г. “за своите заслуги за развитието на физиката чрез откриването на енергийния квант”. Планк е професор по физика в университетите в Мюнхен, Кил и Берлин. Главните му научни приноси са: изследванията на термодинамиката на необратимите процеси; откриването на кванта на действието, наречен ‘константа на Планк’; приносът му към развитието на *Теорията на относителността* на Айнщайн и създаването на квантовата теория.

1♦ В своята лекция *“Религия и наука”* (1937) Планк заявява:

“Вярата в Бога е необходима както за религията, така и за науката. В сферата на религията Бог стои в началото на всяко размишление, а в сферата на науката Той стои в края. За религията Бог представлява основата, а за науката Той е короната на всяко размишление, което е насочено към мирогледните философски въпроси.” (MAX PLANCK, *“Religion und Naturwissenschaft”*, Leipzig, Johann Ambrosius Barth Verlag, 1958, 27).

2♦ “Религията е израз на връзката между човека и Бога; религията се основава на почителното преклонение пред една Свръхестествена Сила, която господства над човешкия живот и която държи в своята власт нашето щастие и нещастие. Вечният стремеж и най-висшата цел на религиозния човек е да бъде в постоянен контакт с тази Сила и да се опитва винаги да спечели нейната благосклонност. Защото само така човек може да се почувства неуязвим от предвидимите и непредвидимите опасности, които заплашват живота му. И само така човек може да постигне най-висшето щастие – вътрешно душевно спокойствие, което би могло да бъде гарантирано единствено чрез здравата му връзка с Бога и абсолютната му вяра в Божието всемогъщество и благоволение.” (PLANCK 1958, 9).

3♦ Планк завършва лекцията си *“Религия и наука”* с думите: “Религията и науката заедно водят непоколебима и непрестанна борба срещу скептицизма и догматизма, срещу неверието и суеверието. Водещият принцип в тази борба винаги е бил и ще бъде: Напред към Бога!” (*PLANCK 1958, 30*).

4♦ “Движението на атеистите, което обявява религията за преднамерена измама, измислена от властолюбиви свещеници, движението, което посреща с насмешка благочестивата вяра във Висшата Сила, усърдно използва научното познание, с което уж е в съюз, и продължава с все по-бързи темпове да оказва разлагащо влияние върху всички нации и всички социални слоеве по цялата земя. Не е нужно да обяснявам по-подробно, че ако това движение се увенчае с победа, тогава ще бъдат унищожени не само най-скъпоценните съкровища на нашата култура, но, което е по-лошо, ще бъдат унищожени също и всички надежди за по-добро бъдеще.” (*PLANCK 1958, 7*).

5♦ “Религията е валидна и значима не само за отделния човек, но и за цялото общество, за всички нации, всички раси и въобще за цялото човечество. Защото Бог властва еднакво над всички страни по земята; целият свят, с всичките си съкровища и ужаси, е подчинен на Бога и няма такава област – нито в царството на природата, нито в царството на духа – в която Той, бидейки вездесъщ, да не може да проникне във всеки миг.” (*PLANCK 1958, 9; виж също Планк 1990*).

6♦ За жалост, по време на II-та Световна война (февруари 1945) синът на Макс Планк – Ервин е екзекутиран от нацистите, заради участието си в неуспешен опит за покушение срещу Хитлер. По този повод, на 14 март 1945 Макс Планк пише в писмо до своя приятел Антон Кипенберг:

“Ако някъде има утеха, тя е при Всевишния и аз смятам за Небесна благодат факта, че вярата ми във Всевишния е била дълбоко вкоренена в мен още от детството ми.

Дано Бог да те закриля и да ти дава сила за всичко, което все още може да ни сполети, преди тази лудост, в която сме принудени да живеем, да е достигнала своя край.” (*ПЛАНК, цитиран в Heilbron 1986, 195-196*).

7♦ “Като физик, следователно като човек, който е служил през целия си живот на трезвата наука и на изследването на материята, съм безспорно свободен от подозрението, че мога да бъда фанатик. И затова, след всички мои изследвания на атома, мога да кажа следното: *Не съществува материя сама по себе си!* Цялата материя произхожда и съществува само чрез една Сила, която подбужда атомните частици към вибрация и ги поддържа в движение в миниатюрната ‘слънчева система’ на атома. Тъй като обаче в цялата Вселена няма нито една интелигентна или вечна сила (и никога не се е удало на човечеството да открие така горещо желания ‘вечен двигател’), ние трябва да приемем, че зад тази Сила стои един съзнателен, интелигентен Дух. Именно този Дух е Първопричината на цялата материя.” (*ПЛАНК 1992, 58; виж също Eggenstein 1984*).

8♦ В книгата си *“Накъде върви науката?”* (1932) Планк пише: “Не е възможно да съществува някакъв конфликт между религията и науката, защото те са взаимно допълващи се. Аз мисля, че всеки сериозен и мислещ човек разбира, че религиозният елемент в неговата природа трябва да бъде осъзнат и култивиран, за да могат всички способности на неговата душа да действат заедно в съвършен баланс и хармония. И наистина, не е

случаен фактът, че най-великите мислители от всички епохи са дълбоко религиозни личности.” (PLANCK 1977, 168).

3. ЕРВИН ШРЪОДИНГЕР, Нобелов лауреат за физика

Създателят на вълновата механика, австрийският физик Ервин Шрьодингер (1887-1961) получава Нобеловата награда за 1933 “за откриването на нови продуктивни форми на атомната теория”. Той е професор по физика в университетите в Щутгарт, Йена, Берлин, Цюрих, Оксфорд, Виена и Дъблин. Главните му приноси са: създаването на вълновата механика и неговото забележително откритие – вълновото уравнение; изследванията му в областта на термодинамиката, статистическата механика и теорията на цветовете; работата му по базисните проблеми на биологията и по проблема за т.нар. *Единна теория на полето*.

1◆ Шрьодингер смята, че науката е една съдбовна игра, с правила, които са създадени от самия Бог:

“Науката е игра, но игра с реалността, игра с наточени ножове.

Например, ако един човек нареже някаква картина внимателно на 1000 парченца, ти можеш да подредиш този пъзел, едва когато положиш всички парченца отново в цялостна картина. Независимо дали ще успееш или не, тази игра е едно съревнование между твоя ум и неговия ум.

Но когато трябва да решиш една научна задача, тогава другият участник в играта е самият Бог. Бог не само поставя условието на задачата, но е изобретил и самите правила на играта. Освен това, не всички правила са известни, част от тях ще трябва да откриеш сам.

Най-трудно е да откриеш кои правила Бог е предопределил от вечността и кои са следствие от твоята собствена умствена инерция. Обикновено, решението на задачата става възможно, само ако се освободиш от ограниченията на тази инерция. Може би това е най-вълнуващият момент в цялата игра.” (ШРЪОДИНГЕР, цитиран в “Schrödinger: Life and Thought” by Walter Moore, Cambridge University Press, 1990, 348).

2◆ “Аз съм твърде озадачен от това, че научната картина на реалния свят е изключително непълноценна. Вярно е, че тя ни дава много фактическа информация и подрежда всички наши преживявания в един великолепен логичен ред, но тя страховито мълчи за всичко онова, което е наистина близко до нашите сърца и е наистина важно за нас. Научната картина не може да ни каже нито дума за физическата болка и физическата наслада, за възприемането на червеното и синьото, за възприемането на горчивото и сладкото. Науката не знае нищо за красивото и грозното, за доброто и злото, за Бога и вечността.

Науката претендира, че може да отговори на въпроси от тези области, но нейните отговори са твърде често толкова глупави, че ние не сме склонни да ги приемаме сериозно.” (SCHRÖDINGER 1954, 93).

3♦ Шрьодингер категорично отрича твърденията на някои теисти, че науката е атеистична по своята същност; той смята, че те абсолютно неоснователно се плашат от науката:

“Тук накратко ще кажа няколко думи за така наречения атеизъм на науката. Теистите обвиняват науката в атеизъм отново и отново. Но това е несправедливо. Защото един личностен Бог по принцип не може да бъде срещнат в научната картина на света; тя става достъпна за нас, едва след като изключим от нея всичко лично.

Ние знаем, че нашето усещане за присъствието на Бога е едно преживяване, което е също толкова реално, колкото и директното сетивно усещане; то е също толкова реално, колкото и усещането за нашата собствена личност. Като такъв, Бог не може да присъства в научната картина на пространството и времето. Затова всеки честен научен мислител казва: ‘Аз не се срещам с Бога в пространството и времето’. И точно за тези думи той е обвиняван от теистите, в чийто катехизис все пак пише, че ‘Бог е Дух’.” (ШРЬОДИНГЕР, цитиран в Moore 1990, 379; виж също E. Schrödinger, “Mind and Matter”, Cambridge University Press, 1958, 68).

4♦ Шрьодингер смята, че човешките технически изобретения са причинили необратими катаклизми в природата:

“Фаталната грешка на технически ориентирания човешки стремеж е, че той вижда своята най-висша цел във възможността да видоизмени природата. Този човешки стремеж се опитва да постави себе си на мястото на Бога, за да може да натрапи на Божествената воля дребнавите условности на своя простосмъртен ум.” (ШРЬОДИНГЕР, цитиран в Moore 1990, 349).

5♦ “Откъде идваме и накъде отиваме?”

Науката не може да ни каже нито дума по въпроса, защо изпитваме наслада от музиката или защо една стара песен може да ни разчувства до сълзи.

Науката мълчи също и когато става въпрос за великото Единство – Единното на Парменид – от Което всеки един от нас е част и на Което ние принадлежим. Най-разпространеното име за Него в наше време е Бог – с главно ‘Б’.

...Откъде идваме и накъде отиваме? Това е великият необятен въпрос, който е един и същ за всички хора. Но науката няма отговор за него.” (SCHRÖDINGER 1954, 95-96).

6♦ Биографът на Шрьодингер – Уолтър Мур (професор по физикохимия в университета в Сидни) пише, че любимият стих на Ервин Шрьодингер е:

“Човекът, който вижда Бога, живеещ във всички същества,
човекът, който вижда безсмъртния Бог,
само този човек е наистина зрящ.

Защото щом той вижда Бога, живеещ във всекиго,
той няма да нарани никога никого.

А това е най-висшият път.”

(WALTER MOORE, “Schrödinger: Life and Thought”, Cambridge University Press, 1990, 349).

Виж книгите на Шрьодингер:

- “My View of the World”, Cambridge University Press, 1964.

- *“Mind and Matter”*, Cambridge University Press, 1958.
- *“What Is Life?”*, New York, Doubleday, 1956.

4. ВЕРНЕР ХАЙЗЕНБЕРГ, Нобелов лауреат за физика

Немският физик Вернер Хайзенберг (1901-1976) е удостоен с Нобеловата награда за 1932 за създаването на квантовата механика. Хайзенберг е професор по физика в университетите в Копенхаген, Лайпциг, Берлин, Гьотинген и Мюнхен. През 1941 той е назначен за директор на физическия институт “Макс Планк”, а през 1953 става президент на фондацията “Александър фон Хумболт”. Основните му приноси са: откриването на *принципа на неопределеността*, носещ неговото име; създаването на квантовата механика; откриването на алотропните форми на водорода; изследванията на феромагнетизма, свръхпроводимостта и турбулентността на флуидите.

1◆ “Първата глътка от чашата на природните науки прави човека атеист, но на дъното на чашата го очаква Бог.” (*ХАЙЗЕНБЕРГ, цитиран в Hildebrand 1988, 10*).

2◆ В статията си *“Научната и религиозната истина”* (1973) Хайзенберг пише: “В историята на науката, още от прочутия процес срещу Галилей, неведнъж сме чували, че научната истина не може да бъде помирена с религиозната интерпретация на света. Макар и да съм убеден, че научната истина е ненакърнима в своята собствена сфера, аз винаги съм смятал, че е невъзможно да отхвърля религиозното мислене просто като част от старомодна фаза в съзнанието на човечеството, като част, от която ние ще трябва да се откажем. И така, в хода на моя живот, винаги съм се чувствал длъжен да размишлявам върху взаимовръзката между тези два региона на мисълта – науката и религията – защото никога не съм се съмнявал в реалността на това, към което те сочат.” (*WERNER HEISENBERG, “Across the Frontiers”, New York, Harper and Row Publishers, 1974, 213*).

3◆ “Ако изчезнат религиозните идеали, които трябва да следваме и които осветляват пътя ни, тогава изчезва и скалата на етичните ценности, а заедно с нея се изгубва и смисълът на нашите дела и страдания. Накрая остават само песимизмът и отчаянието.

Ето защо религията е фундамент на етиката, а етиката е необходимото условие за живота.” (*HEISENBERG 1974, 219*).

4◆ “Религията всъщност ни говори не за норми, а за идеали, които трябва да следваме, които трябва да управляват поведението ни и които са едновременно свършени и недостижими. Тези идеали не извират от наблюдението на видимия свят, а от онази реалност, която лежи отвъд видимото. Платон нарича тази реалност ‘свят на идеите’, а в Библията за нея се казва, че ‘Бог е Дух’.” (*HEISENBERG 1974, 219-220*).

5◆ “Непосредствената връзка с Бога се случва в човешката душа, а не във външния свят. Този проблем е занимавал хората повече от всичко друго през двете хилядолетия след Платон. През тези хилядолетия очите на философите са били насочени не към

външния свят, а към човешката душа и нейните взаимоотношения с Бога, към проблемите на етиката и към тълкуването на Божественото Откровение.” (HEISENBERG 1958, ch.5).

6♦ През 1985 в своята автобиографична статия в списание “*Truth*” Хенри Маргенау (професор по физика в Йеилския университет) пише: “Все още не съм споменал нищо за годините между 1936 и 1950. Има все пак някои преживявания, които не мога да забравя. Едно от тях е първата ми среща с Хайзенберг, който пристигна в Америка скоро след края на Втората световна война. Нашият разговор беше твърде интимен и Хайзенберг ме впечатли със своята дълбока религиозна убеденост. Той беше истински християнин в същинския смисъл на тази дума.” (MARGENAU 1985, Vol.1).

Виж също и религиозните статии на Хайзенберг:

- Heisenberg, Werner. 1970. “Erste Gespräche über das Verhältnis von Naturwissenschaft und Religion (1927).” Werner Trutwin, ed. *Religion-Wissenschaft-Weltbild*. Düsseldorf: Patmos-Verlag, pp. 23-31. (Theologisches Forum. Texte für den Religionsunterricht 4.)

- Heisenberg, Werner. 1973. “Naturwissenschaftliche und religiöse Wahrheit.” *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 24 März, pp. 7-8.

- Heisenberg, Werner. 1968. “Religion und Naturwissenschaft.” Bayer, Leverkusen. *Sofort-Kongress-Dienst* 24, 1-2.

- Heisenberg, Werner. 1969. “Kein Chaos, aus dem nicht wieder Ordnung würde. Drei Atomphysiker diskutieren über Positivismus, Metaphysik und Religion.” *Die Zeit* 24, №34, 29-30.

5. ГУЛИЕЛМО МАРКОНИ, Нобелов лауреат за физика

Изобретателят на радиото, италианският физик Гулиелмо Маркони (1874-1937) е удостоен с Нобеловата награда за 1909 “за своя принос към развитието на безжичната телеграфия”. Изследвайки електромагнитните теории на Джеймс Максвел и Хайнрих Херц, Маркони стига до идеята, че електромагнитните вълни могат да се използват за безжично пренасяне на информация на големи разстояния. Изобретенията на Маркони имат революционно значение за развитието на електронните комуникации в съвременния свят.

1♦ В едно писмо до съпругата си Мария Кристина (Лондон, 9 март 1927) Маркони пише:

“Колкото повече работя със силите на природата, толкова по-силно чувствам благоволенieto на Бога към хората; толкова по-близо съм до голямата истина, че всичко зависи от Вечния Творец и Поддръжник; толкова по-силно чувствам, че така наречената наука, с която се занимавам, е всъщност проявление на Върховната Воля, която се стреми да сближи хората, за да им помогне да се разбират по-добре и да се усъвършенстват.” (МАРКОНИ, цитиран в *Maria Cristina Marconi* 1995, 244).

2♦ “Всяка нова стъпка на науката ни донася нови и нови изненади и постижения. И все пак, науката е като слаба светлина на фенер, мъждукащ сред огромна и гъста гора, през

която човечеството с мъка си пробива път към Бога. Само вярата може да ни изведе до светлината и да ни послужи като мост между човека и Абсолютното.

Аз съм горд, че съм християнин. Аз вярвам не само като християнин, но и като учен. Един безжичен апарат може да предаде в безкрая някаква вест, а човешкият дух може чрез молитва да изпрати към вечността невидими вълни, които постигат своята цел пред Бога.” (МАРКОНИ 1992, 298).

3♦ В писмото си до Мария Кристина (Лондон, 17 март 1927) Маркони пише:

“Аз знам колко обичаш красивата природа, която е проявление на волята на Бога и в която се намират идеалните вечни ценности: Истината, Красотата и Доброто.

Хармоничното единство на причините и законите формира Истинното; хармоничното единство на линиите, цветовете, звуците и идеите формира Красивото; докато хармонията на чувствата и волята формира Доброто, което, като най-висш израз на Вечния и Върховен Творец, дооформя човека и го тласка към съвършенство.” (МАРКОНИ, цитиран в *Maria Cristina Marconi 1995, 260*).

4♦ “Науката сама по себе си е неспособна да обясни хиляди неща, и преди всичко, тя не може да обясни една от най-големите мистерии – мистерията на нашето собствено съществуване. Ето защо аз вярвам не само като католик, но и като учен.” (МАРКОНИ, цитиран в *Morrow 1949, 14a*).

5♦ “Аз мисля, че би било голяма трагедия, ако хората загубят своята вяра в молитвата. Без помощта на молитвата, аз щях да пропадна там, където всъщност успях. Като ми позволи да постигна моите цели, Бог ме направи просто един инструмент на Своята воля, за да разкрие Своята Божествена сила.” (МАРКОНИ 1942, 20-21).

6. МАКС БОРН, Нобелов лауреат за физика

Немският физик Макс Борн (1882-1970) печели Нобеловата награда за 1954 “за своите фундаментални изследвания в областта на квантовата механика и в частност за статистическата интерпретация на вълновата функция”. Той е професор по физика в университетите във Франкфурт на Майн, Гьотинген, Единбург и Кембридж (Великобритания). Главните научни постижения на Борн са: приносът му към специалната теория на относителността на Айнщайн; работата му върху структурата и свойствата на кристалите; разработките му в областта на квантовата (матричната) механика и приносът му към вълново-корпускулярната теория.

1♦ В книгата си “*Моят живот и възгледи*” (1968) Макс Борн пише: “Позволете ми да кажа няколко думи за себе си и за атома. Ние – атомът и аз – бяхме задружни до съвсем скоро. Аз виждах в него ключ към най-съкровените тайни на природата, а той разкри пред мен величието на цялото творение и на Твореца.” (MAX BORN, “*My Life and My Views*”, New York, Charles Scribner’s Sons, 1968, 88).

2♦ “Много от учените вярват в Бога. А онези, които казват, че заниманията с наука правят човека атеист, са вероятно някакви жалки хора.” (БОРН 1996).

3♦ “Науката предявява към учения множество морални и етични изисквания. Ако ученият вярва в Бога, той по-лесно би ги изпълнил. Ученият трябва да има огромно търпение и смирение, а тези качества могат да му бъдат дадени от религията.” (БОРН 1996).

4♦ “Няма съмнение, че човечеството е в състояние на остра криза. В настоящия момент само страхът осигурява един нестабилен мир. Това обаче е едно несигурно състояние на нещата, което трябва да се замени с нещо по-добро. Няма нужда да се отива далеч, за да се намери по-здрава основа за справяне с проблемите. За тази цел може да се използва принципът на всички големи религии, с който всички философи-моралисти са съгласни. В нашата част от света той се проповядва от Християнството.” (MAX BORN, “My Life and My Views”, New York, Charles Scribner’s Sons, 1968).

5♦ “Христос проповядва какви трябва да бъдат отношенията между хората. Досега държавите постъпваха така, сякаш тези заповеди действат само на тяхна територия, но не и в отношенията между тях.

Това е коренът на злото. Ние можем да оживеем само, ако в международната сфера недоверието се замени с разбирателство, ревността – с желание за помощ, омразата – с любов.” (BORN 1968).

6♦ Борн смята, че науката не би трябвало да се произнася по въпроса за същността на Бога, тъй като нейните изследвания са ограничени във видимия свят: “Науката оставя въпроса за Бога напълно открит. Тя няма право да го обсъжда.” (БОРН 1996).

7♦ “Свободното признаване на различията и заместването на враждебността между народите с усещането за тяхното взаимно допълване – това е пътят за сближаване на народите...

За християните едва ли са необходими толкова абстрактни формулировки. Достатъчно е да се приемат сериозно проповедите на църквата и да се измерва доброто и злото не с национална, а с човешка мярка.” (BORN 1968).

7. РОБЪРТ МИЛИКАН, Нобелов лауреат за физика

Американският физик Робърт Миликан (1868-1953) печели Нобеловата награда за 1923 “за своята работа върху елементарния електрически заряд и фотоелектричния ефект”. Миликан е професор по физика в Чикагския университет и Калифорнийския технологичен институт; той е президент на Американската асоциация за развитие на науката (AAAS) и на Американското физическо дружество. Главните научни приноси на Миликан са: определянето на заряда на електрона; потвърждението на фотоелектричното уравнение на

Айнщайн; доказването на извънземния произход на космическите лъчения; определянето на стойността на константата на Макс Планк.

1◆ В своята *“Автобиография”* (Глава 21 “Двата най-важни елемента за прогреса на човечеството”) Миликан пише:

“Цялото човешко благополучие, целият прогрес на човечеството всъщност стои върху два стълба. Рухването на един от тези стълбове би предизвикало сгромолясването на цялата структура. Тези два стълба са духът на религията и духът на науката, които трябва да бъдат култивирани и разпространявани сред цялото човечество.” (*ROBERT MILLIKAN, “Autobiography”, New York, Prentice-Hall, 1950, 279*).

2◆ “Практическата проповедническа дейност на модерната наука (а тя е най-настойчивият и ефективен проповедник в днешния свят) е изключително сходна с проповедническата дейност на Исус Христос. Техният основен принцип е служението, т.е. подчинението на отделната личност за доброто на общността. Исус проповядва това служение като дълг – в името на спасението на света. Науката проповядва служението като дълг – в името на прогреса на света.

Нещо повече, Исус проповядва да търсим радост и удовлетворение от служението, казвайки: ‘Който намери живота си, ще го изгуби, и който изгуби живота си заради Мене, ще го намери’.” (*МИЛИКАН, цитиран в Kargon 1982, 147*).

3◆ В едно интервю, озаглавено “Богът на учения” (в американското списание *“Collier’s”*, 24 октомври 1925) Миликан казва:

“Аз мога със сигурност да заявя, че не съществуват научни основания за отричането на религията, нито пък е възможно да съществува конфликт между науката и религията, тъй като техните сфери са абсолютно различни. Хората, които знаят твърде малко за науката, и хората, които знаят твърде малко за религията, наистина често стигат до спорове, а страничните наблюдатели си въобразяват, че има някакъв конфликт между науката и религията, докато всъщност конфликтът е просто между два различни вида невежество.

Първият известен спор от този тип е възникнал, когато Коперник е представил своята теория, че земята не е плоска и не е център на Вселената, а всъщност е една малка планета, която се върти около оста си веднъж на ден и около слънцето веднъж годишно. Коперник е бил свещеник – канон на катедрала – и той е бил по-скоро човек на религията, отколкото човек на науката. Той е знаел, че основите на истинската религия са положени така, че никакви научни открития не могат да ги разклатят. Но Коперник е бил низвергнат, не защото се е противопоставил на религията, а защото според неговата теория човекът не е център на Вселената. А този факт се е оказал твърде неприятна новина за неколцина егоисти.” (*MILLIKAN 1925*).

4◆ “Не е имало досега по-възвишено понятие за Бога от това, което науката ни дава. Никога не съм познавал човек със здрав разум, който да не вярва в Бога. Без съмнение науката без религията ще бъде по-скоро проклетие, отколкото благословение за човечеството.” (*МИЛИКАН 1992, 304*).

5◆ “Когато човек проучи целта на науката и целта на религията, тогава за него става очевидно, че е невъзможно истинската наука и истинската религия някога да влязат в

конфликт. Целта на науката е да развива – без предразсъдъци и предубеждения – едно познание за фактите, законите и процесите в природата. Задачата на религията е още по-важна; религията трябва да развива съвестта, идеалите и стремежите на човечеството.” (MILLIKAN 1925).

6♦ “Много от нашите велики учени са били в действителност мъже с дълбоки религиозни убеждения – Сър Исак Нютон, Майкъл Фарадей, Джеймс Максвел, Луи Пастьор – всички те са били не само религиозни хора, но и предани членове на своето общество. Защото най-важното нещо в света е вярата в моралните и духовните ценности, вярата, че животът има смисъл и значимост, вярата, че ние се движим нанякъде! Тези мъже едва ли щяха да бъдат толкова велики, ако им липсваше тази вяра.” (MILLIKAN 1925).

7♦ “Науката, доминирана от духа на религията, е ключът към прогреса и надеждата на човечеството.” (МИЛИКАН, цитиран в Kargon 1982, 147).

8♦ “За мен е немислимо това, че един истински атеист може да бъде учен.” (МИЛИКАН, цитиран в Grounds 1945, 22).

9♦ “Нашите научни знания са огромни в сравнение със знанията ни от преди 100 години, но същевременно днешните ни знания са незначителни в сравнение с това, което предстои да научим в бъдеще. Върху картата на земята някога имаше големи бели петна, отбелязани с надписа ‘неизследвани територии’. Сега почти не се намират такива.

Картата на науката все още представлява едно огромно бяло петно и само тук-там върху нея намираме отделни точки, които показват какво са открили учените. И колкото повече изследваме, толкова по-ясно осъзнаваме колко далеч сме от истинското разбиране на действителността; и толкова по-ясно проумяваме, че със самото признаване на нашето невежество и ограниченост, ние признаваме съществуването на една Реалност, на една Сила, на едно Същество, в Което и благодарение на Което ние живеем, движим се и съществуваме, т.е. признаваме съществуването на Твореца.” (MILLIKAN 1925).

10♦ “Според мен религията и науката са двете велики сродни сили, които са движили и все още движат човечеството напред и нагоре.” (MILLIKAN 1950, 286).

8. ЧАРЛЗ ТАУНС, Нобелов лауреат за физика

Изобретателят на лазера, американският физик Чарлз Таунс (род. 1915) получава Нобеловата награда за 1964 “за своята фундаментална работа в областта на квантовата електроника, която води до конструирането на генератори и усилватели на основата на лазерно-мазерния принцип”. Таунс е професор по физика в Колумбийския университет, Калифорнийския университет и в Масачусетския технологичен институт. Главните му научни приноси са: създаването на първия успешен *мазер* (*maser - microwave amplification by stimulated emission of radiation*); потвърждаването на Айнщайновата специална теория на относителността; изобретяването на *лазера* (*laser - light amplification by stimulated emission of radiation*) с помощта на Нобелиста Артър Шолоу [виж главата за А. Шолоу]; приносът на

Таунс към радиоастрономията и създаването през 1987 на инфрачервения телескоп. Понастоящем Чарлз Таунс живее със семейството си в Бъркли, Калифорния.

1◆ В своята автобиографична книга *“Making Waves”* (New York: American Institute of Physics Press, 1995) Чарлз Таунс пише:

“Вие ще попитате: Къде е мястото на Бога в този живот?”

Вероятно моето описание ще ви даде някои отговори, но за мен това е един почти безсмислен въпрос. Ако вие вярвате в Бога, не съществува някакво определено ‘къде’; Бог е винаги там, навсякъде, Той е във всички неща. За мен Бог е личност и все пак Той е всеприсъстващ. Бог е огромен източник на сила; Той промени радикално моя живот.” (TOWNES 1995).

2◆ “Науката, с нейните експерименти и логика, се опитва да разбере реда и структурата на Вселената. Религията, с нейното теологично вдъхновение и мислене, се опитва да разбере целта и смисъла на Вселената. Науката и религията са тясно свързани – целта на Вселената загатва за нейната структура, а структурата трябва да бъде разбрана в контекста на тази цел.

Такъв е начинът, по който аз виждам нещата. Аз съм физик. Считам себе си също и за християнин. Опитвайки се да разбере същността на нашата Вселена посредством тези два начина на мислене, аз виждам много сходства и препокривания между науката и религията. Според мен е логично в крайна сметка те двете да се слоят в едно.” (TOWNES 2001, 296).

3◆ “Аз твърдо вярвам в съществуването на Бога, основавайки се на моите наблюдения, интуиция, логика и на научните ми познания.” (TOWNES 2002a).

4◆ “Аз изпитвам огромно емоционално удовлетворение от всяко научно откритие. И мисля, че това чувство е много близко до онова, което някои хора описват като религиозно преживяване или религиозно откровение.

Имам усещането, че това откровение може да бъде описано като внезапно прозрение за същността на човека и за отношението на човека към Вселената, към Бога и към другите хора.” (TOWNES 1963, 37).

5◆ По отношение на въпроса за произхода на живота проф. Таунс пише: “Възникването на живота може да изглежда уникално и невероятно събитие, но то все пак се е случило. Същност то се е случило според природните закони, а това са законите, които Бог е сътворил.” (ТАУНС, цитиран в Palmer 1997, Vol.17).

6◆ “Според мен проблемът за произхода на живота няма да намери своето решение, ако ние го разглеждаме единствено от научна гледна точка. И така, аз вярвам, че е необходимо едно религиозно или метафизично обяснение на този проблем. Аз вярвам в понятието Бог и в това, че Бог съществува.” (TOWNES 1995).

7♦ “Науката иска да узнае какви са механизмите на Вселената, а религията – какъв е смисълът на Вселената. Науката и религията не могат да бъдат разделяни.” (ТАУНС, цитиран в *Easterbrook 1997*, 891).

8♦ “Аз мисля, че цялата наука се крепи върху убеждението, че Вселената е пронизана от един ред. Това убеждение е част от вярата на учените, че във Вселената има предсказуемост и подреденост, и същевременно то е част от Юдео-Християнската традиция, според която съществува един Бог.” (ТАУНС, цитиран в *Palmer 1997*, Vol.17).

9. УИЛЯМ ФИЛИПС, Нобелов лауреат за физика

Американският физик Уилям Д. Филипс (род. 1948) печели Нобеловата награда за 1997 “за своя принос към развитието на методите за изстудяване и улавяне на атоми с помощта на лазери”. Той е носител на наградата за лазерни науки “Артур Шолоу” за 1998 година. Филипс е професор по физика в университета в Мериленд и директор на физическата лаборатория в Националния институт за стандарти и технологии (NIST). Понастоящем Уилям Филипс живее със семейството си в Мериленд.

1♦ “Аз вярвам в Бога. Аз вярвам в един Бог, който е личност и е в съприкосновение със сътворения свят. Аз мисля, че подредеността на физическата Вселена и изключително прецизно създадените условия за възникване на живота тук на Земята ни показват, че един интелигентен Творец е отговорен за всичко това. Аз вярвам в Бога и моята лична вяра е в хармония с всичко онова, което знам за науката.” (PHILLIPS 2002b).

2♦ В своята лекция “Обикновена вяра, обикновена наука”, представена на конференцията “Науката и духовното търсене” (20 април 2002, Париж) проф. Филипс казва: “Много от учените са религиозни хора, и то в съвсем традиционния смисъл на тази дума. Аз самият съм физик и съм един типичен пример за това. Аз вярвам, че Бог е наш Творец и приятел. Вярвам, че Бог е личност и че Той общува с нас.” (PHILLIPS 2002a).

3♦ На въпроса “Според вас какви трябва да бъдат отношенията между науката и религията?”, Уилям Филипс отговаря:

“Това е сложен въпрос, за който други хора, по-мъдри от мен, са написали цели книги. По принцип, аз смятам, че науката и религията се занимават с различни по характер проблеми и използват – до известна степен – различни методи. Науката се интересува от това как нещата функционират, тя изследва историята и развитието на Вселената. Религията се занимава с въпросите за абсолютния смисъл, за отношенията между хората и за отношенията между хората и Бога.

Разбира се, аз не мисля, че няма връзка между науката и религията. Има области, в които религиозните и моралните решения трябва да бъдат взети въз основа на научните факти. Също така, аз съм убеден, че Бог ни се разкрива в известна степен благодарение на нашите научни изследвания върху сътворения свят.” (PHILLIPS 2002b).

4♦ На 6 март 1998 Уилям Филипс и Стивън Хокинг участват в научна конференция в Белия дом. На въпроса, отправен към проф. Филипс “Защо в крайна сметка Вселената се подчинява на природните закони?”, той дава следния отговор:

“Това е въпрос, който е интригувал и озадачавал учените, философите и теолозите открай време. Това е един забележителен въпрос. Всички чудесни неща, за които проф. Хокинг говори в лекцията си, могат да бъдат описани чрез няколко относително прости уравнения и известно количество математически формули. И така, защо Вселената е толкова проста? Защо тя се подчинява на математически закони?

Един от възможните отговори на този въпрос е, че ако Вселената беше дори малко по-различна от това, което е тя в момента, ние с вас нямаше да бъдем тук. С други думи, ако законите на Вселената не бяха такива, каквито са, или ако въобще не съществуваха закони, възникването и развитието на живота би било невъзможно. Нямаше да е възможно нито да сме възникнали, нито да сме еволюирали до точката, в която сме способни да задаваме подобни въпроси. Всъщност тази теза, че Вселената е конструирана съобразно самото съществуване на човека, се нарича ‘*Антропен принцип*’. А ако решим да не поставяме такова ударение върху човека, същото правило би било валидно и за амебите, т.е. тяхното възникване и развитие би било невъзможно, ако законите на Вселената не бяха такива, каквито са.

Но от друга страна, възможен е и един втори отговор, който не е много по-различен от първия. Ако вие сте религиозен човек, какъвто съм аз, вие ще отговорите, че Вселената се подчинява на природните закони, защото Бог е решил да сътвори Вселената именно по този начин и защото Бог е искал развитието на човечеството да е точно такава, каквото е то сега. Това, разбира се, е един философски и теологически отговор и той е по-близък до моята религиозна вяра, отколкото до моите научни възгледи, но това е отговор, който аз много харесвам и който не е по-различен от първия.” (PHILLIPS 1998a).

5♦ “Аз съм твърдо убеден, че Бог е личност и това е фундаментът на моята вяра. За мен е напълно естествено да бъда обикновен учен и обикновен християнин. Това е също толкова естествено и за много други учени, които познавам като личности с дълбоки религиозни убеждения.” (ФИЛИПС, цитиран в Witham 2001 и Christie 2002).

6♦ “Религията ни учи как да се отнасяме един с друг, а науката ни показва как Бог е конструирал Вселената.” (PHILLIPS 1999).

7♦ Филипс смята, че науката може само да ни покаже, че Бог съществува, но тя не може да ни разкрие характера на Бога така, както той е разкрит в Библията: “Твърде трудно е да си представим, че науката би могла да ни покаже един Творец, Който има нужда от лична връзка с нас, Който ни обича и иска от нас да обичаме ближните си, Който има очаквания и изисквания към нас. Всичко това достига до нашите сърца само благодарение на мъдростта на Библията.” (ФИЛИПС, цитиран в Witham 2001).

10. УИЛЯМ БРАГ, Нобелов лауреат за физика

Английският физик Сър Уилям Хенри Браг (1862-1942) печели Нобеловата награда за 1915 г. “за своя принос към анализа на кристалните структури с помощта на рентгенови

лъчи”. Браг е професор по физика и математика в университетите в Аделаида (Австралия), Лийдс (Англия) и Лондон; той е президент на Лондонското кралско научно дружество от 1935 до 1940.

1◆ “Учението и примерът на Христос ни показаха, че Бог е наш баща и че ние сме Негови деца – едно общество, в което любовта властва над всичко.

Следователно, ако ние – възрастните – търсим правила за нашето поведение, първо трябва да се замислим какви искаме да бъдат нашите собствени деца и какво очакваме от тях. Ние искаме те да са трудолюбиви, пламенни, ведри, състрадателни. Искामе те да бъдат щастливи.

Наистина, понякога ние не можем да избегнем тъгата и болката, но нека да се опитаме да бъдем ведри и весели винаги, когато можем. И докато се чувстваме добре и сме радостни, нека да помагаме на всички онези, които не са. Колкото повече се опитваме да сме радостни, толкова повече щастие ще можем да предадем на другите. Защото ние вярваме, че този живот е само подготовка и обучение, а не последно изпитание.” (БРАГ, цитиран в *Gwendolen Caroe, “William Henry Bragg: Man and Scientist”, Cambridge University Press, 1979, 164*).

2◆ “От религията произлизат целите на човека, а от науката произлиза неговата сила да ги постигне. Понякога хората питат дали религията и науката не са противоположни една на друга. Да, те са противоположни, но единствено в смисъла, в който палецът и останалите пръсти на ръката са противопоставени помежду си. Това е едно противопоставяне, благодарение на което ръката може да сграбчи всичко.” (БРАГ, цитиран в *Caroe 1979, 161*).

3◆ В лекцията си “*Наука и вяра*” (1941) У.Х. Браг казва:

“Науката е експериментална дейност, напредваща стъпка по стъпка, трупача опит и знания чрез успехи и провали. Но не е ли същият и пътят на религията, и особено пътят на Християнската религия? Още от древността религиозните проповедници настояват в писанията си, че истинността на религията трябва да се докаже в житейския опит. Ако човек е привлечен от благородството, смелостта и търпеливостта, от справедливостта, състраданието и милосърдието, нека той да последва пътя на Христос и да го провери сам. Нито едно научно откритие няма да му попречи да последва този път.” (БРАГ, цитиран в *Lindberg & Numbers 1986, 437*).

4◆ В същата лекция Браг доразвива тази идея:

“Човек може да провери истинността на всяка вяра единствено в практиката, и то само дотолкова, доколкото истината е постижима. И точно в тази проверка ученият намира приликата между вярата и науката.

Всеки човек, независимо в каква сфера се изявява, може да тръгне по Християнския път, да го провери и да придобие свои собствени убеждения. Именно така човекът подлага вярата си на проверка.

А що се отнася до същността на тази експериментална проверка, аз няма да кажа нищо. Ние всички добре я познаваме: тя е била съхранена в хиляди религиозни свидетелства; тя е била изявена в безброй житейски съдби; тя е изразена съвършено в

прекрасните думи на Св. Апостол Павел, колкото и прости да са те: ‘Над всичко стои милосърдието’.” (БРАГ, цитиран в *Caroe* 1979, 170).

5♦ Гуендолин Мари Кару, дъщеря на У.Х. Браг, пише за баща си:

“Религиозната вяра на У.Х. Браг се изразяваше в неговия избор да заложи всичко на хипотезата, че Христос е Истината, и да подложи тази хипотеза на проверка чрез един пожизнен експеримент в милосърдие.” (CAROE 1979, 161-163).

6♦ Браг пише и за “две трагични грешки” в съвременния диалог между науката и религията:

“Първата грешка е да се предполага, че науката, т.е. изследването на природата, води до материализъм. Втората е да се предполага, че преклонението пред Бога е несъизмеримо и несъвместимо с науката.” (БРАГ, цитиран в *Lindberg & Numbers* 1986, 436).

11. АРТЪР КОМПТЪН, Нобелов лауреат за физика

Американският физик Артър Комптън (1892-1962) получава Нобеловата награда за 1927 г. “за откриването на т.нар. *ефект на Комптън*”. Това откритие се осъществява през 1922 г., когато Комптън установява факта, че дължината на вълната на рентгеновите лъчи нараства след сблъскването им с електроните, намиращи се в даден метал. Чрез този експеримент Комптън доказва истинността на Айнщайновата теория за вълновия характер на светлината. Артър Комптън е професор по физика в университетите в Минесота, Чикаго и Сейнт Луис (Мисури); той е президент на Американската асоциация за развитие на науката (AAAS) и на Американското физическо дружество.

1♦ В статията си “*Науката и свръхестественото*” (1946) Комптън пише:

“Богът на християните е Бог на любовта. ‘Бог е любов; и който пребъдва в любовта, пребъдва в Бога, и Бог пребъдва в него’.

За мен християнската любов не е нито физическа страст, нито някакво чувство на благоговение и възхищение, а е всъщност приятелство, чиято главна цел е да правим добро на ближните си. Молитвата към Бога на любовта е всъщност едно задълбочено обмисляне на най-съвършения начин, по който можем да осъществим това добро. Делата, които са резултат от тази молитва, са най-възвишеното преклонение пред Бога на любовта.” (КОМПТЪН, цитиран в *Johnston* 1967, 373).

2♦ Коментирайки първия стих на Библията в “*Chicago Daily News*” (12 април 1936), Комптън споделя своите религиозни възгледи: “За мен вярата започва с осъзнаването на това, че един Върховен Разум е сътворил Вселената и човека. За мен не е трудно да имам тази вяра, защото е неоспоримо, че там където виждаме замисъл и план, там се е намесил някакъв разум. Нашата подредена и разгърната Вселена доказва истинността на най-величественото твърдение, което някога е било изричано: ‘В началото Бог сътвори небето и земята’ [Битие 1:1].” (COMPTON 1936).

3♦ “За да бъде религията приемлива за науката, е необходимо да разгледаме хипотезата за съществуването на един Разум, Който действа в природата. Обсъждането на доказателствата за съществуването на един разумен Бог е старо, колкото самата Философия.

Доказателството за съществуването на Бога, изхождащо от дизайна и реда в природата, макар и добре познато, досега не е опровергано. И наистина, колкото повече научаваме за нашия свят, толкова по-малка става вероятността светът да е възникнал чрез случайни процеси. Така че в действителност, малцина са днешните учени, които биха поддържали един атеистичен мироглед.” (*ARTHUR COMPTON, “The Freedom of Man”, Yale University Press, 1935, 73*).

4♦ “От най-ранно детство аз се научих да виждам в Иисус най-възвишената личност, която обича своите ближни и изразява тази любов на дело, личност, която знае, че хората могат да спасят душите си, ако посветят себе си на някаква мисия, личност, която по-скоро ще умре, отколкото да отхвърли истината и да приеме популярните заблуди на този свят. Фактът, че духът на Иисус живее толкова пълнокръвно в хората днес, ме кара да се надявам, че ако следвам Неговите стъпки по моя скромен начин, и аз също ще мога да живея вечно.” (*КОМПТЪН, цитиран в Johnston 1967, 372*).

5♦ “Бог е една Съзнателна Сила, която се разкрива като основа на всичко съществуващо, като основа на живота и на човешките подбуди. Според мен тази Сила проявява особена загриженост към своите съзнателни творения, които споделят с нея отговорността за развитието на света.

Аз приемам учението на Иисус, че тази Сила, която е основа на всичко съществуващо, се отнася към мен и към всички други личности като един мъдър и любящ Баща. Тази увереност в съществуването на някакъв вид кръвно родство с Твореца-Бог е нещо, което е жизнено важно за мен.

Като Божии деца, всички хора са дарени от своя Творец с някои ненакърними права. Това християнско разбиране за достойнството на човека се споделя от всички, които признават бащинството на Бога, независимо дали те се наричат християни или не. Това е едно разбиране за братството между всички хора, защото към всички тях е насочена загрижеността на Бога.” (*COMPTON 1956, 345-346*).

6♦ “Аз виждам Иисус като Еверест сред многобройните високи планини в света. Иисус проявява в живота си онези добродетели, които според мен имат най-висока стойност: любовта към ближните, която се изразява в безкористно помагане на всички хора; надеждата за бъдещето, която вдъхновява неговите последователи; и вярата в Бога и в хората. Родена от вярата, надеждата и любовта е неговата благородна саможертва, чиято единствена цел е хората да бъдат спасени.” (*COMPTON 1956, 346-347*).

7♦ “Каква по-благородна амбиция може да има човек от тази да помага на своя Творец в изграждането на един по-добър свят?

Предаността ни към нашия Творец, Който ни е дал способността и отговорността да моделираме нашия живот и нашия свят според един по-съвършен образец, не може да не ни вдъхнови да работим с цялата си душа заедно с Него за постигането на тази велика амбиция.” (*COMPTON 1935, 119*).

Виж също и следните статии на Комптън:

- "Нуждата от Бог в епохата на науката" ["The Need for God in an Age of Science," in Morris, Audrey Stone, *One Thousand Inspirational Things* (Chicago: 1948), pp. 146-147].

- "Религията на един учен" ["The Religion of a Scientist," *Sermons in Brief*, 1: 1, (January 1940), pp. 88-98].

- "Защо вярвам в безсмъртието" ["Why I Believe in Immortality," *This Week*, (Sunday supplement to the New Orleans' *The Sunday Item-Tribune*; April 12, 1936), 5 ff. Reprinted in *Christian Science Sentinel*, 62: 32, (August 6, 1960), 1411].

- "Животът след смъртта: гледната точка на един учен" ["Life After Death: from the Point of View of a Scientist," *The Presbyterian Banner*, 117-39, (March 26, 1931), 10 ff].

- "Нуждата от изграждането на една Християнска Световна Общност" ["The Need for Building a Christian World Community," *Hyde Park Baptist News*, 2: 24, (February 25, 1938), p.1].

12. НЕВИЛ МОТ, Нобелов лауреат за физика

Английският физик Сър Невил Мот (1905-1996) получава Нобеловата награда за 1977 "за своите фундаментални теоретични изследвания на електронния строеж на магнитни и неподредени системи". Мот е професор по теоретична физика в университетите в Бристол и Кембридж.

1◆ "Аз вярвам в Бога, Който отговаря на молитвите ни, на Когото можем да се доверим и без Когото животът на тази земя би бил лишен от всякакъв смисъл (като една история, разказана от идиот). Аз вярвам, че Бог ни се е открил по много начини и чрез много хора, и че за нас тук на Запад най-ясното Божествено откровение е дошло чрез Иисус и чрез онези, които са Го последвали. Аз вярвам, че ние трябва да се прекланяме пред Бога заедно с нашите ближни и че тук в нашата любима Англия ние можем да правим това най-добре в Англиканската църква." (МОТ, цитиран в "*Nevill Mott: Reminiscences and Appreciations*", E.A. Davis – editor, London, Taylor & Francis Ltd, 1998, 329).

2◆ "Бог може да ни говори и да ни показва как трябва да живеем. ...Ние можем и трябва да питаме Бога по кой път да вървим, какво сме длъжни да правим, как трябва да се държим." (МОТ, цитиран в *Margenau and Varghese*, 1997, 66-68; виж също *Templeton* 1994).

3◆ "Ето какво е моето описание на Бога. Той е едно същество, което не нарушава природните закони и не предугава бъдещето, но Той може да ни помогне да изберем начина, по който да живеем, ако Го помолим; и така, Той може дълбинно да повлияе на случващото се в този свят.

Бог е говорил на хората чрез чудесата в човешката история. Най-върховното чудо за християните е Възкресението. Нещо се е случило на онези малцина мъже, които са познавали Иисус; нещо, което ги е накарало да вярват, че Иисус е жив, и то да вярват с невероятна сила и убеденост. Тази вяра стои като фундамент на Християнската църква вече 2000 години." (МОТ, цитиран в *Margenau and Varghese*, 1997, 67-68).

4♦ “Науката може да има пречистващ ефект върху религията, като я освобождава от вярванията на пред-научната епоха; и така, науката ни помага да достигнем до едно по-истинно разбиране за Бога. В същото време, аз съм далеч от убеждението, че науката някога ще ни даде отговори на всички наши въпроси.” (MOT, цитиран в Margenau and Varghese, 1997, 65).

5♦ “В основата на моя възглед за Бога стоят някои твърди убеждения. Едно от тях е, че законите на природата са ненарушими.

Аз вярвам, че Бог работи в рамките на природните закони и в съгласие с тези закони.” (MOT, цитиран в Margenau and Varghese, 1997, 66).

6♦ През 1991 г. Невил Мот публикува сборник със статии на известни учени, който е посветен на отношението между религията и науката, и е озаглавен “*Могат ли учените да бъдат вярващи?*” (London, James & James, 1991). В своята статия Мот пише, че е невъзможно човешкото съзнание да е възникнало без намесата на Бога. Мот твърди, че нематериалната същност на човешкото съзнание никога няма да бъде обяснена чрез методите на съвременната материалистична наука. Съзнанието, което е една духовна реалност, не може да бъде изследвано и дешифрирано чрез модерните физико-химични методи на науката.

Мот пише: “Според мен човешкото съзнание не може да бъде обяснено от науката; именно в съзнанието аз търся връзката между Бога и човека. За мен тази връзка е свръхестествена; и точно тук ние можем да открием чудото на Божиата намеса.

...Аз смятам, че в историята на човечеството човешкото съзнание, свободната воля на човека, връзката между Бога и човека, и самият Бог стоят от свръхестествената страна на бариерата, която разделя естествените закони от свръхестествените.” (NEVILL MOTT, “*Can Scientists Believe?*”, London, James & James Science Publishers Ltd., 1991, 8ff).

13. АРНО ПЕНЗИАС, Нобелов лауреат за физика

Американският астрофизик Арно Пензиас (род. 1933) е удостоен с Нобеловата награда за 1978 “за своето откритие на космическото микровълново фоново лъчение”. Това лъчение е следствие от *Големия взрив* – първичната експлозия, от която е възникнала нашата Вселена. Пензиас защитава докторската си дисертация в Колумбийския университет (1962) под ръководството на проф. Чарлз Таунс – откривателят на лазера. Пензиас дълги години е директор на Радиоизследователската лаборатория “Бел Телефон”. Понастоящем той живее със семейството си в Сан Франциско.

1♦ “Когато наблюдаваме подредбата в света, ние разбираме, че в света е заложена една цел. Тази цел ни дава знание за самия Творец, който е планирал цялата Вселена. Това е моят възглед за Бога. Аз опознавам Бога чрез творенията на Неговите ръце; в тези творения аз откривам Божиите цели. Анализирайки тези цели, аз придобивам представа за Всемогъщия Бог.” (ПЕНЗИАС, цитиран в “*The God I Believe in*”, Joshua O. Haberman - editor, New York, Maxwell Macmillan International, 1994, 184).

2♦ В едно интервю с Джошуа Хаберман, публикувано в антологията *“Богът, в Който вярвам”* (*“The God I Believe in”, New York, 1994*), Пензиас споделя своите възгледи за същността на Бога. Ето една част от интервюто, в която Пензиас говори за планината Синай, където Всемогъщият Бог прогласява 10-те Божии заповеди пред целия еврейски народ – над 3 милиона души:

“ХАБЕРМАН: *Вие споменахте планината Синай. Това ни води към един от най-важните въпроси – въпросът за Божественото Откровение. Мислите ли, че Бог е разкрил Себе Си на планината Синай?*

ПЕНЗИАС: Може би Бог винаги разкрива Себе Си. Аз съм съгласен с Псалом 19 от Библията, че ‘Небесата проповядват славата на Бога’, т.е. Бог разкрива Себе Си във всичко съществуващо. Целта на Бога, в по-голяма или в по-малка степен, се разкрива в цялата Вселена. Всички аспекти на човешкото знание ни показват целесъобразността и подредбата на света.

ХАБЕРМАН: *Според Вас Тората [първите пет книги от Библията] слово на Мойсей ли е или е слово на Бога?*

ПЕНЗИАС: Според мен тя е слово на Мойсей и слово на Бога чрез Мойсей.

ХАБЕРМАН: *Тогавя, според Вас, какъв е смисълът на събитието, случило се на планината Синай?*

ПЕНЗИАС: Аз нямам готов отговор за това; мога само да кажа, че събитието на планината Синай е важно както за Юдаизма, така и за бъдещето на целия свят. Това е мястото, където Бог е избрал евреите, а и евреите са избрали Бога. Това е исторически момент, в който се е осъществила една духовна връзка.

ХАБЕРМАН: *Еврейските очаквания за бъдещето са свързани с Месията – Спасителят. Вие вярвате ли, че има такъв Спасител и че ще има едно последно спасение от всички злини тук на земята?*

ПЕНЗИАС: Да. Аз вярвам, че в света е заложена една цел, една благородна цел. Затова аз мисля, че Месията ни е нужен, за да ни помогне да постигнем един целесъобразен свят.” (ПЕНЗИАС, цитиран в *“The God I Believe in”, Joshua O. Haberman - editor, New York, Maxwell Macmillan International, 1994, 188-190*).

3♦ Относно най-новите факти, свързани с *Теорията за Големия взрив*, която обяснява произхода на нашата Вселена, Пензиас заявява пред *“Ню Йорк Таймс”*:

“Най-добрите научни данни, с които разполагаме в момента, са точно данните, които аз бих предсказал, ако нямах никаква друга информация, освен петте книги на Мойсей, Псалмите и Библията като цяло.” (ПЕНЗИАС, цитиран в *Bergman 1994, 183; виж също Brian 1995, 163*).

4♦ В едно интервю, публикувано в научната антология *“Гласът на гения”* (Brian 1995), Пензиас изразява своя възглед за Вселената като целесъобразно Творение на Бога:

“ПЕНЗИАС: Библията ни говори за едно целесъобразно Творение. Все пак ние наблюдаваме изумителен и колосален ред във Вселената; а когато виждаме ред, в съзнанието ни обикновено възниква идеята за цел.

БРАЙЪН: *И според Вас този ред е описан в Библията?*

ПЕНЗИАС: Ако четем Библията като цяло, ние бихме очаквали в света да съществува ред. Редът е винаги следствие от някаква цел, и това, което в действителност откриваме в света, е именно този ред.

БРАЙЪН: Следователно, според Вас, ние можем да приемем съществуването на цел във Вселената?

ПЕНЗИАС: Безспорно! ...Този свят може най-добре да бъде описан като едно целесъобразно Творение.” (ПЕНЗИАС, цитиран в Brian 1995, 163-165).

5♦ В обзорната публикация на Горди Слек “Когато науката и религията се сблъскват или защо Айнщайн не беше атеист. (Учени разказват защо вярват в Бога)” (1997), Пензиас твърди:

“Щом Бог е сътворил Вселената, Той е осъществил това Свое Творение елегантно. Това, което ние очакваме от един действително Всемогъщ Творец, е именно липсата на каквито и да е следи от груба външна намеса върху Творението. Не е нужно някой да се шляе насам-натам като Франк Морган в ‘Магьосникът от Оз’, за да поддържа движението на Вселената.

И наистина, всичко във Вселената може да бъде описано само чрез половин страница математически формули. Мисля, че величието на Творението се съдържа в неговата простота.” (ПЕНЗИАС, цитиран в Slack 1997).

14. ИЗИДОР РАБИ, Нобелов лауреат за физика

Американският физик Изидор Айзък Раби (1898-1988) печели Нобеловата награда за 1944 г. “за своя резонансен метод за регистриране на магнитните свойства на атомното ядро”. Раби е професор по физика в Колумбийския университет и в Масачусетския технологичен институт в Кембридж. През 1950 той става президент на Американското физическо дружество.

1♦ “Физиката ме изпълваше със страхопочитание, тя ми даваше едно усещане за първичните причини. Физиката ме доведе по-близо до Бога. Това чувство остана в мен през всички мои години в науката. Винаги, когато някой от моите студенти идваше при мен с научен проект, аз му задавах само един въпрос: ‘Този проект ще те доведе ли по-близо до Бога?’.” (I.I. RABI 1999, “Physics Today”).

2♦ “Първите стихове от Библията бяха много вълнуващи за мен като дете. Цялата идея за Божественото Творение – неговата мистерия и философия – потъна в мен и продължава да е нещо, което все още чувствам.

Няма съмнение, че по един същностен и дълбинен начин аз съм ортодоксален евреин. Моето ранно възпитание, толкова завладяно от Бога – Създателят на света – остави в мен дълбока следа.” (РАБИ, цитиран в John S. Rigden, “Rabi: Scientist and Citizen”, Harvard University Press, 2000, 21).

3♦ В статията си “Изидор Айзък Раби” (“Physics World”, November 1999) Джон Ригден пише: “У Раби интересът към физиката, както и към религията, извираше от дълбоките човешки стремежи, от бездните на душата, от дълбинните мисли и чувства. За Раби правенето на голяма физика беше едно пътуване по пътя на Бога.” (RIGDEN 1999, 31).

4♦ “Ортодоксалното еврейско възпитание е дало на Раби едно усещане за мистерията на физиката, вкус към обобщенията и вяра в загадъчното единство на природата.

Раби обичаше да казва: ‘Когато човек се занимава с физика, той сякаш се бори с шампиони. И както в Библията Яков се е борил с Ангела, така и ученият се опитва да открие как Бог е сътворил този свят.’ [Виж Библията – Битие 32: 24-30].

Физиката доведе Раби по-близо до Бога, защото според Раби светът е Божие Творение. Според него физиката е безкрайна и със сигурност не тривиална – по подобие на Бога.” (Brian VanDeMark, “Pandora’s Keepers: Nine Men and the Atomic Bomb”, Boston, Little Brown & Co., 2003, ch.1).

15. АБДУС САЛАМ, Нобелов лауреат за физика

Абдус Салам (1926-1996) – пакистански и британски физик – е удостоен с Нобеловата награда за 1979 “за своя принос към успешното обединяване на електромагнитното взаимодействие и слабото ядрено взаимодействие между елементарните частици”. Това откритие е важна стъпка към дългоочакваната от всички физици *Единна теория на полето*, която ще обедини четирите основни взаимодействия във Вселената: електромагнитното, слабото ядрено, силното ядрено и гравитационното. Абдус Салам е професор по физика в университета в Кембридж и в Империъл Колидж към Лондонския университет; той е президент на Консултативния комитет за наука и техника към ООН.

1♦ Абдус Салам завършва своята публична реч “*Бедна нация*” с думите: “Заплахи, големи като планини, връхлитат нашето общество. Опитвайте се да ги премахвате от живота си с търпение. Бог ще се смили над вас един ден. Не се обезсърчавайте, ако вашите усилия се окажат безплодни. Продължавайте работата си и Бог със сигурност ще благослови вашето усърдие.” (SALAM 1990).

2♦ В своите физически изследвания проф. Абдус Салам се занимава предимно с проблема за симетриите; в едно интервю за списанието “*New Scientist*” (August 26, 1976), той говори за този свой интерес:

“Такъв е начинът, по който ние разглеждаме Вселената, която Бог е сътворил с идеите за красота, симетрия, хармония, подреденост, и без хаос.

Ние се опитваме да разберем какво е мислил Бог; разбира се, в повечето случаи не успяваме, но понякога все пак изпитваме огромно удовлетворение, когато зърнем една малка частица от истината.” (SALAM 1976; виж също Lai and Kidwai 1989).

3♦ В същото интервю Абдус Салам отбелязва: “Според мен всяко човешко същество се нуждае от религия и К.Г. Юнг много ясно аргументира тази истина. Това дълбоко религиозно чувство е един от най-мощните стимули за човечеството.” (SALAM 1976, “*New Scientist*”).

4♦ В статията си *“Наука и религия”* Абдус Салам пише:

“Айнщайн е роден в Авраамовата вяра и според неговите собствени думи той е дълбоко религиозен човек.

Именно усещането за чудо довежда повечето учени до вярата в едно Върховно Същество – *der Alte, the Old One*, както Айнщайн с любов наричаше Бога – Върховният Разум, Богът на цялото Творение и на природните закони.” (САЛАМ, цитиран в *Lai and Kidwai 1989, 285*).

5♦ “Науката е изключително ценна, защото тя ни дава едно фундаментално разбиране за света около нас, за неизменните природни закони и за плана на Бога. Тя е важна, заради материалните блага и силата, които научните открития могат да ни осигурят; тя е важна, заради своята универсалност.

Ние имаме дълг към световната наука, който сме длъжни да изпълним в името на нашето самоуважение. И както Бог е обещал, Той няма да остави усилията на онези, които се борят за истината, да отидат напразно.” (САЛАМ 1987).

16. АНТЪНИ ХЮИШ, Нобелов лауреат за физика

Английският радиоастроном Антъни Хюиш (род. 1924) получава Нобеловата награда за 1974 “за своята решаваща роля при откриването на пулсарите”. Той е професор по радиоастрономия в Чърчил Колидж и в Кавендишката лаборатория на университета в Кембридж от 1971 до днес.

1♦ На въпроса “Какво мислите за съществуването на Бога?” проф. Хюиш отговаря:

“Аз вярвам в Бога. Според мен е абсурдно да се предполага, че възникването на Вселената и нашето собствено съществуване са просто една космическа случайност. Абсурдно е да мислим, че животът е възникнал благодарение на случайни физични процеси в една природна среда, която също така по случайност е притежавала нужните характеристики.

Като християнин, аз започнах да осъзнавам каква е истинската същност на живота благодарение на моята вяра в Твореца, чиято природа ни бе разкрита от един човек, който се роди преди 2000 години.” (HEWISH 2002a).

2♦ На въпроса “Какво мислите за отношението между науката и религията?” проф. Хюиш дава следния отговор:

“Аз мисля, че и науката, и религията са необходими, за да разберем какво е нашето място във Вселената. По принцип, науката е тази, която ни казва как функционират нещата, въпреки че все още има много нерешени научни проблеми и предполагам, че винаги ще има такива. Но науката повдига и въпроси, на които тя никога не може да отговори: Защо след Големия Взрив, в края на краищата, са възникнали съзнателни същества, които се питат за смисъла на живота и за целта на Вселената? Ето тук е необходима религията.” (HEWISH 2002a).

3♦ На въпроса “Какво трябва да бъде мястото на религията в съвременния свят?”, А. Хюиш отговаря:

“Изключително важната роля на религията се състои в това да ни учи, че в живота има безброй ценни неща, а не само егоистичен материализъм.” (HEWISH 2002b).

4♦ На въпроса “Какво мислите за същността на Бога?”, А. Хюиш отговаря:

“Безспорно Бог е разумен Творец. Фактът, че целият земен свят е конструиран от електрони, протони и неутрони, както и фактът, че вакуумът е изпълнен с виртуални частици, изискват съществуването на една изумителна рационалност.” (HEWISH 2002b).

5♦ “Бог е едно понятие, от което имам нужда, за да хармонизирам целия мой жизнен опит. За мен Християнството е най-близо до формалния израз на всичко това. Ние се нуждаем от нещо по-висше, а не просто от научни закони. Дори и да разширим сферата на научните изследвания, ние пак няма да получим отговори на всички въпроси, които ни вълнуват.” (ХЮИШ, цитиран в “Candid Science IV: Conversations with Famous Physicists” by Istvan Hargittai, London, Imperial College Press, 2004, 637).

* Асистентката на проф. Хюиш – Джослин Бърнел е важна част от неговия екип, който през 1967 открива малките неутронни звезди, наречени “пулсари”. Джослин Бърнел е също дълбоко религиозна личност и понастоящем е професор по физика и член на Религиозната общност на квакерите.

17. АРТЪР ШОЛОУ, Нобелов лауреат за физика

Американският физик Артър Шолоу (1921-1999) печели Нобеловата награда за 1981 “за своите заслуги към развитието на лазерната спектроскопия и за своя революционен принос към спектроскопичния анализ на взаимодействието между електромагнитната радиация и материята”. През 1958 Артър Шолоу и Чарлз Таунс разработват принципа на *лазера (laser – light amplification by stimulated emission of radiation)*. От 1961 до 1999 Шолоу е професор по физика в Станфордския университет (Калифорния).

1♦ Артър Шолоу описва отношението между религията и науката с думите:

“Вярата е фундамент на религията. Според мен, когато човек се изправи пред чудесата на живота и на Вселената, той трябва да си зададе въпроса ‘Защо?’, а не просто ‘Как?’. Единствените възможни отговори на този въпрос са религиозните отговори. За мен тези отговори идват от Протестантското Християнство, в което аз бях въведен още като дете и което устоя на изпитанията през целия ми живот.

Контекстът на религията е чудесна основа за правене на наука. И както се казва в Псалом 19-ти от Библията: ‘Небесата проповядват славата на Бога, а небесният свод възвестява делата на ръцете Му’. И така, според мен научната работа е един акт на Богослужение, защото тя разкрива в много по-голяма степен чудесата в Творението на Бога.” (ШОЛОУ, цитиран в Margenau and Varghese, 1997, 105-106; виж също Templeton 1994).

2♦ “Бог е необходим както във Вселената, така и в моя собствен живот.

Ние сме щастливи, че имаме Библията и особено Новия Завет, които ни казват толкова много за Бога чрез съвсем достъпни човешки понятия.” (ШОЛОНУ, цитиран в *Margenau and Varghese, 1997, 107*).

3♦ “Това, че съществуват множество различни вероизповедания и религиозни групи, е според мен напълно обяснимо, защото аз мисля, че ако Бог е толкова чудесен, както ние вярваме, Той е също и толкова сложен; и именно поради това различните хора Го възприемат по различен начин.

Ние не можем да очакваме, че един селянин и един философ ще имат една и съща представа за Бога. Аз мисля, че Бог е достатъчно голям, за да удовлетвори всички възможни човешки представи за Своята Божествена същност.” (SCHAWLOW 1998, *Chapter I, Part 5*).

4♦ “Според мен пътят, чрез който човек може да спаси своя живот, е да подражава на Христос. Отвъд това аз не знам нищо.” (ШОЛОНУ, цитиран в *Brian 1995, 242*).

5♦ “Аз мисля, че нашият свят е прекалено изящен, за да е възникнал просто по случайност; и вярвам, че ортодоксалното Християнство е един добър водач в живота.” (SCHAWLOW 1998, *Chapter I, Part 2*).

18. ДЖОН ЕКЪЛС, Нобелов лауреат за медицина и физиология

Австралийският неврофизиолог Сър Джон Екълс (1903-1997) печели Нобеловата награда за 1963 за своите фундаментални изследвания на йонните механизми и химичните средства, чрез които импулсите се предвиждат в мозъчните клетки. Екълс е професор по неврофизиология в университетите в Оксфорд, Канбера и Ню Йорк; той е президент на Австралийската академия на науките от 1957 до 1961.

1♦ “Аз вярвам, че ние хората сме резултат от творчеството на Бога и се надявам, че този живот ще ме отведе в едно бъдещо съществуване, където моята душа ще има друг живот.

Аз мисля, че моята съзнателна душа ще премине отвъд.” (ЕКЪЛС, цитиран в *“The Human Brain” by Gilling and Brightwell, London, Orbis Publishing, 1982, 180*).

2♦ В статията си “Модерната биология и обръщането към вярата в Бога”, която Джон Екълс пише за антологията *“Интелектуалците говорят за Бога” (1984)*, той казва:

“Ние се появяваме на този свят чрез един Божествен акт. Това Божествено водачество съпътства целия ни живот. При нашата смърт мозъкът ни умира, но Божественото водачество и любовта продължават. Всеки от нас е едно уникално съзнателно същество, едно Божествено творение. Това е религиозният възглед за света.

Това е единственият възглед, който е в съгласие с всички налични факти.” (ECCLES 1984, 50).

3♦ “Аз съм убеден, че има една фундаментална мистерия в собственото ми съществуване; тя надхвърля простото биологично описание на моето тяло и моя мозък. Това мое убеждение, разбира се, е в хармония с религиозния възглед за душата, която е сътворена от Бога.” (ECCLES, цитиран в Brian 1995, 371).

4♦ “Аз съм убеден, че уникалността на човешката душа се дължи на това, че душата е сътворена по един свръхестествен, духовен начин. Всичко това може да се обясни и с богословски термини: всяка душа представлява едно ново Божествено творение, което се възплъщава в растящия плод в даден момент между зачатieto и раждането.” (ECCLES 1991, 237).

5♦ “Аз вярвам, че съществува едно Божествено Провидение, което действа над и отвъд материалистичните процеси на биологичната еволюция.” (ECCLES 1979, 235).

6♦ “Когато анализирам нашия свят по начина, по който аз го преживявам, се оказва, че най-силно от всичко усещам моето собствено съществуване като едно уникално съзнателно същество, което е сътворено от Бога.” (ECCLES, цитиран в Margenau and Varghese 1997, 161).

7♦ Екълс описва така наречения ‘*обещаващ материализъм*’ (който всъщност е най-модерното проявление на материалистичната теория) по следния начин:

“Днес има една тенденция в науката, която е достойна за съжаление: много учени претендират, че науката е толкова мощна и всепроникваща, че в недалечно бъдеще тя ще може да обясни всички феномени в природата, включително и човека, и дори човешкото съзнание с всичките му проявления. В нашата последна книга (“*Аз-ът и неговият мозък*”, К. Попър и Дж. Екълс, 1977) Карл Попър нарече тази екстравагантна и неизпълнима претенция на учените ‘*обещаващ материализъм*’.

Поради високия авторитет на науката средно интелигентните неспециалисти твърде лесно приемат, че тази претенция е истинна. Това се случва и защото голям брой учени, които не са анализирали внимателно опасностите, произтичащи от тази фалшива и арогантна претенция, са склонни да я защитават безкритично.” (ECCLES 1979, стр. 1).

8♦ В книгата си “*Как Аз-ът контролира своя мозък*” (Berlin: Springer-Verlag, 1994), Екълс пише:

“Аз смятам, че ‘*обещаващият материализъм*’ е една теория без научна основа. Колкото повече научни факти откриваме за мозъка, толкова по-ясно разграничаваме мозъчните процеси от душевните явления и толкова по-удивителни ни изглеждат душевните феномени. ‘*Обещаващият материализъм*’ е просто едно суеверие, поддържано от догматичните материалисти.” (ECCLES 1994).

9♦ “Материалистичната теория не може да обясни уникалността на човешката душа; затова аз вярвам, че душата е сътворена по един свръхестествен, духовен начин.

Този извод има изключително важно богословско значение. Той затвърждава нашата вяра в съществуването на човешката душа и в свръхестествения произход на душата посредством едно Божествено творение.” (ECCLES 1994, 168).

10♦ **Материалистите** не вярват в съществуването на човешката душа, те смятат, че единствено човешкото тяло и мозъкът са реално съществуващи. Материалистите се опитват да сведат всички душевни явления до мозъчни процеси.

Джон Екълс е **дуалист**, той приема съществуването на две реалности – материална и духовна. Екълс защитава тезата, че човешката душа съществува също така реално, както и човешкото тяло. В книгата си *“Еволюцията на мозъка: Сътворяването на Аз-а”* (London: Routledge, 1991) Екълс пише:

“Аз смятам, че мистерията на човешката душевност е невероятно унижена от ‘*обещаващия материализъм*’, който се стреми да сведе всички душевни явления до мозъчни процеси. Тази вяра на материалистите трябва да бъде обявена за суеверие.

Ние трябва да осъзнаем, че човекът е духовно същество с душа, която съществува в един духовен свят, и същевременно е материално същество с тяло и мозък, които съществуват в един материален свят.” (ECCLES 1991, 241).

Учителят на Екълс – Нобелистът за неврофизиология **Сър Чарлз Шерингтън** също е **дуалист**. Шерингтън смята, че човешката душа е една нематериална реалност, която е качествено различна от нашето материално тяло. Шерингтън вярва в съществуването на един всемогъщ Бог и е привърженик на така наречената Естествена религия. (*Bush Charles Sherrington, “Man on His Nature. The Gifford Lectures in Natural Theology”, Cambridge University Press, 1975, 59 and 293*).

Сред **учените-нобелисти**, които изследват връзката между мозъка и душата, има и много други **дуалисти**: **Джордж Уолд, Макс Планк, Ервин Шрьодингер, Невил Мот, Брайън Джоузефсън, Сантяго Рамон-и-Кахал, Роджър Спери, Алберт Сент-Дьорди, Валтер Р. Хес, Анри Бергсон, Алексис Карел** и др.

Виж главите, посветени на **Джордж Уолд и Невил Мот**. (*Виж също книгите: “Cosmos, Bios, Theos” om Margenau & Varghese, Open Court, 1997, и “The Self and Its Brain” om Popper & Eccles, Springer International, 1977*).

11♦ “Науката и религията са изключително сходни по своята същност. Илюзията, че между тях съществува конфликт, е резултат от невежество.” (ECCLES 1984, 50).

12♦ В своето писмо до Ерика Ердман (19 декември 1990) Екълс пише: “Ти твърдиш, че най-неотложната цел в момента е да опазим нашата планета. Аз не съм съгласен с теб. Най-важната ни цел е да спасим човечеството от материалистическата деградация. Деградацията е навсякъде: в медиите, в консуматорското общество, в настървеното преследване на властта и парите, в разпадането на съвременното семейство и в упадъка на нашите ценности, за които някога мислихме, че се основават на любовта, истината и красотата.” (ECCLES 1990).

13♦ “Аз отхвърлям онези философски и политически системи, които проповядват, че хората са просто материални обекти, чиято единствена ценност е да бъдат брънки от огромната бюрократична машина на държавата, която по този начин се превръща в робска

държава. Ужасните и цинични робства, описани в книгата на Джордж Оруел “1984”, поглъщат все по-големи територии от нашата планета.

Има ли все още време да изградим отново една философия и една религия, които ще могат да възродят вярата ни в онова велико духовно приключение – да изживеем своя живот свободно и достойно?” (*ECCLES 1979, 237*).

19. АЛЕКСИС КАРЕЛ, Нобелов лауреат за медицина и физиология

Френският хирург и физиолог Алексис Карел (1873-1944) получава Нобеловата награда за 1912 за своите революционни приноси в хирургията на кръвоносните съдове и в трансплантацията на тъкани и органи. Д-р Карел работи като хирург в Чикагския университет и в Рокфелеровия университет в Ню Йорк.

1◆ В книгата си “*Размишления за живота*” (New York: Hawthorn Books, 1952) Алексис Карел пише:

“Иисус познава нашия свят. За разлика от Бога на Аристотел, Иисус не се отнася високомерно към нас. Ние можем да общуваме с Него и да очакваме Неговите отговори. Въпреки че Той е личност като нас, Той е Бог и трансцендира над всички творения.” (*CARREL 1952, Chap. 6, Part 7*).

2◆ “Защо сме тук? Откъде сме дошли? Кой сме ние?

Абсурдно ли е да вярваме в безсмъртието на душата?

Само религията предлага съвършено решение на тези човешки въпроси. Християнството в най-висша степен дава ясни и точни отговори на търсенията на човешката душа.” (*CARREL 1952, Chap. 6, Part 5*).

3◆ “Потребността от Бога намира своя израз в молитвата. Молитвата е зов на отчаяние, молба за помощ, химн на любовта.

Молитвата ни дава сила да понасяме тревогите и страховете, да се надяваме, когато няма логично основание за надежда, да оставаме непоклатими в центъра на катаклизмите.” (*CARREL 1952, Chap. 6, Part 7*).

4◆ В книгата си “*Размишления за живота*” (1952) проф. Карел изразява своята вяра в християнския Бог и в християнското учение за любовта:

“Ние сме обичани от едно всемогъщо духовно Същество. Това Същество е достъпно за нашите молитви. Ние трябва да Го обичаме много повече, отколкото обичаме Неговите творения. И същевременно ние трябва да се отнасяме с любов към нашите ближни.

Една нова ера вече е започнала. Единственият цимент, който е достатъчно силен, за да свърже всички хора заедно, е вече открит.

Въпреки това, хората пренебрегнаха важноста на този нов принцип в организацията на своя колективен живот. Те не успяха да разберат истината, че единствено любовта би могла да ги спаси от разцеплението, разрухата и хаоса. Хората не успяха да разберат, че

нито едно научно откритие не е толкова важно, колкото закона на любовта на Исус Христос. Защото именно това е законът за оцеляването на всички човешки общества.” (CARREL 1952, Chap. 3, Part 6).

5♦ “Християнството дава на хората най-съвършения морал; морал, който е много близък на човешката същност. Християнското учение ни представя един Бог, Който може да бъде обожаван, защото Той е достъпен за нас; един Бог, Когото трябва да обичаме.” (CARREL 1952, Chap. 9, Part 4).

6♦ “Разбира се, безсмислено е да говорим на малките деца за теология и за дълг, но ние трябва да последваме съвета на Кант и да им представим Бога като един невидим баща, който ги наблюдава и към когото те могат да отправят молитвите си. Истинският начин да почитаме Бога е да изпълняваме Неговата воля.” (CARREL 1952, Chap. 8, Part 3).

7♦ “Думите на Исус проникват дълбоко в реалността на живота. Те игнорират човешката философия, те разбиват всички условности, те са толкова изумителни, че дори днес ни изглеждат трудни за разбиране.

Именно затова хората, които се подчиняват на закона на джунглата, смятат, че Иисусовата заповед да обичаме ближните си като себе си е абсурдна.” (CARREL 1952, Chap. 6, Part 7).

8♦ “Където и да сме, в който и да е момент на деня или нощта, Исус е с нас. Ние можем да Го достигнем, просто като обърнем към Него нашата молитва и нашата любов. Съвсем очевиден е фактът, че дори в нашето общество, основано върху науката и технологиите, тази жажда за Бога е жива.” (CARREL 1952, Chap. 6, Part 7).

9♦ “Единственото правило в поведението на модерния човек е постигането на неговото собствено удоволствие. Всеки човек се е затворил в своя собствен егоизъм, както морският рак в своята раковина, и точно като рака, всеки се опитва да погълне своя ближен.” (CARREL 1952, Chap. 1, Part 1).

10♦ “Суетна гордост е да вярваме, че сме способни да усъвършенстваме природата. Защото природата е дело на Бога.

За да властваме над природата, ние трябва да ѝ се подчиним.” (CARREL 1952, Chap. 2, Part 6).

11♦ “Аз искам да мога да се подчинявам на Бога така, както димът се подчинява на вятъра.” (CARREL, цитиран в Newton 1989, 202).

12♦ “Нашата цивилизация наистина забрави, че беше родена от кръвта на Христос; тя забрави също и Бога.

Но въпреки това, тя все още разбира красотата на Евангелските разкази и Иисусовата проповед на планината. Тя все още може да бъде разчувствана от Иисусовите думи на състрадание и любов, които носят успокоение и радост на съкрушените, огорчените, болните и умиращите.” (CARREL 1952, Chap. 3, Part 6).

13♦ “Християнският морал е несравнимо по-силен от нерелигиозния морал. Човек би се подчинил на законите за рационално поведение доброволно и дори с радост, само ако знае, че тези закони са заповеди на един личностен Бог.

За нещастие, действията на повечето съвременни хора не са мотивирани от любов към ближните, от любов към Бога или към родината, защото единственото нещо, което нашите съвременници обичат, е себе си.” (CARREL 1952, Chap. 6, Part 2).

Виж също книгите на Карел:

- “Prayer”, New York, Morehouse-Gorham, 1948.
- “The Voyage to Lourdes”, New York, Harper, 1950.
- “Man, the Unknown”, New York, Harper, 1935.

20. ДЖОУЗЕФ МЪРИ, Нобелов лауреат за медицина и физиология

Американският хирург Джоузеф Мъри (род. 1919) е удостоен с Нобеловата награда за 1990 “за своите открития в областта на трансплантацията на органи и клетки при лечение на заболяванията на човека”. Мъри е професор по хирургия в Харвардския университет и главен пластичен хирург в няколко Бостънски болници. През 1954 той извършва първата успешна трансплантация на бъбрек при еднояйчни близнаци. С помощта на метода на Мъри днес само в САЩ се извършват над 35 000 бъбречни трансплантации годишно. Понастоящем Джоузеф Мъри живее със семейството си в Масачусетс.

1♦ В едно интервю за “National Catholic Register” (декември 1996), проф. Джоузеф Мъри казва:

“Питате ме дали църквата е във враждебни отношения с науката. Израствайки като католик и като учен, аз не съм забелязал подобно нещо. Богооткровената истина и научната истина са еднакво валидни. Ако ние действително вярваме, че Божието Творение е добро, заниманията ни с наука не могат да разколебаят вярата ни. Колкото повече научаваме за Творението и за начина, по който то е възникнало, толкова повече прибавяме към славата на Бога. Лично аз никога не съм смятал, че съществува конфликт между науката и религията.” (МЪРИ, цитиран в Meyer 1996).

2♦ “Ние просто работим със средствата, които Бог ни е дал. Няма причина, поради която науката и религията да бъдат във враждебни отношения. И науката, и религията произхождат от един и същ извор – единственият извор на истината – Творецът.” (МЪРИ, цитиран в Meyer 1996).

3♦ В статията си “Мъри – хирург с душа” (Harvard University Gazette, 4 October 2001) Джон Ленгър пише:

“Заглавието на автобиографията на Джоузеф Мъри ‘Хирургия на душата’ (Boston Medical Library, 2001) отразява духовния подход на Мъри към медицината. Въпреки че в миналото Мъри се колебаеше да говори публично за своята религиозна вяра, от страх да не бъде причислен към групата на TV-евангелистите, той е дълбоко религиозен човек. Мъри

често казваше: ‘За мен работата е молитва и аз започвам да работя всяка сутрин, посвещавайки деня си на нашия Творец. Всеки ден за мен е една молитва и аз чувствам това много силно.’ (МЪРИ, цитиран в Lenger 2001).

4♦ “Аз мисля, че най-важното нещо е да осъзнаем колко малко знаем за нещата около нас: как разцъфтяват цветята, как мигрират пеперудите и т.н. Ние не трябва да бъдем арогантни като онези хора, които стоят от двете страни на разцеплението между науката и религията, и си мислят, че разполагат с всички отговори. Ние трябва да се опитваме да използваме нашия интелект със смирение.” (МЪРИ, цитиран в Meyer 1996).

5♦ “Моето католическо възпитание ми е помогнало да се справя с огромен брой морални проблеми. В собствената ми съвест аз никога не съм усещал конфликт между моето религиозно възпитание и моята наука.” (МЪРИ, цитиран в Meyer 1996).

21. ДЖОРДЖ УОЛД, Нобелов лауреат за медицина и физиология

Американският биохимик Джордж Уолд (1906-1997) получава Нобеловата награда за 1967 “за своите открития в областта на биохимичните механизми на зрението”. Той е професор по биология в Харвардския университет повече от 40 години.

УОЛД – АТЕИСТЪТ ПО НЕВОЛЯ

1♦ През 1954 проф. Джордж Уолд (който все още е атеист по това време) пише в научното списание “*Scientific American*”:

“Когато става въпрос за произхода на живота, има само две възможности: животът или е възникнал случайно и спонтанно, или е бил сътворен целенасочено по един свръхестествен начин. Трета възможност не съществува. Хипотезата за случайното възникване на живота беше опровергана преди 100 години, но това опровержение ни води към единствената друга възможност – свръхестественото сътворение на живота. Ние не можем да приемем тази втора възможност поради философски съображения. Затова избираме да вярваме в невъзможното, а именно, че животът е възникнал случайно и спонтанно!” (GEORGE WALD, 1954, “*The Origin of Life*”, in *Scientific American*, 191 [2]: 48).

НАУЧНИЯТ ДЕИЗЪМ НА УОЛД

2♦ В крайна сметка, около 1980 г. Джордж Уолд се отказва от атеистичните си убеждения и приема религиозния възглед за възникването на живота и Вселената.

В статията си “Животът и Духът във Вселената” (1984) проф. Уолд пише:

“В моя живот като учен аз се сблъсках с два фундаментални проблема, които са научни по своята същност, но същевременно те надхвърлят сферата на науката и аз мисля, че в крайна сметка, те не могат да бъдат решени от самата наука. Първият проблем е свързан с **човешкото съзнание**, а вторият – с **Космологията**:

1) Проблемът за **съзнанието** едва ли може да бъде избегнат от човек като мен, който е прекарал по-голямата част от живота си в изучаване на механизмите на зрението. Ние

учените знаем много и се надяваме да научим още повече, но нашите познания изобщо не се докосват и дори не ни насочват към отговора на въпроса 'Какво всъщност означава да виждаш?'.

Например, зрителната нервна система на жабата е в общи линии твърде сходна с тази на човека (при положение, че не навлизаме в детайли). Но разликата е в това, че аз осъзнавам, че виждам, но не знам дали жабата осъзнава, че вижда? Тя реагира на светлината, но същото правят и фото-камерите, гаражните врати и всички други фото-електрични устройства. Следователно въпросът е: дали жабата съзнателно вижда? Дали тя осъзнава своите зрителни реакции? Като учен, аз по никакъв начин не мога да отговоря на този въпрос; аз не мога да установя нито присъствието, нито отсъствието на **съзнание** у жабата. От една страна, аз вярвам, че **съзнанието** винаги съпътства нашите усещания и възприятия, но от друга страна, аз мисля, че науката е напълно неспособна да обясни същността на **съзнанието**.

2) Вторият проблем е свързан със специфичните свойства на нашата Вселена. Живите същества явно са част от реда в природата. Ние имаме достатъчно основания да вярваме, че живеем в една Вселена, която е напоена с живот, и в която животът възниква неизбежно, ако има достатъчно време и подходящи условия за това.

И все пак, ако някое от физичните свойства на нашата Вселена беше малко по-различно, животът, който сега е толкова широко разпространен, изобщо нямаше да възникне. Не е нужно голямо въображение, за да си представим други възможни Вселени, които са подобни на нашата, но в които няма живот. Как в крайна сметка, при толкова много други възможности, ние сме се оказали именно във Вселената, която съдържа най-подходящите свойства, необходими за възникването на живота?

Преди известно време аз проумях – и да си призная това шокира моята научна чувствителност – че проблемът за **съзнанието** и проблемът за **Космологията** имат едно общо решение. Решението е, че Духът е съществувал винаги като Матрица, Извор и Причина на физическата Вселена; че духът не е късен продукт от еволюцията на живота; и че материята, от която е изградена физическата Вселена, е всъщност духовна материя. В действителност, един Дух е конструирал нашата Вселена, в която се ражда животът, който в края на краищата поражда разумни и творящи същества." (GEORGE WALD, 1984, "Life and Mind in the Universe", in *International Journal of Quantum Chemistry, Quantum Biology Symposium*, 11, 1984: 1-15).

3♦ През 1986 в своята реч пред Първия световен конгрес, посветен на *Синтеза между науката и религията* (проведен в Бомбай, Индия) **дуалистът** Джордж Уолд потвърждава и доразвива тезата си за Духа, който е конструирал нашата Вселена:

"Аз се приближавам към края на моя живот като учен и в този момент съм изправен пред два фундаментални проблема. И двата се коренят в науката и затова подхождам към тях единствено като учен. Но все пак, аз съм убеден, че науката никога няма да бъде способна да се справи с тях. И това не би трябвало да ни учудва, тъй като първият е проблемът за **Космологията**, а вторият е проблемът за **съзнанието**.

Космологията

Твърде важен е фактът, че ние съществуваме в една Вселена, в която е възникнал животът и която притежава уникалните свойства, правещи възможно това възникване. Колкото по-задълбочено човек изучава тези свойства, толкова повече той се удивлява от това, че нашата Вселена е изключително подходяща за съществуването на живота.

А ето я и моята главна теза: ако някое от многобройните физични свойства на нашата Вселена беше малко по-различно, животът, който сега виждаме навсякъде, изобщо нямаше да възникне.

Съзнанието

Преди известно време аз осъзнах, че духът, т.е. съзнанието не е разположено във физическото пространство. Абсурдно е да мислим, че е възможно да локализираме съзнанието, тъй като то не изпраща никакви доловими физически сигнали. Присъствието или отсъствието на съзнание у другите хора и у другите живи същества не може да бъде установено от учените, т.е. от една външна гледна точка.

Нещо повече, духът не само не може да бъде локализиран, той изобщо не заема място в пространството. Духът е нещо, което не пребивава в пространството; той не може да бъде измерван; следователно, както казах в началото на моята реч, науката никога няма да може да го обясни.

Дух и материя

Неотдавна аз прозрях, че проблемът за **съзнанието** и проблемът за **Космологията** имат едно и също решение. Решението е, че един Дух е съществувал вечно и че нашата Вселена може да поражда живот, именно защото този всепроникващ Дух я управлява. Следователно, съзнанието във Вселената не е просто някакъв продукт от еволюцията на живите същества, както вярвах в миналото.

От една страна, това решение невероятно ме въодушеви, но от друга страна, то беше в крещящо противоречие с моите научни разбирания.

И все пак, само след няколко седмици аз разбрах, че се намирам в отличната компания на велики учени – мои единомишленици. Аз открих, че това решение е съществувало не само в хилядолетната източна философия, но и че то е ясно изразено от мнозина прочути съвременни физици.

И така, Артър Едингтън казва:

‘Веществото, от което е изграден този свят, е духовно вещество. Духовното вещество не е в пространството и времето.’

Ервин Шрьодингер казва:

‘Един Дух е сътворил външния обективен свят от собствената си духовна материя.’

Искам да отбележа, че ми е по-лесно да споделя тези мои възгледи с физиците, отколкото с моите колеги биолозите, и че ми е по-лесно да ги изкажа тук в Индия, отколкото на Запад.

Всъщност аз говоря за един Дух, който пронизва цялата Вселена, за един Дух, който е творящата Първопричина, съществуваща още преди материята.” (GEORGE WALD, 1989, “The Cosmology of Life and Mind.” *Noetic Sciences Review*, №10, p.10, Spring 1989. Institute of Noetic Sciences, California).

22. ВЕРНЕР АРБЕР, Нобелов лауреат за медицина и физиология

Швейцарският молекулярен биолог Вернер Арбер (род. 1929) получава Нобеловата награда за 1978 “за откриването на рестрикционните ензими и за своя принос към молекулярната генетика”. През 1958 той защитава докторат по биофизика в университета в Женева. Арбер е професор по молекулярна биология в университетите в Бъркли

(Калифорния), Женева и Базел. Понастоящем Вернер Арбер живее със семейството си в Базел, Швейцария.

1◆ Вернер Арбер смята, че Бог е сътворил Вселената и живите организми посредством Еволюцията. В лекцията си *“Традиционната мъдрост и новите знания за биологичната еволюция”* Арбер защитава своята позиция, че **традиционното учение на Библията за сътворяването на Вселената** не противоречи на **съвременната Еволюционна теория**. В тази лекция, изнесена на конференцията *“Науката и духовното търсене”* (19 април 2002, Париж), Арбер казва:

“Ще се опитам да приведа новите научни понятия в съгласие с традиционната Библейска мъдрост.

Според книгата Битие от Библията, Бог е сътворил Вселената и живота стъпка по стъпка; Бог създава първо нашата планета и светлината (т.е. слънцето), след това сътворява небосвода и разделя сушата от океаните. Това описание е много логично; то обяснява на хората, които са живели преди няколко хиляди години, структурата на техния свят. Първите сътворени живи организми са били зелените растения и плодните дървета. Логично е и това, че в Библията не се споменава за създаването на микроорганизмите, които са невидими за невъоръженото човешко око. Растенията и плодовете по-късно ще послужат за храна на животните. Но преди да бъдат сътворени животните, звездите са били поставени на небето, за да послужат впоследствие за измерване на времето. След като сътворява морските животни и птиците, и един ден по-късно – сухоземните животни, Бог накрая създава хората, които са замислени да бъдат Негово подобие. Подобие то вероятно се отнася до интелектуалния капацитет, творческите способности и моралната отговорност на хората, както и до техния духовен потенциал.

В Библейското описание няма категорични твърдения, че различните форми на живот са били създадени поотделно в акта на творението. По-скоро ние виждаме един стъпаловиден процес на Божественото сътворяване на света, процес със своя вътрешна логическа последователност на взаимосвързаните събития. От Библейското описание става ясно, че Божественото творение е един еволюционен процес.

Според книгата Битие Бог се заема твърде сериозно с контрола над Своето Творение. На междинните етапи и накрая, след като завършва Своето дело, Бог оценява Творението Си като добро. Ако трябва да се изразим с днешните научни понятия, Библейското описание включва самите процеси на биологична еволюция и техните стратегии да генерират генетично-разнообразни организми, които са движещата сила на еволюцията.

Време е да направим някои изводи. Според мен нито една от съществуващите научни теории, които се опитват да обяснят света в нас и около нас, не е способна да даде директни отговори на нашата жажда за духовност и смисъл. Следователно нашето търсене на смисъл остава на нивото на интерпретациите. Лично аз виждам различни проявления на Божественото влияние както в одушевления, така и в неодушевления свят.” (WERNER ARBER, *“Traditional Wisdom and Recently Acquired Knowledge in Biological Evolution”*, 2002, UNESCO World Headquarters, Paris).

2◆ На въпроса “Голям брой известни учени – включително Дарвин, Айнщайн и Планк – са се отнасяли към понятието Бог много сериозно. Вие какво мислите за понятието Бог и за съществуването на Бога?”, Вернер Арбер отговаря:

“Аз знам, че понятието Бог ми е помогнало да преодоля много проблеми в моя живот, то ме води в критични ситуации и аз виждам, че то е потвърдено в множество дълбоки прозрения, отнасящи се до красотата на света на живите същества.” (АРБЕР, цитиран в *Margenau and Varghese, 1997, 143*).

3♦ На въпроса “Какъв е Вашият възглед за произхода на живота както на научно ниво, така и – ако смятате за нужно – на метафизично ниво?”, Вернер Арбер отговаря:

“Въпреки че съм биолог, аз трябва да призная, че не мога да обясня как е възникнал живота.

Според мен вирусът не е жив организъм; той може да участва в жизнените процеси, само когато успее да се внедри в една жива клетка-гостоприемник. Аз смятам, че животът същински започва да съществува едва на нивото на функциониращата жива клетка. И най-примитивните клетки се нуждаят поне от няколко стотици специфични биологични макромолекули [ДНК]. Как е възможно толкова сложни и специфични структури да се съберат заедно в една клетка – за мен това е все още една мистерия. Възможността да съществува Творец, т.е. Бог, е за мен едно удовлетворително решение на този проблем.” (АРБЕР, цитиран в *Margenau and Varghese, 1997, 142*).

4♦ “Аз виждам религията като важна опора за човека при справянето му с трудните проблеми, които са обичайни за неговия живот в общността.” (АРБЕР, цитиран в *Margenau and Varghese, 1997, 141*).

5♦ “Религиите помагат на жадуващите за правда и на всички страдащи. Исус Христос помага на хората, изпълнявайки Своето най-важно послание, основаващо се на любовта, съпричастността, взаимната помощ и милосърдната грижа, които са и наш човешки дълг.” (АРБЕР 2002).

23. ЕРНСТ ЧЕЙН, Нобелов лауреат за медицина и физиология

Немският биохимик Сър Ернст Чейн (1906-1979) печели Нобеловата награда за 1945 “за откриването на пеницилина и на лечебното му действие при различни инфекциозни заболявания”. Чейн е професор по биохимия в Империъл Колидж към Лондонския университет, директор на Международния изследователски център по химична микробиология в Рим и президент на Световната здравна организация.

1♦ По отношение на Материалистичната еволюционна теория за произхода на живите същества Ернст Чейн казва:

“По-скоро аз бих повярвал в съществуването на приказните феи, отколкото в такива безумни догадки.

От много години твърдя, че тези догадки относно произхода на живота не водят доникъде, защото дори и най-простият жив организъм е прекалено сложен, за да бъде разбран посредством изключително примитивната химия, която учените използват в своите опити да обяснят необяснимото, което се е случило преди милиарди години. Бог не може да

бъде омаловажен чрез такива наивни обяснения.” (ЧЕЙН, цитиран в *“The Life of Ernst Chain: Penicillin and Beyond”* by Ronald Clark, London, Weidenfeld & Nicolson, 1985, 147-148).

2♦ В речта си пред Световната еврейска конференция на интелектуалците през 1965 проф. Чейн казва:

“Вярно е, че ние сме свидетели на изумителен научен прогрес през последните 4000 години, но човешките отношения останаха същностно непроменени още от времето, когато Тората [първите пет книги на Библията] беше написана. През всички тези векове човешките отношения бяха регулирани от едни и същи неизменни закони.

Ето защо според мен най-разумният начин за обяснение на човешката съдба и на позицията, която човекът заема във Вселената, е фундаменталното учение на Юдаизма, както то е изразено в Стария Завет и е доразвито от великите мъдреци на Средновековието – а именно учението за Единния Всемогъщ Бог, за нашия благосклонен, всеприсъстващ и вечен Творец, Който е сътворил духа на човека по Свой образ и подобие.

Това религиозно учение е напълно съвместимо с модерните научни понятия; и преди всичко, то ни дава абсолютни мерки за доброто и злото, т.е. една абсолютна скала на моралните ценности, която не може да ни бъде дадена нито от философските системи, нито от научните теории, и без която нито едно човешко общество не може да оцелее.” (ЧЕЙН, цитиран в *Clark 1985, 154*).

3♦ В една своя реч в университета Бар-лан в Израел, Чейн казва:

“Трябва да помним не само това, че научните теории са преходни по своята същност, но и че самата наука е морално неутрална. В действителност, научните закони и научните изследвания сами по себе си не са нито добри, нито лоши.

Но когато става въпрос за отношението ни към нашите ближни, и особено когато прилагаме научни изобретения в сферата на човешките отношения, ние трябва да се ръководим от един морален кодекс, който не може да ни бъде даден от науката.

Когато търсим такъв морален кодекс, ние трябва да се насочим към вечните ценности, а не към преходните научни теории. Ние, еврейският народ, имаме уникалната привилегия, че ни е даден един вечен морален кодекс, а именно Боговдъхновените закони и традиции на Юдаизма, които станаха опорни стълбове на Западния свят.” (ЧЕЙН, цитиран в *Clark 1985, 146*).

4♦ “Според мен вярата е един от великите Божествени дарове за човека. На човека е дадена възможността чрез вярата, по един необясним начин, да се доближи до тайните на Вселената, без да ги разбира изцяло. Способността да вярваме е също толкова характерна и значима за нашия човешки ум, колкото и способността ни за логическо мислене. В този смисъл вярата е напълно съвместима с научния подход, и дори го допълва; тя помага на човешкия ум да обедини света в едно морално смислено цяло.

Има много пътища, чрез които хората достигат до вярата в господството на Божественото водачество и сила: чрез изкуството, чрез някои преживявания, които драстично променят живота им, чрез научни наблюдения в микро и макросвета или просто чрез съзерцаването на чудесата и целесъобразността в природата.” (ЧЕЙН, цитиран в *Clark 1985, 143*).

5♦ В лекцията си *“Социалната отговорност и ученият в модерното западно общество”* (University of London, 1970) Ернст Чейн заявява:

“Що се отнася до моето поведение, аз се опитвам да бъда воден от законите, етиката и традициите на Юдаизма, които са изразени в Стария Завет и които, разбира се, са основа и на Християнството. Много отдавна аз се убедих, че единствено на базата на научното познание не е възможно да се създаде един абсолютен и общоприложим кодекс за морално поведение. Това е невъзможно, дори само заради факта, че нашето познание за най-важните житейски проблеми е твърде фрагментарно и ограничено, и то винаги ще бъде такова.

...Всички ние знаем, че научните теории (във всяка научна област) са краткотрайни, податливи на сътресения и дори могат да бъдат обърнати с главата надолу от един единствен новооткрит факт, който противоречи на съществуващата система. Поради това аз не вярвам, че е възможно единствено на базата на научното познание да се създаде един абсолютен кодекс за етично поведение и морални ценности. Научното познание винаги е било и ще бъде фрагментарно, построено върху нестабилни основи, и поради това то лесно може да ни доведе до измамни заключения, които ще трябва да коригираме при появата на всеки нов факт.” (*ERNST CHAIN, “Social Responsibility and the Scientist in Modern Western Society,” in Perspectives in Biology and Medicine, Spring 1971, Vol. 14, №3, p.366*).

6♦ В същата лекция Чейн говори и за “Божествената искра, която проявява себе си толкова забележително в духовното сътворяване на човека”:

“Ние трябва да се отнасяме с огромна предпазливост и резервираност към всички догадки и изводи за човешкото поведение, които са извлечени от наблюденията върху животни (и особено от наблюденията върху маймуни) на базата на Дарвиновата еволюционна теория.

За някои учени може да е много забавно да описват своите братя хората като неокосмени маймуни и вероятно част от недобре осведомената публика се забавлява да чете за сравненията между маймуните и хората, но подходът на тези учени, които не е нито нов, нито оригинален, не ни води доникъде.

Не е нужно да бъдем експерти по зоология, анатомия или физиология, за да видим, че съществуват някои сходства между маймуните и човека, но със сигурност за нас са по-важни разликите, отколкото сходствата. За разлика от хората, маймуните не са способни да станат философи, математици, пророци, писатели, поети, композитори, художници и учени. Маймуните не са вдъхновени от Божествената искра, която проявява себе си толкова забележително в духовното сътворяване на човека и която разграничава човека от животните.” (*CHAIN 1971, 368*).

7♦ Ернст Чейн пише: “Съществува само една теория, която се опитва да обясни развитието на живота – това е Еволюционната теория на Ч. Дарвин и А. Уолас.

Но тя е доста хилав опит, който се базира върху толкова необосновани предположения (предимно от морфологично и анатомично естество), че едва ли може да бъде наречена теория.” (*ЧЕЙН, цитиран в Clark 1985, 147*).

8♦ По отношение на Еволюционната теория на Дарвин и Уолас, Чейн пише:

“Да се твърди, че живите организми не оцеляват, ако те не са годни за оцеляване, е просто едно банално повторение, а не научна теория.

Да се казва (както твърдят позитивистите от 19-ти век и техните последователи тук в Англия), че развитието и оцеляването на живите организми е изцяло следствие от случайни мутации, да се казва, че Природата дори извършва експерименти чрез тези мутации

(посредством проби и грешки) с единствената цел да сътвори живи същества, които са по-години за оцеляване, според мен е една хипотеза, която не се базира върху никакви доказателства и абсолютно противоречи на фактите.

Тази хипотеза своеволно пренебрегва целесъобразната структура на живите същества, която се набива в очите на биолога, накъдето и да погледне, независимо дали той изследва различните органи в един организъм, или различните части на една единствена клетка, или пък изследва взаимоотношенията между разнородните животински видове.

Тези класически Еволюционни теории са всъщност едно вулгарно опростяване на една изключително сложна и заплетена маса от факти, и аз съм изумен, че от толкова дълго време тези теории се поглъщат толкова безкритично и леко от толкова много учени, които дори не промърморват в знак на протест.” (CHAIN 1971, 367).

24. ДЕРЕК БАРТЪН, Нобелов лауреат за химия

Британският химик Сър Дерек Бартън (1918-1998) е удостоен с Нобеловата награда за 1969 “за своя принос към развитието на конформационния анализ като съществена част от химията”. Дерек Бартън защитава два доктората по органична химия; той е професор по органична химия в Харвардския университет и в университетите в Лондон и Глазгоу.

1◆ На въпроса “Според Вас какво трябва да бъде отношението между науката и религията?”, проф. Бартън отговаря:

“Бог е Истината. Не съществува несъвместимост между науката и религията. Според мен те търсят една и съща истина. Науката ни показва, че Бог съществува.” (БАРТЪН, цитиран в Margenau and Varghese 1997, 144).

2◆ “Наблюденията и експериментите на науката са толкова удивителни, че истината, която те разкриват, със сигурност може да бъде приета като едно от проявленията на Бога. Бог разкрива себе си благодарение на това, че позволява на човека да достигне до истината.” (БАРТЪН, цитиран в Margenau and Varghese 1997, 145).

3◆ На въпроса “Голям брой известни учени – включително Дарвин, Айнщайн и Планк – са се отнасяли към понятието Бог много сериозно. Вие какво мислите за понятието Бог и за съществуването на Бога?”, проф. Бартън отговаря:

“Както вече казах, Бог е Истината. Но дали Бог действително е толкова близо до човека? Разбира се, аз не смятам, че Бог приема само една религия или само една църковна общност като единствената група, която е упълномощена да просвещава хората. Аз вярвам, че Бог приема всички хора, дори и тези, които претендират, че не са религиозни. Моралът и религията са взаимно свързани и от тази връзка произтичат многобройни добродетелни човешки дела.” (БАРТЪН, цитиран в Margenau and Varghese 1997, 147).

4◆ “Нашата Вселена е безкрайно голяма и безкрайно малка. Тя е безкрайна във времето – и в миналото, и в бъдещето. Ние никога няма да можем да разберем

безкрайността. Безкрайността е абсолютната истина, която е Бог.” (БАРТЪН, цитиран в *Margenau and Varghese 1997, 144*).

5♦ “В крайна сметка, религията представлява връзка между личността и Бога. Но може ли човек да общува с Бога? Молитвите към Бога, които целят да се повиши нечие лично благосъстояние за сметка на другите хора, със сигурност не са приемливи. Но молитвите, които целят да бъде открита някаква истина, вероятно са приемливи за Бога. И наистина, забележително е, че ние сме успели да разберем толкова много неща за света около нас; Бог ни е позволил да правим наблюдения и експерименти, които могат да бъдат интерпретирани от рационалното мислене.” (БАРТЪН, цитиран в *Margenau and Varghese 1997, 147*).

25. КРИСТИЯН АНФИНСЕН, Нобелов лауреат за химия

Американският биохимик Кристиан Анфинсен (1916-1995) получава Нобеловата награда за 1972 “за работата си върху рибонуклеазата и особено върху връзката между аминокиселинната последователност и биологично активната структура”. Той е професор по биохимия в Харвардския университет и професор по биология в университета “Джонс Хопкинс” в Балтимор.

1♦ В антологията “*Космос, Биос, Теос*”, 60 изтъкнати учени отговарят на въпроси за науката, религията и Бога. Един от тези учени е Кристиан Анфинсен.

На въпроса “Голям брой известни учени – включително Дарвин, Айнщайн и Планк – са се отнасяли към понятието Бог много сериозно. Вие какво мислите за понятието Бог и за съществуването на Бога?”, проф. Анфинсен отговаря:

“Аз мисля, че само един идиот може да бъде атеист. Ние трябва да признаем, че съществува една необозрима Сила, която притежава безкрайно знание и прозорливост и която е стартирала движението на цялата Вселена в самото начало.” (АНФИНСЕН, цитиран в *Margenau and Varghese, “Cosmos, Bios, Theos”, Chicago, Open Court Publishing, 1997, 139*).

2♦ Проф. Анфинсен пише до съставителите на антологията “*Космос, Биос, Теос*”:

“В писмото си аз ви изпращам и моя любим цитат от Айнщайн, който е в почти пълно съгласие с моята гледна точка.

Айнщайн казва: ‘Най-прекрасната и най-дълбинната емоция, която можем да преживеем, е усещането за мистичното. То посява семената на всяка истинска наука. Този, който не познава това усещане, който е загубил способността си да се възхищава и да благоговее, прилича на жив мъртвец. Дълбоката емоционална увереност в съществуването на една Върховна Разумна Сила, която разкрива себе си в неразгадаемата Вселена, формира моята представа за Бога’.” (АНФИНСЕН, цитиран в *Margenau and Varghese, “Cosmos, Bios, Theos”, Chicago, 1997, 140*).

3♦ В последното си писмо до единия от съставителите на антологията – проф. Хенри Маргенау, Анфинсен пише:

“Аз не мисля, че мога да добавя още нещо към моята вече изразена в антологията позиция относно природата на Бога и съществуването на Бога.

Очевидно е, че едно всемогъщо и всезнаещо Същество трябва да съществува, за да можем да обясним нашето собствено съществуване.” (*ANFINSEN 1989*).

4♦ През 1979 Анфинсен приема ортодоксалния Юдаизъм – вярата, която той запазва до края на живота си. Няколко месеца след смъртта на Анфинсен, на 16 ноември 1995 в своето възпоменателно слово в института “Вайцман” неговата съпруга Либи Анфинсен казва:

“Неговата религиозна биография е интересна с това, че еврейските му предци по майчина линия са изчезнали, когато нацистите са нападнали Берген (Норвегия), родителите му са били верни на Библията лутерани, а той самият беше агностик до края на 70-те, когато изучи и прие традиционния Юдаизъм. Той мислеше, че неговите възгледи са изразени най-точно в следните думи на Айнщайн: ‘Най-прекрасната и най-дълбинната емоция, която можем да преживеем, е усещането за мистичното. То посява семената на всяка истинска наука. Този, който не познава това усещане, който е загубил способността си да се възхищава и да благоговее, прилича на жив мъртвец. Дълбоката емоционална увереност в съществуването на една Върховна Разумна Сила, която разкрива себе си в неразгадаемата Вселена, формира моята представа за Бога’. Моят съпруг правеше копия на този текст и го разпространяваше сред много хора.” (*LIBBY ANFINSEN 1995*).

26. ВАЛТЕР КОУН, Нобелов лауреат за химия

Австрийският физик и химик Валтер Коун (род. 1923) печели Нобеловата награда за 1998 “за своето откритие на функционалната теория за плътността на материята, която изцяло променя научния подход към електронната структура на атомите и молекулите”. През 1948 Валтер Коун защитава докторат по физика в Харвардския университет; впоследствие той е професор по физика в Калифорнийския университет, Сан Диего (1960-1979) и в Калифорнийския университет, Санта Барбара (от 1979 до днес). Понастоящем той живее със семейството си в Санта Барбара, Калифорния.

1♦ В едно интервю, озаглавено “Д-р Валтер Коун: Науката, религията и човешкия опит” (26 юли 2001), Валтер Коун казва:

“Аз съм евреин и напълно се идентифицирам с Юдаизма. Бих казал, че съм религиозен човек едновременно в два аспекта. Първият аспект е свързан с факта, че религията, и по-специално еврейската религия, твърде много обогати моя живот; тя е нещо, което аз съм предал на моите деца, и виждам, че техният живот също се обогати от нея.

Вторият аспект е свързан с това, че аз съм изцяло потопен в науката, и е съвсем естествено, че мисля за религията от гледната точка на един учен. Когато мисля за религията, аз не я разглеждам като сбор от различни вероизповедания, а в един общ Деистичен смисъл. Моето мислене е повлияно от произведенията на Айнщайн. Той твърди, че когато съзерцава света, усеща присъствието на една иманентна Сила, която е много по-

грандиозна от всяка човешка сила. Моето преживяване е същото. Аз изпитвам чувство на страхопочитание, чувство на преклонение и усещане за една велика мистерия.” (KOHN 2001a, “Dr. Walter Kohn: Science, Religion, and the Human Experience”, July 26, 2001).

2♦ На въпроса “Вие твърдите, че сте деист, а Деизмът е религиозната вяра, според която една Божествена Сила е задвижила Вселената в самото начало, а впоследствие Вселената е продължила да се движи според своите неизменни закони, без намесата на Бога. Такова ли е Вашето разбиране за Деизма?”, проф. Коун отговаря:

“Моето разбиране включва всичко това. Аз не виждам причина да вярвам, че природните закони, които ние учените изучаваме, могат във всеки момент да бъдат нарушени от Божествена намеса. Но същевременно аз не смятам, че Вселената се движи по един прост, тотално предсказуем и механистичен начин. Все още съществуват много дълбоки философски въпроси, свързани със законите на квантовата механика и със законите, които управляват природата на хаоса. Тези закони необратимо разклатиха основите на механистично-детерминистичния мироглед от 18-ти и 19-ти век.

Това е моят отговор на Вашия въпрос, как аз разбирам Деизма, и на Вашето твърдение – ще го перифразирам – че светът е задвижен от една Божествена Сила и сега той се движи самостоятелно.

Опитвам се да кажа, че всичко е изключително сложно; всъщност е невероятно; трудно е да намеря точните думи...

Все пак аз мисля, че ние сме опознали света в невероятно голяма степен, но всъщност той си остава непознаваем за нас. Очевидният факт, че нашият свят е толкова удивителен, ме кара да усещам (и тук аз следвам стъпките на Айнщайн) присъствието на една Сила, която може да поеме отговорността и заслугата за съществуването на този свят.” (KOHN 2001a).

3♦ След срещата си с Папа Йоан Павел II във Ватикана, проф. Коун изнася лекция (University of California, Santa Barbara, 20 април 2001), в която казва:

“Със сигурност науката, и по-специално физиката и химията, представлява много важна част от моята идентичност. Но същевременно аз смятам себе си за религиозен човек, и то в два смисъла: единият се основава на моето либерално еврейско възпитание, което предадох на моите деца; а вторият е моят неденоминационен Деизъм, който извира от страхопочитанието ми към света на нашите душевни преживявания и е подсилен от моята идентичност като учен. С това е свързано и убеждението ми, че науката сама по себе си е непълноценен водач в живота, защото тя не може да удовлетвори нашите най-дълбоки търсения и потребности.” (KOHN 2001b).

4♦ На въпроса “Според Вас какво трябва да бъде отношението между науката и религията?”, проф. Коун отговаря:

“Необходимо е взаимно уважение. Науката и религията са важни взаимно допълващи се части от човешкия опит.” (KOHN 2002).

5♦ На въпроса “Какво мислите за съществуването на Бога?”, Валтер Коун отговаря:

“Съществуват изключително важни части от човешкия опит, за които науката не може да каже нищо, защото тя е същностно ограничена. Аз логически свързвам тези части от нашия опит с една реалност, която наричам Бог.” (KOHN 2002).

ЧАСТ ВТОРА. ПИСАТЕЛИ-НОБЕЛИСТИ (20 - 21 ВЕК)

27. ФРАНСОА МОРИАК, Нобелов лауреат за литература

Френският писател Франсоа Мориак (1885-1970) получава Нобеловата награда за 1952 “за дълбоките духовни прозрения и художествената сила, с която прониква в драмата на човешкия живот”. През 1905 Мориак завършва литература в университета в Бордо. Най-значимите му произведения са: *“Пустинята на любовта”* (1925), *“Болката и радостта на християнския живот”* (1931), *“Черните ангели”* (1936), *“Това, в което вярвам”* (1963).

1◆ В книгата си *“Болката и радостта на християнския живот”* Франсоа Мориак пише:

“Днес, в навечерието на моя живот, аз вече знам окончателния отговор – единствено Иисус Христос е този, който може да успокои радикалната болка, която е в нас. Болката, която е толкова вплетена в човешкото съществуване, че нейната жестокост трае от детството до гроба: мъката от самотата; клатушкащите се сенки на любимите ни хора, които ни напускат и отиват в ужасната мистерия на смъртта; нашата потайна и вечна жажда за безкрайните удоволствия на нашето его.

Нашите сърца ще се освободят от скверните невидими идоли, едва когато разпънем себе си на дървения кръст заедно с Христос, едва когато спрем да храним нашето его и нашите желания, едва когато отдадем себе си изцяло на бедните, нуждаещите се и страдащите членове на Христовото тяло във всяка част на света.” (*MAURIAC, Notre Dame, 1964*).

2◆ “Бог открива изцяло себе си единствено на онези личности, които са унищожили – в самите себе си и в света – всичко, което препречва пътя на Божествената любов.” (*MAURIAC, Notre Dame, 1964, 43*).

3◆ “Християнският Бог не иска просто да бъде обичан. Той иска да бъде единственият обект на нашата любов. Той няма да ни позволи да се отклоним от Него дори на една въздишка разстояние. За Християнския Бог всяка друга любов, която не е изразена в Негово

име, е всъщност форма на идолопоклонство. Именно това изискване ни изглежда твърде парадоксално; защото е изключително трудно да обичаш едно творение, без да го обожествяваш, а същевременно Бог ни задължава да обичаме всички Негови творения.” (MAURIAC, *Dimension Books*, 1964, 26).

4♦ “Духовната нечистота ни отделя от Бога. Духовният живот се подчинява на закони, които са също толкова реални, колкото и законите на физичния свят.

Нашата духовна чистота е предусловие за една по-висша любов, за едно притежание, което превъзхожда всички други – притежанието на Бога.” (MAURIAC 1963, 51-52).

5♦ Коментирайки Библейския стих *Матей 25:40*, Мориак пише:

“Да обичаме Христос и да обичаме нашите ближни е едно и също нещо; двете заповеди се сливат в една: ‘Истина ви казвам, понеже сте направили това на един от тия най-скромни Мои братя, на Мене сте го направили’.

Тук не става въпрос за някакви предварителни сметки или за очакване на награда в аванс, тук става въпрос за истинска любов.” (FRANÇOIS MAURIAC, “*Holy Thursday: An Intimate Remembrance*”, *Sophia Institute Press*, 1991, 44-45).

6♦ “Ако има някаква част от Християнското учение, която хората са отхвърляли с несравним инат, това е вярата, че всички хора и всички раси са еднакво ценни в очите на нашия Отец, Който е на Небето.” (MAURIAC 1978).

7♦ “Мнозинството от християните никога не са отивали отвъд буквата на катехизиса. Те никога не са познавали Бога. За тях думата Бог никога не е имала някакво реално съдържание. Те са абсолютно безпринципни. Христос никога не е присъствал в техния живот.” (MAURIAC 1970).

8♦ “Ние грешим, когато си мислим, че мистиците са необикновени християни. Напротив, те са единствените истински християни. Те изчерпват себе си в търсенето на Бога, точно както сладострастниците изхабяват себе си в търсенето на плътта. Мистиците безспирно желаят да притежават Бога, да бъдат притежавани от Него, да Го обичат. За тях любовта означава да прегърнат Бога с цялото си сърце, да Му се отдадат изцяло и да се опитат да бъдат Негово притежание.” (MAURIAC, *Dimension Books*, 1964, 26-27).

9♦ “Човекът трябва първо да намрази своя грях – едно изискване, което е много трудно да бъде изпълнено. След това, човекът трябва да реши повече никога да не съгрешава – и това трябва да не е само въпрос на думи, а едно вътрешно решение, чийто единствен съдия е Бог. И накрая, страхът от наказание не е достатъчен, ако човек не е вдъхновен от любовта към Бога. Човекът няма да получи прошка, докато не тръгне по пътя на любовта.” (MAURIAC 1999, ch.5).

28. ТОМАС ЕЛИЪТ, Нобелов лауреат за литература

Английският поет и драматург Т.С. Елиът (1888-1965) е удостоен с Нобеловата награда за 1948 “за своя изключителен новаторски принос към съвременната поезия”. През 1910 той завършва Харвардския университет, където учи философия и литература, и пише своята докторска дисертация. Най-значимите му произведения са: “Пуста земя” (1922), “Убийство в катедралата” (1935), “Идеята за християнско общество” (1939). Според литературната класация на списание “Time” Т.С. Елиът е “поетът на XX-ти век”.

1◆ “Аз не вярвам, че културата на Европа би могла да оцелее, ако Християнската вяра изчезне. Убеден съм в това, не просто защото самият аз съм християнин, но и като изследовател на социалната психология. Ако Християнството загине, заедно с него ще загине цялата наша култура.” (ELIOT 1967, 200).

2◆ В книгата си “Идеята за християнско общество” (*The Cambridge Lectures, 1939*) Т.С. Елиът пише:

“Възможно най-лошото нещо е да защитаваме Християнството, само заради това, че то е полезно, а не заради това, че то е истинно.

Да се доказва правотата на Християнството, само защото то е полезно за нашия морал, е един погрешен ход. Напротив, ние трябва да покажем, че от истинността на Християнството неизбежно произтича истинността на Християнския морал.” (ELIOT 1988, 46).

3◆ “Един християнин може да докаже пред хората истинността на своята вяра по един съвършен начин, само когато заложи реално живота си за нея, а не когато логически анализира причините за своята вяра.” (ЕЛИЪТ, цитиран в *Draper 1992, №599*).

4◆ През 1934 Т.С. Елиът пише за лутанията на съвременното човечество между невежеството и знанието – две парадоксални следствия от т.нар. “научно-технически прогрес”:

“Безкраен цикъл от идеи и действия,
безкрайни изобретения, безкрайни експерименти,
те носят знание за движението, но не за покоя,
знание за говоренето, но не за тишината,
знание за словата, и невежество за Божието Слово.

Нашето знание ни води все по-близо до нашето невежество,
нашето невежество ни води все по-близо до смъртта,
но това е близост до смъртта, а не близост до Бога.

Къде е животът, който изгубихме в живеенето?

Къде е мъдростта, която изгубихме в знанието?

Къде е знанието, което изгубихме в информацията?

Небесните цикли през тези двадесет века

ни водят все по-далеч от Бога и все по-близо до смъртта.” (ELIOT 1934).

5♦ В *“Идеята за християнско общество”* Елиът пише: “Ние трябва да се отнасяме към Християнството с много повече интелектуално уважение, отколкото сме свикнали. Ние трябва да се отнасяме към Християнството като към учение, което акцентира върху мисленето, а не върху чувствата. Ако наистина започнем да се отнасяме по този начин, следствията ще са прекалено сериозни, за да могат да бъдат приети от всички. Защото, когато Християнската вяра е не само почувствана, но и промислена, тя води до практически резултати, които съвсем не са удобни за всеки.” (*ELIOT 1988, 6*).

6♦ “Разделението между онези, които приемат и онези, които отричат Християнското учение, е според мен най-дълбокото разделение между човешките същества.” (*ЕЛИЪТ, цитиран в Yancey 1999, 88*).

7♦ “Нашето време е покварено, цялата съвременна литература е покварена от безбожието.” (*ЕЛИЪТ, цитиран в Ozick 1989, 151*).

8♦ “Защо хората трябва да обичат Църквата? Защо трябва да обичат нейните закони? Защото Църквата им говори за живота и смъртта, и за всичко друго, за което те биха искали да забравят.

Защото Църквата е нежна там, където те биха били твърди, и е твърда там, където те биха били мекушави.” (*ELIOT 1934*).

9♦ Ето как Елиът си представя некролога на ХХ-ти век:

“Тук живяха свестни и безбожни хора. Техният единствен паметник е един асфалтов път и хиляди изгубени топки за голф.” (*ELIOT 1934*).

10♦ “Едно общество престава да бъде християнско, когато религиозните практики са изоставени, когато поведението на хората вече не е регулирано от християнските принципи и когато просперитетът в този свят е станал единствената съзнателна цел за всички.” (*ELIOT 1988, 9-10*).

11♦ В книгата си *“Християнство и култура”* (1948) Т.С. Елиът пише:

“Целта на безспирната индустриализация е да създаде маси от хора от всички класи, откъснати от традицията, отчуждени от религията и податливи на масови внушения – с други думи, да създаде тълпа. А една тълпа няма да бъде по-малко тълпа, ако тя е добре нахранена, добре облечена, добре окъщена и добре дисциплинирана.” (*ELIOT 1988*).

12♦ “Христос е единствената неподвижна точка в нашия въртящ се свят.” (*ЕЛИЪТ, цитиран в Castle 2002, 219*).

29. РЪДИАРД КИПЛИНГ, Нобелов лауреат за литература

Британският поет и прозаик Ръдиард Киплинг (1865-1936) е удостоен с Нобеловата награда за 1907 “за изключителната си проникателност, оригиналността на въображението, богатството на идеи и забележителния си талант на разказвач”. До 1907 Киплинг създава 17 тома с разкази, 4 романа и стотици стихотворения. Основните му произведения са: “Книга за джунглата” (1894), “Ким” (1902), “Ирландската стража във Великата война” (1923) и автобиографията “Нещо за мен” (1936).

1◆ *Non nobis Domine!* –

Не за нас, о Боже,
да бъдат възхвалата и славата
за всяко дело, слово или можене;

защото Твоя е властта
да сложиш корона или позоряща стигма
върху всяко дело или мъдростта,
които човекът сам е постигнал.

Нашата вина е, че твърде много обичаме
и че покриваме с величествен воал
онзи шум, който Слава наричаме,
и Златото – онази мръсна кал.

Заради тия двете ние изживяваме
хиляди горещи и безбожни дни,
но в нашите сърца признаваме,
че слава заслужаваш само Ти!

Ти си Силата, чрез Тебе съществуваме,
наш Създател, Съдия и Приятел си Ти,
само за Твоята прошка бленуваме,
не ни отхвърляй и ни прости.

И дай ни сила да прозрем преди последните ни дни,
че всички наши пътища са жалки,
че слава заслужаваш само Ти! –

Non nobis Domine!

(KIPLING 1934, ‘*Non nobis Domine!*’, in “*A Choice of Kipling’s Verse*”, T.S. Eliot – editor; London, Faber and Faber, 1963, 257-258).

- 2♦ “Отче наш, Ти, който обичаш всеки,
помогни ни, ние просим от Тебе съвет,
за да можем да градим навеки
Твоето чисто наследство, Твоя завет.

Научи ни да обичаме нещата прости
и на радост, в която няма горчиво зрънце,
и на прошка, лишена от мисли злостни,
и на любов към всички под нашето слънце!”
(КИПЛИНГ, цитиран в “A Choice of Kipling’s Verse”,
T.S. Eliot – editor; London, 1963, 272-273).

3♦ В своята статия “Религията на Ръдиард Киплинг” Дж.Т. Съндърланд пише: “Аз смятам, че Киплинг има религиозно послание към нашето време. Неговите стихотворения извират от дълбините на душата му и са насочени директно към съвестта и религиозната жажда на хората. Бог говори на света чрез различни гласове. Аз мисля, че един от тях е гласът на Киплинг.” (SUNDERLAND 1899, 607-608).

4♦ “Сега моят жизнен път приключва и аз очаквам своето възмездие. Иисусе, когато застана пред Твоя трон заедно с онези, които съм приближил до Бога, моля Те, възкреси и мен самия.” (КИПЛИНГ, цитиран в Wilson 1978, 340).

- 5♦ “Носете своето бреме!
С търпение в гърдата
гнева си обуздайте,
смирете Гордостта!

Със ясно, просто слово,
с език открит и смел
засейте чужда нива,
гонете чужда цел!

Носете своето бреме!
Не чакайте мъзда!
Не крийте страх и слабост
под плаща ‘Свобода’.

По всяко ваше дело,
въздишка, вик, въпрос
диваците ще съдят
за вас и за Христос.”
(КИПЛИНГ 1992, 12-13; из “Бремето на белия човек”)

30. АЛЕКСАНДЪР СОЛЖЕНИЦИН, Нобелов лауреат за литература

Руският писател Александър Солженицин (род. 1918) е удостоен с Нобеловата награда за 1970 “за моралната сила, с която той поддържа живи традициите на руската литература”. През 1941 той завършва университета в Ростов, където учи математика и физика, и същевременно завършва задочно Института по философия, литература и история в Москва. Заради критиките си срещу съветския диктатор Сталин, през 1945 Солженицин е осъден на 8 години затвор, а впоследствие е изселен в Сибир. В затвора Солженицин приема Християнството, благодарение на своите разговори с Борис Корнфелд – еврейски лекар и християнин. Най-известните произведения на Солженицин са: “Един ден на Иван Денисович” (1962), “Първият кръг” (1968), “Ракова болница” (1969). През 1973 КГБ конфискува ръкописа на “Архипелаг ГУЛАГ” – произведението, което поставя началото на края на Съветската империя. През 1974 Солженицин е арестуван, обвинен в държавна измяна и експулсиран в Германия. От 1976 той живее и твори в САЩ. През 1994 Солженицин се завръща в Русия, където живее и до днес.

1◆ “Колко лесно е да живея с Тебе, Господи! Колко лесно е да вярвам в Тебе!

В трудните мигове, когато мислите ми станат объркани и боязливи, когато осъзнавам, че дори най-светлите хора не могат да погледнат по-надалеч от тази нощ и не знаят какво ще правят утре, Ти ми изпращаш ясна увереност, че си тук и че ще направиш така, че не всички пътища пред Доброто да бъдат затворени.” (СОЛЖЕНИЦИН, цитиран в *Burg and Feifer 1972, 189*).

2◆ В своята реч, при получаването на Темпълтъновата награда (Лондон, Бъкингхамски дворец, 10 май 1983), Александър Солженицин казва:

“Спомням си, че преди повече от половин век, когато бях дете, старците си обясняваха големите нещастия, които сполетяха Русия, с думите: ‘Хората забравиха Бога; ето защо ни сполетя всичко това’.

Оттогава, вече почти 50 години, аз изследвам историята на комунистическата революция в Русия. През това време прочетох стотици книги, събрах стотици лични свидетелства и вече съм написал осем тома, опитвайки се да разчистя отломките от този революционен катаклизъм. Но ако днес ме накарат да формулирам възможно най-кратко главната причина за тази унищожителна революция, която погълна 60 милиона души от нашия народ, аз не бих могъл да се изразя по-точно, освен да повтора: ‘Хората забравиха Бога; ето защо ни сполетя всичко това’.” (SOLZHENITSYN 1984, Issue 36; виж също *Solzhenitsyn 1983, 874*).

3◆ “Анализирайки Френската революция и нейната кипяща омраза към Църквата, Достоевски стигна до извода, че ‘всяка революция неизбежно започва с атеизъм’. Това е абсолютно вярно. Но светът никога не е виждал толкова организирано, военизирано и радикално злонамерено безбожие като това, което е практикувано от Марксизма. Главната движеща сила във философската система на Маркс и Ленин е омразата към Бога; тази омраза е в сърцето на марксистко-ленинската психология и е много по-опасна от всички техни икономически и политически програми. Войнстващият атеизъм не е просто случайна или маловажна част от идеологията на Комунизма; атеизмът не е следствие от Комунизма,

а е негов фундамент.” (SOLZHENITSYN 1984, Issue 36).

4♦ “През 20-те години на ХХ-ти век в Съветска Русия бяхме свидетели на една безспирна процесия от жертви и мъченици сред Православното духовенство. Много архиепископи и епископи бяха екзекутирани. Десетки хиляди свещеници, монаси и монахини, притискани от комунистите да се отрекат от Словото Божие, бяха изтезавани и убивани в затворите, заточени в концлагери, изселвани в безлюдната Сибирска тундра, а някои в последните дни от живота си бяха изхвърлени на улицата без храна и подслон. Всички тези християни-мъченици непоколебимо отиваха на смърт заради вярата си. Само малцина се пречупиха под натиска на комунистите. Достъпът до Църквата беше блокиран за десетки милиони християни; на тях им беше забранено да възпитават децата си според Православната Вярa. Религиозните родители бяха изтръгнати от своите деца и бяха хвърлени в затворите, докато децата им бяха отклонени от Вярата чрез мерзки заплахи и лъжи.

Вярно е, че милиони наши сънародници бяха покварени и духовно осакатени от официално наложения атеизъм, но все пак десетки милиони останаха верни на Християнската вяра; те не можеха да изразят своята вяра единствено заради външния натиск, но както винаги се случва по време на религиозни гонения и преследвания, съзнанието за Бога в моята страна достигна огромна сила и дълбочина.

Точно в това аз виждам зората на надеждата: защото няма значение, че Комунизмът се ежи заплашително с танкове и ракети, няма значение какви територии от нашата планета е завладял той; Комунизмът е обречен и той никога няма да победи Християнството.” (SOLZHENITSYN 1984, Issue 36).

5♦ В своята Харвардска реч (1978) Солженицин твърди, че всички съвременни медии насаждат невежество и агресивност у хората, чиито “божествени души се пълнят с клюки, безсмислици и празнословия”:

“Днешните медии се превърнаха в най-голямата сила в Западните общества. Четвъртата власт – медиите – е много по-могъща от другите три власти: законодателната, изпълнителната и съдебната. При това положение човек се пита: чрез какъв закон е била избрана тази четвърта власт и в крайна сметка пред кого е отговорна тя?” (SOLZHENITSYN 1978).

6♦ “Западният свят неизбежно се плъзга към пропастта. Западните общества все повече и повече губят своята религиозна същност; те лекомислено предават своето младо поколение в ръцете на атеизма. Щом като богохулни филми за Исус се излъчват във всички щати на Америка, която е уж една от най-религиозните държави в света, щом като един от най-големите американски вестници публикува безсрамна карикатура на Дева Мария, то какви други доказателства за безбожието на Западния свят са ни нужни?” (SOLZHENITSYN 1984, Issue 36).

31. ХЕРМАН ХЕСЕ, Нобелов лауреат за литература

Немският писател Херман Хесе (1877-1962) е удостоен с Нобеловата награда за 1946 “за своето вдъхновено творчество, което посредством свършената си стилистика

представя класическите хуманистични идеали”. Най-известните му произведения са: “Сидхарта” (1922), “Степният вълк” (1927), “Нарцис и Голдмунд” (1930), “Игра на стъклени перли” (1943). През 60-те години на ХХ-ти век Хесе се превръща в култова фигура за интелектуалците в Европа и Америка.

1◆ В един разговор със своя приятел – дипломатът Мигел Серано – Хесе изразява своето отношение към Бога:

“Ти трябва да се оставиш да бъдеш отнесен от Бога, както облаците в небето. Не трябва да се съпротивляваш. Бог съществува в твоята съдба така, както съществува в тези планини или в онова езеро. Много е трудно да се разбере всичко това, защото човекът все повече и повече се отдалечава от Природата и така, все повече се отдалечава от самия себе си.” (ХЕСЕ, цитиран в “C.G. Jung and Hermann Hesse: A Record of Two Friendships”, Miguel Serrano, New York, Schocken Books, 1966, 10).

2◆ “Фактът, че хората приемат живота си като взет назаем от Бога и че не искат да изживеят живота си егоистично, а напротив, искат да го изживеят като служение и саможертва пред Бога – този факт, това най-велико наследство от моето детство имаше изключително силно влияние върху моя живот.” (HESSE 1972, 59).

3◆ “Само когато човек е близо до Природата, той може да чуе гласа на Бога.” (ХЕСЕ, цитиран в Miguel Serrano, 1966, 10).

4◆ “Християнството – не просто проповядваното, а истински изживяното Християнство – беше най-мощната сила, която ме формира и ме създаде.” (ХЕСЕ, цитиран в Gellner 1997, Vol.1).

5◆ “Ако не възприемаме стиховете от Новия Завет като заповеди, а като израз на едно изумително прозрение за тайните на нашата душа, то най-мъдрите думи, които някога са изговаряни, са: ‘Обичай ближния си както себе си.’” (ХЕСЕ, цитиран в Gellner 1997, Vol.1).

6◆ “За различните хора има различни пътища към Бога – центърът на света. И все пак, самото преживяване на съприкосновение с Бога е винаги едно и също.” (ХЕСЕ, цитиран в Gellner 1997, Vol.1).

7◆ “Да бъдеш религиозен е всъщност въпрос на доверие. Доверието е нещо, което всяко добро и простодушно същество, всяко дете или дивак притежава. Но онези като нас, които не са нито толкова простодушни, нито толкова добри, явно трябва да достигнат до това доверие по заобиколен път. В началото на този заобиколен път ние трябва да повярваме в себе си. И все пак, ние няма да можем да повярваме в себе си, ако постоянно се самообвиняваме и самобичуваме.

Бог, в когото трябва да вярваме, живее и в нас; а онези, които казват ‘Не’ на себе си, са неспособни да кажат ‘Да’ на Бога.” (ХЕСЕ, цитиран в Gellner 1997, Vol.1).

8♦ “Пътят към религията може да бъде различен за отделните хора. За мен този път беше изпълнен с много грешки и големи страдания, с много самобичуване и невежество, с джунгли, пълни с невежество. Аз бях свободен дух и знаех, че лицемерната набожност е болест на душата. Аз бях аскет и сякаш забивах гвоздеи в плътта си.

Тогава не разбирах, че да бъдеш религиозен всъщност означава да имаш радостен и здрав дух.” (ХЕСЕ, цитиран в Gellner 1997, Vol.1).

32. АНРИ БЕРГСОН, Нобелов лауреат за литература

Френският философ Анри Бергсон (1859-1941) печели Нобеловата награда за 1927 “за своите жизнуетвърждаващи идеи и за изключителното майсторство, с което те са представени”. Основните му произведения са: “*Опит върху непосредствените данни на съзнанието*” (1889), “*Материя и памет*” (1896) и “*Творческата еволюция*” (1907). Бергсон защитава докторат по философия в Парижкия университет; той е професор по философия в Колеж дьо Франс. В последните години на своя живот Бергсон е силно повлиян от християнския мистицизъм, който става главна тема в неговото фундаментално произведение “*Двата източника на морала и религията*” (1932).

1♦ В писмото си до П. дьо Тонкедек от 20 февруари 1912 Бергсон пише за мястото на Бога в трите си основни произведения:

“Моите размишления, изложени в книгата ми ‘*Опит върху непосредствените данни на съзнанието*’, осветляват факта на свободата, моята книга ‘*Материя и памет*’ сочи директно, надявам се, към реалността на Духа, а книгата ми ‘*Творческата еволюция*’ представя акта на Творението като факт.

От всичко това ясно се очертава идеята за един творещ и свободен Бог – Създател както на Материята, така и на Живота; един Бог, чиято творческа дейност е продължена от самия Живот чрез еволюцията на видовете и чрез създаването на човешките същества.” (БЕРГСОН, цитиран в “*Bergson and His Philosophy*” by J.A. Gunn, London, Methuen & Co., 1920, ch.11).

2♦ Бергсон смята, че Бог е един безспирно творещ център, от който излизат многобройни светове, подобни на нашия:

“Аз говоря за един център, от който световите избликуват така, както фейерверките се разлитат от общия сноп; в действителност, аз не си представям този център като нещо статично, а като един вечно бликащ извор. Дефиниран по този начин, Бог няма нищо общо с покоя и пасивността; Бог е безспирен Живот, Действие, Свобода.” (HENRI BERGSON, “*Creative Evolution*”, New York, Henry Holt and Company, 1911, 248).

3♦ Критикът П. дьо Тонкедек се опитва да интерпретира Бергсоновата философия като някакъв вид пантеизъм. Бидейки напълно убеден, че Бог е абсолютно разграничен от Своите творения, Бергсон категорично отхвърля тази интерпретация:

“Аз говоря за Бога, който е източникът, излъчващ чрез Своята свободна воля един след друг различни импулси, всеки от които създава един нов свят. Следователно Бог остава абсолютно разграничен от тези светове.” (BERGSON, цитиран в Gunn 1920, ch.11).

4♦ В своя последен труд *“Двата източника на морала и религията”* (1932) Анри Бергсон се опитва да завърши своята уникална философска система и да я хармонизира с Християнската религия; в тази последна книга Бергсон задълбочено изследва отношението на християнските мистици и светци към Бога:

“Действително, мистиците са единодушни в свидетелството си, че Бог има нужда от нас така, както ние имаме нужда от Него. Защо сме Му нужни, ако не, за да ни обича? До този извод стига философът, който се придържа към мистичния опит. За философа сътворението се явява Божие начинание, целящо да създаде творци и помощници на Бога, достойни за Неговата любов.” (BERGSON 1935, ch.3).

5♦ “Бог е любов и е обект на любов – целият принос на мистицизма се състои именно в това. Мистикът никога не би спрял да говори за тази двойна любов. Описанието му е безкрайно, защото това, което трябва да се опише, е неизразимо. Но то ясно казва, че Божията любов не е просто нещо от Бога – тя е самият Бог.” (BERGSON 1935, ch.3; виж също Бергсон 1993, 180).

6♦ “Ако великите мистици наистина са такива, каквито ги описахме, те се оказват оригинални, но несъвършени подражатели и последователи на това, което е бил по един съвършен начин евангелският Христос.

Самият Христос може да бъде смятан за последовател на израилевите пророци. Няма съмнение, че Християнството е дълбока трансформация на Юдаизма. Казвано е много пъти: Юдаизмът – една все още предимно национална религия, е била заместена от Християнството – религия, способна да стане световна. Един Бог, Който несъмнено се е отличавал от всички останали по своята справедливост и мощ, но чиято мощ се е упражнявала в полза на Неговия народ, а справедливостта засягала преди всичко подчинените Нему, е бил наследен от Бога на любовта, Който обича цялото човечество.” (BERGSON 1935, ch.3).

33. УИНСТЪН ЧЪРЧИЛ, Нобелов лауреат за литература

Сър Уинстън Чърчил (1874-1965) – британски държавник и историк – получава Нобеловата награда за 1953 “за своите забележителни исторически и биографични трудове, както и за блестящите си речи, защитаващи вечните човешки ценности”. Чърчил учи в Хароу и Кралския военен колеж в Сандхърст. Основните му произведения са: *“Световната криза”* (4 тома, 1923-1929), *“Втората световна война”* (6 тома, 1948-1953), *“История на англоезичните народи”* (4 тома, 1956-1958). Чърчил е бил два пъти министър-председател на Великобритания преди и след Втората световна война.

1♦ В своята реч *“XX-ти век – неговите обещания и тяхната реализация”* (Бостън, 31 март 1949) Сър Уинстън Чърчил заявява:

“Тук аз се обръщам не само към онези, които се радват на утехата и даровете, получени от Богооткровената религия, но също и към онези, които посрещат самотно ударите и мистериите на съдбата. Пламъкът на Християнския морал е все още нашият най-велик водач. Да го съхраним и да го обичаме е нашата първостепенна задача както в духовния, така и в материалния живот. Изпълнението на духовния ни дълг в нашия ежедневен живот е изключително важно за оцеляването ни. Само ако изпълним този дълг по един съвършен начин, можем да се надяваме, че ще се справим с проблемите на този свят, а и не само на този свят.

Само когато сме единни, ние сме силни. Нека тогава да вървим заедно напред в изпълнението на нашата мисия и нашия дълг, страхувайки се единствено от Бога и от нищо друго.” (CHURCHILL 1974, Vol.VII, page 7807).

2♦ “Ние наистина трябва да сме бдителни, наистина трябва да сме твърди и да пазим принципите, в чиято справедливост вярваме; и нека с търпение и кураж да работим за деня, в който хората по цялата земя ще отхвърлят всички свои съзнателни и несъзнателни зли стремежи. Едва тогава ние ще можем заедно да се насладим на свободата и на благословенията, които Бог е благоволил да дари на човешката раса.” (CHURCHILL 1974, Vol.VIII, 8607).

3♦ “Преди всичко ние вярваме, че Вселената е управлявана от едно Всемогъщо Същество; ние вярваме, че съществува една върховна морална цел, според която всички наши деяния ще бъдат съдени.” (CHURCHILL 1974, Vol.VII, 7650).

4♦ “Има един елемент, който винаги трябва да присъства в нашата образователна система. В нашата страна има свобода на мисълта, както и свобода на съвестта. Ние винаги сме били образец за религиозна толерантност. Но също толкова важен е и фактът, че религията е гранитна основа в живота и характера на британския народ; благодарение на религията ние изградихме нашите надежди и отхвърлихме нашите стракове. Този религиозен елемент завинаги трябва да остане в нашите училища.” (CHURCHILL 1974, Vol.VII, 6762).

5♦ В своята Харвардска реч (6 септември 1943) Чърчил заявява:

“Ако ние сме единни, нищо не е невъзможно. Ако ние сме разединени, всички ще пропаднем...”

Нека да се издигнем до абсолютния предел на нашия дълг и на нашите възможности, и нека да благодарим на Бога за духовните награди, които ни е дарил, в отговор на това, че сме Му служили храбро и предано.” (CHURCHILL 1974, Vol.VII, 6827).

6♦ “Пламъкът на Християнския морал е все още наш върховен водач. Съживяването и осъществяването на този морал е една реална необходимост както в духовната, така и в материалната сфера. Това е най-важната ни цел за бъдещето. Да въплътим Християнския морал в нашия живот е последната и най-велика повеля, която някога сме получавали.” (CHURCHILL 1974, Vol.VII, 7645).

34. ИВО АНДРИЧ, Нобелов лауреат за литература

Сръбският писател Иво Андрич (1892-1975) получава Нобеловата награда за 1961 “за епическата сила, с която проследява темите и рисува човешките съдби от историята на своята страна”. След Първата световна война Иво Андрич учи философия и филология в университетите в Загреб, Виена, Краков и Грац, където през 1923 г. защитава докторската си дисертация. Най-значимите му произведения са: “*Ex Ponto*”, “*Мостът на Дрина*”, “*Травнишка хроника*” и “*Прокълнатият двор*”. Дълги години Андрич живее като дипломат в Рим, Мадрид, Женева и Берлин.

1◆ В своята автобиографична изповед “*Ex Ponto*” Иво Андрич пише:

“Живейте и се борете, както най-добре умеете, молете се на Бога и обичайте цялата природа, ала най-много любов, внимание и съчувствие оставете за хората, за своите клети братя, чийто живот е временен сноп светлина между две безкрайности.

Обичайте хората, помагайте им често и винаги им съчувствайте, защото всички хора са ни нужни.” (АНДРИЧ 1992, 37).

2◆ “Хвала Ти, Боже, за мъката на деня и спокойствието на нощта, за краткия живот и голямата загадъчна смърт; нека са благословени решенията Твои, според които идваме на тоя свят и си отиваме от него, след като сме се нарадвали и намъчили. Огромни и непонятни са плановете Твои и ясно е, че ние не можем да видим ни посоката им, ни целта им и трябва смирено да ги приемем; но трудно е да бъдеш човек, Господи.” (АНДРИЧ 1992, 94).

3◆ “Всички, които страдат и умират за своите истини, са едно с Бога и човечеството, и са наследници на вечността, съществуваща само за вярващите и страдащите; те са основният камък на бъдещата сграда на новото човечество, която след всички мъки и заблуди все пак ще се осъществи като Божия мисъл на земята.” (АНДРИЧ 1992, 71).

4◆ “Не ни удряй прекалено много, Господи, и не ни слагай товар, който не е по силите ни, за да не помръкне в нас Твоето сияние и да не станем пленници на злото.” (АНДРИЧ 1992, 30).

5◆ “О, Боже, Ти, който знаеш всичко, няма защо да крия, че понякога се обръщам към Тебе с нечистия земен език. Казвам: О, Боже, защо си ми дал сърце, което непрекъснато ме тегли към далечината и прелестта на непознати земи?

Защо си отредил така, че моето щастие да е винаги там, където мен ме няма? За какво ми е тази мъчителна дарба: да обичам разкоша, насладата и промяната? За какво е вечният огън на неспокойното ми сърце? За какво са възторзите, за които човек се разкайва и отъмщава?

О, Боже, за какво е цялата мъка на вечно жадния и вечно будния аз?” (АНДРИЧ 1992, 52).

35. ЖАН-ПОЛ САРТР, Нобелов лауреат за литература

Френският философ Жан-Пол Сартр (1905-1980) е удостоен с Нобеловата награда за 1964 “за творчеството си, което е богато на идеи и изпълнено със свободолюбие”. От 1924 до 1929 Сартр учи в Екол Нормал (Париж), където защитава своята дисертация по философия. Основните му произведения са: “Погнусата” (1938), “Битие и нищо” (1943), “Екзистенциализмът е хуманизъм” (1946), “Критика на диалектическия разум” (1960), “Думите” (1964).

САРТР – ВОЙНСТВАЩИЯТ АТЕИСТ

1◆ В “Екзистенциализмът е хуманизъм” (1946) Сартр пише:

“Достоевски беше писал: ‘Ако Бог не съществуваше, всичко щеше да е позволено’.

И наистина, ако Бог не съществува, тогава всичко е позволено; и затова човекът е изоставен, защото не открива нито в себе си, нито извън себе си възможност да се опре на нещо.

...От друга страна обаче, ако Бог не съществува, тогава ние не откриваме пред себе си никакви ценности или повели, които да узаконят нашето поведение. Така че нямаме нито зад себе си, нито пред себе си – в сияйното царство на ценностите – оправдания и извинения. Ние сме сами, без извинения. Ето това имам предвид, когато казвам, че човекът е осъден да бъде свободен. Осъден, защото не се е сътворил сам, но въпреки това е свободен, защото, веднъж захвърлен в света, той е отговорен за всичко, което прави.” (САРТР 1992, 23-24).

ОБРЪЩАНЕТО КЪМ БОГА

2◆ Малко известен е фактът, че в началото на 70-те години Сартр преживява неочакван душевен обрат, чиято кулминация е през 1980-та, когато той приема месианския Юдаизъм. Сартр изоставя своя атеистичен екзистенциализъм и достига до вярата в Бога. Това обръщане към Бога е описано в американското списание “National Review” (New York, 1982) от професор Томас Молнар:

“Почти през цялата си кариера философът Жан-Пол Сартр беше войнстващ атеист. Въпреки че понякога политическите му убеждения бяха в конфликт с Марксисткия материализъм, всъщност те бяха изключително близки до най-тираничните Сталинистки доктрини.

И все пак, през последните месеци от живота на Сартр се случиха някои изненадващи обрати. През 1980 г. той беше почти загубил зрението си и силите си, но все още беше запазил непокътнат своя здрав разум; именно тогава Сартр се приближи твърде много до вярата в Бога, а може би се случи и нещо повече. Тази история може да бъде разказана накратко, но с необходимото уважение.

През последните години от живота на Сартр един бивш комунист-маоист, Пиер Виктор, беше постоянно до него. В ранната пролет на 1980 г. те двамата водиха диалог на страниците на ултра-лявото списание “Nouvel Observateur”.

Достатъчно е да цитираме само едно изречение от думите на Сартр, за да можем да оценим до каква степен той е приел благодатта на Бога и идеята, че човекът е сътворен:

‘Аз не мисля, че съм просто продукт на случайността, че съм само една частица прах във Вселената; аз чувствам, че съм някой, който е бил очакван, създаден, планиран. Накратко, аз съм едно същество,

което само един Творец би могъл да постави тук; и тази идея за творческа ръка се отнася до Бога.'

Привържениците на атеистичния екзистенциализъм ще забележат, че с това единствено изречение Сартр се отрича от цялата си философска система, от всичките си доскорошни убеждения, от целия си живот.

Краят на тази история, за съжаление, никак не е поучителен. Житейската спътница на Сартр – Симон дьо Бовоар – се държеше като ограбена вдовица по време на неговото погребение. По-късно тя публикува книгата си *“Сбогом на Сартр”*, в която злобно атакуваше Сартр заради неговото религиозно обръщане. В своята книга тя пише: *‘Сартр дълго се противеше на религиозните изкушения от страна на Пиер Виктор, но накрая се предаде. Как да си обясним тази изкуфяла постъпка на един предател?’* – пита тя глупаво. И след това добавя: *‘Всички мои приятели, всички Сартърианци и целият издателски екип на списанието “Les Temps Modernes” са потресени също като мен и ме подкрепят в моя ужас’*.

Пред нас се сблъскват ужасът на мадам дьо Бовоар и религиозното обръщане на Сартр. Безспорно, истината е безкрайно по-близо до слепия, но все още виждащ, стар философ.” (ТОМАС МОЛНАР – професор по Френска и Световна литература в Бруклин Колидж, *“Jean-Paul Sartre, R I P: A Late Return,”* in *“National Review,”* New York, 11 June 1982, Vol.34, Issue 11, page 677; виж също McDowell and Stewart 1990, 477).

3♦ Гореспоменатият Пиер Виктор е египетски евреин и бивш комунист; той е близък приятел на Сартр и негов дългогодишен личен секретар. Около 1970-та Пиер Виктор става дълбоко религиозен и приема отново истинското си име – Бени Леви.

Издателят на книгата *“Hope Now: The 1980 Interviews”*, в която са поместени диалозите между Сартр и Бени Леви, пише:

“През март 1980 г., само един месец преди смъртта на Сартр, *‘Le Nouvel Observateur’* публикува серия от диалози между изнемощелия философ и неговия млад секретар Бени Леви. Тези диалози ни разкриват един нов Сартр, който е отхвърлил своите комунистически убеждения и е отблъснал своите най-близки приятели, дори и Симон дьо Бовоар. В действителност, Сартр се е отрекъл от вярата си в марксизма и от всичките си фундаментални убеждения, че индивидуалното съзнание е първично, че насилието е неизбежно и т.н.; вместо това, в края на своя живот Сартр прегръща месианския Юдаизъм.

Малко преди смъртта си Сартр потвърди автентичността на публикуваните диалози и на тяхното смайващо съдържание.” (*“Hope Now: The 1980 Interviews,”* Jean-Paul Sartre and Benny Levy, University of Chicago Press, 1996).

4♦ Издателите на списание *“Wired”* (Май, 1996, Сан Франциско) пишат:

“Всичко, което знаехме за Жан-Пол Сартр, вече не е валидно. Книгата *‘Hope Now: The 1980 Interviews’* (в която са публикувани разговорите между Сартр и неговия секретар Бени Леви, проведени малко преди смъртта на Сартр) ни разкрива един философ, който е изоставил левите си идеи и своите приятели, и е приел месианския Юдаизъм.” (*“Wired,”* №4.05, Conde Nast Publications Inc., San Francisco, 1996).

5♦ През 1980-та в един от гореспоменатите диалози с Бени Леви, Сартр прави някои озадачаващи признания относно своята доскорошна атеистично-екзистенциална философия:

“БЕНИ ЛЕВИ: *Ти веднъж ми каза: ‘Аз често съм говорил за екзистенциалното отчаяние, но всъщност това са празни приказки. Аз говорех за отчаянието, просто защото другите говореха за него, защото беше модерно; по това време всички четяха Киркегор.’*

САРТР: Точно така. Лично аз никога не съм изпитвал отчаяние; нито за миг не съм мислил, че отчаянието е част от моя характер. И все пак, аз бях склонен да приема, че отчаянието играе важна роля в живота на другите, просто защото те непрекъснато говореха за него.

Но това беше временно явление, което съм наблюдавал и при много други философи. Обикновено в началните етапи на своето творчество философите възприемат дадена идея от хорските приказки, на която придават прекомерна важност. Но по-късно, постепенно те спират да говорят за тази идея, защото осъзнават, че тя е напълно лишена от смисъл. Тогава философите разбират, че всъщност са били повлияни от слухове и празни приказки.

БЕНИ ЛЕВИ: *Можеш ли да кажеш същото и за така нареченото екзистенциално страдание?*

САРТР: Аз никога не съм изпитвал такова страдание. Просто това беше едно ключово философско понятие от 30-те до 40-те години на ХХ-ти век. Това беше едно от понятията, които ние непрекъснато използвахме, но за мен то не означаваше нищо.” (*Виж “Le Nouvel Observateur”, 10-16 март 1980, №800, с.56; виж също “Hope Now: The 1980 Interviews”, University of Chicago Press, 1996, 55).*

Виж статиите:

- “The Last Words of Jean-Paul Sartre,” trans. Rachel Phillips Belash, *Dissent* magazine, Fall, 1980: 418-419.

- “From Maoism to the Talmud (With Sartre Along the Way): An Interview with Benny Levy,” by Prof. Dr. Stuart Z. Charmé, in *Commentary* magazine, December 1984, pp. 48-53.

- “Special Tribute to Sartre. Benny Levy: Today’s Hope - Conversations with Sartre”, in *Telos* magazine, №44, Summer, 1980.

36. РАБИНДРАНАТ ТАГОР, Нобелов лауреат за литература

Рабиндранат Тагор (1861-1941) – индийски поет, прозаик, философ, художник и композитор – е удостоен с Нобеловата награда за 1913 “за своите дълбоко прочувствени и оригинални стихове, в които с неподражаемо майсторство е изразил своето поетическо мислене”. Основните му произведения са: “*Гора*” (1910), “*Гитанджали*” (1912), “*Садхана: Пътят към съвършенството*” (1913), “*Религията на човека*” (1931). През 1921 Тагор създава университета “Висва Бхарати” в Шантиникетан, Индия.

1◆ “Бог стои отвън пред нашето Аз и чака с неуморно търпение да Му отворим доброволно вратата си. Защото нашето Аз може да постигне своя истински смисъл, който е душата, и по своя воля да стане едно с Бога – не чрез принудението на Божията сила, а чрез любов.

Човекът, чийто дух е станал едно с Бога, се изправя пред хората като най-съвършения цвят на човечността.” (*ТАГОР 1994, 53, “Садхана”*).

2♦ “Както природата е отделена от Бога чрез ограниченията, изразени в природния закон, така и нашето Аз се отделя от Бога поради ограниченията на егоизма. Бог доброволно е ограничил волята Си и ни е предал властта Си над нашия малък свят.” (ТАГОР 1994, 90, “Садхана”).

3♦ “Нашето всекидневно задължение към Бога се състои не в това постепенно да Го търсим, а всеки ден да Му се отдаваме, да премахваме всички прегради, които ни пречат да се съединим с Него; да разширяваме съзнанието си за Него, като Му служим с доброта и любов.” (ТАГОР 1994, 140, “Садхана”).

4♦ “Божията любов, от която нашето Аз е получило формата си, е отделила това Аз от Бога; и пак Божията любов е тази, която възстановява помирието и съединява нашето Аз с Бога. Затова собственото ни Аз трябва да минава през безкрайно много обновявания. То не може да върви вечно по пътя на своята обособеност. Обособеността, отделеността е оная граница, която му пречи да се възвърне към своя безкраен източник – Бога”. (ТАГОР 1994, 90-91, “Садхана”).

5♦ “Ето крайната цел на нашето битие, която не бива никога да забравяме: ‘Красотата е истина, истината е красота.’

Ние трябва да постигнем целия свят с любов, защото той се ражда от любов, с любов се поддържа и после се възвръща пак в лоното на любовта. Нужно е да стигнем до съвършената свобода на сърцето, която ще ни даде сила да се пренесем в най-съкровените кътчета на нещата и да вкусим от безкористната радост, присъща на Бога.” (ТАГОР 1994, 134, “Садхана”).

6♦ “Чуй молитвата ми, Господи – сечи, сечи из корен нищетата в моето сърце.

Дай ми сила да понасям леко всички свои радости и скърби.

Дай ми сила да направя службата на любовта си плодородна.

Дай ми сила да не се отвърщам никога от бедните и да не сгъвам колена пред наглото могъщество.

Дай ми сила да издигна своя ум високо над дребнавостта на делника.

Но ми дай и сила силата си с обич да отдам на Твоята воля.” (ТАГОР 1990, 54, “Гитанджали”).

7♦ “В едно-единствено приветствие към Теб, мой Боже, нека всичките ми сетива да се протегнат и да докоснат този свят в нозете Ти.

Като дъждовен юлски облак, надвиснал ниско с товара си от неизсипани пороци, нека целият ми ум да се сведе пред Твоите врати в едно-единствено приветствие към Теб.

И нека всичките ми песни слоят своите различни мелодии в неразчленим поток и да потеглят към морето на безмълвието в едно-единствено приветствие към Теб.

Тъй както ято жерави лети неспирно ден и нощ назад към родните си планини, тъй нека животът ми да отпътува цял към вечното си жилище в едно-единствено приветствие към Теб.” (ТАГОР 1990, 126, “Гитанджали”).

37. СИГРИД УНДСЕТ, Нобелов лауреат за литература

Норвежката писателка Сигрид Ундсет (1882-1949) печели Нобеловата награда за 1928 “за майсторството, с което описва средновековната история на скандинавските народи”. Нейните основни произведения са: “Сърцето на Йени” (1911), “Пролет” (1914), “Кристин Лаврансдатер” (1920-1922), “Етапи: Нова поредица” (1933).

1◆ След като приема католическата вяра, Сигрид Ундсет пише:

“В католическата църква няма място за разногласия относно същността на Бога, относно Богочовешката природа на Исус Христос или относно майчинството на Дева Мария. Самият Христос е пътят към Божието царство и Неговата смърт на кръста е тайната, която отваря Божието царство за наследниците на Адам. Христовата кръв наистина пречиства грешника от всичките му грехове, а Христовото тяло е истинската храна и истинският живот за вярващите.” (SIGRID UNDSSET, “*Sigrid Undset: On Saints and Sinners*”, San Francisco, Ignatius Press, 1993, 232).

2◆ Сигрид Ундсет пише: “В библейския стих *‘Исус дойде при Своите Си, но Своите Му не Го приеха. А на онези, които Го приеха, даде право да станат Божи деца’* [Йоан 1:11] е изразена същността на католическата вяра. А именно, че човек трябва искрено да пожелае спасението си, за да може да го получи. По своя воля човек обърна гръб на Бога; затова сега, отново по своя воля, той трябва да се върне при Бога. Бог излива своята спасителна благодат върху нас, просто защото ни обича, а не защото сме я заслужили.” (UNDSSET 1993).

3◆ “Страхът и надеждата движат душата напред; те я учат да наблюдава, да се моли, и така, да придобива все повече знания за Бога. В резултат на това, душата все повече и повече губи своята егоистична загриженост за себе си; тя става безкористна и започва да обича Бога.” (UNDSSET 1993).

4◆ “Хората упорито твърдят, че в този свят е невъзможно да има една абсолютна истина, просто защото си въобразяват, че биха загубили своята свобода и че животът им би загубил своето многообразие, ако наистина съществува една абсолютна истина, в която всички други истини се съдържат.

Но в действителност, в този свят ние можем да имаме само един вид свобода – тази, за която нашият Господ казва: ‘Ще познаете истината и истината ще ви направи свободни’.” (UNDSSET 1999, Vol.13).

5◆ “В съгласие с другите религии Християнството ни учи, че Бог е една невидима безкрайност, че Той е сътворил всички видими и невидими неща от самия Себе Си, и че всички неща съществуват в Него.

Чрез един уникален акт Бог е сътворил човека по Свой образ и подобие. Католическата теология сравнява този акт с процеса, в който бялата светлина се пречупва през призмата и се превръща в различни цветове; по същия начин Божието неразчленимо единство се превръща в отделни човешки качества.” (UNDSSET 1993).

6♦ “Постепенно моите исторически изследвания ме убедиха, че единствените наистина мъдри хора в нашата цивилизация са онези странни мъже и жени, които католическата църква нарича Светци. Оказа се, че единствено Светците познават истинската същност на човека, неговата нестихваща жажда за щастие, неговата трагично-недостатъчна любов към ближните му, към справедливостта и мира, както и неговото вечно отстъпление от Божията благодат. Едва тогава аз прозрях, че в Християнството има Истина.

Но ако човек искрено потърси Истината, винаги съществува риск да я намери. Обаче човекът не иска да открие Истината, защото предпочита да съхрани своите илюзии.

А що се отнася до мен, аз достигнах твърде близо до обиталището на Истината благодарение на моите изследвания върху живота на Светците, които в старинните скандинавски текстове са наречени Божии приятели. И така, в крайна сметка, аз трябваше да се подчиня на Истината и през 1924-та приех католическата вяра.” (УНДСЕТ, цитирана в Grenier 1999).

38. ИСААК СИНГЕР, Нобелов лауреат за литература

Исаак Сингер (1904-1991) – полски и американски писател – получава Нобеловата награда за 1978 “за своето вдъхновяващо литературно творчество, което е вкоренено в полско-еврейската културна традиция и което проповядва универсалните човешки ценности”. Основните му произведения са: “Семейство Москат” (1950), “Магьосникът от Люблин” (1960), “Имението” (1967), “Шоша” (1978).

1♦ В своята Нобелова лекция (8 декември 1978, “*Les Prix Nobel 1978*”), Сингер казва:

“Аз никога няма да приема идеята, че Вселената е просто една физическа или химическа случайност, че Вселената е продукт на някаква сляпа еволюция.

Въпреки че вече добре познавам заблудите, илюзиите и идолите, пред които човешкият ум се прекланя, аз все още вярвам в онези истини, които един ден всички хора ще успеят да приемат. Аз вярвам, че човекът може да постигне всички възможни удоволствия, умения и знания в този свят, и същевременно да продължи да служи на Бога – Богът, Който говори чрез дела, а не чрез думи, Богът, Който изразява Своята същност чрез Космоса.” (SINGER 1979).

2♦ “Аз съм скептик. Аз съм скептично настроен към идеята, че ние можем да направим света по-добър.

Когато чуя изтърканата идея, че това или онова политическо управление, че този или онзи обществен строй ще донесе щастие на хората, аз знам, че тя никога няма да проработи. Хората винаги ще си останат хора; те си останаха хора както при комунизма, така и при всички други ‘изми’.

Но аз не съм скептик, когато става въпрос за вярата в Бога. Аз наистина вярвам. Винаги съм вярвал, че има един Божествен план, че има един Разум отвъд света и че светът не е просто една случайност.” (СИНГЕР, цитиран в “*The Brothers Singer*” by Clive Sinclair, London, Allison and Busby, 1983, 30).

3♦ В своето последно интервю (1987) Сингер казва:

“Бог е навсякъде. Дори когато вършим дела, насочени против Него, Той е там. Независимо какво вършим.

Бог е като един баща, който вижда, че децата му правят много глупости и злини; той им се гневи и ги наказва, но все пак, те си остават негови деца.” (СИНГЕР, цитиран в *Green 1998*).

4♦ “Човекът се моли за милост, но не е склонен да бъде милостив към другите. Защо тогава човекът очаква милост от Бога? Не е справедливо и не е адекватно да очакваш нещо, което ти самият отказваш да дадеш.” (СИНГЕР, цитиран в *Rosen 1987*).

5♦ “Истинският писател на нашето време не може да не бъде дълбоко загрижен за проблемите на нашето поколение. Той не може да не вижда, че силата на религията, и особено вярата в Божественото откровение, е по-слаба днес, отколкото е била във всяка друга епоха от човешката история. Все повече и повече деца растат без вяра в Бога, без вяра в справедливо наказание или награда, без вяра в безсмъртието на душата и дори във валидността на морала. Истинският писател не може да омаловажава факта, че съвременното семейство губи своята духовна същност.

Всички мрачни прогнози на философа Освалд Шпенглер се сбъднаха след Втората световна война. Нито едно техническо откритие не може да смекчи разочарованието на съвременния човек – неговата самота, неговото чувство за малоценност, неговият страх от войната, революциите и терора. Нашето поколение загуби вярата си не само в Божественото Провидение, но също и в самия човек, и във всички човешки институции.” (SINGER 1979).

6♦ “Материалният свят е една комбинация от виждане и слепота. Слепотата ние наричаме Сатана.

Ако бяхме всевиждащи, ние просто нямаше да имаме свободен избор. Защото, ако бяхме всевиждащи, ние щяхме да виждаме Бога и Неговото величие, но тогава поради страха от Бога, ние нямаше да се поддаваме на изкушенията и греха.

Тъй като Бог е искал ние да имаме свободен избор, очевидно е, че Сатаната, т.е. принципът на злото, трябва да съществува.

Но в действителност какво представлява свободният избор? Всъщност той е свободата да избираме между доброто и злото. Ако го нямаше злото, нямаше да я има и свободата.” (СИНГЕР, цитиран в *Farrell 1976, 157*).

7♦ “Животът е роман, написан от Бога. Нека да оставим Бог да го допише.” (СИНГЕР, цитиран в *Moraes 1975*).

ЧАСТ ТРЕТА. МИРОТВОРЦИ-НОБЕЛИСТИ (20 - 21 ВЕК)

39. АЛБЕРТ ШВАЙЦЕР, Нобелов лауреат за мир

Немският лекар, философ, музиколог, теолог и мисионер Алберт Швайцер (1875-1965) получава Нобеловата награда за 1952 “за своята мисионерска и хуманитарна дейност”. Швайцер учи философия и теология в университета в Страсбург и в Сорбоната в Париж. Той защитава 4 доктората: през 1899 Швайцер става доктор по философия; през 1901 – доктор по теология; през 1905 – доктор по музикознание; през 1913 – доктор по медицина (със специализация по тропическа медицина и хирургия). През 1904 Швайцер решава да стане лекар-мисионер в най-бедния регион на Африка; затова през 1905 той започва да учи медицина в университета в Страсбург. През 1913 той пристига в Африка и основава своята болница в Ламбарене (Габон). Швайцер посвещава живота си на хилядите болни африканци; той ги лекува и просвещава в продължение на 52 години – до своята смърт. Алберт Швайцер използва средствата от Нобеловата награда, за да създаде колония за прокажени в Ламбарене. Основните му произведения са: *“Търсенето на историческия Исус”* (1906), *“Християнството и религиите по света”* (1922), *“Мир или атомна война”* (1958), *“Същността на вярата: Философия на религията”* (1965).

1◆ В една своя проповед, посветена на Йоан Кръстител, Алберт Швайцер казва:

“Това, че някой е станал цар на целия свят – на Европа, Америка, Азия и Африка, съвсем не означава, че той е най-великият сред човечите. Защото истински велик е само този, който познава сърцето на Бога. Йоан е разбирал думите на Бога и затова е предсказал времето, когато трябва да настъпи Царството Божие. Йоан е бил по-велик от всички пророци, защото сърцето му е било изпълнено с духа на Бога.

О, Боже, ние никога няма да успеем да Ти благодарим достатъчно за този славен проповедник на Царството Божие, който Ти си изпратил – човекът, който ни даде пример и вдъхна сила в сърцата ни, човекът, който беше Твой верен слуга. Дано и ние да успеем да станем Твои слуги. Благодарим Ти за всички богатства, които си вложил в душите ни. Дай ни мъдрост, за да можем да опознаем тези дарове. Дай ни Твоята сила, за да живее тя

вътре в нас. Усили у нас копнежа да бъдем Твои деца. Амин!” (ШВАЙЦЕР, цитиран в “*The Africa of Albert Schweitzer*” by Charles Joy and Melvin Arnold, Boston, The Beacon Press, 1948).

2♦ “Любовта на Бога говори в нашите сърца и се опитва да проникне чрез нас в света. Ние трябва да слушаме този глас; ние трябва да слушаме тази чиста и далечна мелодия, която достига до нас, въпреки шума на света.” (ШВАЙЦЕР, цитиран в “*Albert Schweitzer: The Man and His Mind*” by George Seaver, New York, Harper & Brothers, 1947, 133).

3♦ В едно писмо до своя приятел Густав фон Люпке, Алберт Швайцер споделя своето решение да основе болница в Африка:

“Според мен съдбата на религията е заложена на карта. Да си религиозен за мен означава да бъдеш човек, просто човек – по образа на Исус.

Във всички колонии в третия свят нещата са напълно безнадеждни и безутешни. Ние – християнските нации – изпращаме там хора, които са утайката на нашето общество; ние мислим само за това какво можем да вземем от местните жители, населяващи колониите. Накратко, там се разиграва една гавра с Християнството и човечността.

Ако това зло може да бъде поправено поне отчасти, ние трябва да изпратим там хора, които ще вършат добрини в името на Исус – не просто проповедници, а хора, които наистина ще помагат на нуждаещите се, както ни учат проповедите на Исус.

Сега ние стоим тук и учим Теология, а след това ще се състезаваме за най-добрите църковни постове, ще пишем дебели научни книги, за да станем професори по Теология. А това, което се случва там в колониите, където честта и името на Исус са заложи на карта, изобщо не ни интересува.

И от мен се очаква да посветя живота си на все по-нови теоретични изследвания, за да мога да се прочуя като теолог и да продължа да обучавам пастори, които също като мен ще си стоят къщи? И аз няма да имам право да ги изпращам там, където те са наистина нужни? Аз не мога да се съглася с това!

От години премислям тези неща, и то по хиляди начини. Накрая прозрях, че смисълът на моя живот не се състои в познанието или в изкуството, а просто в това да бъда човек и да върша някакви скромни дела в духа на Исусовите думи: ‘Истина ви казвам: понеже сте направили това на един от тези Мои най-малки братя, на Мен сте го направили.’ [Матей 25:40].

И точно както вятърът нахлува със своята мощ в огромните празни пространства, така и хората, които познават закона на духа, трябва да отидат там, където те са най-нужни.” (ШВАЙЦЕР, цитиран в “*Albert Schweitzer: The Story of His Life*” by Jean Pierhal, New York, Philosophical Library Inc., 1957, 59).

4♦ В книгата си “*Благоговение пред живота*” Швайцер пише:

“Само хората, които са искрено благодарни на Бога, са наистина богати. Така че нашето вътрешно щастие не зависи от добрите или лошите събития, които ни се случват, а от степента на нашата благодарност към Бога.

Нашият живот е нещо непрозрачно и смътно, когато гледаме на него по обикновения човешки начин. Но когато го изправим пред светлината на Божията доброта, той започва да блести и става прозрачен и светъл. И тогава ние се питаме с удивление: ‘Наистина ли това, което виждаме пред себе си, е нашият собствен живот?’” (ALBERT SCHWEITZER, “*Reverence for Life*”, Ulrich Neuenschwander - editor, New York, Harper & Row, 1969, 39-40).

5♦ “Значимостта на Иисус Христос за човечеството не се състои в ритуалите, които хората са създали въз основа на Неговото учение, а в примера на Неговия живот.

Неговата любов и състрадание, Неговото желание да умре, за да може чрез Своята смърт да изкупи греховете на всички хора – това са делата, които ние ще помним вечно.” (ШВАЙЦЕР, цитиран в *Jilek-Aall* 1990).

6♦ В своята автобиография “*Out of My Life and Thought*” Швайцер пише:

“Най-удивителната идея в Християнството – в това Християнство, което е проповядвано от Иисус и е разбираемо за разума – е идеята, че единствено чрез любовта ние можем да постигнем духовна връзка с Бога. Всяко живо знание за Бога почива върху фундаменталната истина, че в нашия живот ние преживяваме Бога като Воля-за-Любов.” (SCHWEITZER 1933, 277).

40. ДЖИМИ КАРТЪР, Нобелов лауреат за мир

39-ят президент на САЩ Джими Картър (род. 1924) получава Нобеловата награда за 2002 “за своя принос към световния мир и към борбата за демокрация и човешки права”. През 1946 Картър завършва Американската военноморска академия в Мериленд. Впоследствие той учи ядрена физика в Юниън Колидж (Ню Йорк). От 1982 Картър е заслужил професор в университета “Емъри” в Атланта (Джорджия). През 1971 той е избран за губернатор на щата Джорджия. На 2 ноември 1976 той става президент на САЩ. Най-значимите му произведения са: “*Източници на сила. Размишления върху Библията за една жива вяра*” (1999), “*Жива вяра*” (1998), “*Кръвта на Авраам*” (1993), “*Преговорите: Алтернатива на враждебността*” (2003). Понастоящем Джими Картър живее със семейството си в родния си град Плейнс (Джорджия).

1♦ В книгата си “*Жива вяра*” (1998) президентът Картър пише:

“Евангелията разказват, че Иисус, след като е живял един съвършен и непорочен живот, е приел ужасното страдание на кръстната смърт заради всички нас, за да изкупи нашите грехове. Да приема Христос като мой Спасител, за мен означава да вярвам в тези Евангелски текстове и да се обвържа с Бога посредством Христос, така че всичките ми минали и бъдещи грехове да не могат вече да ме отделят от моя Създател.

Когато повярваме във всичко това напълно искрено и сериозно, тогава ние вече сме ‘родени отново’. Когато се осъществи едно съкровено сливане между моя собствен живот и живота на Иисус, тогава аз ставам Негов брат, а Бог става наш общ Баща.” (JIMMY CARTER, “*Living Faith*”, *New York, Times Books/Random House, 1998, 20*).

2♦ “Когато се ‘родих отново’, аз започнах един нов живот, изпълнен не със съвършенство, а с борба и търсения, започнах един живот на съкровена близост с Бога чрез Светия Дух. За да можем да се изпълним със Светия Дух, ние първо трябва да очистим себе си.

Ако искаме да опознаем и да разберем същността на Бога, ние трябва да опознаем Иисус. Това познание е едно лично дълбинно преживяване, което става възможно, само ако

търсим по-висшите истини за себе си и за Бога.” (CARTER 1998, 20-21).

3♦ “Аз мисля, че не съществуват никакви противоречия между **Библейското учение за сътворяването на света от Бога** и популярната **Теория за Големия взрив**, чрез която учените обясняват възникването на Вселената. Така че аз вярвам както в Библията, така и в тези научни теории, които са вече доказани.” (CARTER 1999b).

4♦ “Иисус е Месията – дългоочакваният Спасител – Който дойде при нас, за да ни разкрие характера на Бога и за да излекува разцеплението между Бога и човечеството. Самият Иисус казва на Своите ученици: ‘Който е видял Мен, е видял Бога’. [Йоан 14:9]” (CARTER 1998, 20).

5♦ “Един от най-интересните стихове в Библията е стихът, в който римляните питат апостол Павел: ‘Кои са най-важните и непроменливи неща в живота?’. Той им отговаря, че това са невидимите неща.

Но кои са тези най-важни неща, които са невидими за очите?

За мен това са смирението, истината, справедливостта, служението, състраданието и любовта.” (CARTER 1996).

6♦ В книгата си *“Източници на сила. Размишления върху Библията за една жива вяра”* (Глава 1 *“Какво означава да бъдеш християнин?”*) Джими Картър пише:

“Искам да споделя с вас какъв е според мен Божият план за нашето спасение:

Бог обича всички нас.

Всички ние сме грешници.

Грехът ни отделя от Бога.

Ние не можем сами да спасим себе си. Само Бог може да ни спаси, ако повярваме в Иисус.

Иисус дойде, за да премахне бариерата на греха, която ни отделя от Бога.

Единствено чрез нашата вяра в Иисус Христос, ние можем да получим нашето спасение.

Простият, но удивителен факт е, че ако повярваме в Иисус Христос, нашият живот ще се промени изцяло от този миг нататък.” (CARTER 1999a, ch. 1).

7♦ През 1999-та в едно интервю Джими Картър казва:

“С настъпването на новото хилядолетие хората трябва да се замислят върху някои важни въпроси:

Ето идва две хилядният рожден ден на Иисус Христос, но какво означава това? Защо 2 милиарда души на тази планета смятат, че тяхната вяра в Иисус е най-важното нещо в живота им?

Защо сме сътворени? Каква трябва да бъде нашата връзка с Бога? Как трябва да се отнасяме към ближните си?

Какво означава да имаме успех в живота? Тук аз не говоря за успеха, който се измерва чрез банкови сметки, чрез луксозни къщи или чрез медийна популярност, а за успеха, който се измерва чрез принципите на Бога, които са неизменни.

Аз смятам, че това са въпросите, над които всички ние трябва да се замислим в

началото на новото хилядолетие.” (CARTER 1999b).

41. ТЕОДОР РУЗВЕЛТ, Нобелов лауреат за мир

26-ят президент на САЩ Теодор Рузвелт (1858-1919) печели Нобеловата награда за 1906 “за изключителната си роля при подписването на мирния договор, който слага край на войната между Русия и Япония”. През 1880 Рузвелт завършва Харвард Колидж. През 1889 той е избран за губернатор на щата Ню Йорк. През 1901 Рузвелт става президент на САЩ, а през 1904 той е преизбран на същия пост. Основните му произведения са: “Завоюването на Запада” (4 тома, 1889-1896), “Новият национализъм” (1910), “Историята като литература” (1913), “Америка и Световната война” (1915).

1◆ “Страхувайте се от Бога и изпълнявайте дълга си!

Да се страхуваме от Бога всъщност означава да обичаме Бога, да почитаме Бога, да се прекланяме пред Бога. А всичко това можем да направим, само ако обичаме нашите ближни, ако се отнасяме към тях справедливо и милостиво, и ако по всички начини се опитваме да ги предпазим от несправедливостта и жестокостта. По този начин ние се подчиняваме – доколкото нашата човешка немощ ни позволява – на великия и непоклатим закон за справедливостта.” (THEODORE ROOSEVELT, “The Theodore Roosevelt Treasury”, New York, G.P. Putnam’s Sons, Hermann Hagedorn - editor, 1953, 322).

2◆ “Ако има някакво място на Земята, където земните различия между хората изчезват, това е Църквата – в присъствието на Бога. Колкото по-близо хората стигат до сърцето на Христос, толкова по-близки стават те помежду си, независимо от всички земни различия.” (THEODORE ROOSEVELT, “The Free Citizen”, New York, The Macmillan Company, Hermann Hagedorn - editor, 1956, 31).

3◆ “Безбожното общество – обществото, в което хората се отричат от своите религиозни потребности и дори се подиграват с тях, е обречено на стремглаво падение.

Затова постоянно търсете пътя към църквата. Да, аз се досещам какви ще бъдат вашите извинения; аз знам, че човек може да се моли на Бога и да се посвещава на добри дела не само в църквата, но и сред природата или в собствения си дом. Но аз знам също и безспорната истина, че човек рядко се сеца за религиозния си дълг извън църквата.

Ако човек избягва църквата, той едва ли ще посвети времето си на добри дела и на възвишени мисли. Обикновено той преглежда цветните страници на вестника, започва да се прозява и накрая търси спасение от своята умствена празнота в кръчмата, където умствената празнота на всички облекчава частично умствената празнота на всеки отделен индивид.” (ROOSEVELT 1956, 26).

4◆ “Аз винаги съм умолявал хората да изучават Библията, и то не само нейните морални и етични послания. Всички сериозни и задълбочено мислещи хора – дори сред нехристияните – са съгласни с това, че животът на Христос, както той е описан в четирите

Евангелия, е образец за най-висшата и чиста нравственост на този свят.” (ROOSEVELT 1956, 28).

5♦ “Страхувайте се от Бога и изпълнявайте дълга си!

Да се страхуваме от Бога означава да се отнасяме справедливо към другите и да изискваме справедливост за всички в нашата общност; в противен случай, ние ще изневерим на Божието учение за справедливостта. Ние трябва да бъдем справедливи както към слабите, така и към силните. Ако изпитваме завист и омраза към онези, които са постигнали повече от нас, това означава, че ние не се страхуваме от Бога. А ако се държим пренебрежително и арогантно към онези, които са постигнали по-малко от нас, това означава, че ние се държим пренебрежително и арогантно спрямо самия Бог.” (ROOSEVELT 1953, 322).

42. УДРОУ УИЛСЪН, Нобелов лауреат за мир

28-ят президент на САЩ Томас Удроу Уилсън (1856-1924) е удостоен с Нобеловата награда за 1919 “за своя принос към постигането на траен мир в края на Първата световна война”. През 1879 Уилсън завършва университета в Принстън, а през 1886 той става доктор по политология и история в университета “Джонс Хопкинс” в Балтимор. От 1890 Удроу Уилсън е професор по право и политическа икономия в университета в Принстън, а от 1902 до 1910 той е ректор на същия университет. През 1910 той е избран за губернатор на щата Ню Джърси. През 1912 Уилсън е избран за президент на САЩ, а през 1916 е преизбран на същия пост. Най-значимите му произведения са: “История на американския народ” (5 тома, 1902), “Конституционното правителство в САЩ” (1908), “Новата свобода” (1913), “Да бъдеш човек” (1916).

1♦ “От законите на Стария и Новия Завет всяка цивилизована нация е извлякла своите собствени закони. Всяка нация би се провалила, ако нейните закони не са основани върху тези вечни библейски принципи за добро и зло, за справедливост, за граждански и религиозни свободи.

Най-съвършените правила за живота, които човешкият ум може да си представи, могат да бъдат открити на страниците на Библията. По-смътно в Стария Завет и изключително ясно в Новия Завет блести повелята да обичаме Бога, която е основа и причина за дълга на човеците към Бога и към техните собствени души.

Всеки човек, който живее своя всекидневен живот според съвършения образец – животът на Христос, ще спечели вечен живот и ще превърне самия себе си в образец, който никой няма да си позволи да презре.” (WOODROW WILSON, “The Papers of Woodrow Wilson”, 1966, Vol. 1, p. 185, Arthur S. Link - editor, Princeton University Press).

2♦ “Нашата цивилизация ще може да оцелее физически, само ако бъде духовно спасена. Тя може да бъде спасена, само ако бъде напоена с Духа на Христос; така тя ще бъде освободена и благословена чрез делата, които извираат от този Дух. Само по този начин ще можем да избягаме от нашата неудовлетвореност и да премахнем всички сенки от пътя, който ни очаква.” (УИЛСЪН, цитиран в Collins 1988).

3♦ “Когато прочетеш Библията, ти ще разбереш, че тя е Словото на Бога, защото ще осъзнаеш, че именно тя е ключът към твоето сърце, към твоето щастие и към твоя дълг.” (УИЛСЪН, цитиран в *Huling 2000*).

4♦ “Библията е най-върховното Божествено откровение за смисъла на живота, за природата на Бога и за духовната същност на човека. Тя е единственият водач в живота; тя насочва духа ни по пътя на мира и спасението.” (УИЛСЪН, цитиран в *Ankerberg and Weldon 1997*).

5♦ “Най-радикалната грешка на съвременните християни е непостоянството им спрямо Библията – Словото на Бога. Те са твърде склонни да търсят религиозни наставления и знания от други източници. Християните твърде често се поддават на навика си да търсят напътствия от някои непълноценни източници на познание, вместо да отидат при Библията – вечният извор, който е винаги на разположение. Това е една огромна грешка. Дори ако човек чете тази скъпоценна книга през целия си живот, той пак няма да може да извлече даже половината от нейните съкровища.” (WOODROW WILSON, “*The Papers of Woodrow Wilson*”, 1966, Vol. 1, p. 185, A.S. Link – editor, Princeton University Press).

6♦ “Не съществува среден път. Никой от нас не може да бъде неутрален. Всеки човек трябва да се причисли или към последователите на Христос, или към тези на Сатаната. Но колко по-славно е да се бориш на страната на Христос – Принцът на Мира, чиято повеля е ‘Обичай Бога’, защото само тогава ти ще достигнеш до сигурна победа и вечна награда!” (WOODROW WILSON, “*The Papers of Woodrow Wilson*”, 1966, Vol. 1, p. 181, A.S. Link - editor).

7♦ “Аз съжалявам хората, които не четат Библията всеки ден. Чудя се защо те лишават себе си от тази сила и от това удоволствие.” (УИЛСЪН, цитиран в *Huling 2000*).

8♦ “Като историческа книга Библията е един от най-ценните древни документи, въпреки че тя няма претенции да дава подробна информация за всички исторически периоди. Всеки историк може да се потопи в тези свещени страници, без да се опасява, че ще открие нещо друго, освен истината.” (WOODROW WILSON, “*The Papers of Woodrow Wilson*”, 1966, Vol. 1, p. 185, A.S. Link - editor).

9♦ “Като философско произведение тази чудесна книга – Библията – е ненадмината. На нейните многобройни страници е развита една духовна и морална философска система, която е недостижима по своята простота и задълбоченост, по своята яснота и логичност. Нито един философ – древен или съвременен – не е успял да опише по-висши идеали и подбуди от тези, които са изложени в Библията. В нея се намира ключът към същността и характера на всеки човек, ключът, който толкова дълго и безрезултатно беше търсен от философите.” (WOODROW WILSON, “*The Papers of Woodrow Wilson*”, 1966, Vol. 1, p. 185, A.S. Link - editor).

10♦ “Библията прави нещо, което е безценно за човешкия живот – тя класифицира моралните ценности. Библията ни учи, че хората няма да бъдат съдени според техния интелект, а според техния морален характер.

Има толкова много хора, които ние днес смятаме за велики, но същевременно знаем, че те съвсем не са благородни! Човек може да има огромна сила и влияние, и същевременно да е нищожен в морално отношение.” (WILSON 1911).

11♦ Зигмунд Фройд и Уилям Булит описват религиозните убеждения на президента Уилсън в своето биографично-психологическо изследване *“Thomas Woodrow Wilson: 28th President of the United States”*:

“Уилсън никога не се съмняваше в истинността на Презвитерианското Християнство. През целия си живот той се молеше на колене и всеки ден четеше Библията. Той беше абсолютно убеден в безсмъртието на душата и в силата на молитвата.

Уилсън пише: ‘Аз не виждам как някой може да поддържа себе си в което и да е жизнено начинание без помощта на молитвата. Молитвата е единственият извор, в който човек може да обнови духа си и да пречисти мислите си. Бог е източник на сила за всеки човек и само чрез молитвата човек може да се задържи близо до Бащата на своя дух.’” (FREUD and BULLITT 1967, 7-8).

43. ФРЕДЕРИК ДЕ КЛЕРК И НЕЛСЪН МАНДЕЛА, Нобелови лауреати за мир.

ФРЕДЕРИК ДЕ КЛЕРК

Президентът на Южноафриканската република Фредерик де Клерк (род. 1936) е удостоен с Нобеловата награда за 1993 “за своя принос към премахването на расисткото правителство на ЮАР”. През 1958 Де Клерк завършва право в университета в Потchefструм (ЮАР). През 1972 той ръководи катедрата по административно право в университета в Потchefструм, а през 1973 става депутат в Парламента на ЮАР. Впоследствие Де Клерк става министър на телекомуникациите (1978), министър на вътрешните работи и образованието (1984) и председател на Парламента (1986). На 15 септември 1989 Фредерик де Клерк е избран за Президент на ЮАР. През 1990 той освобождава от затвора Нелсън Мандела и много други политически затворници; същевременно Де Клерк легализира Африканския национален конгрес (АНК) – главната антирасистка политическа организация в ЮАР. През 1991 той отменя почти всички расистки и дискриминационни закони. Неговата автобиография *“Последното пътуване – едно ново начало”* (St. Martin’s Press) е публикувана през 1999. Понастоящем Фредерик де Клерк живее в Кейптаун, ЮАР.

1♦ В своята Нобелова лекция (Осло, 10 декември 1993) президентът Фредерик де Клерк казва:

“Аз вярвам, че истинският мир е този, който извличаме от нашата вяра във Всемогъщия Бог и от нашата сигурност, произтичаща от връзката ни с нашия Творец. Винаги е възможно да ни връхлетят кризи, възможно е около нас да бушуват битки, но ако имаме вярата и спокойствието, което тя ни дава, ние ще успеем да се наслаждаваме на

Божествения мир, който е отвъд човешката способност за разбиране.” (ДЕ КЛЕРК, цитиран в *“Peace!”*, Marek Thee – editor, UNESCO Publishing, 1995, 55).

2♦ Фредерик де Клерк завършва своята реч за принципите на прощката и помирието (2 септември 1997, Ковънтри, Великобритания) с думите:

“Като християни ние вярваме, че централното събитие в човешката история е саможертвата, която Бог направи чрез възплъщението и разпъването на кръст на Своя Син – Иисус. Ние вярваме, че чрез тази саможертва Христос пое върху себе си всички грехове на всички хора от всички епохи. Така Иисус даде възможност на хората да получат прошка от Бога. Тази прошка премахна отчуждението между човека и Бога, което беше причинено от първородния грях.

Ние хората трябва да си прощаваме един на друг, защото по този начин ще се освободим от бремето на нашето угнетение.

Ние християните трябва да прощаваме на всички, дори и на нашите врагове, защото това е необходимото условие, за да възтържествува помирието.

Ние християните трябва да се научим да прощаваме на всички, защото такава е заповедта на нашия Господ и само при това условие Той ще опрости нашите грехове.

В края на краищата, в нашите отношения с Бога греховете ни могат да бъдат опростени единствено чрез жертвата и застъпничеството на Неговия Син – Иисус Христос. Именно в това се състои смисълът на прощката и помирието. Тази прошка може да не ни доведе със сигурност до мир в нашия земен свят, но тя със сигурност ще ни доведе до Божествения мир, който е отвъд човешката способност за разбиране.” (DE KLERK 1997).

3♦ “Една от най-важните повели на нашата религия е заповедта да прощаваме на нашите ближни. Един от най-тъжните факти в нашата история е абсолютната неспособност на повечето християни и на повечето християнски държави да изпълнят тази заповед.

Независимо че на думи ние всекидневно признаваме важността на прощката и казваме: ‘Боже, прости ни прегрешенията, както и ние прощаваме на нашите длъжници’, в действителност, ние твърде рядко прощаваме истински.

И все пак, прощката е жизнено важна, не само защото тя е главната заповед на нашия Господ, но и защото тя има огромно значение за нашето духовно щастие и за постигането на траен душевен покой.

Докато не простим истински на нашите врагове, ние ще носим в сърцата си горчивината, която може да отрови целия ни живот.” (DE KLERK 1997, Ковънтри).

4♦ В своята реч *“Духовните и морални основи на глоболизиращия се свят”*, произнесена на конференцията “Форум 2000” (Прага, 17 октомври 2000) Фредерик де Клерк казва:

“Трябва да признаем, че нашият глоболизиращ се свят е управляван от Материализма. Материализмът има само един ‘бог’ и изгодата е неговият пророк. Все повече хора смятат, че да успееш в този живот всъщност означава да забогатееш и да натрупаш различни материални придобивки, а не да станеш честен и добър човек.

...Глобализацията ни изправя пред едно голямо предизвикателство – предизвикателството да съхраним нашите духовни ценности в този все по-материалистичен и безличен свят.

Ние знаем, че днешният свят е завладян от безбожието. Много от моралните и религиозните ценности, върху които бяха изградени нашите семейства и нашето общество,

днес са разклатени из основи и дори са на прага на унищожението. По целия Западен свят църквите вече са празни и обществото ни навлиза в т.нар. след-християнска епоха.

В Европа огромен процент от младите хора вече не уважават брака като институция. По целия свят традиционното семейство е заплашено от разпад. Появата на контрацептивите през 60-те години на ХХ-ти век, безразборният секс извън брака, толерирането на хомосексуалността – всичко това тотално промени нашето отношение към сексуалността и предизвика революция в общественото съзнание. В резултат на тази революция днес нашите деца са безспирно атакувани от милиони гнусотии и богохулства, излъчвани по всички телевизии и медии. Всички хора от предишните поколения, дори и моряците, биха потънали в земята от срам, ако можеха да видят тези мерзости.” (*DE KLERK 2000*).

НЕЛСЪН МАНДЕЛА

Президентът на Южноафриканската република Нелсън Мандела (род. 1918) получава Нобеловата награда за 1993 “за своята борба срещу расисткия режим в ЮАР”. През 1942 Мандела завършва право в университета в Йоханесбург. От 1942 той е член на Африканския национален конгрес (АНК) – главната антирасистка политическа организация в ЮАР. През 1944 Мандела става основател на Младежката лига на АНК; през 1950 той е вече президент на лигата. През 50-те и 60-те години на ХХ-ти век той е водач на организираната съпротива срещу расисткото правителство на ЮАР. През тези две десетилетия Мандела многократно е бил арестуван и дълго време е бил в затвора. През 1964 той получава доживотна присъда и впоследствие става най-известният политически затворник в света. Мандела е освободен от затвора едва през 1990. От 1991 до 1997 той е президент на АНК. На 10 май 1994 Мандела става първият демократично избран президент на ЮАР. Най-значимите му произведения са: “*Няма лесен път към свободата*” (1965), “*Готов съм за смъртта*” (1979) и автобиографичната му книга “*Дългият път към свободата*” (1994). Той получава почетни докторати от над 50 международни университета. Понастоящем Нелсън Мандела живее със семейството си в Южноафриканската република.

1◆ В своята Великденска реч в Мория, ЮАР (3 април 1994) Нелсън Мандела казва:

“Днес ние прекланяме главите си в молитва и благодарим на Всемогъщия Бог за щедрите дарове, които Той ни е дал. Ние издигаме нашите гласове, изпълнени със свята радост, за да отпразнуваме победата на възкръсналия Христос над зловеците сили на смъртта.

Великден е празник на радостта, празник на надеждата. Великден е знак за възраждането на живота и за триумфа на светлината на Истината над мрака на Лъжата.

Великден е празник и на човешката солидарност, защото тогава се изпълнява Евангелската Вест.

Евангелската Вест ни бе донесена от нашия възкръснал Спасител, който избра не само една раса, не само една държава, не само един език, не само едно племе, а избра цялото човечество!

Всеки Великден е знак за възраждането на нашата вяра. Той е знак за победата на нашия Спасител над мъките на кръста и над смъртта. Приемайки облика на обикновен

смъртен човек, Христос дойде при нас и чрез своето страдание на кръста Той достигна до безсмъртието. Иисус – нашият Месия – беше роден като изгнаник и беше екзекутиран като престъпник.

Животът на нашия Месия свидетелства за истината, че не е срамно да бъдеш беден. Трябва да се срамуват онези, които правят бедни другите.

Животът на нашия Месия свидетелства за истината, че не е срамно да бъдеш преследван. Трябва да се срамуват онези, които преследват другите.

Животът на нашия Месия възхвалява истината, че не е срамно да бъдеш поробен. Трябва да се срамуват онези, които поробват другите.

Животът на нашия Месия свидетелства за истината, че не е срамно да бъдеш измъчван. Трябва да се срамуват онези, които измъчват и ограбват другите.” (MANDELA 1994).

2♦ В една друга Великденска реч (20 април 1992) Нелсън Мандела казва:

“Нека мирът да бъде с вас!

На този Великден ние се присъединяваме към вас в знак на солидарност и с желание за молитва. Ние сме дошли като всички други поклонници, за да се присъединим към вас, да обновим себе си и да се посветим отново.

Великден – денят, който е тясно свързан с празника Пасха, бележи възкресението на нашия Спасител.

Този велик празник на радостта е знак за победата на живота над смъртта и на надеждата над отчаянието.

Ние се молим с вас за благодатта на мира! Ние се молим с вас за благодатта на любовта и свободата!” (NELSON MANDELA, “In His Own Words”, New York, Little Brown and Company, 2003, 332; виж също MANDELA 1992).

3♦ “Ние ще се провикнем от планинските върхове и ще възвестим истината, че всички хора – независимо дали са бели, черни или жълти, богати или бедни, мъдри или глупави – са сътворени по образ и подобие на Бога и са Негови деца!

Онези, които се осмеляват да изхвърлят от човешкото семейство хора с по-тъмен цвят на кожата,

онези, които със своята религиозна нетолерантност се осмеляват да отнемат Божията благодат от хора, които изповядват друга религиозна вяра,

онези, които се опитват насила да изолират своите близни от Божията щедрост,

онези, които прогонват от олтара на Бога хора, които Той е решил да сътвори различни и уникални,

всички те извършват един грозен грях – грехът, в чиято сърцевина се крие расистката омраза.” (MANDELA 2003, 333).

44. MARTIN LUTHER KING, Нобелов лауреат за мир

Мартин Лутър Кинг (1929-1968) печели Нобеловата награда за 1964 “за своята борба срещу расизма и расовата дискриминация в САЩ”. Той учи социология в Морхауз Колидж в

Атланта, Джорджия. През 1955 той защитава докторат по Систематична теология в Бостънския университет. Впоследствие Мартин Лутър Кинг става един от най-влиятелните лидери на Движението за граждански права в САЩ. Той е бил арестуван над 30 пъти, заради своята радикална, но ненасилствена борба срещу расовата дискриминация. Кинг получава почетни докторати от над 20 международни университета. На 4 април 1968 той организира протестен митинг в Мемфис (Тенеси), където е убит от снайперист.

1◆ В своята последна реч, часове преди да бъде убит, Мартин Лутър Кинг казва:

“Аз не знам какво ще се случи оттук нататък. Очакват ни трудни дни. Не се плаша за себе си, защото аз вече бях на върха на планината. Като всеки човек и аз бих искал да имам дълъг живот; дълголетие е хубаво нещо, но сега не ме е грижа за това. Аз просто искам да върша Божията воля. А Бог ми позволи да се изкача на планината и оттам аз погледнах към Обещаната Земя. Аз може да не съм с вас, когато навлизате в тази земя, но искам да знаете, че всички ние като народ ще успеем да я покорим. Затова аз съм щастлив и не се страхувам от нищо. Никакви заплахи не могат да ме разколебаят. Моите очи вече виждат славата на идващия Господ.” (*MARTIN LUTHER KING, “The Words of Martin Luther King, Jr.”, New York, Newmarket Press, 1983, 94*).

2◆ В своята Нобелова реч (11 декември 1964, Осло) Кинг казва:

“Дълбоко врязано във фибрите на нашата религиозна традиция е убеждението, че хората са създадени по образ и подобие на Бога, и че техните души имат безкрайна метафизична ценност и ненакърнимо достойнство. Ако почувстваме дълбочината на това морално убеждение, ние вече никога няма да можем да се примирим с факта, че в този свят все още има страдащи и гладуващи хора.” (*КИНГ, цитиран в “Peace!”, Marek Thee - editor, UNESCO Publishing, 1995, 374*).

3◆ В своята Вашингтонска реч (17 май 1957) Кинг казва:

“Ние трябва да посрещаме омразата с любов. Трябва да се изправяме срещу физическата сила с нашата духовна сила. Има един глас, който ехти от дълбините на времето, казвайки: ‘Обичайте враговете си, благославяйте онези, които ви проклинат и се молете за онези, които ви мразят’. Тогава и само тогава, вие ще можете да постъпите в училището на вечния живот. Същият този глас отеква с космическа сила: ‘Всички, които са хванали меч, от меч ще загинат’. А човешката история е изпълнена с избелелите кости на нации, които са пренебрегвали това предупреждение.

Ето защо ние трябва да се обърнем към принципа на любовта и ненасилието.

Тук аз не говоря за сантименталната и повърхностна любов, не говоря за ‘ерос’, която е някакъв вид естетическа и романтична любов. Аз дори нямам предвид ‘филия’, която е някакъв вид личностна привързаност между близки приятели.

Тук аз говоря за ‘агале’. Говоря за всеопрощаващата любов на Бога, която е в сърцата на всички хора. Говоря за онази любов, която ни помага да не мразим човека, който е извършил някакво престъпление, и същевременно ни кара да мразим самото престъпление, което този човек е извършил.” (*KING 1957a*).

4◆ В същата Вашингтонска реч (17 май 1957) Кинг казва:

“Всеки от нас трябва да запази вярата си в бъдещето. Нека да не се отчайваме и да осъзнаем, че в нашата борба за справедливост и свобода ние получаваме помощ, която е с

вселенски мащаби. Такава е вечната вяра на юдео-християнската традиция, според която Бог не е някакъв Аристотелов неподвижен Първодвигател, който стои отвъд и просто съзерцава себе си. Той не е просто един самонаблюдаващ се Бог, а е вечно любящ Творец, който непрестанно работи в човешката история за установяването на Божието царство.

А онези от нас, които призовават името на Иисус Христос, ще открият нещо уникално в нашата християнска вяра. Те ще открият повелята: ‘Никога не се отчайвайте, никога не се предавайте, никога не допускайте, че каузата на справедливостта и благочестието е обречена’.” (KING 1957a).

5♦ “Аз все още вярвам, че един ден човечеството ще се поклони пред олтара на Бога, че то ще триумфира над войните и кръвопролитията, и че добрата воля ще управлява света.” (KING 1983, 91).

6♦ “Аз реших да обичам. Ако вие търсите най-висшето благо, можете да го намерите единствено чрез любовта. А най-хубавото е, че ние не можем да сторим никакво зло, когато сме мотивирани от любовта. Апостол Йоан е бил прав, като е казал, че ‘Бог е любов’. Човекът, който мрази, не познава Бога, а човекът, който обича, притежава ключа, който отключва портите към смисъла на цялото ни съществуване.” (KING 1967).

45. ДЕЗМЪНД ТУТУ, Нобелов лауреат за мир

Професорът по теология Дезмънд Туту (род. 1931) получава Нобеловата награда за 1984 “за своята борба срещу расовата дискриминация в ЮАР”. През 1954 Дезмънд Туту завършва университета в Йоханесбург. През 1961 той е ръкоположен за англикански свещеник, а от 1962 до 1966 учи теология в Кингс Колидж в Лондон. През 1978 Дезмънд Туту е избран за генерален секретар на Южноафриканския съвет на църквите. През 1986 той става архиепископ. Понастоящем той живее в Кейптаун (ЮАР) и е професор по теология в университетите в Кембридж (Масачусетс) и Атланта (Джорджия).

1♦ В своята Нобелова лекция (11 декември 1984, “*Les Prix Nobel 1984*”) Дезмънд Туту казва:

“Кога най-после ще разберем, че всяко човешко същество е безкрайно ценно, защото е сътворено по образ и подобие на Бога? Кога най-после ще разберем, че е богохулство да се отнасяме с презрение към нашите ближни? Всички ние трябва да осъзнаем, че когато унижаваме другите, самите ние сме всъщност унизените.

Бог ни призовава да бъдем Негови помощници, за да можем да разширяваме Неговото Царство, изпълнено с мир, справедливост, доброта, състрадание, обич, споделяне, смях, радост и помирение, така че всички царства на този свят да се слеят в едно единствено царство – Царството на нашия Бог и на Неговия Син Христос, Който ще господства навеки. Амин.” (TUTU 1985, 246).

2♦ На въпроса “Ако има Бог, защо в нашия свят има толкова много злини, омраза и страдание?” Дезмънд Туту отговаря:

“Трябва да осъзнаем, че ние сме абсолютно свободни, именно защото Бог не се намесва в нашия свят. Бог ни е дал един невероятен дар – способността да правим свободен избор.

Бог се държи с нас така, както биха се държали нашите родители. Твърде често родителите виждат, че тяхното любимо дете ще направи някакъв погрешен избор. В такива случаи добрият родител се примирява и позволява на детето си да осъществи свободно своя избор, защото само така детето ще придобие личен опит и зрялост.

Не е вярно, че Бог бездейства. Напротив, Бог твърде много ни уважава и затова ни казва: ‘Ако вие искате да бъдете личности, а не роботи, тогава ще трябва да приемете своята свобода и да взимате отговорни решения. Доказателство за това, че вашата свобода е абсолютна, е фактът, че аз ви позволявам дори да отхвърлите Мен и да изберете злото’.

Ние трябва да поемем последствията от нашите свободни избори. Бог все още не ни е изоставил. Чрез смъртта на Исус Христос Бог доказа, че обича всички нас и че няма да ни изостави.” (TUTU 1995).

3♦ “Богът, на Когото служа, е един странен Бог. Той е всемогъщ и всесилен, но същевременно е и ограничен. Това е един невероятен парадокс: от една страна, Той е Бог на справедливостта и жадува за справедливост в нашия свят, но от друга страна, Той дълбоко уважава нашата свобода и поради това Той не иска да се намесва в нашия свят – не иска да хвърля светкавици и мълнии, за да убие всички земни тирани. Бог не иска да налага насила Своята воля; Той очаква самите ние да изразим нашата воля.

Бог има една мечта. Бог мечтае за един по-различен свят, в който всички хора ще се обичат искрено, както членовете на едно сплотено семейство. Бог ни пита: ‘Ще ми помогнете ли да осъществя моята мечта? Аз копнея за един свят, в който има много повече любов и състрадание, в който хората са по-важни от вещите. Ще ми помогнете ли да реализирам тази мечта? Аз не мога да разчитам на никой друг, освен на вас’.” (TUTU 1998).

4♦ “Богът, на Когото служа, се разкри пред хората чрез Исус Христос. Исус е прозорецът към характера на Бога. Той е един жизнеутвърждаващ Бог, Който се противопоставя на всичко, което подкопава добродетелта.” (TUTU 1995).

5♦ На 11 септември 2002, в своята проповед във Вашингтонската катедрала Дезмънд Туту казва:

“Скъпи приятели, в много отношения всички ние сме твърде уязвими и крехки. Уязвимостта е същностна характеристика на всяко сътворено същество. Единствено Бог е абсолютно неуязвим.

Библията съдържа величествени описания за това как Бог удържа водите на бездната, които се опитват да залееят всичко, и как Бог удържа пустинята, която се опитва да погълне плодородната земя. Ние с вас продължаваме да съществуваме, само защото Бог удържа силите на злото.

Според Библията ние хората сме нещо твърде ценно и крехко, което Бог държи и пази в Своите длани. Ние продължаваме да съществуваме, само защото Бог непрестанно вдъхва Своя Дух във всички нас и така поддържа нашето човешко битие. В противен случай, ние бихме се разпаднали в забравата на небитието, от което Божият глас някога ни е изтръгнал.” (TUTU 2002).

6♦ “Силите на мрака и разрушението извършиха най-голямото зло; те погубиха самия Господар на живота – Иисус. Но тази смърт не беше край, а начало. Тя сложи началото на един славен живот – на възкресения живот. Тя беше смърт на самата смърт, защото Иисус Христос ще живее навек.” (*DESMOND TUTU, “The Rainbow People of God”, New York, Image Books, 1996, 18*).

7♦ Любимата молитва на Дезмънд Туту е молитвата на Свети Франциск:

“Господи, помогни ми да разнасям Твоя мир –
и където има омраза, да мога да нося любов,
и където има обида, да мога да нося духа на опрощението,
и където има раздори, да мога да нося спокойствие,
и където има заблуди, да мога да нося истината,
и където има съмнения, да мога да нося вяра,
и където има отчаяние, да мога да нося надежда,
и където има мрак, да мога да нося светлина,
и където има тъга, да мога да нося радост.

Господи, помогни ми

да утешавам, вместо да очаквам утеха,
да разбирам, вместо да очаквам разбиране,
да обичам, вместо да очаквам обич.

Защото

само когато забравяме за себе си, ние намираме себе си,
само когато прощаваме, ние сме простени,
и само когато умираме, ние се раждаме за Вечния живот. Амин.”

(*DESMOND TUTU, “The Rainbow People of God”, New York, Image Books, 1996, 13*).

46. ДАГ ХАМАРШЕЛД, Нобелов лауреат за мир

Генералният секретар на ООН, шведският държавник и икономист Даг Хамаршелд (1905-1961) е удостоен посмъртно с Нобеловата награда за 1961 “за своя принос към борбата за мир в света и особено в Близкия Изток и Африка”. Хамаршелд учи икономика и право в университета в Упсала. Той защитава докторат по икономика в университета в Стокхолм през 1934. От 1941 до 1948 той е председател на борда на Шведската национална банка. Хамаршелд е избран за генерален секретар на ООН през 1953 и е преизбран през 1957. Като генерален секретар той лично оглавява много дипломатически мисии в различни горещи точки на света – Пекин (1954), Египет (1956), Ливан и Йордания (1958), Конго (1961). Хамаршелд умира на 18 септември 1961 в Конго при самолетна катастрофа, предизвикана от терористичен акт.

1♦ “От моите предци – учени и свещеници – аз наследих вярата, че всички хора са равни, че са деца на Бога и че ние трябва да ги посрещаме и да се отнасяме към тях като към господари в Бога – точно както ни учат Евангелията.

Сега аз поддържам и изповядвам безрезервно същата тази вяра, която някога ми беше предадена от моите предци.” (DAG HAMMARSKJÖLD, “*Servant of Peace*”, New York, Harper & Row, 1962, 23).

2♦ Една молитва на Хамаршелд, публикувана в “*Markings*”:

“Дай ми чисто сърце, за да мога да виждам Тебе,
смирено сърце, за да мога да чувам Тебе,
сърце, изпълнено с любов, за да мога да служа на Тебе,
сърце, изпълнено с вяра, за да мога да живея в Тебе.”

(DAG HAMMARSKJÖLD, “*Markings*”, New York, Alfred A. Knopf, 1964, 100).

“*Markings*” (“*Жалони*”) е заглавието на дневника на Хамаршелд, който е публикуван посмъртно през 1964. Хамаршелд нарича този дневник “една бяла книга, съдържаща моите разговори със себе си и с Бога”.

3♦ “Прошката е едно чудо, чрез което счупеното може отново да стане цяло, омърсеното може отново да стане чисто; прошката е сякаш осъществяване на една детска мечта. На нас ни е нужна прошка, но и ние трябва да прощаваме на другите. В присъствието на Бога нищо не може да застане между Него и нас; ние сме простени.” (HAMMARSKJÖLD, “*Markings*”, New York, Knopf, 1964, 124).

4♦ “Докосването до любовта на Бога е най-дълбокото чувство на радост и пълнота, което едно човешко същество може да изпита; нищо не може да се сравни с него. Всички други докосвания до любовта, колкото и красиви да са те, са като сенки и спомени за истинската реалност.” (HAMMARSKJÖLD, “*Markings*”, 1964).

5♦ “Радвай се, ако Бог е използвал твоя човешки труд за Своите Божествени цели. Радвай се, ако усещаш, че това, което ти си направил, е било полезно, но помни, че ти си само един инструмент, чрез който Бог прибавя едно малко зрънце към Вселената, която Самият Той е сътворил.” (HAMMARSKJÖLD, “*Markings*”, 1964, 143).

6♦ “Моли се на Бога твоята самота да те подтикне да откриеш нещо, за което си струва да живееш и дори си струва да умреш!” (HAMMARSKJÖLD, “*Markings*”, 1964, 72).

7♦ “Твоите низши животински желания не се превръщат в молитва, само защото ти молиш Бог да ги изпълни.” (HAMMARSKJÖLD, “*Markings*”, 1964, 11).

8♦ “Нашите вярвания относно проблема за смъртта определят нашите отговори на всички въпроси, които животът ни поставя.” (HAMMARSKJÖLD, “*Markings*”, 1964, 160).

47. КИМ ДЕ-ДЖУНГ, Нобелов лауреат за мир

Президентът на Южна Корея Ким Де-джунг (род. 1925) получава Нобеловата награда за 2000 г. “за своята борба за демокрация и човешки права в Южна Корея и Източна Азия”. Той е избран за депутат от Демократичната партия през 1961 и 1967. През 70-те години на ХХ-ти век Ким Де-джунг става всепризнат лидер в борбата срещу военната диктатура в Южна Корея. Неговите политически врагове многократно правят опити за покушение срещу живота му. Дълги години той лежи в затвора, а през 1980 е осъден на смърт. Благодарение на международните протести от всички демократични държави през 1982 Ким Де-джунг е освободен от затвора и е екстрадиран в САЩ. До 1984 той работи в Центъра по международни отношения в Харвардския университет, а през 1985 се завръща в родината си. През 1997 Ким Де-джунг е избран за Президент на Южна Корея. Понастоящем той живее в родната си страна и се е отдал на благотворителна и хуманитарна дейност.

1◆ В края на своята Нобелова лекция (Осло, 10 декември 2000; *“Les Prix Nobel 2000”*) Ким Де-джунг казва:

“Позволете ми да кажа няколко думи за себе си. Пет пъти аз бях на прага на смъртта благодарение на волята на различни диктатори; шест години бях в затвора и четиридесет години бях в изгнание или под домашен арест – под постоянен надзор. Нямах да мога да устоя на тези трудности без подкрепата на моя народ и на хилядите демократично мислещи хора по целия свят. Аз черпих сили и от дълбоката си религиозна вяра.

Аз живях и продължавам да живея с вярата, че Бог е винаги с мен. Знам това от опит. През август 1973, докато бях в изгнание в Япония, аз бях отвлечен от агентите на тогавашното южно-корейско военно правителство. Новината за това отвлечане обиколи целия свят. Агентите ме отведоха на техния кораб, закотвен на пристанището, и там аз бях техен пленник със завързани очи и ръце. И точно в мига, в който те щяха да ме изхвърлят зад борда, Исус Христос се появи пред мен в цялото си величие. Аз виках към Него и Го умолявах да ме спаси. В същия този момент един самолет долетя отнякъде и аз бях спасен от сигурна смърт.” (*KIM DAE-JUNG 2000*).

2◆ След като е осъден на смърт от военната диктатура през 1980 г., затворникът Ким Де-джунг пише на своя син:

“Само истински великодушните и силни личности са способни да прощават и да обичат. Нека тогава да бъдем твърди и да се молим на Бог да ни дава сили да обичаме нашите врагове и да им прощаваме. И по този начин, нека ние да станем прощаващите победители.” (*KIM DAE-JUNG, “Prison Writings”, Berkeley, University of California Press, 1987, 6*).

3◆ В своята реч при приемането на Филадельфийския медал за свобода (4 юли 1999) Ким Де-джунг казва:

“Аз цял живот пътувам към свободата. По време на това пътуване имаше различни сили, които ме поддържаха. Първата сред тях е Христос, в Когото винаги съм вярвал. Той пожертва своя живот на Светия кръст, за да спаси угнетените израелтяни. Той ни учи как да бъдем свободни по дух. Исус ни учи, че ако искаме да бъдем Негови ученици, ние трябва да Го следваме и да носим своя кръст. Именно кръстът беше моето изпитание по пътя към свободата.” (*KIM DAE-JUNG 1999*).

4♦ В едно писмо до своя син, писано в затвора през 1980 г., Ким Де-джунг казва:

“Когато говорим за любовта на Бога, ние трябва да помним, че първо Той ни обикна, като сътвори света и го остави на нашите грижи. Впоследствие Бог изпрати при нас своя единороден Син, за да разпространи Евангелието, и в крайна сметка Бог отвори пред нас пътя към спасението от греховете ни чрез саможертвата на Исус – невинният Божи Син. Чрез възкресението на Исус, Бог ни даде надеждата за вечен живот. Бог е с теб във всеки един миг. Той те обича и всичко тъмно и светло в твоя живот Той превръща в Добро, когато ти наистина вярваш в Него и Му се подчиняваш.” (KIM DAE-JUNG, *“Prison Writings”*, Berkeley, University of California Press, 1987).

5♦ “Нашето бъдеще принадлежи на свободата. Когато защитаваме свободата, ние всъщност защитаваме Бога, който е вложил любовта към свободата във всички нас. Когато подкрепяме свободата, ние укрепваме нашето собствено достойнство.” (KIM DAE-JUNG 1999).

48. АДОЛФО ПЕРЕС ЕСКИВЕЛ, Нобелов лауреат за мир

Аржентинският професор по архитектура Адолфо Перес Ескивел (род. 1931) е удостоен с Нобеловата награда за 1980 “за своята борба срещу военната диктатура в Аржентина и за своя принос към борбата за човешки права и демокрация в Латинска Америка”. През 60-те години на ХХ-ти век Перес Ескивел става един от лидерите на Християнското движение за граждански права в Латинска Америка. През 1971 той основава организацията “Служение за мир и справедливост” – обединение на различни католически съюзи в помощ на бедните и репресираните. През 1974 той изоставя своята работа като професор по архитектура и се отдава изцяло на борбата за човешки права. Заради политическата си дейност Перес Ескивел много пъти е арестуван и е подлаган на мъчения в аржентинските затвори. След като получава Нобеловата награда, той дарява сумата от наградата на църкви и агенции за подпомагане на бедните. Понастоящем Адолфо Перес Ескивел живее в Буенос Айрес и все още е начело на организацията “Служение за мир и справедливост”.

1♦ В своята Нобелова реч (10 декември 1980, Осло) проф. Перес Ескивел казва:

“Убеден съм, че християнската сила на ненасилието ни изправя пред един избор, който разкрива пред нас нови и необозрими перспективи. Този избор възвеличава най-значимата християнска ценност – достойнството на всяко човешко същество – свящото, трансцендентално и ненакърнимо достойнство, което принадлежи на всеки човек. Защото всеки човек е дете на Бога и брат на Христос, а поради това и наш собствен брат.” (PÉREZ ESQUIVEL 1981, *Nobel Prize Acceptance Speech*).

2♦ На въпроса на “*Denver Catholic Register*” (2001): “През 1977 Вие се озовахте в затвора заради Вашата борба срещу военната диктатура в Аржентина. Какво Ви даваше сила да понесете мъченията, на които бяхте подложен там?”, Перес Ескивел отговаря:

“За мен жизнено важна беше молитвата. Тогава аз започнах да разбирам своята вяра посредством болката и страданията, които преживях. Обикновено нашето разбиране за вярата е доста абстрактно и нереално, но тогава аз започнах наистина да разбирам своята вяра и да я преживявам реално, именно защото изпитвах страдания и болка, защото бях на ръба. За мен това беше един мъчителен процес.

Тогава ме терзаеха болезнени въпроси, защото хората, които ме измъчваха, също наричаха себе си християни и всички техни престъпления бяха извършени в името на така наречената ‘Западна християнска цивилизация’.

За мен беше изключително трудно и ми беше нужно много време, за да мога да разбера думите на Христос, които Той произнася на кръста: ‘Отче, прости им, защото те не знаят какво правят’. Беше ми нужно много време и много размишления, за да мога да разбера смисъла на тези Христови думи, а именно, че мъчителите не осъзнават, че човекът, когото измъчват, е всъщност техен собствен брат.” (ПЕРЕС ЕСКИВЕЛ, цитиран в Bledsoe 2001).

3♦ “Свободата е една уникална и неприкосновена възможност, която е предоставена на всички хора. Чрез свободата ние можем да изградим една човешка общност, която насърчава хората да общуват пълноценно със света, със своите братя и сестри, и с Бога.” (PÉREZ ESQUIVEL 1981, Nobel Lecture).

4♦ “Изключително важни за мен са спокойствието и вътрешният мир, които молитвата ми дава, за да мога да се вслушвам в безмълвието на Бога, който ни говори в нашия личен живот и в нашата история, и ни разказва за силата на любовта.

Вярата ни в Христос и в човечеството задължава всички нас да вложим скромните си усилия в изграждането на един по-справедлив и по-хуманен свят. Аз вярвам, че един такъв свят е възможен.” (PÉREZ ESQUIVEL 1981, Nobel Prize Acceptance Speech).

5♦ Перес Ескивел завършва своята Нобелова реч (10 декември 1980, Осло) с думите: “Призовавайки силата на Исус Христос, Нашият Господ, аз бих искал да споделя с вас, с моя народ и с целия свят това, което Христос ни учеше в Своята прочута проповед на планината:

Блажени нищите по дух, защото е тяхно небесното царство.

Блажени скърбящите, защото те ще се утешат.

Блажени кротките, защото те ще наследят земята.

Блажени, които гладуват и жадуват за правдата, защото те ще се наситят.

Блажени милостивите, защото на тях ще се покаже милост.

Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога.

Блажени миротворците, защото те ще се нарекат Божи синове.

Блажени гонените заради правдата, защото е тяхно небесното царство.

Блажени сте, когато ви хулят и ви гонят, и говорят против вас лъжливо всякакво зло заради Мен.

Радвайте се и се веселете, защото е голяма наградата ви на небесата, понеже така гониха пророците, които бяха преди вас.

Вие сте солта на земята. Но ако солта обезсолее, с какво ще се осоли? Тя вече за нищо не става, освен да се изхвърли навън и да се тъпче от хората.

Вие сте светлината на света. Град, поставен на хълм, не може да се укрие.
[Евангелие от Матей 5: 3-14].” (PÉREZ ESQUIVEL 1981, Nobel Prize Acceptance Speech).

49. НАТАН СЪОДЕРБЛУМ, Нобелов лауреат за мир

Шведският професор по теология Натан Съодерблум (1866-1931) получава Нобеловата награда за 1930 “за своя принос към световния мир и религиозната толерантност между народите”. През 1892 Съодерблум завършва университета в Упсала, където учи теология и история на религията. От 1894 до 1901 Съодерблум служи като свещеник в Шведската лутеранска църква в Париж. През 1901 той защитава докторат по теология в Парижкия университет (Сорбоната). От 1901 до 1914 той е професор по теология и история на религията в университетите в Упсала и Лайпциг. От 1914 до 1931 Съодерблум е архиепископ на Упсала и е начело на Шведската църква. По време на Първата световна война той организира хуманитарни операции за подпомагане на военнопленниците и бежанците в много държави.

1◆ “Господи, моля Те
бъди пред нас, за да ни водиш,
бъди зад нас, за да ни вдъхваш смелост,
бъди под нас, за да ни възвисяваш,
бъди над нас, за да ни благославяш,
бъди около нас, за да ни пазиш,
бъди в нас, за да можем с душа и тяло
да Ти служим и да прославяме Твоето име.”
(СЪОДЕРБЛУМ, цитиран в *Etchegaray 2000*, 4).

2◆ “Претенцията на Християнството за уникалност и за абсолютна истинност се корени в уникалността на самото Библейско Откровение. Християнската религия наследява тази претенция от Юдаизма. Никъде в другите световни религии няма да открием подобна претенция, която е характерна за автентичното Християнство от самото му създаване. Всички други религии са не просто толерантни, те са еkleктични и безпринципни, защото съдържат разнородни и противоречиви идеи. Срещу всички подобни идеи Християнството изправя Истината.” (СЪОДЕРБЛУМ, цитиран в *Philip 1999*).

3◆ “Ние трябва да се борим срещу църковните разколи, срещу влудяващите ни страхове, срещу Мамона – безпощадният бог на парите, срещу озлоблението и несправедливостта; ние трябва да се борим, за да възтържествува мира. Тази борба трябва да бъде насочена преди всичко срещу примитивния човек, живеещ вътре в нас. Нетърпеливите умове може би ще решат, че тази борба е безнадеждна, старомодна и обречена. Но ние трябва да приемем реалността такава, каквато е: мирът ще възтържествува в този свят, едва когато върховенството на Бога завладее сърцата на хората.” (СЪОДЕРБЛУМ, цитиран в *Thee 1995*, 245).

4♦ “Величието на Христос се състои не само в това, че Той създаде морални правила и доктрини, които не са зависими от конкретните условия на неговата културна епоха и които не могат да станат старомодни и излишни. Неговото истинско величие се състои в това, че Той ни даде Себе Си, Той ни даде Своята личност и повелята да бъдем състрадателни, повеля, която ще бъде вечно валидна и никога няма да бъде осуетена от късогледството на хората.” (СЪОДЕРБЛУМ, цитиран в Haberman 1972).

5♦ “Великата мисия на Християнската общност да бъде солта на земята и светлината на света трябва да бъде осъществена от Евангелската църква по един духовен начин, посредством нейните проповеди и нейния личен пример. Църквата е длъжна да бъде будната съвест на човечеството.” (СЪОДЕРБЛУМ, цитиран в Haberman 1972).

Основни произведения на Съодерблум:

- Söderblom, Nathan. *Christian Fellowship: The United Life and Work of Christendom*. New York, Revell, 1923.

- Söderblom, Nathan. *The Church and Peace*. Oxford, Clarendon Press, 1929.

- Söderblom, Nathan. *The Living God: Basal Forms of Personal Religion*. The Gifford Lectures. London, Oxford University Press, 1933.

- Söderblom, Nathan. *The Nature of Revelation*. Edited by Edgar M. Carlson. Philadelphia, Fortress Press, 1966.

50. ДЖОН МОТ, Нобелов лауреат за мир

Джон Мот (1865-1955) е удостоен с Нобеловата награда за 1946 “за своята хуманитарна дейност по време на Първата и Втората световна война и за своя принос към международното мисионерско движение”. През 1888 Джон Мот завършва Корнелския университет в Ню Йорк, където учи история, политически науки и философия. От 1888 до 1915 Мот е председател на междучолежанския комитет на Младежката християнска асоциация в САЩ и Канада. От 1915 до 1928 той оглавява Студентското доброволно движение за християнски мисии по света. Той е основател на Студентските християнски движения в Индия, Китай, Япония, Австралия, Близкия изток и Европа. От 1926 до 1937 Мот е президент на Световната младежка християнска асоциация. По време на двете световни войни Мот създава финансови фондове за подпомагане на военнопленниците и бежанците в европейските държави.

1♦ “Библията ни учи, че хората могат да бъдат спасени единствено чрез Иисус Христос. Единствено Христос може да ни спаси от прокобата на греха и неизбежното наказание. Смъртта на Христос направи възможно нашето спасение.

В Библията са описани условията, при които ние можем да бъдем спасени. Бог е избрал да съобщи тези условия на човечеството посредством обикновени хора – християнските проповедници. Ние християните сме длъжни да проповядваме християнските истини на всяко човешко същество.

Следователно най-изгарящият въпрос за всеки християнин е: Ще позволим ли стотици милиони наши съвременници, които се нуждаят от Христос и от Неговата помощ, да

си отидат от този свят, без да сме им дали възможност да опознаят Нашия Господ?” (ДЖОН МОТ, цитиран в “Classics of Christian Missions”, Francis DuBose – editor, Nashville, Tennessee, Broadman Press, 1979).

2♦ “Ако вярваме, че Новият Завет е Истината, ние сме длъжни да го разпространяваме сред всички хора. А ако не вярваме, че той е истинен, тогава нека да го захвърлим. Среден път няма. Следователно, или трябва да го проповядваме навсякъде, или трябва да го захвърлим; всичко останало е лицемерие.” (JOHN R. MOTT, “The Pastor and Modern Missions: A Plea for Leadership in World Evangelization”, New York, Student Volunteer Movement, 1904).

3♦ “Всички хора се нуждаят от Христос. Ние познаваме Христос и сме длъжни да запознаем всички хора с Него. Да осъзнаваме нашия дълг и да не го изпълняваме е грях. Ако упорстваме в нашия грях, ще погинем духовно. Нашият дълг е да проповядваме Християнството и ако не го изпълняваме, ние подпомагаме духовната смърт на човечеството.” (MOTT 1904).

4♦ “Главната цел на Християнската Църква и на всяка друга институция, посветила се на Царството Божие, е да увещава хората да отдадат живота си на Христос – нашият Господ и Спасител. Най-плодотворният път към постигането на тази цел е да убедим всеки отделен човек да приеме съзнателно Христос като свой Господ. Най-тежката отговорност, най-висшата привилегия и най-голямата радост за всеки християнин е да може да повлияе на хората да поискат да подражават и да служат на Христос.” (JOHN R. MOTT, “The Larger Evangelism”, New York, Abingdon-Cokesbury Press, 1944).

5♦ “Най-голямото нещастие в историята на Християнската Църква е фактът, че днес християните са се отдали на егоизма, на материалния разкош, на апатията и примитивните идеали. Ако Църквата не успее да насочи християните отново към висшите духовни ценности и идеали, тази парализираща деградация постепенно ще ни унищожи.” (MOTT 1904).

6♦ “Ние християните трябва да сме абсолютно искрени, когато проповядваме учението на Исус Христос. Атеистите са изключително настървени да открият у нас лицемерна набожност. Ние трябва да говорим само за това, което знаем и за това, в което наистина вярваме. Думите имат сила, само когато отговарят на реалността.

Всички ние знаем простата истина, че за да извадим един човек, който потъва в плаващи пясъци, самите ние трябва да сме стъпили на твърда земя. Ако искаме да насочим някого към Христос, самите ние трябва да сме уверени, че Исус е наш Спасител и че изкушенията, грехът и страхът вече нямат власт над нас.” (MOTT 1944).

Основни произведения на Джон Мот:

- Mott, John. *Liberating the Lay Forces of Christianity*. London, Student Christian Movement Press, 1932.

- Mott, John. *The Present-Day Summons to the World Mission of Christianity*. London, Student Christian Movement Press, 1932.

- Mott, John. *Addresses and Papers of John R. Mott*. 6 vols. New York, Association Press, 1946-1947.

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА. БАЩИТЕ НА МОДЕРНАТА НАУКА (16 - 20 ВЕК)

В Част Първа на тази книга бяха представени учени-нобелисти, живели през 20-ти и 21-ви век, а в тази част ще направим една ретроспекция на религиозните възгледи на създателите на модерната наука, живели от 16-ти до 20-ти век.

1. ИСАК НЮТОН (1642-1727) – основател на класическата физика и откривател на диференциалното и интегралното смятане

Според *Енциклопедия Британика (1997)* “Сър Исаак Нютон е кулминационната фигура в Научната революция на 17-ти век”. Нютон има основополагащ принос в теоретичната физика, математиката, оптиката и астрономията; той открива и формулира универсалния закон за гравитацията. Всепризнат е за най-великия учен на всички времена.

1◆ В края на своя фундаментален научен труд “*Philosophiae Naturalis Principia Mathematica*” (London, 1687) Нютон пише:

“Тази изключително красива система, включваща Слънцето, планетите и кометите, би могла да възникне единствено в резултат на замисъла и решението на едно Разумно и Всемогъщо Същество.

Това Същество властва над всички неща не като една душа, въплътена в света, а като Господ над всичко; и тъкмо поради Своята власт, Той изисква да бъде наричан Господ Бог.” (NEWTON 1687).

2◆ “Наблюдавайки Божиите творения, ние разбираме, че истинският Бог е едно интелигентно и всемогъщо Същество, и че Той притежава всички съвършенства и абсолютната власт. Бог е вечен и безкраен, всемогъщ и всезнаещ, т.е. Неговото съществуване трае от вечността до вечността, Неговата личност се простира от безкрайността до безкрайността. Той властва над всички неща и знае всичко, което се е

случило или е възможно да се случи.” (NEWTON 1687, “*Principia Mathematica*”).

3♦ “Бог е сътворил този свят и по един невидим начин властва над всичко. Бог изисква от нас да Го обичаме и да се покланяме само на Него и на никой друг. Бог ни е заповядал да почитаме нашите родители и предци, да обичаме нашите ближни както себе си, да бъдем умерени, справедливи и добри, да бъдем милостиви дори и към дивите зверове. И чрез същата сила, чрез която Той е дал живот на всички живи същества, Той ще възкреси всички мъртви, както възкреси нашия Спасител Иисус Христос, Който се възнесе на Небето, за да получи Своето Царство и да подготви място за нас.

Иисус Христос е по величие най-близо до Бога и трябва да бъде обожаван от нас като Агнец Божи. Христос ни изпрати Светия Дух, за да ни утешава тук на земята. Христос накрая ще се върне, за да властва над нас и за да съди всички мъртви. Тогава Той ще предаде Своето Царство на Бог-Отец и ще отнесе спасените на мястото, което е приготвил за тях, а осъдените ще отпрати другаде, за да си получат заслуженото.” (НЮТОН, цитиран в “*Memoirs of the Life, Writings, and Discoveries of Sir Isaac Newton*” by Sir David Brewster, Edinburgh, Thomas Constable and Co., 1855, Vol. II, 354).

4♦ “Не се страхувайте да проповядвате Християнската истина. Защото ако се страхувате, вие може да станете камък за препъване на другите и да споделите съдбата на онези еврейски водачи, които са повярвали в Христос, но са се страхували да споделят вярата си, за да не бъдат изгонени от Синагогата. Поради това не се срамувайте от истината, а я проповядвайте открито; опитвайте се да убеждавате своите ближни в Християнската истина, за да наследите по време на Възкресението обещанията, описани в книгата на пророк Даниил (12:3), че онези, които обръщат хората към правдата, ще блестят като звездите за вечни времена. И се радвайте, ако се окаже, че сте достойни да пострадате по някакъв начин или ако пострада вашата репутация, заради това, че проповядвате Евангелието, защото тогава ще бъде голяма вашата награда във вечността.” (НЮТОН, цитиран в “*The Religion of Sir Isaac Newton*”, Frank E. Manuel – editor, London, Oxford University Press, 1974, 110ff).

5♦ “Има ли все още хора, които не се поддават на гнева си и не търсят отмъщение, които не се бунтуват срещу честните владетели и не злословят срещу тях, има ли все още хора, които не постъпват нечестно, не лъжат, не ругаят, не употребяват името на Бога напразно, които не са горделиви и себелюбиви, не са завистливи и покварени? Има ли все още хора, които живеят като първите християни и обичат Бога с цялото си сърце, с цялата си душа и сила, има ли хора, които обичат ближните си както себе си и не са водени от преходните моди и от светските принципи на мнозинството?

Страхувам се, че съществуват твърде малко такива хора, чиято праведност надминава праведността на книжниците и фарисеите.” (НЮТОН, цитиран в “*The Religion of Sir Isaac Newton*”, Frank E. Manuel – editor, London, Oxford University Press, 1974, 109ff).

6♦ “Аз намирам много повече сигурни знаци за автентичност в Библията, отколкото в която и да е светска история на човечеството.” (НЮТОН, цитиран в Morris 1982, 26).

7♦ “Бог е дал пророчествата в Стария и Новия Завет, не просто за да задоволи любопитството на хората, като им осигури възможност да знаят нещата предварително, а за да могат хората да разпознаят намесата на Божието Провидение, когато тези пророчества се сбъднат. Защото сбъдването на пророчества, които са написани преди много векове, е

неоспорим аргумент, че светът се управлява от Божието Провидение.” (ISAAC NEWTON, *“Observations upon the Prophecies of Daniel and the Apocalypse of St. John”*, Montana, USA, Kessinger Publishing, 2003, part 2, ch.1).

8♦ “Аз непоколебимо вярвам, че Библията е Слово на Бога, написано от боговдъхновени мъже, и я изследвам всеки ден.” (НЮТОН, цитиран в Tiner 1975).

9♦ “Атеизмът е толкова абсурден и отвратителен за човечеството, че никога не е имал много последователи.

Нима е случайно това, че лявата половина и дясната половина на всички птици, животни и хора са оформени симетрично? Нима е случайно това, че всички тези живи същества и вляво, и вдясно, имат по едно око, по едно ухо, но не повече, че имат нос с две симетрични ноздри, че имат по една ръка или крило, и по един крак, но не повече? Нима е възможно тази подреденост и закономерност да възникне без замисъла и изобретателността на един Всемогъщ Творец?

Нима е случайно това, че очите на всички живи същества са прозрачни в своята сърцевина, че всъщност те са единствените прозрачни телесни органи, че са обвити с твърда прозрачна обвивка, че са изпълнени с прозрачна течност, че имат по една кристаловидна леща и една зеница пред нея? И всички тези части на окото са толкова изящно сътворени, че нито един майстор не може да ги направи по-съвършени. Нима сляпата случайност е знаела за съществуването на светлината и на законите за пречупване на светлинните лъчи? Нима сляпата случайност е тази, която е сътворила по най-прецизния начин очите на всички живи същества, за да могат те да използват светлината?

Тези и други подобни размишления винаги ще подтикват човечеството да вярва, че има едно Всемогъщо Същество, което е сътворило всички неща, което господства над всичко и към което трябва да изпитваме страхопочитание.

Ето защо ние трябва да признаем съществуването на един Бог – безкраен, вечен, всеприсъстващ, всезнаещ, всемогъщ, Творец на всички неща, най-мъдър, най-справедлив, най-благ и най-свят. Ние трябва да Го обичаме, да се страхуваме от Него, да Го почитаме, да Му се доверяваме, да отправяме към Него молитвите си и благодарността си, да Го възхваляваме, да се прекланяме пред Неговото име, да се подчиняваме на Неговите заповеди.” (НЮТОН, цитиран в *“Memoirs of the Life, Writings, and Discoveries of Sir Isaac Newton”* by Sir David Brewster, Edinburgh, Thomas Constable and Co., 1855, Vol. II, 347-348).

10♦ “Както слепият човек няма никаква представа за цветовете, така и ние нямаме никаква идея за начина, по който всезнаещият Бог възприема и разбира всички неща. Бог е напълно безтелесен; ето защо Той не може да бъде нито видян, нито чул, нито докоснат. Той не бива да бъде почитан и изобразяван чрез някакви телесни образи или идоли. Ние имаме никаква идея за качествата на Бога, но каква е Неговата истинска същност ние не знаем.” (НЮТОН, цитиран в *“God - Seen through the Eyes of the Greatest Minds”* by Michael Caputo, Louisiana, Howard Publishing, 2000, 89).

11♦ “Ние познаваме Бога единствено посредством Неговите превъзходни и мъдро изобретени творения. Ние се възхищаваме от Бога заради Неговите съвършенства, благоговеем пред Него заради Неговото всемогъщество и Го почитаме, защото сме Негови слуги.” (НЮТОН, цитиран в Caputo 2000, 89).

2. ГАЛИЛЕО ГАЛИЛЕЙ (1564-1642) – астроном, математик и изобретател, основател на експерименталната физика

1◆ “Главната цел на Библията е преклонението пред Бога и спасението на душите.

И Библията, и природата са сътворени от Бога; Библията е вдъхновена и продиктувана от Светия Дух, а природата е всъщност най-покорната изпълнителка на Божиите Заповеди.

Чрез природните творения Бог разкрива Себе Си по също толкова възхитителен начин, колкото и чрез свещените слова на Библията.” (*GALILEO GALILEI, “The Galileo Affair”, Berkeley, University of California Press, 1989, 93*).

2◆ “При Господ, пред Когото се прекланям с благодарност и Който със Своя поглед управлява небесата, при Него аз се връщам уморен, но пълен с живот.”
(*ГАЛИЛЕЙ, цитиран в Caputo 2000, 85*).

3◆ “Стотици пасажи от Святата Библия ни учат, че славата и величието на всемогъщия Бог са съвършено видими във всичките Му творения и могат да бъдат прочетени в отворената книга на небесата.” (*ГАЛИЛЕЙ, цитиран в Cantore 1985*).

4◆ “Когато размишлявам върху многобройните прекрасни неща, които хората са разбрали, открили и сътворили, аз осъзнавам все по-ясно, че човешкият разум е творение на Бога, и то едно от най-съвършените.” (*ГАЛИЛЕЙ, цитиран в Caputo 2000, 85*).

5◆ “Аз съм извън себе си от удивление и изказвам на Бога моята безкрайна благодарност, че е благоволил да бъдат открити чрез мене тъй велики и непознати досега чудеса.” (*ГАЛИЛЕЙ 1992, 72*).

6◆ “Святата Библия не може да греши и заповедите, които се съдържат в нея, са абсолютно истинни и ненарушими. Склонни да грешат, и то по много начини, са тълкувателите и интерпретаторите на Библията.” (*ГАЛИЛЕЙ, цитиран в Ross 1991, 20*).

3. НИКОЛАЙ КОПЕРНИК (1473-1543) – астроном, математик и лекар, създател на хелиоцентричната космология

1◆ “Да опознаваме великолепните творения на Бога, да проумяваме Неговата

мъдрост, величие и сила, да се наслаждаваме на Неговите чудесно действащи закони – със сигурност това са достойни начини за преклонение пред Всемогъщия Бог, за Когото невежеството не би могло да бъде по-приемливо от знанието.” (КОПЕРНИК, цитиран в *“The Glory of the Stars” by Merlin Neff, California, Pacific Press Publishing Association, 1952, 191-192*).

2♦ “Господи, аз не очаквам милостта, която получи апостол Павел, нито благоволенieto, с което Ти прости на апостол Петър. Моля Те само за онази милост, която подари на разбойника на кръста.” (КОПЕРНИК, цитиран в *Trepatschko 1994, Vol. 44*).

3♦ Преди да публикува своята прочута Хелиоцентрична теория, Коперник пише:

“Моля се, дано Всемогъщият и Всемиловичив Бог да погледне благосклонно към моето дръзко научно начинание и дано Той да ми вдъхне сили да пренеса този труд, който започнах, по правилния път до предначертаната цел.” (NICOLAUS COPERNICUS, *“Three Copernican Treatises”*, New York, Dover Publications, 2004, 186).

4♦ В своя революционен труд *“De revolutionibus orbium caelestium”* (“За въртенето на небесните сфери”, 1543), Коперник пише:

“Кой – след като е изследвал с прилежно съзерцание нещата, които са установени по най-съвършения ред и са управлявани от Божието Провидение – не би прогледнал за това, което е наистина добро, и не би се възхитил на Твореца на всички неща, в Когото е цялото щастие и всяко благо?” (COPERNICUS 1873, 10-11).

4. ЙОХАНЕС КЕПЛЕР (1571-1630) – основател на физическата астрономия и на модерната оптика, откривател на законите за движението на планетите

1♦ “О, Ти, Който чрез светлината на природата усилваш в нас копнежа за светлината на Твоята благодат, за да можем чрез тази благодат да достигнем до светлината на Твоето величие, благодаря Ти, Боже, Създателю мой, че си ми дал тази радост да се наслаждавам на Твоето Творение и да се възхищавам на делата на Твоите ръце.” (КЕПЛЕР, цитиран в *“Kepler: Four Hundred Years” by Arthur Beer and Peter Beer, Oxford, Pergamon Press, 1975, 526*).

2♦ “Светът на природата, светът на човека и светът на Бога – всички те са в хармония помежду си. Ние виждаме как Бог, като един архитект, е сътворил света според реда и мярата, и пак според тях е изчислил всичко.” (КЕПЛЕР, цитиран в *“Johannes Kepler” by John Tiner, Michigan, Mott Media, 1977, 172*).

3♦ “Велик е нашият Господ, огромна е Неговата сила и неизмерима е Неговата мъдрост. Хвалете Го небеса, хвалете Го и вие слънце, планети и луна.

Хвали Господа – нашият Творец – и ти, моя душа, докато те има; защото от Него, чрез Него и в Него е всичко.

За Него да бъде хвалението, честта и славата во веки веков. Амин.” (КЕПЛЕР,

цитиран в *Caputo 2000, 87*).

4♦ След като открива законите за движението на планетите и по този начин потвърждава Хелиоцентричната теория на Коперник, Кеплер пише през 1595:

“Вярвам, че чрез Божията намеса аз постигнах изведнъж онова, което в миналото не успях да постигна, въпреки моите огромни усилия. Твърдо вярвам в това, защото не спирах да се моля на Бога да позволи моят план да успее.

Никога няма да мога да опиша с думи радостта, която ми донесе това мое научно откритие.

Още след първите надежди за успех вече не съжалявах за загубеното време; вече никаква работа не можеше да ме изтощи; вече не отлагах нито едно изчисление, колкото и трудно да беше то. Аз прекарвах дни и нощи в безкрайни изчисления до онзи решителен момент, в който най-сетне щеше да се разбере, дали моите резултати са в съгласие с орбитите на Коперник или, напротив, ветровете щяха да отвеят радостта ми.

В края на краищата, когато осъзнах, че съм достигнал до истината за нещата, аз обещах на Всемогъщия и Всемиловитив Бог, че веднага ще публикувам това изумително доказателство за Неговата мъдрост.” (*КЕПЛЕР, цитиран в “Kepler” by Max Caspar, New York, Dover Publications, 1993, 62-63*).

5♦ “Колко са щастливи тези, на които е дадена възможност чрез тяхната работа и изследвания да се издигат до небето! Те виждат там горе Творението на Бога, и съзерцавайки го, се изпълват с радости и щастие!” (*КЕПЛЕР, цитиран в Пеев 1992, 67*).

6♦ “Тъй като по отношение на Природата ние астрономите сме свещеници на всемогъщия Бог, ние не бива да мислим за славата на своя интелект, а трябва да мислим единствено за славата на Бога.” (*КЕПЛЕР, цитиран в Morris 1982, 11*).

5. ДЖОРДАНО БРУНО (1548-1600) – астроном и математик, създател на теорията за безкрайната Вселена

Чрез своята теория за безкрайната Вселена Бруно отива отвъд ограниченията на хелиоцентричната система на Коперник и става предшественик на съвременната теоретична астрономия.

1♦ “Божията мъдрост е отпечатана най-ясно върху повърхността и телата на всички сътворени неща; и е вярно, че отвсякъде мъдростта се провиква към нас и от всички страни се чува нейният глас. Защото не са ли глас и ехо на мъдростта всички тези красиви неща, които виждаме – звездите, животните и природните обекти? Не са ли те творения на Бога, които изразяват Неговото величествено Провидение, в което като в книга можем да прочетем историята на Божията сила, мъдрост и доброта? Невидимата същност на Бога ни се разкрива посредством видимите и познаваеми Божии творения. И всичко това ние сме научили от Библията.” (*БРУНО, цитиран в “Giordano Bruno: His Life and Thought” by Dorothea Singer, New York, Henry Schuman Inc., 1950, 60-61*).

2♦ “Единният и безкрайният Творец е абсолютно съвършен в простотата си и сам по себе си; Той не би могъл да бъде по-велик или по-добър.

Той властва над цялото пространство и единствено безкрайността може да бъде Негов съвършен образ или подобие.” (БРУНО, цитиран в Singer 1950, 61).

3♦ “Ние търсим Бога в неизменните и непоклатими закони на природата, и в благоговейното настроение на нашата душа, която се ръководи от тези закони; ние търсим Бога в блясъка на слънцето, в красотата на нещата, произхождащи от лоното на нашата майка земя, в истинския отблясък на Божията същност – безбройните съзвездия, светещи в неизмеримото пространство на единното небе.” (БРУНО 1996).

4♦ “Бог – този всепотенциален Ум – наистина ще ни изпрати мъдрост, но каква? Той ще ни изпрати само такава мъдрост, която е разбираема за нашия човешки ум, който живее тук – в сянката на светлината.” (БРУНО, цитиран в Singer 1950, 59-60).

5♦ “Има един Дух във всички неща и нито едно тяло не е толкова малко, че да не съдържа част от Божествената субстанция, която го одушевява.” (БРУНО, цитиран в Haesckel 1895, 78).

6. ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ (1452-1519) – физик, анатом, математик, изобретател и художник, създател на науката хидравлика

Леонардо да Винчи е един от най-гениалните изобретатели на всички времена. Той е изобретил подводницата, самолета, парашута, хеликоптера и мн. др.

1♦ “Подчинявам се на Тебе, Боже, преди всичко заради любовта, която аз – с целия си разум – би следвало да Ти даря и същевременно заради това, че Ти си пълновластен господар на нашия живот.” (LEONARDO DA VINCI, “The Notebooks of Leonardo da Vinci”, New York, Dover Publications, 1970, № 1132).

2♦ “Както Бог е сътворил човека по Свой образ и подобие, така и художникът създава своите картини, които винаги носят отпечатъка на твореца, който ги е създал.” (ДА ВИНЧИ, цитиран в Nardini 1999, 31).

3♦ “Вие мислите, че тялото е едно прекрасно творение. Но в действителност то е нищо в сравнение с душата, която го населява. Душата е творението на Бога.” (ДА ВИНЧИ, цитиран в Caputo 2000, 8).

4♦ “Лъжата е нещо толкова злокобно, че дори ако чрез нея възхваляваме Божествените неща, тя би отнела част от славата на Бога. А истината е толкова съвършена,

че ако чрез нея възхваляваме дори и малките неща, те стават величествени и прекрасни.” (DA VINCI 1970, № 1168).

7. ФРАНСИС БЕЙКЪН (1561-1626) – създател на научния индуктивен метод и на първата систематична класификация на науките

1◆ “Има две книги, които са ни дадени, за да ги изучаваме и за да ни предпазват от грешки: първата книга е Библията, която ни разкрива волята на Бога, а втората е книгата на Природата, която съдържа всички творения на Бога и изразява Неговата сила.” (БЕЙКЪН, цитиран в Morris 1982, 13-14).

2◆ “Вярно е, че една не много задълбочена философия насочва човешкия ум към атеизма, но задълбочаването във философията го връща обратно към религията. Когато човешкият ум разглежда разпръснатите причини на нещата, той може да остане при тях и да не отиде по-надълбоко, но когато види, че те са тясно свързани помежду си и образуват верига, тогава той непременно ще се обърне към Провидението и Бога.” (FRANCIS BACON, “The Essays of Lord Bacon”, London, Longman and Green, 1875, 64).

3◆ “Съществуването на Бога се отрича само от тези, за които е изгодно Той да не съществува. Нищо не показва по-добре, че безбожието е по-скоро на устата, отколкото в душата на хората, от това, че безбожниците постоянно изказват мнението си, сякаш сами не са твърдо убедени в своето безбожие и биха се радвали да бъдат подкрепени от одобрението на други хора.

А ако те наистина смятат, че Бог не съществува, защо тогава се безпокоят?” (BACON 1875, 64-65).

4◆ “Тези, които отричат Бога, убиват благородното у човека; защото безспорно човекът е близо до животните по отношение на своето телесно устройство и ако не е близо до Бога по дух, човекът става едно долно и презряно същество.” (BACON 1875, 65-66).

8. РЕНЕ ДЕКАРТ (1596-1650) – физик, математик и физиолог, създател на аналитичната геометрия и на модерната философия

Декарт е основател на модерната математика; той има значителен принос към развитието на физиката и неврофизиологията. Всепризнат е за един от главните архитекти на съвременната научна епоха.

1◆ В началото на книгата си “Размишления върху първата философия” Декарт пише:

“Винаги съм смятал, че тези две неща – съществуването на Бога и безсмъртието на душата – са най-важните измежду онези, които трябва да бъдат доказани по-скоро с доводите на философията, отколкото на теологията. Защото, макар за нас, вярващите, да е достатъчно да вярваме, че Бог съществува и че човешката душа съвсем не умира заедно с тялото, без съмнение изглежда невъзможно да убедим някога невярващите в истинността на която и да е религия, нито дори в която и да е морална добродетел, ако преди това не им докажем тези две неща чрез философията.

А понеже в този живот често се предлагат по-големи награди за пороците, отколкото за добродетелите, повечето хора ще предпочетат пороците пред добродетелите, ако в душите им няма страх от Бога и от очакването на един откъснат живот.” (*DESCARTES 1901, “Meditations”*).

2♦ “Аз разбирам съвършено ясно, че сигурността и истинността на всяка наука зависи единствено от познаването на истинския Бог. Така че аз не можах да имам съвършено знание за нито едно нещо, преди да опозная Бога.

Но сега, когато Го познавам, аз вече притежавам средството да се сдобия със съвършено знание за безкрайно много неща.” (*DESCARTES 1901, Meditation V*).

3♦ “Трябва да вярваме във всичко, което Бог ни е открил, макар то да превишава възможностите на нашия ум.” (*ДЕКАРТ 1993, № 743*).

4♦ “От морална гледна точка, мисълта, че Бог е създал всички неща за нас, е благочестива и добра, понеже ни подтиква да Го обичаме още повече и да Му въздадем благодарност за толкова благоденствия.” (*ДЕКАРТ 1993, № 982*).

9. БЛЕЗ ПАСКАЛ (1623-1662) – физик, математик и изобретател, основател на хидродинамиката и хидростатиката, създател на теорията на вероятностите

На 13-годишна възраст Блез Паскал, без ничия помощ, открива първите 32 теореми на Евклидовата геометрия. На 16-годишна възраст той доказва една от основните теореми на проективната геометрия – т.нар. “теорема на Паскал”. На 18-годишна възраст изобретява първия цифров калкулатор; след още няколко години доказва съществуването на атмосферното налягане и изобретява барометъра. Паскал умира на 39 години.

1♦ В своята забележителна книга “*Мисли*” Паскал пише:

“Хората презират религията, ненавиждат я, дори ако тя почива на истината.

За да се борим срещу това, трябва най-напред да покажем, че религията съвсем не противоречи на разума, че тя заслужава уважение, и да изтъкнем с какво тя го е заслужила.

Трябва да покажем, че религията е достойна за любов, та поне на добрите хора да се прииска тя да отговаря на истината; и чак после трябва да започнем да доказваме нейната истинност.

Религията е достойна за уважение, защото познава истинската същност на човека, и е достойна за любов, защото му обещава истинско щастие.

Нека се отнасяме със съжаление спрямо невярващите. Те и без това са нещастни, щом не вярват. Не би трябвало да ги хулим.

Нека поне да научат каква е религията, срещу която се борят, преди да я нападат.” (PASCAL 1910, № 187-189).

2♦ “Ние познаваме Бога единствено чрез Иисус Христос. Без този посредник всяко общуване с Бога ни е отнето; чрез Христос опознаваме Бога. Всички, които са претендирали, че познават Бога, и са доказвали съществуването Му без Иисус Христос, са си служили с неубедителни доводи.

Но за да докажем Божествеността на Христос, ние разполагаме с библейските пророчества, които са солидни и осезаеми доказателства. И тъй като тези пророчества са се сбъднали в живота на Христос и истинността им е потвърдена, те са въвн от всяко съмнение и доказват Божествеността на Христос. Следователно в Него и чрез Него ние познаваме Бога.” (PASCAL 1910, № 547).

3♦ “Единствено чрез Иисус Христос познаваме не само Бога, но и себе си. Само чрез Иисус Христос познаваме живота и смъртта. Извън Него не знаем какво представляват животът, смъртта и Бог, не знаем и какво представляваме самите ние.

Без Евангелието, посветено изключително на Иисус Христос, ние не знаем нищо и виждаме само мрак и хаос в природата на Бога и в собствената си природа.” (PASCAL 1910, № 548).

4♦ “Иисус Христос е Бог, до Когото се приближаваме без гордост и пред Когото се смиряваме без отчаяние.” (PASCAL 1910, № 528).

5♦ “Без Иисус Христос човек затъва в пороци и нещастие. Чрез Него човекът се освобождава от пороците и отчаянието. В Иисус Христос е цялата нашата добродетел и цялото наше щастие. Извън Него има само поквара, заблуди, мрак, смърт и отчаяние.” (PASCAL 1910, № 546; виж Паскал 1987).

6♦ “Познаването на Бога, без осъзнаването на собствената ни окаяност, поражда гордост. Осъзнаването на собствената ни окаяност, без познаването на Бога, поражда отчаяние. Познаването на Иисус Христос помирява тези две крайности, защото чрез Него научаваме и за Бога, и за нашата окаяност.” (PASCAL 1910, № 527).

7♦ “Странна е Християнската религия. Тя повелява на човека да осъзнае, че е порочен и дори отвратителен, и същевременно му повелява да се стреми да стане подобен на Бога. Ако пренебрегнем една от тези две повели, тогава възвисяването на човека до Бога би превърнало човека в едно ужасно суетно и високомерно същество, а принизяването му би го превърнало в едно ужасно презряно същество.” (PASCAL 1910, № 537).

10. МАЙКЪЛ ФАРАДЕЙ (1791-1867) – физик и химик, основател на електрониката, откривател на електромагнитната индукция и на законите за електролизата

Сър Майкъл Фарадей е най-знаменитият физик-експериментатор на 19-ти век; той е създател на електромагнитната теория на полето и е изобретател на електромотора, трансформатора и динамото.

1◆ “Аз се прекланям пред Него, Който е Господ на всички неща и се надявам Той да ме съхрани до деня на възкресението, както е според Неговото Свещено Писание и според великите и скъпоценни обещания, съгласно които Неговите избраници ще станат част от Божията същност.” (ФАРАДЕЙ, цитиран в *“The Life and Letters of Faraday” by Henry Jones, London, Longmans, 1870, 471*).

2◆ “И така, братя, ние трябва да ценим привилегията, че познаваме истината за Бога, много повече от всяко друго нещо, което можем да имаме в този свят. Колкото повече осъзнаваме, че съвършенството на Божия закон се осъществява в Христос, толкова повече трябва да благодарим на Бога за Неговите неопишуеми дарове.” (ФАРАДЕЙ, цитиран в *Eichman 1993, 93-94*).

3◆ В едно от последните си писма до един свой приятел Фарадей пише:

“Независимо че моите жизнени сили вече ме напускат, аз съм благодарен, че добрата надежда е все още в мен; затова да съзерцавам смъртта за мен е утеха, а не страх. Този душевен покой е със сигурност дар от Бога и тъй като Бог е Този, Който ни го дава, защо тогава да се страхуваме? Божият неопишуем дар – Неговият възлюбен Син – е центърът на тази непоклатима надежда, която е утеха за онези като теб и мен, които се приближават към границата на този живот.” (ФАРАДЕЙ, цитиран в *Lindley 2004, 202*).

4◆ “Книгата на Природата, която сме длъжни да четем, е написана от ръката на Бога.” (ФАРАДЕЙ, цитиран в *Seeger 1983, 101*).

5◆ “Въпреки че нашата мисъл за смъртта води след себе си образа на Страшния Съд, а това е образ, който ни плаши много повече от земните житейски проблеми, тази мисъл същевременно води християните и към образа на Онзи, Който умря, беше съден и възкръсна, за да бъдат оправдани всички, които вярват в Него.” (ФАРАДЕЙ, цитиран в *Jones 1870, Vol. II, 424*).

11. ДЖЕЙМС МАКСУЕЛ (1831-1879) – създател на статистическата термодинамика, откривател на основни закони на електродинамиката

Според *Енциклопедия Британика (1997)* “Сър Джеймс Максвел е считан от повечето съвременни физици за ученият на 19-ти век, който е оказал най-силно влияние върху физиката на 20-ти век; поради неговия фундаментален принос към модерната наука физиците го смятат за равен на Нютон и Айнщайн.”

1◆ “Всемогъщи Боже, Ти, Който си сътворил човека по Твой образ и си го направил

жива душа, за да може да търси Теб и да властва над Твоите творения, молим Те, научи ни да познаваме делата на Твоите ръце, за да можем да подчиним цялата земя на нашата воля, и подкрепи нашия разум, за да можем да Ти служим; и така, да приемем Твоето благословено Слово, за да вярваме в Онзи, Който Ти изпрати да ни даде знание за спасението и за опрощението на нашите грехове. За всичко това ние Те молим в името на същия Този Иисус Христос – Нашият Господ.” (МАКСУЕЛ, цитиран в Bowden 1998, 288).

2♦ “Аз мисля, че колкото повече ние заедно участваме в делото на Христос, толкова повече простор се открива пред Него, за да може Той да посее своето слово в нас. Защото Той винаги иска да бъде в единение с нас. Когато се прекланяме пред Бога, ние не сме сами, а сме заедно с нашите братя; и Христос е винаги там, където двама или трима са събрани в Негово име.” (МАКСУЕЛ, цитиран в “The Life of James Clerk Maxwell” by Lewis Campbell, London, Macmillan, 1882, 312).

3♦ В едно писмо до своята жена (декември 1873) Максуел пише:

“Аз съм винаги с теб духом, но има Един, Който е по-близо до теб и до мен, отколкото ние някога можем да бъдем един до друг; и само чрез Него и в Него ние ще можем истински да се опознаем взаимно. Нека се опитаме да изпълним великата тайна, описана в Библията: ‘Мъже, обичайте жените си, както и Христос възлюби църквата и предаде Себе Си за нея’ [Ефесяни 5:25]. И едва тогава ние ще намерим нашата правилна позиция спрямо външния свят – спрямо мъжете и жените, които Христос дойде да спаси от греховете им.” (МАКСУЕЛ, цитиран в Campbell and Garnett 1882, 387).

4♦ В друго писмо до своята жена (23 юни 1864) Максуел пише:

“Помисли за това, което Бог е приготвил за всички онези, които се подчиняват на Неговата правда и искат да приемат Неговия дар. Те трябва да поискат да приличат на Неговия Син и когато това стане реалност, т.е. когато Бог види, че те приличат на Христос, тогава те вече няма да бъдат съдени и това ще е похвала от самия Бог, чиито присъди са винаги справедливи.” (МАКСУЕЛ, цитиран в Campbell and Garnett 1882, 338-339).

12. ЛОРД КЕЛВИН (1824-1907) – основател на термодинамиката и енергетиката

Лорд Келвин е формулирал втория закон на термодинамиката; той е създател на термодинамичната температурна скала и на подводната телеграфия.

1♦ Сър Уилям Томсън (известен като лорд Келвин) завършва своята реч като президент на Британската асоциация за научен напредък с думите:

“Навсякъде около нас ние откриваме изумителни доказателства за съществуването на един интелигентен и добронамерен Божествен замисъл. И дори ако понякога някоя научна или метафизична дилема отклонява временно погледа ни от тези доказателства, те винаги се връщат при нас с неудържима сила и ни показват, че в природата действа една Свободна Воля, и ни учат, че всички живи същества зависят от един вечно съществуващ Творец и Господ.” (KELVIN 1871; виж също Seeger 1985a, 100-101).

2♦ В първата си лекция от своя “Уводен курс в натурфилософията” лорд Келвин казва:

“Ние знаем, че способността да изследваме установените от Бога закони, които поддържат хармонията и стабилността на Неговите творения, е най-благородната привилегия, която Бог е дал на нашия човешки интелект. И колкото по-дълбоки стават нашите прозрения за великолепните дела на Бога, толкова по-силни стават нашите чувства на възхищение и благоговение, когато съзерцаваме тези дела и се опитваме да се доближим до техния Творец.” (КЕЛВИН, цитиран в Seeger 1985a, 99-100).

3♦ В една своя реч пред студентите на Юнивърсити Колидж, Лондон (1 май 1903) лорд Келвин казва:

“Не се страхувайте да бъдете свободомислещи*. Ако се замислите достатъчно задълбочено, вие ще бъдете принудени от науката да се насочите към вярата в Бога, която е фундамент на цялата религия. Тогава ще разберете, че науката е помощник, а не противник на религията.” (КЕЛВИН, цитиран в S. Thompson 1976, 1099).

*Думата **свободомислещ (от англ. free-thinker)** означава: човек, който по религиозните въпроси отказва да подчини разума си на авторитети.

4♦ “Аз твърде отдавна съм забелязал едно общо впечатление, загнездило се у хората от ненаучния свят. Те си мислят, че учените вярват, че науката е открила някакви начини да обясни всички факти в природата, без да се обръща към вярата в Бога. Винаги съм смятал, че това впечатление е напълно безпочвено.” (KELVIN 1889).

5♦ “Атеистичната идея е толкова безсмислена, че аз не мога да я изразя с думи.” (КЕЛВИН, цитиран в Bowden 1982, 218).

6♦ “Науката може да помогне твърде малко за осъществяването на целите на нашето общество. Но тя може да направи нещо, което е жизнено важно и фундаментално: тя трябва да покаже, че всичко това, което ние виждаме в света на мъртвата материя и в света на живите организми, не е просто резултат от случайно струпване на атоми.” (KELVIN 1889).

13. РОБЪРТ БОЙЛ (1627-1691) – основател на модерната химия

Сър Робърт Бойл е най-великият учен-експериментатор на 17-ти век; той има фундаментален принос във физиката и пневматиката. Основател е на Кралското научно дружество в Лондон.

Най-значимите религиозни произведения на Робърт Бойл са: “Превъзходството на Теологията в сравнение с Натурфилософията” (1674), “Някои размишления относно стила на Библията” (1661), “Християнският виртуоз” (1690). В своето завещание Бойл оставя финансов фонд за ежегодни научни лекции (които продължават и до днес), посветени “на защитата на Християнската религия и на опровергаването на атеизма”.

1♦ “Когато с дръзките телескопи аз проучвам старите и новооткритите звезди и планети, когато със съвършените микроскопи наблюдавам неподражаемата изтънченост и невероятното майсторство на природата, когато чрез анатомичните инструменти и чрез светлината на химичните пещи изучавам книгата на природата, тогава аз се виждам принуден да възкликна заедно с Псалмопевица: ‘Колко многобройни са Твоите дела, Господи! С каква мъдрост си направил всички тях.’” (БОЙЛ, цитиран в Woodall 1997, 32).

2♦ В своята книга “Превъзходството на Теологията в сравнение с Натурфилософията” (1674) Бойл пише:

“Величието, подредеността и красотата на небесните тела, изящната структура на животните и растенията, и всички други природни феномени съвсем справедливо подтикват интелигентния и безпристрастен наблюдател да стигне до извода, че съществува един върховен, всемогъщ и добронамерен Творец.” (БОЙЛ, цитиран в Seeger 1985, 183-184).

3♦ “Ако оставим настрана всички ирационални твърдения, които неоснователно са приписвани на Християнската Религия, ако оставим настрана и всички погрешни мнения, атакуващи Християнството, които неоснователно са приписвани на науката, тогава привидните противоречия между Религията и истинската Наука ще се окажат малко, а реалните противоречия изобщо ще изчезнат.” (БОЙЛ, цитиран в Woodall 1997, 32).

4♦ “В сравнение с Библията всички човешки книги – дори и най-добрите – приличат на малки планети, които получават целия свой блясък от Слънцето.” (БОЙЛ 1996, VIII).

5♦ “До най-общия и ефективен аргумент, който е убедил философите и другите хора в съществуването на Бога и на Божието Провидение, ние достигахме чрез изследването на видимия свят, в който всички процеси и явления са управлявани с такава прозорливост и добронамереност, че те не могат да бъдат приписани на друг, освен на един мъдър и добър Бог.” (ROBERT BOYLE, “A Free Enquiry into the Vulgarly Received Notion of Nature”, Cambridge University Press, 1996, 63).

14. УИЛЯМ ХАРВИ (1578-1657) – основател на модерната медицина

Сър Уилям Харви е основател на модерната физиология, на ембриологията и кардиологията; той изяснява сложната природа на сърдечната дейност и кръвообращението.

1♦ В книгата си “Анатомически упражнения върху произхода на животните” (1651) Уилям Харви пише:

“Ние признаваме, че Бог, Върховният и Всемогъщ Творец, участва в създаването на всички живи същества и че самата Божия ръка ни дава знак, че Той съществува във всички Свои творения.

И наистина, всички творения са изобретени и подредени с неподражаема предвидливост, с Божествена мъдрост, с възхитително и неописуемо майсторство. А тези

качества не могат да принадлежат на никой друг, освен на Всемогъщия Бог.” (HARVEY 1989, 443).

2♦ “Аз винаги с наслада съм изследвал телата на живите същества и вярвам, че благодарение на тези изследвания е възможно не само да получим прозрение за някои от по-малките тайни на природата, но и да съзрем образа или отражението на самия Всемогъщ Творец.” (ХАРВИ, цитиран в Keynes 1966, 330).

3♦ В книгата си “*Натурфилософията на Уилям Харви*” (1994) биографът на Харви – Роджър Френч пише:

“Харви не разграничаваше своята религия от своята натурфилософия, защото неговата натурфилософия имаше за свой обект сътворения от Бога физичен свят. Мъдростта, разумността и божествеността на природата са част от метафизиката на Харви и са анализирани в неговата книга за произхода на животните, в която Харви ясно изразява своя Християнски възглед за Бога като Първосъздател. Харви смяташе, че Бог присъства в структурата на всички природни обекти.” (ROGER FRENCH, “*William Harvey’s Natural Philosophy*”, Cambridge University Press, 1994, 385).

15. ДЖОН РЕЙ (1627-1705) – основател на модерната биология и на Естествената история

Джон Рей е основател на Естествената история – науката, която през 17-ти век е съдържала в себе си следните науки: биология, палеонтология, биохимия, екология, както и части от геологията, астрономията и физиката. Джон Рей е създател и на модерната таксономия – науката за класификацията на биологичните видове.

Най-значимите теологични произведения на Джон Рей са: “*Мъдростта на Бога, изявена в делата на Божественото Творение*” (1691), “*Напътствия за свят живот*” (1700) и “*Физико-теологични трактати*” (3 тома, 1692).

1♦ В книгата си “*Мъдростта на Бога, изявена в делата на Божественото Творение*” (1691) Джон Рей пише:

“Няма по-велико, по-осезаемо и по-убедително доказателство за съществуването на Бога от превъзходното изкуство и мъдростта, които разкриват себе си в устройството и изработката, в подредбата и разположението, в целите и функциите на всички части от грандиозната структура на Небето и Земята.” (RAY 1717, Part I).

2♦ “Ние храним телата си, но душите ни също трябва да бъдат нахранени. Храна за душата е знанието и най-вече знанието за Божиите дела, за вечния мир и вечното блаженство. Това е доктрината на Християнството, това е Словото Божие, което ни бе проповядвано. И както е писано в Първото послание на Апостол Петър 2, 2: ‘Пожелавайте като новородени деца чистото мляко на Словото, за да пораснете чрез него към спасение’.” (RAY 1717, 399).

3♦ “За свободния човек няма по-смислено и приятно занимание от това да съзерцава прекрасните творения на природата и да почита безкрайната мъдрост и доброта на Бога.” (RAY, цитиран в *Graves 1996, 66*; виж също *Yahya 2002*).

4♦ “Животът на християните е една безспирна война, в която ние имаме срещу себе си много мощни и бдителни врагове: това са Сатаната, Светът и тази покварена плът, която мъкнем със себе си.” (RAY 1717, 401).

5♦ “Този, който със своите християнски доспехи се бори мъжествено и отблъсква изкушенията и атаките на своите духовни врагове; този, който успее да опази доспехите си неосквернени и на чиято съвест не тежат оскърбления спрямо Бога и спрямо хората, ще се радва на съвършено спокойствие тук на Земята и на сигурните обещания за Вечността.” (RAY 1717, 402).

16. ГОТФРИД ЛАЙБНИЦ (1646-1716) – математик, логик и философ, откривател на диференциалното и интегралното смятане (независимо от Нютон)

Лайбниц има творчески принос към следните научни области: математика, физика, философия, теология, лингвистика, история, медицина и икономика. Затова той е наричан “Аристотел на модерната епоха”.

1♦ “Сами по себе си силата и знанието са съвършенства, и дотолкова, доколкото принадлежат на Бога, те нямат граници. От това следва, че Бог, Който притежава върховна и безкрайна мъдрост, действа по най-съвършения начин и прави това не само в метафизически, но и в морален смисъл. По отношение на нас самите ние можем да изразим тази истина по следния начин: колкото по-просветени сме относно делата на Бога, толкова по-съвършени и хармонични ще ни изглеждат те.” (GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ, “*Philosophical Papers and Letters*”, Boston: D. Reidel Publishing Co., 1976, 304).

2♦ “В Бог е Силата, която е източник на всичко, в Него е и Знанието, което съдържа многообразието на идеите, в Него е и Волята, която променя всичко и твори според принципа на най-доброто.” (LEIBNIZ 1898, № 48; “*Monadology*”).

3♦ “Ние трябва да се отнасяме към Бога не само като към първопричина и първоизточник на всички творения, но и като към Господар на всички личности и на всички разумни същества. Бог е всъщност един абсолютен монарх на най-съвършената държава, каквато е Вселената, обитавана от всички духовни създания; самият Той е най-съвършеният и най-великият Дух сред всички духовни същества.” (LEIBNIZ 1976, 327).

4♦ “Бог е абсолютно съвършен, защото съвършенството не е нищо друго, освен една позитивна реалност, която изключва границите или ограниченията на крайните неща. А там където няма граници, т.е. в Бога, съвършенството е абсолютно безкрайно.

От това следва, че сътворените същества дължат своите съвършенства на влиянието на Бога, а техните несъвършенства произлизат от тяхната собствена природа, която не

може да бъде безгранична. Именно по това сътворените същества се различават от Бога.” (LEIBNIZ 1898, № 41-42).

17. ЛЕОНАРД ОЙЛЕР (1707-1783) – математик, физик и астроном, основател на аналитичната механика и на математическия анализ

Ойлер е един от най-великите математици на 18-ти век и е автор на около 850 научни произведения. Той е основател на чистата математика и на теорията на числата. (Енциклопедия Британика, 1997).

1◆ На въпроса “Вярно ли е, че нашият свят е най-добрият от всички възможни светове?”, Леонард Ойлер отговаря:

“Безспорно е, че нашият свят съвършено отговаря на първоначалния план, който Бог е замислил преди сътворяването на нашата Вселена. Очевидно е, че материалните тела и обекти притежават възможно най-съвършената форма и структура.

Помислете само за прекрасната структура на човешкото око. Вие неизбежно ще признаете, че отделните части на окото са съвършено съгласувани помежду си, за да могат да изпълнят своята цел – ясното разпознаване на външните обекти. Каква прецизност и какви умения са необходими за да бъде сътворено окото, което може да функционира безотказно в продължение на цял един живот!

Не по-малко прекрасна е структурата и на другите части на човешкото тяло; а същото можем да кажем и за телата на всички животни, та дори и за най-дребните насекоми.

Ето защо ни е трудно да повярваме, че все още има хора, които казват, че Вселената е възникнала по случайност, а не чрез един Божествен замисъл. Но в крайна сметка винаги е имало и винаги ще има хора с атеистични възгледи.

Обаче всички онези, които имат солидни научни знания за природата и не се страхуват от справедливостта на Бога, са убедени, заедно с нас, че съществува един Всемогъщ Творец, Който е сътворил цялата Вселена и всички отделни неща по възможно най-съвършения начин.” (LEONHARD EULER, *Letters on Different Subjects in Natural Philosophy*, New York, Harper & Brothers, 1837, 294-296).

2◆ “Човешката душа може да избере пътя на доброто само чрез един доброволен и свободен избор. Апостолите и другите ученици на Исус Христос се посветиха на добродетелния мисионерски живот, именно защото усетиха завладяващата сила на учението на нашия Божествен Учител. Те усетиха силата на Неговите чудеса, на Неговите страдания, на Неговата смърт и Неговото възкресение. Учениците на Исус бяха преки свидетели на всички тези събития.

Тези потресаващи събития, които станаха част от най-благородното религиозно учение, пробудиха в сърцата на учениците най-пламенната любов и най-дълбоката почит към Бога, Когото те обожаваша като свой Небесен Баща и като абсолютен Господар на Вселената. Живите спомени от тези събития със сигурност са потушили всяка зла склонност в душите на учениците и са насочили душите им по пътя на доброто.” (LEONHARD EULER, *Letters on Different Subjects in Natural Philosophy*, New York, Harper & Brothers, 1837, 381).

18. КАРЛ ГАУС (1777-1855) – основател на диференциалната геометрия, професор по математика и астрономия, един от най-великите математици на 19-ти век

Според *Енциклопедия Британика (1997)* “Карл Гаус е един от най-великите математици на всички времена заедно с Архимед и Нютон. На твърде ранна възраст Гаус преобърна математическите теории и методи на 18-ти век и чрез своята революционна теория на числата отвори пътя към строгия математически анализ на 19-ти век. Въпреки че неговият главен принос е към чистата математика, той има големи заслуги и за развитието на астрономията, електромагнитната теория и геодезията на 20-ти век.” Гаус е основател на диференциалната геометрия и на висшата алгебра; той има принос и към създаването на неевклидовата геометрия и теорията на числата.

1◆ В книгата си *“Карл Фридрих Гаус – титан на науката”* биографът на Гаус – Гай Уолдо Дънингтън пише:

“Гаус вярваше, че един живот, който е смислено изживян тук на Земята, е най-добрата и единствена подготовка за отвъдния живот. За него религията не беше въпрос на думи, а на живеене. Според него Божието Откровение е вечно живо и актуално, а не е застинало върху каменни плочи или свещен пергамент; една книга е вдъхновена, ако може да вдъхновява. Непоклатимата вяра на Гаус в живота след смъртта и твърдата му убеденост в съществуването на един най-висш Владетел на Вселената – един вечен, справедлив, всезнаещ и всемогъщ Бог – формираха същността на неговия религиозен живот, който беше в пълна хармония с неговите научни изследвания.” (*GUY WALDO DUNNINGTON, “Carl Friedrich Gauss: Titan of Science”, Washington, D.C., The Mathematical Association of America, 2004, 301*).

2◆ Гаус пише: “Съществуват проблеми, чието решаване за мен е безкрайно по-важно, отколкото решаването на математическите проблеми. Това са проблемите, отнасящи се до морала, до нашите взаимоотношения с Бога, както и въпросите, засягащи нашата съдба и нашето бъдеще.” (*ГАУС, цитиран в “Carl Friedrich Gauss: Titan of Science” by Guy Waldo Dunnington, Washington, D.C., The Mathematical Association of America, 2004, 298*).

3◆ На въпроса, дали психичните явления могат да бъдат описани чрез езика на математиката, Гаус отговаря:

“Аз не вярвам, че в психологията има явления, които могат да бъдат описани чрез математически формули. Но човек не може да знае това със сигурност, без да е правил експерименти. Единствено Бог познава математическата същност на психичните явления.” (*ГАУС, цитиран в Dunnington 2004, 306*).

19. МИХАИЛ ЛОМОНОСОВ (1711-1765) – основател на физикохимията, откривател на закона за запазване на материята, професор по химия, астроном, геолог и изобретател

1◆ “Бог е дал на човечеството две книги. В едната е показал Своето величие, а в другата – Своята воля. Първата книга е нашият видим свят. Светът, който е създаден от Бога така, че да може човекът, който наблюдава огромните мащаби, красотата и грациозността на космическите структури, да признае Божието всемогъщество. Втората книга е Святата Библия. В нея е изразено Божието благоволение спрямо нашето спасение.” (ЛОМОНОСОВ, цитиран в “Библия опережае наука на хиляди години”, В. Губанов, Москва, 1996, 44).

2◆ “Природата е в някакъв смисъл Евангелие, което гръмка проповядва творческата сила, премъдрост и величие на Бога. И не само небесата, но и земните недра проповядват Божията слава.” (ЛОМОНОСОВ, цитиран в Губанов 1996, 44).

3◆ “Тълкувателите и проповедниците на Библията ни сочат пътя към добродетелите; те ни показват какви ще бъдат наградите за праведниците и наказанията за престъпниците; те ни учат, че благополучен е само животът, който е в съгласие с волята на Бога.

Астрономите, от своя страна, ни разкриват храма на Божията сила и великолепие; тези учени – с благоговение и благодарност към Всевишния – търсят пътища към нашето земно временно блаженство.

И проповедниците, и астрономите ни показват, не само че Бог съществува, но и Неговите неописуеми благодеяния за нас.” (ЛОМОНОСОВ, цитиран в Губанов 1996, 44).

4◆ “Изследването на природата е трудно, обаче приятно, полезно и свято. Колкото повече нейни тайни постига разумът, толкова по-силно веселие чувства сърцето. Колкото по-далеч се простира нашето изследване в нея, толкова по-обилно събираме плодовете на житейските ни потребности. Колкото по-дълбоко до самите причини на така чудните дела прониква разсъждението, толкова по-ясно се вижда непостижимият Устроител на цялото битие. Този свят е първият общ, истински, незамлъкващ проповедник на всемогъществото, величието и мъдростта Му. Небесата проповядват славата Божия.” (ЛОМОНОСОВ, цитиран в “Световни мислители за Бога”, Дошков, 1996, 40).

20. АНДРЕ-МАРИ АМПЕР (1775-1836) – физик, химик и математик, създател на електродинамиката

Според *Енциклопедия Британика* (1997) “Ампер е бил вундеркинд и на 12-годишна възраст е познавал всички математически теории, съществуващи по неговото време. На 26-годишна възраст той става професор по физика и химия”.

1◆ През 1820 в писмо до един свой приятел – млад учен, Ампер пише:

“Боже мой, какво представляват всъщност всички тези науки, всички тези изследвания, всички тези остроумни експерименти и грандиозни концепции, на които светът

се възхищава и върху които нашето алчно любопитство си устройва пиршества?

В действителност, всички тези науки не са нищо друго, освен пълна суета.

Така че продължавай научните си изследвания, но без всякакъв фанатизъм! Насочвай ограничената енергия на твоята душа към по-смислени занимания! Не разпилявай силата си в суетни и празни изследвания!

Не отделяй толкова много време за науките, както правеше в миналото! Работи за духа на твоето религиозно посвещение!

Продължавай да изследваш обектите в този видим свят – като учен ти си длъжен да правиш това – но ги изследвай само с едното си око; нека другото ти око да бъде непрестанно насочено към Вечната светлина!

Слушай учените, но ги слушай само с едното си ухо! Нека другото да бъде винаги готово да долавя нежните тонове на гласа на твоя Небесен приятел!

Пиши с едната ръка, а с другата се хвани здраво за одеждите на Бога, както едно дете се държи за дрехата на баща си!

Без тези предпазни мерки, със сигурност ще разбиеш главата си в стената.” (АМПЕР, цитиран в *“Andre-Marie Ampere: Enlightenment and Electrodynamics”* by James Hofmann, Cambridge University Press, 1996, 135).

2♦ “Времето, пространството, мисълта и свободната воля са по необходимост безкрайни; те са атрибути на съществото, което аз наричам Бог.” (АМПЕР, цитиран в Hofmann 1996, 152).

3♦ През 1817 Ампер пише в своя дневник:

“Днес, 5 октомври, деветнадесетата неделя след празника Петдесетница, Бог ми разкри от какво зависи моето вечно спасение – най-скъпоценният дар за мен. Никога няма да забравя това.

Великият Свети Йосиф, на чиято застъпническа молитва аз дължа тази благодат, и Светата Дева Мария, Божията майка, чието име аз получих при моето кръщение и на която също дължа този неизразим дар, непрестанно се молят на Бога да спаси моята душа и се надяват аз да се окажа достоен за тази награда.” (АМПЕР, цитиран в Hofmann 1996, 134).

4♦ “В природата ние можем да наблюдаваме делата на Твореца и от тях да се издигаме към знанието за Него.” (АМПЕР, цитиран в Губанов 1996).

5♦ През 1804 в една своя лекция, посветена на защитата на Християнската религия, Ампер казва:

“Всички възможни доказателства се сливат в една защита на Християнството. За да осъзнаят тази истина, философите трябва да изследват начина, по който тази Боговдъхновена религия показва едновременно както величието, така и нищожността на човека; същевременно философите трябва да изследват учението – което Християнството ни дава – за отношенията между Бога и Неговите творения и за намеренията на Божественото Провидение.” (АМПЕР, цитиран в Hofmann 1996, 93).

21. ДЖЕЙМС ДЖАУЛ (1818–1889) – физик, основател на обратимата термодинамика, откривател на закона за запазване на енергията - т.нар. първи закон на термодинамиката

1◆ “След като опознаем волята на Бога и след като се подчиним на нея, ние трябва да опознаем характеристиките на Бога, а именно мъдростта, силата и добротата, които са отпечатани в Неговото Творение.” (ДЖАУЛ, цитиран в *Lamont 1993, 50*).

2◆ “Един ред се поддържа в цялата Вселена – и нищо не може да се разбърка, нищо не може да бъде унищожено; целият природен механизъм, колкото и сложен да е той, работи гладко и хармонично, управляван от върховната воля на Бога.” (ДЖАУЛ, цитиран в *Lamont 1993, 48-49*).

3◆ “Очевидно е, че опознаването на природните закони не е нищо друго, освен опознаване на ума на Бога, който е въплътен в тях.” (ДЖАУЛ, цитиран в *Lamont 1993, 47*).

4◆ “Абсурдно е да се смята, че силите, с които Бог е надарил материята, могат да бъдат унищожени от човека. Всъщност това е също толкова абсурдно, колкото и да се смята, че те могат да бъдат сътворени от човека.” (ДЖАУЛ, цитиран в *Lamont 1993, 48*).

22. ЧАРЛЗ ДАРВИН (1809-1882) – създател на еволюционната теория

1◆ “Един аргумент, който ме убеждава в съществуването на Бога и който акцентира върху разума, а не върху чувствата, ме впечатлява със своята огромна сила. Този аргумент е свързан с невероятната трудност или по-скоро с невъзможността да си представим, че нашата огромна и прекрасна Вселена, както и човекът с неговата способност да гледа в далечното минало и в необятното бъдеще, са възникнали в резултат на сляпата случайност. Когато обмислям всичко това, аз се чувствам принуден да се обърна към една Първа Причина, която притежава интелигентен ум, който е аналогичен на човешкия ум. Ето защо аз трябва да бъда наричан Теист.” (ДАРВИН, цитиран в *“The Life of Charles Darwin” by Francis Darwin, London, Senate, 1995, 60*).

2◆ В края на своя революционен научен труд “*Произходът на видовете*” Дарвин пише, че единственият възможен път за възникването на първата жива клетка е чрез свръхестествената намеса на Бога:

“Има някакво величие в тази еволюционна теория за живота с неговите мощни сили, които Творецът първоначално е вдъхнал в едно или в няколко живи същества; има нещо величаво в това, че докато нашата планета се е въртяла под въздействието на гравитационния закон, от едно толкова просто начало са еволюирали и ще продължават да еволюират безброй най-прекрасни и най-чудесни същества.” (CHARLES DARWIN, *“The Origin of Species by Means of Natural Selection”*, London: J. M. Dent & Sons, 1928, 463).

3♦ “Невъзможността да си представя, че тази величествена и удивителна Вселена и нашите съзнателни души са възникнали по случайност, е за мен главното доказателство за съществуването на Бога.” (ДАРВИН, цитиран в Bowden 1998, 273).

4♦ Слепите природни процеси и слепият естествен подбор са неспособни да конструират сложни анатомични органи като човешкото око. Окоето може да бъде създадено единствено чрез намесата на един Разумен Творец. В тази връзка Дарвин пише в главата “Трудности пред еволюционната теория” в книгата си “Произходът на видовете” следното:

“Да се предполага, че окоето, с всичките свои уникални приспособления за фокусиране на различни дистанции, за пропускане на различни количества светлина и за коригиране на светлинното разсейване, би могло да възникне чрез естествен подбор, е според мен – признавам – абсурдно в най-висша степен.” (CHARLES DARWIN, “The Origin of Species”, New York, New American Library, 1964, 168).

5♦ През 1879, три години преди смъртта си, Дарвин пише: “Аз никога не съм бил атеист и никога не съм отричал съществуването на Бога.” (ДАРВИН, цитиран в Bowden 1998, 273).

23. ЕРНСТ ХЕКЕЛ (1834-1919) – професор по зоология, най-влиятелният пропагандатор на еволюционната теория в континентална Европа

1♦ В своето произведение “Монизмът като връзка между религията и науката: Един учен изповядва своята вяра” (1892) пантеистичният монист* Ернст Хекел пише:

“Монистичното учение за Бога – единственото учение, което е съвместимо с нашето научно познание за природата – признава, че Божият Дух съществува във всички неща.

Бог е навсякъде. И както Джордано Бруно казва: ‘Има един Дух във всички неща и нито едно тяло не е толкова малко, че да не съдържа част от Божествената субстанция, която го одушевява.’ (ERNST HAECKEL, “Monism as Connecting Religion and Science: The Confession of Faith of a Man of Science”, London, Adam and Charles Black, 1895, 78).

***Пантеистите** смятат, че Всемогъщият и Всезнаещ Бог съществува във всеки атом, във всяка частица от Вселената. Тяхното философско учение се нарича **пантеизъм**.

***Монистите** смятат, че разнообразните обекти във Вселената са всъщност конструирани от един еднороден градивен материал. Тяхното философско учение се нарича **монизъм**.

Според **пантеистичните монисти** този градивен материал е Божият Дух, а според **монистите-материалисти** този материал е неживата материя.

2♦ “Благодарение на нашите размишления, ние сме принудени да признаем, че Бог не трябва да бъде противопоставян на материалния свят като някакво външно същество, а трябва да бъде мислен като една Божествена сила, като един активен Дух, проявяващ се вътре в самия Космос.” (HAECKEL 1895, 15).

3♦ “За истински образованите наши съвременници е очевидна абсолютната безпочвеност на обвиненията, че нашият пантеизъм и монизмът, който лежи в основата му, са атеистични по своята същност.” (НАЕСКЕЛ 1895, 80-81).

4♦ “Аз завършвам моята монистична изповед на вярата с думите: ‘Нека Бог, Духът на доброто, красивото и истинното, да бъде с нас’.” (НАЕСКЕЛ 1895, 89).

24. ЛУИ ПАСТЪОР (1822-1895) – основател на микробиологията и имунологията, един от най-влиятелните учени на 19-ти век

Луи Пастър доказва, че неживата материя не може да породи живи организми и по този начин опроверга материалистичната теория за произхода на живите същества. Така Пастър доказва Биогенетичния закон, според който “живите организми могат да възникнат само от други живи организми”. Пастър е откривател на много ваксини, на пастьоризацията и оптичeskата изомерия на веществата.

1♦ “Колкото повече изучавам природата, толкова повече се удивлявам от творенията на Бога. Науката отвежда хората по-близо до Бога.” (ПАСТЪОР, цитиран в Lamont 1995; виж също Tiner 1990, 75).

2♦ “При първия поглед, който човек хвърля върху Вселената, той открива навсякъде само различие, многообразие и множественост на явленията. Обаче, бъде ли този поглед осветлен от науката – от тази наука, която води човека към Бога – той вижда навсякъде простота и единство.” (ПАСТЪОР, цитиран в “Библия и Космос”, Гешанов 1997, 174).

3♦ “Повърхностните занимания с наука ще те отведат далеч от Бога, а задълбочените научни изследвания ще те доведат при Него.” (ПАСТЪОР, цитиран в Guilton 1991, 5).

4♦ “Зад предметите на видимия свят – в Безконечността – съществуват невидими времена и необятни величини. Тази идея изпълва цялото естество на човека. Озарен от тази идея, на него не му остава друго, освен благоговейно да преклони глава пред Създателя на Вечността.” (ПАСТЪОР, цитиран в Гешанов 1999а, 30).

5♦ “В добрата философия думата **причина** трябва да бъде запазена за единствения Божествен импулс, който е сътворил Вселената.” (ПАСТЪОР, цитиран в Geison, 1995, 141-142).

6♦ “Бъдещите поколения един ден ще се смеят на глупостта на съвременната материалистична философия. Колкото повече изследвам природата, толкова повече се смайвам от нейния Творец.” (ПАСТЪОР, цитиран в Castle 2002, 55).

25. ТОМАС ЕДИСОН (1847-1931) – един от най-продуктивните изобретатели на всички времена

Главните му изобретения са в областта на електротехниката, звукозаписната техника и кинопрожекционната техника. До края на своя живот Едисон е регистрирал рекорден брой патенти – 1093.

1◆ В едно интервю Едисон изразява своите идеи за Бога:

“– Вижте хилядите начини, по които атомите на водорода се комбинират с атомите на другите химични елементи и заедно формират най-различни химични вещества. Нима си мислите, че атомите могат да направят всичко това без интелигентност? В едни случаи те се събират в определени форми и създават животните от по-низшите видове. В други случаи те се комбинират и формират човека, който е въплъщение на общата интелигентност на всички атоми.

– Но какъв е изначалният произход на тази интелигентност, г-н Едисон?

– Тя произхожда от някаква Сила, която е по-висша от самите нас.

– Вие вярвате ли в съществуването на един интелигентен Творец, на един Бог, който е личност?

– Разбира се. Съществуването на един такъв Бог може да бъде доказано дори чрез науката химия.” (ЕДИСОН, цитиран в *“Edison: Inventing the Century”* by Neil Baldwin, University of Chicago Press, 2001, 172).

2◆ “Казвам ви, че всеки, който познава отблизо тайните на Природата или се занимава с науката химия, неизбежно ще се убеди, че зад всичко това стои един Всемогъщ Разум.” (ЕДИСОН, цитиран в *“The Story of Thomas Alva Edison”* by Margaret Cousins, New York, Random House, 1993, 175).

26. ДЖОУЗЕФ ТОМСЪН (1856-1940) – Нобелов лауреат за физика за 1906, откривател на електрона, основател на атомната физика

Професорът по физика в университета в Кембридж Сър Джоузеф Томсън е удостоен с Нобеловата награда за своето уникално откритие на електрона – една от градивните частици на атома; той е създател и на първата теория за структурата на атома.

1◆ В своята реч като президент на Британската асоциация за научен напредък (публикувана в научното списание *“Nature”*, 26 август 1909) проф. Томсън казва:

“Завладявайки връх след връх, ние виждаме пред нас региони, пълни с красиви и интересни неща, но не виждаме нашата цел, не виждаме хоризонта. В далечината се издигат други, още по-високи върхове. Тези върхове ще предоставят на учените, които ще

ги изкачат, още по-обширни пейзажи и гледки; и същевременно тези върхове ще задълбочат чувството – чиято истинност се подсилва чрез всеки успех в науката – че делата на Господ са велики.” (J.J. THOMSON 1909, “Nature”, Vol. 81, 257).

2♦ В своята биографична статия “Джоузеф Томсън – един член на Англиканската църква” (1986) д-р Реймънд Сийгър пише:

“Професор Джоузеф Томсън винаги посещаваше неделната литургия в църквата на колежа и редовно се причастяваше в Англиканската църква. В своя личен религиозен живот Джоузеф Томсън неизменно всеки ден коленичеше за молитва и четеше своята Библия всяка вечер. Той беше наистина един практикуващ християнин.” (SEEGER 1986, 132).

27. ДЖОУЗЕФ ТЕЙЛЪР (род. 1941) – Нобелов лауреат за физика за 1993, професор по физика в университета в Принстън, Ню Джърси

Професор Джоузеф Тейлър получава Нобеловата награда (1993) за своето откритие на първия двоен пулсар (неутронна звезда) и за своя принос към утвърждаването на теорията за Големия взрив.

1♦ “Всяко научно откритие е същевременно и религиозно откритие. Между науката и религията не съществува конфликт. Нашето знание за Бога става все по-обширно благодарение на всяко откритие, което ние правим, за света около нас.” (ТЕЙЛЪР, цитиран в Brown 2002).

2♦ В едно интервю, публикувано в книгата “Откровената наука: Разговори с известни физици” (2004), на въпроса “Бихте ли казали, какво е Вашето отношение към религията?”, проф. Тейлър отговаря:

“Аз и моята жена сме активни членове на Религиозната общност на квакерите и това е важна част от живота ни.

Срещите ни в тази религиозна общност са една възможност да обсъждаме нашите философски възгледи за живота – защо сме тук на земята и какво можем да направим за другите хора. Квакерите са християни, които вярват, че е възможно едно директно общуване между човека и онзи Дух, който може да бъде наречен Бог. Човек действително може да общува с този Дух чрез размишление и дълбоко вътрешно вглеждане; така човек може да научи повече за себе си и за начина, по който трябва да се държи тук на земята. Нашата религиозна общност безусловно вярва, че не войната е пътят за разрешаване на конфликтите, а мирът. По време на война ние отказваме да участваме във военни действия, но помагаме на нашата нация с всички възможни средства.

Ние вярваме, че има част от Бога във всяка личност и поради това човешкият живот е свещен; ние винаги трябва да търсим дълбочината на духовното присъствие в другите личности – дори и в онези, с които сме в конфликт.” (ТЕЙЛЪР, цитиран в “Candid Science IV: Conversations with Famous Physicists” by Istvan Hargittai, London, Imperial College Press, 2004, 665-666).

28. ВЕРНЕР ФОН БРАУН (1912-1977) – основател на астронавтиката

Ракетният инженер Вернер фон Браун е първият директор на центъра за космически полети на НАСА и е създател на американската програма за космически изследвания.

1◆ “Двете най-мощни сили, които днес формират нашата цивилизация, са науката и религията.

Чрез науката човекът се стреми да научи повече за тайните на сътворения свят. Чрез религията човекът се опитва да опознае Твореца на света.

Науката и религията са взаимно допълващи се. Аз не мога да разбера учените, които не признават съществуването на Върховния Разум, Който е отвъд Вселената. Но аз не мога да разбера и теолозите, които не признават успехите на науката.

Науката се опитва да контролира силите на природата извън нас, а религията контролира силите на природата вътре в нас.” (VON BRAUN 1963, 2).

2◆ “За мен сътвореният свят е немислим и необясним без Бога. Невъзможно е човек да вижда реда и хармонията във Вселената и да не признае, че зад всичко това стои един Божествен замисъл.

Някои еволюционисти вярват, че всичко във Вселената е възникнало чрез случайно комбиниране на атоми и молекули в продължение на милиарди години. Но кои са тези слепи и случайни процеси, които могат да обяснят **едновременното** възникване на 1) оптичната система на окото, на 2) зрителния нерв, който свързва окото с мозъка и на 3) зрителния център в самия мозък, където входящите светлинни импулси се превръщат в образ, който може да бъде разпознат от нашия съзнателен ум?” (ВЕРНЕР ФОН БРАУН, цитиран в Hill 1976, xi).

3◆ “Самият Бог прие човешки образ – в лицето на Иисус Христос; но в крайна сметка за Него това преживяване се оказа една абсолютна агония. По стар човешки обичай хората отприщиха целия свой арсенал от оръжия срещу Него: клевети, злословия, фалшиви обвинения.

Тези потресаващи събития нямат паралел в историята на човечеството. Бог дойде при своите деца, а те Го приковаха на кръста!” (ВЕРНЕР ФОН БРАУН, цитиран в Hill 1976, xi).

4◆ “Според съвременната наука материята в природата никога не може да бъде унищожена. Дори и най-малката материална частица не може да изчезне без следа. Природата не познава унищожението, а само трансформацията. Нима Бог би допуснал унищожението на своя шедьовър – човешката душа?” (VON BRAUN 1963, 2).

5◆ “Има хора, които казват, че всичко във Вселената е възникнало чрез някакъв случаен процес. Но кой е този случаен процес, който може да сътвори човешкия мозък или структурата на човешкото око?” (VON BRAUN 1972).

6♦ “Вселената – такава, каквато я виждаме благодарение на научните изследвания – е живото доказателство, че Бог е нейният Творец.” (BERNER ФОН БРАУН, цитиран в Hill 1976, xi).

29. ХЕНРИ ШЕФЪР (род. 1944) – откривател на структурата на метилена, 5 пъти номиниран за Нобелова награда за химия

Хенри Шефър е професор по химия в университета в Джорджия; той е защитил докторат по физикохимия в Станфордския университет (1969). Понастоящем Шефър е директор на Центъра за компютърна и квантова химия в университета в Джорджия; той е президент на Световната асоциация на теоретичните химици.

1♦ “Бог явно притежава грандиозна мъдрост и сила. Мащабите на материята и количествата енергия в нашата Вселена са наистина огромни. Информацията и сложната подреденост, които наблюдаваме във всяка част на Вселената, и особено в живите организми, са отвъд нашата способност за разбиране. Нещо повече, тук става въпрос само за видимите неща, които Бог ни е разкрил в рамките на четирите измерения на пространството и времето; тук не говорим за другите съществуващи невидими реалности!” (HENRY SCHAEFER, “Science and Christianity: Conflict or Coherence?”, Georgia, The Apollos Trust, 2004, 75).

2♦ “Бог ни обича. Простотата, хармонията, редът, елегантността и красотата, които виждаме навсякъде в Божието Творение, са доказателство, че Бог е един любящ Творец, а не някакъв своенравен господар.” (SCHAEFER 2004, 75).

3♦ “Само ако поверим живота си на Спасителя Иисус Христос, ние ще бъдем спасени. Единственият път към нашето спасение е да се откажем от всичките си човешки опити да задоволим Божиите изисквания и да се доверим изцяло на Христос и на избрания от Него спасителен път: Неговата смърт на кръста.” (SCHAEFER 2004, 76).

4♦ На въпроса “Възможно ли е Бог да е сътворен?”, проф. Шефър отговаря:

“Това е един твърде популярен въпрос, който задават всички деца над 3-годишна възраст във всички култури и всички епохи.

Бог никога не е имал нужда да бъде сътворяван, защото Той винаги е съществувал. Преди сътворяването на нашата Вселена Бог е съществувал в едно или повече измерения, които ние дори не можем да си представим. Бог е безграничен и Неговото съществуване е принципно различно от нашето съществуване. Ние сме сътворени, ограничени и крехки, а Бог е вечен, самодостатъчен и всемогъщ, т.е. невъзможно е Той да престане да съществува. Твърде много грешки във философските науки се дължат на факта, че преходността и ограничеността на хората неоснователно се приписват и на Бога.” (SCHAEFER 2004, 138).

30. СТИВЪН ХОКИНГ (род. 1942) – автор на Теорията за квантовата гравитация, професор по математика и физика в университета в Кембридж, всепризнат за най-блестящия физик-теоретик след Айнщайн

Хокинг е автор на всеобхватната Теория за квантовата гравитация, която би трябвало да обедини Теорията на относителността на Айнщайн и Квантовата механика на Хайзенберг.

1◆ Стивън Хокинг завършва своята забележителна книга *“Кратка история на времето”* (1988) с думите:

“Досега повечето учени бяха прекалено заети с разработването на нови теории, описващи **какво** е Вселената, и затова не им остана време да зададат въпроса **защо**. От друга страна, хората, чиято работа е да питат **защо** – философите – не бяха в състояние да следят развитието на научните теории. През 18-ти век философите разглеждаха цялото човешко познание, включително и науката, като своя област и разискваха такива въпроси като: ‘Има ли Вселената начало?’. Обаче през 19-ти и 20-ти век науката твърде много се технизира и математизира за философите, както и за всички други, с изключение на малкото специалисти. Философите стесниха обсега на търсенията си до такава степен, че Витгенщайн, най-известният философ на нашия век, каза: ‘Единствената задача, оставаща пред философите, е езиковият анализ’. Какво падение за великите традиции на философията от Аристотел до Кант!

Но ако ние все пак успеем да открием една завършена теория за произхода на Вселената, тя съвременно трябва да стане разбираема по принцип за всеки, а не само за неколцина учени. Тогава всички ние заедно – философи, учени и обикновени хора – ще можем да участваме в обсъждането на въпроса: ‘Защо ние хората и Вселената съществуваме?’. Ако намерим отговор на този въпрос, това ще бъде окончателното тържество на човешкия разум, защото тогава ще знаем намеренията на Бога.” (STEPHEN HAWKING, *“A Brief History of Time: From the Big Bang to Black Holes”*, New York, Bantam Books, 1988, 190-191; виж Хокинг 1993, 169).

2◆ “Трудно е да се обсъжда произхода на Вселената, без да се спомене идеята за Бога. Моята работа върху произхода на Вселената е на границата между науката и религията, но аз се опитвам да стоя от научната страна на тази граница. Твърде възможно е Бог да действа по такива начини, които не могат да се опишат чрез законите на науката. В такъв случай човек просто трябва да следва личната си вяра.” (ХОКИНГ, цитиран в *“Stephen Hawking: A Life in Science”* by White and Gribbin, Washington, D.C., Joseph Henry Press, 2002, 166).

3◆ “Изумително малка е вероятността от първичния Голям Взрив да възникне една такава Вселена като нашата. Аз мисля, че когато започнем да дискутираме произхода на Вселената, винаги достигаме до очевидни религиозни изводи. Тези религиозни интерпретации са необходими. Но според мен повечето учени се притесняват от религиозната страна на тази дискусия.” (ХОКИНГ, цитиран в *“Stephen Hawking’s Universe”* by John Boslough, New York, Avon Books, 1989, 109).

4♦ Когато питат Хокинг дали между религията и науката има конфликт, той отговаря: “Ако те бяха в конфликт, Нютон нямаше да открие закона за гравитацията.” (ХОКИНГ, цитиран в *White and Gribbin 2002, 166*).

Тази таблица включва модерните науки и техните основатели. Забележително е, че всички те са учени, вярващи в Бога и в Библията. (Виж *Енциклопедия Британика* и книгата “*Men of Science, Men of God*”, Henry Morris, Arkansas, Master Books, 1982).

	НАУКИ	УЧЕНИ-ХРИСТИЯНИ
1	Аналитична геометрия	Рене Декарт
2	Анестезиология	Джеймс Симпсън
3	Антисептична медицина	Джоузеф Листър
4	Астронавтика	Вернер фон Браун Херман Оберт
5	Атомна физика	Джоузеф Томсън
6	Бактериология	Луи Пастър
7	Биология	Джон Рей
8	Висша алгебра	Карл Гаус
9	Вълнова механика	Ервин Шрьодингер
10	Галактическа астрономия	Уилям Хершел
11	Генетика	Грегор Мендел
12	Геология	Николаус Стено
13	Гинекология	Джеймс Симпсън
14	Глациология	Луи Агаси
15	Динамика	Исак Нютон
16	Диференциална геометрия	Карл Гаус
17	Диференциално и интегрално смятане	Исак Нютон Готфрид Лайбниц
18	Експериментална физика	Галилео Галилей
19	Електродинамика	Андре-Мари Ампер
20	Електроника	Майкъл Фарадей

21	Електрофизиология	Джон Екълс
22	Ембриология	Уилям Харви
23	Енергетика	лорд Келвин
24	Ентомология	Жан-Анри Фабр
25	Естествена история	Джон Рей
26	Имунология	Луи Пастър
27	Ихтиология	Луи Агаси
28	Кардиология	Уилям Харви
29	Квантова механика	Вернер Хайзенберг Макс Планк
30	Компютърни науки	Чарлз Бабидж
31	Криология	лорд Келвин
32	Лазерни науки	Чарлз Таунс Артър Шолоу
33	Математически анализ	Леонард Ойлер
34	Механика на флуидите	Джордж Стоукс
35	Микробиология	Луи Пастър
36	Минералогия	Георг Агрикола
37	Модерната Акустика	лорд Рейли
38	Модерната Медицина	Уилям Харви
39	Небесна механика	Йоханес Кеплер
40	Неевклидова геометрия	Бернхард Риман
41	Обратима термодинамика	Джеймс Джаул
42	Океанография	Матю Мори
43	Оптика	Йоханес Кеплер
44	Оптическа минералогия	Дейвид Брюстър
45	Палеонтология	Жорж Кювие
46	Патоанатомия	Джовани Моргани Рудолф Вирхов
47	Пневматика	Робърт Бойл

48	Систематична биология	Карл Линей
49	Сравнителна анатомия	Жорж Кювие
50	Статистическа термодинамика	Джеймс Максвел
51	Стратиграфия	Николаус Стено
52	Таксономия	Джон Рей
53	Термодинамика	лорд Келвин
54	Термокинетика	Хъмфри Дейви
55	Трансплантология	Алексис Карел Джоузеф Мъри
56	Физикохимия	Михаил Ломоносов
57	Физиология	Уилям Харви
58	Физическа астрономия	Йоханес Кеплер
59	Хелиоцентрична космология	Николай Коперник
60	Хидравлика	Леонардо да Винчи
61	Хидрография	Матю Мори
62	Хидродинамика	Блез Паскал
63	Хидростатика	Блез Паскал
64	Химия	Робърт Бойл
65	Химия на изотопите	Уилям Рамзи

ЧАСТ ПЕТА. ФИЛОСОФИТЕ НА МОДЕРНАТА ЕПОХА (17 - 20 ВЕК)

1. ИМАНУЕЛ КАНТ (1724-1804) – основател на немската класическа философия, създател на трансценденталния идеализъм

Според *Енциклопедия Британика (1997)* “Кант е най-значимият мислител от епохата на Просвещението и един от най-великите философи на всички времена”. Кант е създател на първата универсална космологична гравитационна теория.

1◆ В своя най-значим философски труд “*Критика на чистия разум*” Кант пише:

“Аз непоколебимо вярвам в съществуването на Бога и в съществуването на един бъдещ живот, и съм сигурен, че нищо не може да разколебае тази вяра, защото при едно такова разколебаване самите ми морални принципи биха се сринали, а аз не мога да се откажа от тях, без да стана отвратителен в собствените си очи.” (*IMMANUEL KANT, “Critique of Pure Reason”, London, Macmillan, 1929, 856*).

2◆ В своите “*Лекции по философия на теологията*” Кант пише:

“Бог е единственият господар на света. Той царува като монарх, а не като деспот, защото Той иска Неговите заповеди да бъдат спазвани от любов, а не от робски страх. Като истински баща, Бог ни повелява само това, което е добро за нас, а не господства над нас своеволно като някакъв тиранин. Бог дори изисква от нас да размишляваме върху мотивите за Неговите заповеди. Той настоява да спазваме тези заповеди, защото иска първо да ни научи да бъдем достойни за щастието и едва след това да участваме в него. Волята на Бога е великодушието, а Неговата цел е това, което е най-добро за нас.” (*IMMANUEL KANT, “Lectures on Philosophical Theology”, Ithaca, Cornell University Press, 1978, 156*).

3◆ “Вярата ми в Бога и в един друг свят е така сплетена с моите морални възгледи, че както няма опасност да загубя моралните си принципи, също така не се безпокоя, че моята вяра може някога да ми бъде отнета.” (*IMMANUEL KANT, “Critique of Pure Reason”, London, Macmillan, 1929, 857*).

4♦ “Бог е сътворил този свят заради Своята чест; ние истински почитаме Бога, само ако се подчиняваме на Неговите святи закони. Всъщност какво означава да почитаме Бога? Какво друго, ако не да Му служим?”

Но как трябва да Му служим? Ние не бива да се опитваме да спечелим Неговото благоволение, като Го обсипваме с хвалебствия. В най-добрия случай хвалебствията към Бога могат само да подготвят сърцата ни за истинското служение. В действителност, ние трябва да служим на Бога, само и единствено като следваме Неговата воля и спазваме Неговите закони и заповеди.” (KANT 1978, 142-143).

5♦ “Съществуването на Библията като книга за хората е най-великото благо, което човешката раса някога е получавала. Всеки опит да се омаловажи Библията е престъпление срещу човечеството.” (KANT 1965, 19).

6♦ “Със своето съдържание Библията сама свидетелства за своя Божествен произход. Чрез изпълнението на великия план за нашето спасение Библията ни разкрива целия ужас на нашата греховност и цялата дълбочина на нашето падение. Библията е най-ценното съкровище, без което аз щях да бъда в жалко положение. Нито една от книгите, които съм прочел, не ми е давала такава утеха, каквато ми даде Словото Божие: ‘Дори да ходя през долината на смъртната сянка, няма да се уплаша от злото, защото Ти, Господи, си с мен.’ [Псалми 22:4]” (KANT 1996, VIII).

2. ГЕОРГ ХЕГЕЛ (1770-1831) – създател на абсолютизма

Според *Енциклопедия Британика* (1997) “Хегел е последният от великите философи на модерната епоха, които са създали всеобхватни философски системи”.

1♦ В увода на своето произведение “*Лекции по философия на религията и трактат с доказателства за съществуването на Бога*” Хегел пише:

“Бог е началото на всички неща и краят на всички неща. И както всички неща произхождат от Него, така всички те ще се върнат обратно при Него. Той е центърът, който дава живот и движение на всички творения, и който одушевява и съхранява разнородните форми на битието.” (G.W.F. HEGEL, “*Lectures on the Philosophy of Religion, together with a Work on the Proofs of the Existence of God*”, London, Kegan Paul, 1895, 2).

2♦ “В религията ние намираме спасение от всичко временно и преходно; за нас религията е онази сфера, в която всички загадки и проблеми на света намират своето разрешение, в която се разбулват и се проясняват всички противоречия и дълбинни въпроси, в която гласът на сърдечната болка е заглушен. Религията е сферата на вечната истина, вечния покой и вечния мир.” (HEGEL 1895, 2).

3♦ През януари 1795 Хегел завършва едно писмо до своя приятел – философът Шелинг – с думите:

“Нека дойде Божието Царство и нека вече ръцете ни да не висят бездейни и

безпомощни!

Нека разумът и свободата да бъдат нашата парола, а Невидимата Църква да бъде нашата обединителна точка.” (ХЕГЕЛ, *цитиран в Crites 1998, 24*).

4♦ “Това, че човекът е свободен сам по себе си, по своята същност, че като човек той е роден свободен – това не са знаели нито Платон, нито Аристотел, нито Цицерон, нито римските теоретици на правото, макар че именно понятието за свобода е източникът на правото.

Едва в Християнството всяка отделна личност започва да има реална, безкрайна и абсолютна ценност; Бог иска всички хора да бъдат спасени. Едва в Християнската религия се появява учението, че пред Бога всички хора са равни, защото Христос ги е освободил чрез свободата на Християнското послание.” (G.W.F. HEGEL, “*Lectures on the History of Philosophy*”, London, Routledge, 1955).

5♦ “В Християнството всеки отделен човек е цел на Божията милост и аз като такъв имам безкрайна ценност.” (ХЕГЕЛ 1993, № 872).

6♦ В увода към своите “Лекции по история на философията” Хегел пише:

“Историята на философията представя пред нас една поредица от благородни умове, една галерия от герои на мисълта, които чрез силата на своя разум са проникнали в самата същност на нещата, на природата и на духа – проникнали са в същността на Бога – и са извоювали за нас най-ценното съкровище, съкровището на разумното познание.” (G.W.F. HEGEL, “*Lectures on the History of Philosophy*”, London, Routledge, 1955).

3. ЖАН-ЖАК РУСО (1712-1778) – философ-моралист, създател на модерния деизъм

1♦ В своя трактат “Емил или за възпитанието” (1762) Русо пише:

“Независимо дали материята е вечна или сътворена, независимо дали тя е изначално пасивна или активна, едно е сигурно, а именно, че Вселената е единна цялост, която доказва съществуването на един уникален Интелект. Защото аз виждам, че всяко отделно нещо е неразделна част от цялата подредена система и че всяко отделно нещо спомага за постигането на общата цел, т.е. за запазването на установения ред в системата. Това Същество, което изразява волята си и може да я осъществи, това Всемогъщо Същество, което задвижва Вселената и подрежда всички творения, аз наричам Бог. Към Неговото име прибавям и идеите за разумност, могъщество и воля, които виждам събрани заедно, както и идеята за доброта, която е необходимо следствие от първите три.” (JEAN-JACQUES ROUSSEAU, “*Emile*”, London, J. M. Dent and Sons, 1911, Book IV).

2♦ “Бог е интелигентен, но в какъв смисъл? Човекът например е интелигентен, защото може да разсъждава, но Върховният Интелект не се нуждае от разсъждения; за Бог не са необходими нито логически предпоставки, нито изводи, нито дори съждения. Върховният

Интелект е изцяло интуитивен, Той просто вижда и настоящето, и бъдещето; за Бог всички истини се събират в едно цяло, както всички пространства се събират в една точка и всички времена – в един миг. Човешката сила се нуждае от средства и посредници, а Божията сила е абсолютно самодостатъчна. Бог може, защото иска; Неговата воля е Неговата сила.” (ROUSSEAU 1911, Book IV).

3♦ “Аз не бих могъл да повярвам, че пасивната и мъртва материя може да роди живи и чувстващи същества; аз не вярвам, че сляпата случайност може да създаде интелигентни същества и че мъртвата материя, която е неспособна да мисли, може да породи мислещи създания. Затова аз смятам, че светът се управлява от една мъдра и всемогъща Воля.” (ROUSSEAU 1911, Book IV).

4♦ “Всички неща, направени от Бога, са добри, но човешката намеса понякога ги опорочава. Човекът е този, който насажда плодородната почва с неплодородни семена и не позволява на дърветата да раждат своите плодове. Човекът е този, който внася смут и разстройва времето, пространството и природните условия.” (ROUSSEAU 1911, Book I).

5♦ “Колко дребнави са книгите на философите с цялата тяхна суетност в сравнение с Евангелията!” (PUSO, цитиран в Draper 1992, № 659).

6♦ “О, съвест, съвест, Божествен инстинкт, безсмъртен глас от небето! Ти си сигурен водач на хората, които са простосмъртни и невежи, но все пак са разумни и свободни. Ти си непогрешим съдия на доброто и злото, и помагаш на човека да бъде подобен на Бога. В теб са вълпътени съвършенствата на човешката природа и правдивостта на човешките дела. Освен теб, аз не намирам в себе си нищо, което да ме издига над животните – нищо, освен тъжната привилегия да се лутам от една грешка към друга, благодарение на моя необуздан ум, който не познава никакви принципи.” (ROUSSEAU 1911, Book IV; виж също Hampson 1969, 34).

4. ВОЛТЕР (1694-1778) – философ-деист и историк, ключова фигура от епохата на Просвещението

1♦ “Цялата природа се провиква към нас, че Бог съществува, че има един върховен Разум, една могъща Сила и един възхитителен ред; и всичко това ни учи, че ние сме подвластни на този Разум.” (ВОЛТЕР, цитиран в Parton 1884, 554).

2♦ “Тази нощ аз бях в някакво съзерцателно настроение. Потопих се в съзерцание на природата. Любувах се на движенията, необозримостта и хармонията на безбройните небесни тела. Нещо повече, аз се възхищавах на Разума, който насочва тези могъщи космически сили. И си казах: ‘Човек трябва да е сляп, за да не бъде потресен от този спектакъл; човек трябва да е глупав, за да не разпознае неговия Творец; човек трябва да е

луд, за да не се преклони пред Него’.” (ВОЛТЕР, цитиран в “The Portable Voltaire”, B.R. Redman – editor, New York, Viking Press, 1963, 187).

3♦ “Аз вярвам в Бога, но не в Бога на мистиците и теолозите, а в Бога, който се проявява в природата – Великият математик, Архитектът на Вселената, първодвигателят, неизменният, трансценденталният, вечният.” (ВОЛТЕР, цитиран в Cragg 1970, 237).

4♦ “Навсякъде, където има установено общество, религията е необходима. Законите бдят за явните престъпления, а религията – за тайните.” (ВОЛТЕР 1993, №523).

5♦ В края на своя живот Волтер пише: “Аз умирам, изпълнен с благоговение към Бога, аз обичам приятелите си, не мразя враговете си и ненавиждам суеверията.” (ВОЛТЕР, цитиран в Parton 1884, 577).

5. ДЖОН ЛОК (1632-1704) – основател на британския емпиризъм

1♦ В едно писмо до Ричард Кинг (25 август 1703) Джон Лок пише:

“Вие ме питате: ‘Кой е най-краткият и най-сигурен път, чрез който един млад човек може да постигне в пълна мяра истинско познание за Християнската религия?’.

На този въпрос аз мога да дам кратък и ясен отговор: Нека този човек да изучава Свещеното Писание, особено Новия Завет. Бог е неговият автор; Спасението е неговата цел; Истината – абсолютната и безпогрешната – изпълва неговото съдържание. В Библията се съдържа словото на Вечния живот.

Учудвам се, как е възможно някой, който изповядва Християнството и е решил да изучава сериозно тази религия, да се колебае къде да насочи своето търсене, при положение че знае, че съществува една Книга, в която се съдържа цялата информация – чиста и изчерпателна.” (JOHN LOCKE, “The Correspondence of John Locke”, Oxford University Press, 1989, 56).

2♦ В книгата си “Разумността на Християнството” (1695) Лок пише:

“Изящните природни творения, които виждаме навсякъде, са достатъчно доказателство за съществуването на Бога, но въпреки това повечето хора твърде пестеливо използват своя ум и не успяват да видят Божиите следи в природата. Тези хора са неспособни да проумеят очевидния факт, че Бог е оставил своя отпечатък в природата, защото умовете на някои от тях са заслепени от сетивността и похотта, умовете на други – от равнодушието и лекомислието, умовете на трети – от ежедневните грижи и страхове...

Нашият Спасител Иисус Христос дойде в този свят, когато светът беше в състояние на мрак и невежество спрямо истинския Бог. Светлото учение, което Христос донесе със Себе Си, разцепи този мрак и разкри единствения, невидим, истински Бог пред света. Това учение бе проповядвано с такава невероятна сила, че мъглявото многобожие и идолопоклонството не успяха да му се противопоставят в нито една част на света. Навсякъде, където бе проповядвана истината и където се появи светлината на

Евангелието, тази мъгла беше прогонена. В резултат на всичко това ние виждаме, че от времето на нашия Спасител до днес вярата в единния Бог тържествува и се разпростира по лицето на цялата земя.” (JOHN LOCKE, “The Reasonableness of Christianity”, Oxford University Press, 2000, 143-145).

3♦ “Така сигурно е, че има Бог, както е сигурно това, че противоположните ъгли, образувани от пресичането на две прави линии, са равни.” (ЛОК 1993, № 578).

4♦ “Бог, който знае нашата неустойчивост и съжалява за нашата слабост, не иска от нас нещо повече от това, което можем да направим, и вижда кое е и кое не е в наша власт – Бог ще ни съди като добър и милостив баща.” (ЛОК 1993, № 334).

6. ТОМАС ХОБС (1588-1679) – натурфилософ, основател на политическата философия

1♦ В своята книга “*Левуатан*”, в главата “Всичко, което е необходимо за нашето спасение, е вяра и подчинение” Хобс пише:

“Всичко, което е необходимо за спасението ни, се съдържа в тези две неща: вяра в Исус Христос и подчинение на Божия Закон. Ако нашето подчинение можеше да бъде свършено, тогава то щеше да бъде достатъчно за нашето спасение.

Обаче тъй като всички ние сме виновни за това, че не се подчиняваме на Божия Закон – тук имам предвид не само първоначалния бунт на Адам, но също и всички наши сегашни прегрешения – понастоящем от нас се изисква не само да се подчиняваме до края на нашия живот, но и да заслужим опрощение за досегашните ни грехове. Това опрощение ние ще получим като награда, ако повярваме в Христос.” (THOMAS HOBBS, “*Leviathan*”, Oxford University Press, 1998, 391).

2♦ В “*Левуатан*”, в главата “Какво подчинение е необходимо” Хобс пише:

“Подчинението на Божия Закон понякога се нарича **милосърдие** и **любов**, защото в основата на милосърдието и любовта стои едно искрено желание за подчинение, а и защото нашият Спасител Исус Христос ни показва, че ако истински обичаме Бога и нашите ближни, всъщност ние изпълняваме целия Закон.

Понякога подчинението се нарича **справедливост**, защото справедливостта не е нищо друго, освен искрено желание всеки да получи това, което е заслужил; т.е. справедливостта е желание да се подчиняваме на Закона.

Понякога подчинението се нарича **покаяние**, защото да се покаем означава да се отречем от греха, а чрез това отричане нашата воля се завръща към подчинението.

Следователно всеки човек, който искрено изпълнява Божиите заповеди, който наистина се разкайва за своите грехове, който обича Бога с цялото си сърце и ближните си както себе си, е достигнал до онова истинско подчинение, което води към вечния живот в Божието Царство.

Защото ако Бог беше решил да допусне в Божието Царство само онези, които са абсолютно невинни, тогава нямаше да може да се спаси нито един човек.” (HOBBS 1998, 391).

3♦ В “*Левитан*”, в главата “Най-важното изискване в Християнството” Хобс пише:

“Най-важното изискване, което според Библията е абсолютно необходимо за нашето спасение, е да повярваме, че именно Иисус е обещаният Месия (Христос). Всъщност името Христос е титлата на Царя, който беше обещан от Бога чрез пророците от Стария Завет. Още тогава Бог обеща, че ще изпрати в този свят един Цар, който ще властва вечно над еврейския народ и над всички други народи, които вярват в Него. Бог обеща, че вярата в този Цар ще донесе на всеки човек онзи вечен живот, който беше загубен заради греха на Адам.” (HOBBS 1998, 394).

4♦ “Някои хора питат: ‘Не е ли недостатъчно за нашето спасение да вярваме единствено в това, че Иисус е истинският Христос? Не е ли също толкова важно да вярваме, че Бог е всемогъщ, че е Творец на света, че Иисус е възкръснал и че всички хора ще възкръснат от мъртвите при Второто Пришествие?’

На този въпрос аз отговарям: Да, ние трябва да вярваме също и в тези неща, но в действителност те се съдържат в нашето основно вярване, че Иисус е Христос. Всъщност с повече или с по-малко труд тези неща могат да бъдат логически изведени от това наше вярване. Защото е очевидно, че хората, които вярват, че Иисус е син на Бога на Израел и че Богът на Израел е всемогъщият Творец на Вселената, неизбежно вярват във всемогъществото на Бога. Абсурдно е да вярваме, че Иисус е Царят, Който ще царува цяла вечност, ако не вярваме, че Той е възкръснал от мъртвите. Защото един мъртъв труп едва ли може да изпълнява функциите на всемогъщ Цар.” (HOBBS 1998, 398-399).

7. ДЖОРДЖ БЪРКЛИ (1685-1753) – философ-емпирик и математик, основател на европейската идеалистична философия

Бъркли е наричан “предшественик на Айнщайн и Мах”, защото два века преди появата на физическите теории на Айнщайн и Ернст Мах, той опровергава Теорията за абсолютното пространство и време. (Виж Sir Karl Popper, “*Conjectures and Refutations*”, ‘A Note on Berkeley as Precursor of Einstein and Mach’, London, Routledge and Kegan Paul, 1992).

1♦ “Когато говоря за съществуването на Бога, аз нямам предвид една неясна обща Причина на всички неща, за която нямаме никаква представа, а имам предвид Бог в строгия и точен смисъл на тази дума, т.е. едно Същество, чиято духовност, проникателност, всемогъщество, всезнание, безкрайна сила и доброта са така очевидни, както и съществуването на видимите неща.” (BERKELEY 1910, 3rd Dial.)

2♦ “Какво невероятно удоволствие е да съзерцаваме природните красоти на земята! Не се ли спуска всеки ден воалът на нощта над лицето на земята и не сменя ли земята своята дреха със смяната на сезоните, за да можем ние да съхраним и обновим своята наслада от природните красоти? Колко подходящо са разположени елементите! Какво

разнообразие и умисъл има и в най-незначителните създания на природата! Каква изтънченост, каква красота, каква изобретателност откриваме в телата на животните и растенията! Колко смислено са разположени всички неща както по отношение на специфичните си цели, така и в контекста на цялото! Отделните неща взаимно си помагат и се поддържат, и същевременно взаимно се изтъкват и подчертават.

Нека да вдигнем сега своите мисли от това земно кълбо и да ги насочим към всички онези великолепни светила, които украсяват високата арка на небето. Нима закономерните движения на планетите и тяхното смислено разположение не са достойни за възхищение? Случвало ли се е някога тези (неправилно наречени *блуждаещи*) кълба да се отклонят от своите вечно повтарящи се пътешествия през безпътната пустота на Вселената? Не обикалят ли те едни и същи територии около слънцето – винаги по едно и също време?

Така неизменни, така непоклатими са законите, чрез които невидимият Творец на природата движи нашата Вселена.” (BERKELEY 1910, 2nd Dial.)

3♦ “Бог е едно Същество, притежаващо трансцендентни и безгранични съвършенства; Неговата природа, следователно, е неразбираема за крайните духове. При това положение не бива да се очаква, че някой човек – независимо дали е материалист или нематериалист – може да има напълно адекватни понятия за Бога, за Неговите атрибути и начини на действие.” (BERKELEY 1910, 3rd Dial.)

8. ДЕЙВИД ХЮМ (1711-1776) – философ-емпирик, историк и икономист, основател на утилитаризма и на модерния скептицизъм

1♦ През 1745, в едно писмо до своя приятел лорд Джон Коутс, Дейвид Хюм пише:

“От моя опит съм стигнал до извода, че в този свят редът и хармонията винаги са резултат от някакъв замисъл и планиране. До този извод стигам, например, когато наблюдавам някаква сграда с красива и хармонична структура. А когато съзерцавам безкрайното майсторство и изобретателността, отпечатани в цялата структура на Вселената, същата логика ме задължава да направя извода, че съществува един безкрайно съвършен Архитект на Вселената.” (HUME 1977, 120; *A Letter from a Gentleman to His Friend in Edinburgh*).

2♦ В увода към книгата си “*Естествена история на религията*” (1757) Дейвид Хюм пише:

“Цялата структура на природата свидетелства за съществуването на един интелигентен Творец; и никой разумен изследовател не би могъл, след сериозен размисъл, да изостави дори за миг вярата си в базисните принципи на истинския Теизъм и истинската Религия.” (HUME 1956, 21).

3♦ “Очевидно е, че всички неща във Вселената са взаимно съгласувани. Всяко нещо е подредено спрямо всички други неща. Един единен замисъл пронизва всичко във

Вселената. Този всеобщ ред подтиква човешкия ум да признае съществуването на един всемогъщ Творец.” (HUME 1956, 26).

9. БЕНЕДИКТ ДЕ СПИНОЗА (1632-1677) – натурфилософ, един от основателите на европейския рационализъм

1◆ В своя основен философски труд “Етика” (1677) Спиноза пише:

“Бог е едно абсолютно безкрайно Същество, т.е. субстанция, която се състои от безкрайно много атрибути, всеки от които изразява вечна и безкрайна същност.” (SPINOZA 1883, Part I “Concerning God”, Def. VI).

2◆ В едно писмо до своя приятел Хюго Боксел (Хага, 1674) Спиноза пише:

“На твоя въпрос, дали аз имам ясна идея за Бога, както имам ясна идея за триъгълник, аз отговарям ‘Да’. Но ако ме питаш, дали имам ясен мисловен образ за Бога, както имам ясен мисловен образ за триъгълник, аз отговарям ‘Не’. Защото ние сме неспособни да си представим самия Бог, а можем само да разберем същността на Бога.

Забележи, че аз не твърдя, че изцяло познавам Бога. Аз само казвам, че разбирам какво представляват някои от Неговите атрибути – не всички и дори не повечето.” (BENEDICT DE SPINOZA, “On the Improvement of the Understanding”, New York, Dover Publications, 1955, 387).

3◆ “Всичко, което съществува, съществува в Бога; и извън Бога нищо не може нито да съществува, нито да бъде разбрано.” (SPINOZA 1883, Part I, Prop. XV).

4◆ “Всички неща съществуват в Бога; всичко се случва само според законите на безкрайната природа на Бога и следва от необходимостта на Божията същност. Поради това по никакъв начин не може да се твърди, че Бог търпи въздействие от някое друго нещо извън Себе Си.” (SPINOZA 1883, Part I, Prop. XV, Note).

10. СЪОРЕН КИРКЕГОР (1813-1855) – основател на екзистенциализма

1◆ “Още една година измина, небесни Отче! Ние сме Ти благодарни, че това беше време на благодат и не се страхуваме от мисълта, че това беше и време, за което ще отговаряме. Защото се доверяваме на Твоята милост.

Новата година ще ни изправи пред нови изпитания. И ние не можем да навлезем в нея без тревога и смирение, защото не можем и няма да забравим похотливите желания на окото, които ни завладяваха, насладата от отмъщението, която ни прелъстяваше, гнева,

който ни озлобяваше и студа на сърцето, в който бягахме от Тебе.

И въпреки всичко това, ние не навлизаме в новата година със съвсем празни ръце. Защото ние носим със себе си спомена за нашите страховити съмнения, които бяха успокоени, за нашите тревоги, които бяха утешени, за нашите отчаяни мисли, които бяха окуражени и окрилени, за нашата светла надежда, която не беше посрамена.

А когато сме завладяни от меланхолия, ние търсим сила и подкрепа в мисълта за великите хора, Твоите избраници, които в тежките изпитания и в ужасяващите моменти запазваха душите си свободни и куража си – несъкрусим; и Небесата се разтваряха над тях. Макар и да сме убедени, че нашата смелост е страхливост в сравнение с тяхната и че нашата сила е немощ в сравнение с тяхната, ние искаме заедно с Твоите избраници да свидетелстваме, че Ти си винаги същият, същият всемогъщ Бог, Който изпитва духа на хората в битка, същият Отец, без чието знание нито едно врабче не пада на земята. Амин.” (SØREN KIERKEGAARD, *“The Prayers of Kierkegaard”*, University of Chicago Press, 1963, 113).

2♦ “Отче наш, Който си на небесата! Какво е човекът без Теб! Не е ли цялото човешко знание, колкото и огромно да е то, само един дребен фрагмент, ако човек не познава Теб! Не са ли всички човешки усилия, дори и да обхващат целия свят, само едно недовършено начинание, ако човек не познава Теб – Единственият, Който обединява всичко в едно.” (SØREN KIERKEGAARD, *“Purity of Heart Is to Will One Thing”*, New York, Harper & Row, 1938, ch. 15).

3♦ “Този, който вижда, че неговите близки страдат, и не им помага, той изключва Бог от сърцето си.” (КИРКЕГОР, цитиран в *Caputo 2000*, 53).

4♦ В своя дневник Киркегор пише:

“Това, от което наистина се нуждая, е да разбера преди всичко **какво трябва да правя**, а не толкова **какво трябва да зная**; но не бива да забравям, че всяко действие трябва да бъде предхождано от знание. Въпросът е да открия какво е моето предназначение, да разбера какво Бог всъщност иска да правя, да намеря онази истина, която е истина за мен, да открия идеята, за която бих искал да живея и да умра.” (КИРКЕГОР, цитиран в *“Knights of Faith and Resignation”* by Edward Mooney, State University of New York Press, 1991, 24).

11. РУДОЛФ ОЙКЕН (1846-1926) – създател на етическия активизъм, професор по философия, Нобелов лауреат за литература за 1908

1♦ “Днешният човек се отклони твърде много от Доброто и стана твърде слаб духом, за да може сам да осъществи своето обръщане към Бога; цялата надежда на човека за спасение зависи от Бога и само от Него хората могат да получат всичко. Следователно, дълбокото смирение и искрената благодарност трябва да станат двата основни стълба в новия живот на човека.” (EUCKEN 1914, 7).

2♦ “Християнството е религия на спасението, а не религия на закона. Но спасението не зависи от усилията и решенията на човека, а зависи от Божията благодат, която посреща човека и го издига нагоре, която не просто подкрепя усилията на човека, а влива в него животворни сили и превръща човешката връзка с Бога в източник на един нов живот, на едно ново творение.” (EUCKEN 1914, 7).

3♦ “Бог е Абсолютен Духовен Живот в цялото свое величие; Той е отвъд всички ограничения на човека и на сетивния свят. Бог е Духовен Живот, Който е едно съвършено битие само по себе си и същевременно Той обхваща цялата Вселена.” (ОЙКЕН, цитиран в “Rudolf Eucken: A Philosophy of Life” by Abel Jones, London, T.C. & E.C. Jack, 1913, ch. 7).

4♦ “Днес за безброй души Християнството е опора в бурите на живота и утеха в житейските изпитания. Християнството е изобилен извор на себепожертвувателна любов и на преданост към моралния дълг. Все още много хора са готови да живеят и да умрат в името на Християнството.” (EUCKEN 1914, 1).

5♦ “Свързването на Божествената природа с човешката природа е фундаментална истина на религията, но най-дълбоката мистерия на религията се състои във факта, че Божественото влиза в обсега на човешкото, без да накърни своята Божественост. В тази нова фаза животът на човека е напълно обновен и облагороден. Човекът непосредствено осъзнава безкрайното и вечното, той осъзнава и онази част от себе си, която трансцендира над света. За пръв път любовта на Бога започва да властва над човешкия живот, тя въвежда човека в една лична връзка с цялата реалност.” (ОЙКЕН, цитиран в Trine 1936, ch. 5).

12. ЛУДВИГ ВИТГЕНЩАЙН (1889-1951) – философ, логик и математик, един от основателите на аналитичната философия

Според *Енциклопедия Британика* (1997) “Витгенщайн е най-великият философ на 20-ти век”.

1♦ “Да вярваме в Бога означава да разбираме въпроса за смисъла на живота.

Да вярваме в Бога означава да осъзнаваме, че фактите в този свят не са краят на всичко.

Да вярваме в Бога означава да осъзнаваме, че животът има смисъл.” (LUDWIG WITTGENSTEIN, “Notebooks, 1914-1916”, University of Chicago Press, 1984, 146).

2♦ Витгенщайн споделя със своя приятел Морис Дръри:

“Аз вярвам, че само ако се опитваш да бъдеш полезен на другите хора, ти ще откриеш в края на краищата своя път към Бога.” (ВИТГЕНЩАЙН, цитиран в “Recollections of Wittgenstein”, editor – Rush Rhees, Oxford University Press, 1984, 114).

3♦ Витгенщайн споделя с Морис Дръри, че е започвал много от своите дни с молитвата “Отче наш”. Витгенщайн казва:

“Това е най-удивителната молитва, която някога е била написана. Никой никога не е създавал молитва като нея. Но помни, че Християнската религия не се състои в изричането на много молитви; в действителност на нас ни е заповядано точно обратното. Ако ти и аз искаме да живеем истински религиозен живот, ние не трябва само да говорим безспирно за религия, а по някакъв начин трябва наистина да променим живота си.” (ВИТГЕНЩАЙН, цитиран в *“Ludwig Wittgenstein: Personal Recollections”*, editor – Rush Rhees, Oxford, Basil Blackwell, 1981, 109).

4♦ “Християнството е наистина единственият сигурен път към щастието.” (ВИТГЕНЩАЙН, цитиран в *Monk 1991, 122*).

В книгата си *“Лудвиг Витгенщайн: дългът на гения”* биографът на Витгенщайн – Рей Манк пише: “За Витгенщайн Християнството беше ‘единственият сигурен път към щастието’, не защото то обещава живот след смъртта, а защото чрез думите и чрез фигурата на Христос то дава пример и образец, който можем да следваме и който прави страданието поносимо.” (RAY MONK, *“Ludwig Wittgenstein: The Duty of Genius”*, London, Vintage, 1991, 123).

5♦ “Християнството не е просто една доктрина, то не е просто една теория за това какво е станало и какво ще стане с душата на човека. В действителност Християнството е описание на нещо, което наистина се случва в човешкия живот. Защото осъзнаването на греха е едно реално събитие, а такива са и отчаянието, и спасението чрез вяра.” (ВИТГЕНЩАЙН, цитиран в *“Ludwig Wittgenstein: A Memoir”* by Norman Malcolm, Oxford University Press, 2001, 82).

6♦ “Моето любимо Евангелие е Евангелието на Свети Матей. В него сякаш се съдържа всичко.

Но аз не мога да разбера четвъртото Евангелие – на Свети Йоан. Когато чета тези дълги пасажии, ми се струва, че авторът на това Евангелие е сякаш с нещо по-различен от първите трима евангелисти. Единственото събитие, което ми напомня за другите три Евангелия, е историята за жената, обвинена в прелюбодеяние.

...По едно време аз си мислех, че посланията на Апостол Павел представляват някаква по-различна религия от тази, която се съдържа в четирите Евангелия. Но сега аз ясно осъзнавам, че не съм бил прав. Една и съща религия се съдържа както в Евангелията, така и в посланията на Апостол Павел.” (ВИТГЕНЩАЙН, цитиран в *Rhees 1981, 177-178*).

7♦ Няколко месеца преди смъртта си Витгенщайн казва на Морис Дръри:

“Получих писмо от един стар приятел от Австрия; той е свещеник. В писмото си той пише, че се надява моята работа да завърши с успех, ако такава е волята на Бога.

И наистина, това е всичко, което искам сега – ако такава е волята на Бога.

Бах е написал на титулната страница на своя сборник с хорални прелюдии: ‘На Всевишния Бог само за слава, на ближния – да се поучава’. Това е, което и аз бих искал да кажа за своята собствена работа.” (ВИТГЕНЩАЙН, цитиран в *Rhees 1981, 181*).

ПРИЛОЖЕНИЕ 1. ДРУГИ РЕЛИГИОЗНИ НОБЕЛОВИ ЛАУРЕАТИ

Религиозните възгледи на следните 60 Нобелови лауреати ще бъдат представени в една бъдеща публикация:

УЧЕНИ-НОБЕЛИСТИ

1. Пол Дирак – Нобелов лауреат за физика
2. Лорд Рейли – Нобелов лауреат за физика
3. Макс фон Лауе – Нобелов лауреат за физика
4. Брайън Джоузефсън – Нобелов лауреат за физика
5. Емилио Сегре – Нобелов лауреат за физика
6. Джон Кокрофт – Нобелов лауреат за физика
7. Чарлз Баркла – Нобелов лауреат за физика
8. Венката Раман – Нобелов лауреат за физика
9. Йоханес ван дер Ваалс – Нобелов лауреат за физика
10. Джеймс Франк – Нобелов лауреат за физика
11. Бъртрам Брокхауз – Нобелов лауреат за физика

12. Иван Петрович Павлов – Нобелов лауреат за медицина
13. Александър Флеминг – Нобелов лауреат за медицина
14. Ханс Кребс – Нобелов лауреат за медицина

15. Роджър Спери – Нобелов лауреат за медицина
  16. Джордж Бидъл – Нобелов лауреат за медицина
  17. Вернер Форсман – Нобелов лауреат за медицина
  18. Тадеуш Райхщайн – Нобелов лауреат за медицина
  19. Корней Хейманс – Нобелов лауреат за медицина
  20. Чарлз Шерингтън – Нобелов лауреат за медицина
  21. Шарл Никол – Нобелов лауреат за медицина
  22. Арчибалд Хил – Нобелов лауреат за медицина
  23. Сантяго Рамон-и-Кахал – Нобелов лауреат за медицина
  24. Джошуа Ледърбърг – Нобелов лауреат за медицина
  25. Алберт Сент-Дьорди – Нобелов лауреат за медицина
  26. Роналд Рос – Нобелов лауреат за медицина
-
27. Роналд Нориш – Нобелов лауреат за химия
  28. Уилям Рамзи – Нобелов лауреат за химия
  29. Ахмед Зевайл – Нобелов лауреат за химия
  30. Карл Циглер – Нобелов лауреат за химия

ПИСАТЕЛИ-НОБЕЛИСТИ

31. Томас Ман – Нобелов лауреат за литература
32. Борис Пастернак – Нобелов лауреат за литература
33. Уилям Фокнър – Нобелов лауреат за литература
34. Юджин О'Нийл – Нобелов лауреат за литература
35. Ромен Ролан – Нобелов лауреат за литература
36. Хенрик Сенкевич – Нобелов лауреат за литература
37. Уилям Голдинг – Нобелов лауреат за литература
38. Чеслав Милош – Нобелов лауреат за литература
39. Селма Лагерльоф – Нобелов лауреат за литература
40. Иван Бунин – Нобелов лауреат за литература

41. Уилям Йейтс – Нобелов лауреат за литература
42. Грация Деледа – Нобелов лауреат за литература
43. Нагиб Махфуз – Нобелов лауреат за литература
44. Шмуел Агнон – Нобелов лауреат за литература
45. Габриела Мистрал – Нобелов лауреат за литература

МИРОТВОРЦИ-НОБЕЛИСТИ

46. Майка Тереза – Нобелов лауреат за мир
47. Далай Лама – Нобелов лауреат за мир
48. Жорж Пир – Нобелов лауреат за мир
49. Оскар Ариас Санчес – Нобелов лауреат за мир
50. Бети Уилямс – Нобелови лауреати за мир
51. Мейрийд Кориган – Нобелов лауреат за мир
52. Албърт Лутули – Нобелов лауреат за мир
53. Карлос Филипе Хименес Бело – Нобелов лауреат за мир
54. Лорд Джон Бойд Ор – Нобелов лауреат за мир
55. Лорд Робърт Сесил – Нобелов лауреат за мир
56. Емили Болч – Нобелов лауреат за мир
57. Артър Хендерсън – Нобелов лауреат за мир
58. Менахем Бегин – Нобелов лауреат за мир
59. Жан Анри Дюнан – Нобелов лауреат за мир
60. Джейн Адамс – Нобелов лауреат за мир

ПРИЛОЖЕНИЕ 2. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА И ДРУГИ САЙТОВЕ

ХРИСТИЯНСКИ АВТОРИ:

- ◆ Блез Паскал. *“Мисли”*. София, “ЛИК”, 2001.
- ◆ К.С. Луис. *“Четири пъти любов”*. София, “Нов човек”, 1996.
- ◆ Ф.М. Достоевски. *“Братя Карамазови”*. София, “Народна култура”, 1975.
- ◆ Ф.М. Достоевски. *“Дневник на писателя”*. София, “Народна култура”, том 10 – 1986 и том 11 – 1989.
- ◆ Проф. Ф.Ф. Брюс. *“Иисус и християнските свидетелства извън Новия Завет”*. София, “Нов човек”, 1991.
- ◆ Проф. Ф.Ф. Брюс. *“Достоверността на новозаветните документи”*. София, “Нов човек”, 1991.
- ◆ Джош Макдауъл. *“Доказателства, които изискват присъда”*. София, “Нов човек”, 2004.
- ◆ Д-р Морис Ролингс. *“Отвъд вратата на смъртта”*. София, “ОМ”, 1992.
- ◆ Проф. Вернер Гит. *“Творил ли е Бог чрез еволюция?”* София, “Верен”, 1997.
- ◆ Хенри Морис. *“Научен креационизъм”* (Критика на еволюционизма). София, “Нов човек”, 1995.
- ◆ Вернер Келер. *“Библейски събития”* (Археологията потвърждава Библията). София, “Синодално издателство”, 1960.
- ◆ Христо Гешанов. *“Библия и космос”*. София, “Интеграл Г”, 1999.
- ◆ Тони Лейн. *“Християнската мисъл през вековете”*. София, “Нов човек”, 1999.
- ◆ Проф. Димитър Киров, проф. Дечко Свиленов. *“Християнска етика”*. София, изд. “Слънце”, 2003. Тази книга, заедно с Новия Завет и “Библия за деца”, се разпространява безплатно от издателство “Слънце”, пл. “Славейков” 11, (www.sluntse.com)

Следните 5 книги са на свободен достъп на сайта www.friends7.hit.bg

- ◆ К.С. Луис. *“Обикновено християнство”* [“Отвъд човека”]. София, “Нов човек”, 1991.

- ◆ К.С. Луис. *“Проблемът болка”*. София, “Нов човек”, 1995.
- ◆ Джош Макдауъл. *“Не просто дърводелец”*. София, “Нов човек”, 1997.
- ◆ Вениамин Пеев. *“Бог, Вселената, Човекът”*. София, “Нов човек”, 1992.
- ◆ Вернер Гит. *“Въпроси, които се задават много често”*. София, “Верен”, 1994.

ХРИСТИЯНСКИ САЙТОВЕ:

- ◆ <http://www.pravoslavie.bg/> - православен портал
- ◆ <http://bg.hristianstvo.ru/> - каталог на православните ресурси в световната мрежа
- ◆ <http://hristianstvo.start.bg/> - сайт с множество връзки към други сайтове
- ◆ <http://harta-bg.info/> - електронно списание за християнска апологетика
- ◆ <http://www.hkultura.com/> - списание “Християнство и култура”
- ◆ <http://www.dveri.bg/> - интернет портал “Двери на Православието”
- ◆ <http://www.pravoslaviето.com/> - православен интернет каталог
- ◆ <http://audio.bibliata.com/> - АУДИО БИБЛИЯ (аудио-запис на Библията на български език!)

ХРИСТИЯНСКИ ИЗДАТЕЛСТВА:

- ◆ “Омофор”, <http://www.omophor.com/>
- ◆ “Синодално издателство”, <http://synpress-classic.dveri.bg/>
- ◆ “Верен”, <http://www.veren.org/>
- ◆ “Нов живот”, <http://www.newlife-bg.com/>
- ◆ “Нов човек”, <http://www.novchovek.com/>

БИБЛИОГРАФИЯ НА КИРИЛИЦА

- Айнщайн, Алберт. 1997. Цитиран в *“Библия и космос”*. Първа част. Христо Гешанов. София: “Интеграл Г”.
- Андрич, Иво. 1992. *Ex Ponto*. София: “Златоструй”.
- Бергсон, Анри. 1928. *Тайнствените явления и науката*. (Прев. Ив. Йотов). Ямбол: “Светлина”.
- Бергсон, Анри. 1993. *Двата източника на морала и религията*. (Прев. Николай Танев). София: “Аргес”.
- Бойл, Робърт. 1996. Цитиран в *“Миф или Действителност. Исторически и научни доводи в защита Библии”*. Дмитрий Онисимович Юнак. Издание трето. М.: “Весть для тебя”.
- Борн, Макс. 1963. *Физика в жизни моего поколения*. Москва: “Издательство иностранной литературы”.
- Борн, Макс. 1973. *Моя жизнь и взгляды*. Москва: “Прогресс”.
- Борн, Макс. 1996. Цитиран в *“Библия опережает науку на тысячи лет”*. Владимир Губанов. Москва: Издание Православного братства во имя иконы Божией Матери “Неопалимая купина”.
- Бруно, Джордано. 1996. Цитиран в *“Библия опережает науку на тысячи лет”*. Владимир Губанов. Москва: Издание Православного братства во имя иконы Божией Матери “Неопалимая купина”.
- Бъркли, Джордж. 1992. *Философски произведения*. Том 1. (Превод – Стефан Кулев). София: “Шамбала”.
- Волтер. 1993. Цитиран в *“1000 мисли за Бога”*. Кирил Палешутски. Благоевград: “Форчън”.
- Галилей, Галилео. 1992. Цитиран в *“Бог, Вселената, Човекът”*. Вениамин Пеев. София: “Нов човек”.
- Гешанов, Христо. 1997. *Библия и космос. Първа част*. София: “Интеграл Г”.
- Гешанов, Христо. 1999а. *Библия и космос. Първа част*. (2-ро допълнено издание). София: “Интеграл Г”.
- Гешанов, Христо. 1999б. *Библия и космос. Втора част*. София: “Интеграл Г”.
- Губанов, Владимир А. 1996. *Библия опережает науку на тысячи лет*. Москва: Издание Православного братства во имя иконы Божией Матери “Неопалимая купина” (Серия “Бог и Вселенная”).

- Декарт, Рене. 1978. *Избрани философски произведения*. София: “Наука и изкуство”.
- Декарт, Рене. 1993. Цитиран в “1000 мисли за Бога”. Кирил Палешутски. Благоевград: “Форчън”.
- Дошков, Атанас. 1996. *Световни мислителци за Бога*. Пловдив: “Пигмалион”.
- Кант, Имануел. 1996. Цитиран в “*Миф или Действителност. Исторически и научни доводи в защита на Библия*”. Дмитрий Онисимович Юнак. Издание трето. М.: “Весть для тебя”.
- Киплинг, Ръдиард. 1992. *Избрано*. (Прев. Стоян Медникаров). Велико Търново: “Елпис”.
- Коли, Оливие. 2004. *Киркегор*. Враца: ИК “Одри”.
- Краб, Лорънс. 2001. *Открихте ли смисъла?* София: “Нов човек” (“Кредо”).
- Лок, Джон. 1993. Цитиран в “1000 мисли за Бога”. Кирил Палешутски. Благоевград: “Форчън”.
- Маркони, Гулиелмо. 1992. Цитиран в “*Защо вярвам в Бога*”. Симеон Попов. Министерство на образованието, науката и културата. София: Българско библиейско дружество.
- Миликан, Робърт. 1992. Цитиран в “*Защо вярвам в Бога*”. Симеон Попов. Министерство на образованието, науката и културата. София: Българско библиейско дружество.
- “Нобелови лауреати”. 1994. (Еднотомна енциклопедия). София: “Българска енциклопедия” – БАН и Фондация “Отворено общество”.
- Палешутски, Кирил (съставител). 1993. *1000 мисли за Бога*. Благоевград: “Форчън”.
- Палешутски, Кирил (съставител). 1993а. *1000 мисли за свободата*. Благоевград: “Форчън”.
- Панчовски, Иван. 1990. *Личността на Исус Христос*. София: “7М & Логис”.
- Паскал, Блез. 1987. *Мисли*. София: “Наука и изкуство”.
- Пеев, Вениамин. 1992. *Бог, Вселената, Човекът*. София: “Нов човек”.
- Планк, Макс. 1990. “Религия и естествознание”, в сп. ‘*Вопросы философии*’. №8. стр.25-36. Москва: “Наука”.
- Планк, Макс. 1992. Цитиран в “*Бог, Вселената, Човекът*”. Вениамин Пеев. София: “Нов човек”.
- Попов, Симеон. 1992. *Защо вярвам в Бога*. Учебно пособие по вероучение за гимназиите, одобрено от Министерството на образованието, науката и културата. София: Българско библиейско дружество.
- Сартр, Жан-Пол. 1992. “Екзистенциализмът е хуманизъм” в сп. ‘*Философия*’, №5/1. София: ИК “Критика и Хуманизъм”.
- Спиноза, Бенедикт де. 1981. *Етика*. (Превод – Марко Марков). София: “Наука и изкуство”.
- Тагор, Рабиндранат. 1990. *Гитанджали*. (Прев. Ал. Шурбанов, С. Флорин). София: “Народна култура”.
- Тагор, Рабиндранат. 1994. *Садхана: Пътят към съвършенството*. (Прев. В. Ставрев). София: “Терзиев и синове”.
- Тахмисян, Агоп. 1991. *Основни учения на Библията*. Варна: “Унисон”.
- Уайт, Майкъл и Джон Грибин. 1995. *Стивън Хокинг. Живот в науката*. София: Университетско издателство “Св. Климент Охридски” и “Херон Прес”.
- Хегел, Георг В.Ф. 1993. Цитиран в “1000 мисли за Бога”. Кирил Палешутски. Благоевград: “Форчън”.
- Хокинг, Стивън. 1993. *Кратка история на времето*. (Прев. Румяна Бикс). София: “Наука и изкуство”.

Христова, Добринка (съст.). 1998. *Алфа и омега: Мисли и афоризми за Бог*. Варна: ИК "Касандра".

Юнак, Дмитрий Онисимович. 1996. *Миф или Действительность. Исторические и научные доводы в защиту Библии*. Издание третье. М.: "Весть для тебя".

БИБЛИОГРАФИЯ НА ЛАТИНИЦА

- Abrams, Irwin, ed. 1999. *Nobel Lectures: Peace 1991-1995*. (Nobel Lectures Including Presentation Speeches and Laureates' Biographies). Singapore: World Scientific Publishing Co.
- Anfinsen, Christian B. 1989. A letter to Prof. Henry Margenau. March 28. (The Christian Anfinsen Papers. Profiles in Science. Correspondence, 1965-1999) U.S. National Library of Medicine.
- Anfinsen, Libby. 1995. Memorial speech for Christian Anfinsen at Memorial Garden Dedication, Weizmann Institute. November 16. (The Christian Anfinsen Papers. Profiles in Science.) U.S. National Library of Medicine.
- Ankerberg, John and John Weldon. 1997. *Ready with an Answer for the Tough Questions about God*. Eugene, OR: Harvest House Publishers.
- Arber, Werner. 2002. *Traditional Wisdom and Recently Acquired Knowledge in Biological Evolution*. A public lecture at the conference "Science and the Spiritual Quest II" (April 19; Interdisciplinary University of Paris). UNESCO World Headquarters, Salle 1, Paris. Reprinted by permission of Werner Arber.
- Bacon, Francis. 1875. *The Essays of Lord Bacon*. London: Longman and Green, Co.
- Baldwin, Neil. 2001. *Edison: Inventing the Century*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Beck, Mordechai. 2000. "The many faces of Agnon." *Jerusalem Post*. Thursday, February 24.
- Beer, Arthur, and Peter Beer, eds. 1975. *Kepler: Four Hundred Years*. (Proceedings of conferences held in honour of Johannes Kepler). Oxford: Pergamon Press.
- Begley, Sharon. 1998. "Science Finds God". *Newsweek*. Vol. CXXXII, No. 4, 27 July, pp. 44-49. U.S. Edition. New York.
- Bergman, Jerry. 1994. "Arno A. Penzias: Astrophysicist, Nobel Laureate," in *Perspectives on Science and Christian Faith*, 46.3: 183-187, (9/1994). The Journal of the American Scientific Affiliation.
- Bergson, Henri. 1911. *Creative Evolution*. (Translated by Arthur Mitchell). New York: Henry Holt and Company.
- Bergson, Henri. 1935. *The Two Sources of Morality and Religion*. (Trans. by R.A. Audra and C. Brereton). New York: Henry Holt and Company.
- Berkeley, George. 1910. "Three Dialogues between Hylas and Philonous in Opposition to Sceptics and Atheists," in *The Harvard classics*, Vol. 37, Part 2, edited by Charles W. Eliot. New

York: P.F. Collier & Son, pp. 185-285.

- Bledsoe, Alwen. 2001. "Peace Activist Esquivel: A Man of Faith and Prayer", in *Denver Catholic Register*, February 28, 2001. (Times Call Printers, Longmont). Denver, CO: Archdiocese of Denver.
- Born, Max. 1951. "Einstein's Statistical Theories," in *Albert Einstein: Philosopher-Scientist*, ed. Paul A. Schilpp. New York: Tudor Publishing Company.
- Born, Max. 1968. *My Life and My Views*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Boslough, John. 1989. *Stephen Hawking's Universe*. New York: Avon Books.
- Bowden, Malcolm. 1982. *The Rise of the Evolution Fraud*. Bromley, Kent, England: Sovereign Publications.
- Bowden, Malcolm. 1998. *True Science Agrees with the Bible*. Bromley, Kent, England: Sovereign Publications.
- Boyle, Robert. 1996. *A Free Enquiry into the Vulgarly Received Notion of Nature*. Cambridge University Press.
- Brabazon, James. 2000. *Albert Schweitzer: A Biography*. 2nd edition. Syracuse, New York: Syracuse University Press.
- Brewster, David. 1855. *Memoirs of the Life, Writings, and Discoveries of Sir Isaac Newton*. 2 vols. Edinburgh: Thomas Constable and Co. (Reprinted by Johnson Reprint Corporation, New York/London, 1965).
- Brian, Denis, ed. 1995. *The Voice of Genius: Conversations with Nobel Scientists and Other Luminaries*. Cambridge, Massachusetts: Perseus Publishing.
- Brian, Denis. 1996. *Einstein: A Life*. New York: John Wiley and Sons.
- Brown, Joshua. 2002. A letter to the compiler T. Dimitrov. September 24. (Joshua Brown is Joseph Taylor's friend and pastor). See also Joshua Brown's article "Nobel Laureates in Science: Joe Taylor's Searching" of October 1993 – (www2.gol.com/users/quakers/joe_taylor.htm). Reprinted by permission of Joshua Brown.
- Bruno, Giordano. 1962. *Cause, Principle, and Unity*. Translated with an introduction by Jack Lindsay. Series: Background Books. Castle Hedingham, Essex: Daimon Press.
- Burg, David and George Feifer. 1972. *Solzhenitsyn: A Biography*. London, New York: Stein and Day.
- Calaprice, Alice, ed. 1996. *The Quotable Einstein*. USA. Princeton University Press.
- Calaprice, Alice, ed. 2000. *The Expanded Quotable Einstein*. (Foreword by Freeman Dyson). Princeton University Press.
- Campbell, Lewis and William Garnett. 1882. *The Life of James Clerk Maxwell*. London: Macmillan and Co.
- Cantore, Enrico. 1985. "The Christic Origination of Science," in *The Journal of the American Scientific Affiliation*, 37 (December 1985): 211-222. The American Scientific Affiliation.
- Caputo, Michael. 2000. *God – Seen through the Eyes of the Greatest Minds*. West Monroe, Louisiana: Howard Publishing Co.
- Caroe, Gwendolen M. 1979. *William Henry Bragg (1862 - 1942): Man and Scientist*. Cambridge University Press.
- Carrel, Alexis. 1935. *Man, the Unknown*. New York: Harper and Brothers.
- Carrel, Alexis. 1948. *Prayer*. New York: Morehouse-Gorham Co.
- Carrel, Alexis. 1952. *Reflections on Life*. New York: Hawthorn Books, Inc.
- Carter, Jimmy. 1996. President Carter was interviewed by Charlayne Hunter-Gault of PBS'

- “NewsHour.” (November 19, 1996). Transcript. Copyright © 2003 MacNeil/Lehrer Productions.
- Carter, Jimmy. 1998. *Living Faith*. New York: Times Books/Random House.
- Carter, Jimmy. 1999a. *Sources of Strength: Meditations on Scripture for a Living Faith*. Colorado Springs: WaterBrook Press.
- Carter, Jimmy. 1999b. President Carter was interviewed by Bob Abernethy of PBS’ “Religion & Ethics Newsweekly” – a production of Thirteen/WNET New York; October 1999. Transcript prepared by Burrelle’s Information Services, Livingston, NJ. © 1999 Educational Broadcasting Corporation.
- Carter, Jimmy. 2002. Nobel Lecture (Oslo, December 10, 2002). Stockholm, Sweden. © The Nobel Foundation 2002.
- Caspar, Max. 1993. *Kepler*. New York: Dover Publications, Inc.
- Castell, Alburey and Donald M. Borchert - editors. 1988. *An Introduction to Modern Philosophy*. Fifth Edition. New York: Macmillan Publishing Company.
- Castle, Tony, ed. 2002. *A Treasury of Christian Wisdom: Two Thousand Years of Christian Lives and Quotations*. London: Hodder & Stoughton Ltd.
- Chain, Ernst Boris. 1971. “Social Responsibility and the Scientist in Modern Western Society,” *Perspectives in Biology and Medicine*, Spring 1971, Vol. 14, No. 3, pp. 347-369.
- Chakravarty, Amiya, ed. 1961. *A Tagore Reader*. New York: The Macmillan Company.
- Chapman, Marian. 1998. “The Necessity of Prayer,” in *Journal of Spiritual Bodywork*. January, ISSN 1079-8390, Vol. 3, No. 2, USA.
- Christie, James. 2002. “Religion and Science: Converging Quests”. *The United Church Observer*. January. Toronto, Canada.
- Churchill, Winston S. 1974. *The Complete Speeches of Winston S. Churchill*. Edited by Robert Rhodes James. Volume VII (1943-1949) & Volume VIII (1950-1963). New York and London: Chelsea House Publishers.
- Clark, Robert E. D. 1972. *Science and Christianity: A Partnership*. California: Pacific Press.
- Clark, Ronald W. 1973. *Einstein: The Life and Times*. London: Hodder and Stoughton Ltd.
- Clark, Ronald W. 1985. *The Life of Ernst Chain: Penicillin and Beyond*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Clausen, Benjamin L. 1995. “Can a Scientist Also Be a Christian?” *College and University Dialogue* (An International Journal of Faith, Thought, and Action), 7 (3): 8-10. Silver Spring, MD, USA.
- Coday, Dennis. 2000. “Light and salt in Korean society,” in *National Catholic Reporter*. October 27, 2000. (Special to the NCR, Bangkok). Kansas City, MO, The National Catholic Reporter Publishing Company.
- Coley, Noel G. & Vance M.D. Hall, eds. 1980. *Darwin to Einstein: Primary Sources on Science and Beliefs*. Longman and the Open University Press.
- Collins, A. Loyd. 1988. “The Hand of Almighty God in American History,” in *Sword of the Lord*. (24 June 1988). Murfreesboro, Tennessee: Sword of the Lord Foundation.
- Compton, Arthur H. 1935. *The Freedom of Man*. (The Terry Lectures.) New Haven: Yale University Press.
- Compton, Arthur H. 1936. Quoted in *Chicago Daily News* (Magazine Section, Issue of April 12). Chicago, USA.
- Compton, Arthur H. 1949. *Man’s Destiny in Eternity*. A Symposium (The Garvin lectures). Boston: Beacon Press.

- Compton, Arthur H. 1956. *Atomic Quest: A Personal Narrative*. New York: Oxford University Press.
- Compton, Arthur H. 1958. Quoted in *Current Biography*. Vol. 19, September, No. 8. New York: H. W. Wilson Company.
- Copernicus, Nicolaus. 1873. *De revolutionibus orbium caelestium* (On the Revolutions of the Celestial Spheres). Thorn: Societas Copernicana.
- Copernicus, Nicolaus. 2004. *Three Copernican Treatises*. New York: Dover Publications, Inc.
- Cousins, Margaret. 1993. *The Story of Thomas Alva Edison*. New York: Random House.
- Cragg, Gerald R. 1970. *The Church and the Age of Reason 1648-1789*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Crites, Stephen. 1998. *Dialectic and Gospel in the Development of Hegel's Thinking*. The Pennsylvania State University Press.
- Darwin, Charles R. 1928. *The Origin of Species by Means of Natural Selection*. With Introduction by W. R. Thompson, [1872], Everyman's Library. London: J. M. Dent & Sons, 6th edition, 1928, reprint.
- Darwin, Charles. 1964. *The Origin of Species*. New York: New American Library.
- Darwin, Charles R. 1993. *The Correspondence of Charles Darwin*, [Vol. 8 - 1860]. Cambridge: Cambridge University Press. (See also Miles 2001).
- Darwin, Charles R. 1995. Quoted in *The Life of Charles Darwin*, [1st Edition - 1902], Francis Darwin – author. London: Senate, 1995, reprint.
- Davis, E. A. (ed.). 1998. *Nevill Mott: Reminiscences and Appreciations*. London: Taylor & Francis Ltd.
- da Vinci, Leonardo. 1970. *The Notebooks of Leonardo da Vinci*. (Trans. Jean Paul Richter). 2 vols. New York: Dover Publications.
- de Beauvoir, Simone. 1981. *La cérémonie des adieux*. Paris: Gallimard.
- de Bruyne, Norman. 1984. "A Personal View of the Cavendish 1923-30," in *Cambridge in the Thirties*. Ed. Dr. John Hendry. Bristol: Adam Hilger Ltd.
- de Klerk, F. W. 1992a. Speech on the result of the Referendum (delivered on the steps of Tuynhuys, March 18, 1992). Published by "The F. W. de Klerk Foundation", Cape Town, South Africa.
- de Klerk, F. W. 1992b. Address at the opening of the fourth session of the ninth Parliament of the Republic of South Africa (24 January 1992, Friday). Published by "The F. W. de Klerk Foundation", Cape Town, South Africa.
- de Klerk, F. W. 1997. Speech on the principles of forgiveness and reconciliation, given at Coventry Cathedral. September 2, 1997, Coventry, UK. Published by "The F. W. de Klerk Foundation", Cape Town, South Africa.
- de Klerk, F. W. 2000. Speech on the *Spiritual and Ethical Foundations of the Globalising World*, delivered at the *Forum 2000 Conference* (17 October 2000, Prague Castle, Czech Republic). The Forum 2000 Foundation and the Nippon Foundation. Published by "The F. W. de Klerk Foundation", Cape Town, South Africa.
- de Purucker, Gottfried. 1940. *The Esoteric Tradition*. California: Theosophical University Press.
- Descartes, René. 1901. *The Philosophy of Descartes: Containing the Method, Meditations, and Other Works*. Translated by John Veitch. New York: Tudor Publishing Co.
- Descartes, René. 1950. "Les Meditations," in *The Meditations and Selections from the Principles of René Descartes*. La Salle, Illinois: Open Court Publishing Co.
- Drake, Stillman. 1957. *Discoveries and Opinions of Galileo*. New York: Doubleday Anchor Books.

- Draper, Edythe, ed. 1992. *Draper's Book of Quotations for the Christian World*. Wheaton, Illinois: Tyndale House Publishers, Inc.
- DuBose, Francis M., ed. 1979. *Classics of Christian Missions*. Nashville, Tennessee: Broadman Press.
- Dukas, Helen, and Banesh Hoffmann, eds. 1979. *Albert Einstein: The Human Side. (New Glimpses from His Archives)*. Princeton University Press.
- Dunnington, Guy Waldo. 2004. *Carl Friedrich Gauss: Titan of Science*. Washington, D.C.: The Mathematical Association of America.
- Easterbrook, Gregg. 1997. "Science and God: A Warming Trend?" ("Of Lasers and Prayer"). *Science*. Vol. 277: 890-893; August 15. AAAS.
- Eccles, John C. 1979. *The Human Mystery*. (The Gifford Lectures, University of Edinburgh, 1977-1978). Berlin: Springer International.
- Eccles, John C. 1984. "Modern Biology and the Turn to Belief in God," in *The Intellectuals Speak Out about God: A Handbook for the Christian Student in a Secular Society*, ed. Roy A. Varghese. (Preface by the former United States President Ronald Reagan). Chicago, IL: Regnery Gateway.
- Eccles, John C. 1984a. "A conversation with Sir John Eccles." *U.S. News & World Report*; December 10; 80.
- Eccles, John C. 1990. A letter to Erika Erdmann. (December 19, 1990).
- Eccles, John C. 1991. *Evolution of the Brain: Creation of the Self*. London: Routledge.
- Eccles, John C. 1994. *How the Self Controls Its Brain*. Berlin: Springer-Verlag.
- Eggenstein, Kurt. 1984. *The Prophet J. Lorber Predicts Coming Catastrophes & the True Christianity*. St. Petersburg, Florida, USA: PU Valkyrie Publishing House. See also Max Planck, "Christlicher Glaube in moderner Gessellschaft." B. 2. *Im Bann der Natur*. S. 137.
- Eichman, Phillip. 1993. "The Christian Character of Michael Faraday as Revealed in His Personal Life and Recorded Sermons," in *Perspectives on Science and Christian Faith*, 43 (June 1993): 92-95. The Journal of the American Scientific Affiliation.
- Einstein, Albert. 1954. *Ideas and Opinions*. New York: Bonanza Books.
- Einstein, Albert. 1967. *Out of My Later Years*. Totowa, New Jersey: Littlefield, Adams and Co.
- Einstein, Albert. 1973. *Ideas and Opinions*. New York: Dell Publishing Company.
- Eliot, Thomas Stearns. 1934. *The Rock* (written on behalf of the forty-five Churches' Fund of the Diocese of London). London: Faber & Faber.
- Eliot, Thomas Stearns. 1939. *The Idea of a Christian Society* (the Cambridge Lectures). London: Faber & Faber.
- Eliot, Thomas Stearns. 1952. *The Complete Poems and Plays, 1909-1950*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Eliot, Thomas Stearns, ed. 1963. *A Choice of Kipling's Verse*. London: Faber and Faber, Ltd.
- Eliot, Thomas Stearns. 1967. "Notes towards the Definition of Culture," in *Christianity and Culture*. New York: Harcourt, Brace.
- Eliot, Thomas Stearns. 1988. "The Idea of a Christian Society," in *Christianity and Culture*. San Diego et al: Harcourt, Brace, Jovanovich. (See the first edition: *The Idea of a Christian Society*, 1939, London: Faber & Faber).
- Ericson, Edward E. 2000. "Alexander Solzhenitsyn: The high school physics-teacher-turned-novelist whose writings shook an empire." *Christian History Magazine*. Winter 2000, Vol. XIX, No. 1, Page 32. Carol Stream, Illinois: Christianity Today International.

- Etchegaray, Cardinal Roger. 2000. "All is Possible When We Rely on Christ." *L'Osservatore Romano* (Weekly Edition in English), 2 February 2000, p. 4, The Cathedral Foundation, Baltimore, MD.
- Eucken, Rudolf. 1914. *Can We Still Be Christians?* Trans. Lucy Judge Gibson. The Macmillan Company (Norwood Press, Norwood, Mass., USA).
- Euler, Leonhard. 1837. *Letters on Different Subjects in Natural Philosophy*. Volume 1. New York: Harper & Brothers.
- Farrell, Grace. 1976. "Seeing and Blindness: A Conversation with Isaac Bashevis Singer." *Novel: A Forum on Fiction* 9:2 (winter 1976): 151-164. See also *Isaac Bashevis Singer: Conversations*, 1992. Grace Farrell - editor. Jackson: University Press of Mississippi.
- Fosdick, Harry Emerson. 1961. *Dear Mr. Brown: Letters to a Person Perplexed about Religion*. New York: Harper and Brothers Publishers.
- French, Roger. 1994. *William Harvey's Natural Philosophy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Frenz, Horst, ed. 1969. *Nobel Lectures: Literature 1901 - 1967*. Amsterdam: Elsevier Publishing Company.
- Freud, Sigmund and William C. Bullitt. 1967. "Thomas Woodrow Wilson: 28th President of the United States." Boston: Houghton Mifflin Company. (The Riverside Press, Cambridge).
- Galilei, Galileo. 1989. *The Galileo Affair: A Documentary History*. Maurice A. Finocchiaro – editor. Berkeley: University of California Press.
- Garbedian, H. Gordon. 1939. *Albert Einstein: Maker of Universes*. New York and London: Funk and Wagnalls Company.
- Geison, Gerald L. 1995. *The Private Science of Louis Pasteur*. Princeton: Princeton University Press.
- Gellner, Christoph. 1997. "Between Respect and Revolt: Hermann Hesse and the Duality of all Religion" ("Zwischen Ehrfurcht und Revolte: Hesse und die Doppelgesichtigkeit aller Religion" - a lecture held in German by Prof. Dr. Christoph Gellner at the Hesse-tage, October 1996, in Calw - Maulbronn, Germany). Published in *Hesse Page Journal*, Vol.1, №9, 12/4/1997 (www.gss.ucsb.edu/projects/hesse/). Department of Germanic, Slavic and Semitic Studies, University of California, Santa Barbara, CA.
- Gilling, Dick and Robin Brightwell. 1982. *The Human Brain*. London: Orbis Publishing.
- Gliedman, John. 1982. "Scientists in Search of the Soul," *Science Digest*, 90 [7]: 77-79, 105, July.
- Goudge, T.A. 1967. "Thomas Henry Huxley," in *The Encyclopedia of Philosophy*. 8 vols. Paul Edwards, editor in chief. New York: Macmillan.
- Graves, Dan. 1996. *Scientists of Faith: Forty-Eight Biographies of Historic Scientists and Their Christian Faith*. Grand Rapids, MI: Kregel Resources.
- Green, Norman. 1998. "Master in the Shadows" (An interview with Isaac Bashevis Singer), in *Salon*, April 28. (Salon.com). San Francisco, NY and Washington, DC.
- Grenier, Cynthia. 1999. "Reading Sigrid Undset Today," in *Crisis* (a Catholic monthly magazine), 17, No. 2, (February 1999): 28-33. The Morley Institute, Inc. Washington, D.C.
- Grounds, Vernon C. 1945. *The Reason for Our Hope*. Chicago: Moody Press.
- Guéhenno, Jean. 1966. *Jean-Jacques Rousseau*. Translated from the French by John and Doreen Weightman. New York: Columbia University Press.
- Guitton, Jean. 1991. *Dieu et La Science: Vers Le Métaréalisme*. Paris: Grasset.
- Gunn, John Alexander. 1920. *Bergson and His Philosophy*. London: Methuen & Co.
- Haberman, Frederick, ed. 1972. *Nobel Lectures: Peace*. (Volume 2: 1926-1950). Published for the

- Nobel Foundation. Amsterdam: Elsevier Publishing Company.
- Haberman, Joshua O., ed. 1994. *The God I Believe in: Conversations about Judaism*. New York: Maxwell Macmillan International.
- Haeckel, Ernst. 1895. *Monism as Connecting Religion and Science: The Confession of Faith of a Man of Science*. Trans. J. Gilchrist. (1st English Edition - 1894). London: Adam and Charles Black.
- Halley, Henry. 1965. *Halley's Bible Handbook*. Revised edition. Grand Rapids: Zondervan Publishing House.
- Hamilton, Nigel. 1979. *The Brothers Mann*. New Haven: Yale University Press.
- Hammarskjöld, Dag. 1962. *Servant of Peace: A Selection of the Speeches and Statements of Dag Hammarskjöld, Secretary-General of the United Nations 1953-1961*. (Wilder Foote – editor). New York: Harper & Row.
- Hammarskjöld, Dag. 1964. *Markings*. Translation - W. H. Auden and Leif Sjöberg. Foreword by W. H. Auden. New York: Alfred A. Knopf.
- Hampson, Norman. 1969. *The First European Revolution, 1776-1815*. London: Thames and Hudson.
- Hargittai, Istvan, & Magdolna Hargittai, eds. 2004. *Candid Science IV: Conversations with Famous Physicists*. London: Imperial College Press.
- Harvey, William. 1989. *Anatomical Exercises on the Generation of Animals*. Toronto: Great Books of the Western World, William Benton, Publisher, Vol. 28.
- Hawking, Stephen W. 1988. *A Brief History of Time: From the Big Bang to Black Holes*. New York: Bantam Books.
- Hegel, G.W.F. 1895. *Lectures on the Philosophy of Religion, together with a Work on the Proofs of the Existence of God*. Vol.1. London: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co.
- Hegel, G.W.F. 1955. *Lectures on the History of Philosophy*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Heilbron, John L. 1986. *The Dilemmas of an Upright Man: Max Planck as Spokesman for German Science*. California: University of California Press.
- Heisenberg, Werner. 1958. *Physics and Philosophy: The Revolution in Modern Science*. New York: Harper and Row.
- Heisenberg, Werner. 1974. *Across the Frontiers*. (World Perspectives, Vol. 48). New York & San Francisco: Harper and Row Publishers.
- Hesse, Hermann. 1971. *Autobiographical Writings*. (Selected by Theodore Ziolkowski, translated by Denver Lindley). New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Hesse, Hermann. 1972. *Mein Glaube*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag. (Trans. V. Daskalova).
- Hesse, Hermann. 1974. *My Belief: Essays on Life and Art*. (Editor - Theodore Ziolkowski, translation - Denver Lindley). New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Hewish, Antony. 2002a. A letter to the compiler T. Dimitrov. May 27.
- Hewish, Antony. 2002b. A letter to the compiler T. Dimitrov. June 14.
- Hildebrand, Ulrich. 1988. "Das Universum - Hinweis auf Gott?", in *Ethos* (die Zeitschrift für die ganze Familie), No. 10, Oktober. Berneck, Schweiz: Schwengeler Verlag AG. Reprinted by permission of the publisher, Schwengeler Verlag AG.
- Hill, Harold. 1976. *From Goo to You by Way of the Zoo*. Plainfield, New Jersey: Logos International.
- Hobbes, Thomas. 1998. *Leviathan*. Oxford University Press.

- Hofmann, James R. 1996. *Andre-Marie Ampere: Enlightenment and Electrodynamics*. Cambridge University Press.
- Holt, Jim. 1997. "Science Resurrects God". *The Wall Street Journal*. December 24. Dow Jones & Co., Inc.
- Holton, Gerald. 2000. "Werner Heisenberg and Albert Einstein". *Physics Today*, Vol. 53, Issue 7. American Institute of Physics.
- Hoodbhoy, Pervez. 1991. *Islamic Science: Religious Orthodoxy and the Battle for Rationality*. London: Zed Books.
- Hubbard, Elbert. 1905. "Copernicus" (Vol. XVI, Jan. 1905, No. 1), in *Little Journeys to the Homes of Great Scientists*. New York: The Roycrofters.
- Huling, Franklin G. 2000. "Why Read the Bible?", in *Foundation* magazine. March - April. Los Osos, California, Fundamental Evangelistic Association.
- Hume, David. 1956. *The Natural History of Religion*. Ed. H. E. Root. London: A. & C. Black.
- Hume, David. 1977. "A Letter From a Gentleman to His Friend in Edinburgh," in *An Enquiry Concerning Human Understanding*. Indianapolis: Hackett Publishing Company. (1st ed. - London, 1748).
- Hume, David. 1978. *A Treatise of Human Nature*. Ed. L. A. Selby-Bigge; rev. edn. P. H. Nidditch. Oxford: Oxford University Press.
- Jammer, Max. 2002. *Einstein and Religion: Physics and Theology*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Janzen, Henry H., 2001. "The Atomic Bomb - a Mennonite Connection". *Canadian Mennonite* (bi-weekly Anabaptist/Mennonite periodical). Vol. 5, No. 3, February 12, Mennonite Publishing Service, Waterloo, Ontario, Canada.
- Jilek-Aall, Louise. 1990. *Working with Dr. Schweitzer: Sharing his Reverence for Life*. Blaine, WA: Hancock House Publishers Ltd.
- Johnston, Marjorie, ed. 1967. *The Cosmos of Arthur Holly Compton*. Introduction by Vannevar Bush. New York: Alfred A. Knopf, Inc.
- Jones, Abel J. 1913. *Rudolf Eucken: A Philosophy of Life*. London: T.C. & E.C. Jack.
- Jones, Henry Bence. 1870. *The Life and Letters of Faraday*, Vol. II. London: Longmans, Green, and Co.
- Joy, Charles and Melvin Arnold. 1948. *The Africa of Albert Schweitzer*. Boston: The Beacon Press.
- Kant, Immanuel. 1929. *Critique of Pure Reason*. Translated by Norman Kemp Smith. London: Macmillan. (1st Edition - 1781; Revised Edition - 1787).
- Kant, Immanuel. 1965. Quoted in *Halley's Bible Handbook*. Henry Halley. Grand Rapids: Zondervan Publishing House.
- Kant, Immanuel. 1978. *Lectures on Philosophical Theology*. Translated by Allen W. Wood and Gertrude M. Clark, with introduction and notes by Allen W. Wood. Ithaca: Cornell University Press.
- Kargon, Robert H. 1982. *The Rise of Robert Millikan*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Keenan, Marney Rich. 2001. "For many, prayers flow with powerful meanings - and bring miracles." *The Detroit News*. Wednesday, May 2. USA.
- Kelvin, Lord. 1871. "Address of Sir William Thomson, Knt., LL.D., F.R.S, President," in *Report of the Forty-First Meeting of the British Association for the Advancement of Science*, held at Edinburgh in August 1871, pages lxxxiv-cv. (See Seeger 1985a).
- Kelvin, Lord. 1889. Address of Sir William Thomson (May 23, 1889) at the annual meeting of the Christian Evidence Society, London, UK. (Quoted in *Heroes of the Telegraph* by John

- Munro, London, Religious Tract Society, 1891).
- Keynes, Geoffrey. 1966. *The Life of William Harvey*. Oxford: Clarendon Press.
- Kierkegaard, Søren. 1938. *Purity of Heart Is to Will One Thing*. Translated by Douglas V. Steere. New York: Harper & Row.
- Kierkegaard, Søren. 1963. *The Prayers of Kierkegaard*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Kim Dae-jung. 1987. *Prison Writings*. Berkeley: University of California Press.
- Kim Dae-jung. 1998a. Remarks by President Kim Dae-jung on the 50th Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights. April 16, 1998. Cheong Wa Dae. (Ref. No. 220). Office of the President, Republic of Korea.
- Kim Dae-jung. 1998b. Address at a Joint Meeting of the United States Congress. (June 10, 1998, Washington, D.C.) Cheong Wa Dae. (Ref. No. 571). Office of the President, Republic of Korea.
- Kim Dae-jung. 1999. The Philadelphia Liberty Medal Acceptance Speech. July 4, 1999. Cheong Wa Dae. (Ref. No. 431). Office of the President, Republic of Korea.
- Kim Dae-jung. 2000. Nobel Lecture (Oslo, December 10, 2000), in *Les Prix Nobel 2000* (Nobel prizes, presentations, biographies, and lectures). The Nobel Foundation 2000. Stockholm, Sweden: Almqvist & Wiksell International. Reprinted by permission of the Nobel Foundation.
- King, Martin Luther, Jr. 1955. Address to First Montgomery Improvement Association (MIA) Mass Meeting, at Holt Street Baptist Church. (5 December 1955, Montgomery, Alabama). The Estate of Martin Luther King, Jr., Atlanta, Georgia.
- King, Martin Luther, Jr. 1957a. 'Give Us the Ballot.' Address delivered at the Prayer Pilgrimage for Freedom (17 May 1957, Washington, D.C.). The Estate of Martin Luther King, Jr., Atlanta, Georgia.
- King, Martin Luther, Jr. 1957b. "The Birth of a New Nation." Sermon delivered at Dexter Avenue Baptist Church. (7 April 1957, Montgomery, Alabama). The Estate of Martin Luther King, Jr., Atlanta, Georgia.
- King, Martin Luther, Jr. 1967. "Where Do We Go From Here?," Annual Report Delivered at the 11th Convention of the Southern Christian Leadership Conference (16 August 1967, Atlanta, Georgia). The Estate of Martin Luther King, Jr., Atlanta, Georgia.
- King, Martin Luther, Jr. 1983. *The Words of Martin Luther King, Jr.* (Selected by Coretta Scott King). New York: Newmarket Press.
- Kipling, Rudyard. 1989. *Rudyard Kipling, Complete Verse: Definitive Edition*. Garden City, New York: Anchor Press/Doubleday & Company, Inc.
- Kohn, Walter. 2001a. "Dr. Walter Kohn: Science, Religion, and the Human Experience." An interview in *The Santa Barbara Independent*. (July 26, 2001). Dr. Kohn was interviewed by John F. Luca. Santa Barbara, CA.
- Kohn, Walter. 2001b. *Reflections of a Physicist after an Encounter with the Vatican and Pope John Paul II*. The inaugural address at Templeton Research Lectures "Science, Religion, and the Human Experience". Institute for Theoretical Physics. (April 20, 2001). University of California at Santa Barbara.
- Kohn, Walter. 2002. A letter to the compiler T. Dimitrov. May 23.
- Lai, C.H. and Kidwai, Azim, (eds.) 1989. *Ideals and Realities: Selected Essays of Abdus Salam*. Singapore: World Scientific Publishing Co. Ltd.
- Lamont, Ann. 1993. "James Joule: The great experimenter who was guided by God," in *Creation Magazine*. Volume 15, Issue 2, pp. 47-50. March 1993. Queensland, Australia: Answers in

Genesis.

- Lamont, Ann. 1995. *21 Great Scientists Who Believed the Bible*. Queensland, Australia: Creation Science Foundation (Answers in Genesis).
- Lari, Sayyid M. M. 1978. *Knowing God* (Part I of III, Perfecting Man's Faith and Conviction). Translation - F. J. Goulding. Office for the Diffusion of Islamic Culture Abroad.
- Lenger, John. 2001. "Murray: Surgeon with soul: Nobel's memoir mixes science and humanity," in *Harvard University Gazette*, October 4. Cambridge, MA.
- Leibniz, Gottfried Wilhelm. 1898. *The Monadology and Other Philosophical Writings*. Trans. Robert Latta. Oxford: Clarendon Press.
- Leibniz, Gottfried Wilhelm. 1976. *Philosophical Papers and Letters*. (Leroy E. Loemker – editor). Boston: D. Reidel Publishing Company.
- Lindberg, David C., and Ronald L. Numbers, eds. 1986. *God and Nature: Historical Essays on the Encounter between Christianity and Science*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Lindley, David. 2004. *Degrees Kelvin: A Tale of Genius, Invention, and Tragedy*. Washington, D.C.: Joseph Henry Press.
- Link, Arthur S., ed. 1966. *The Papers of Woodrow Wilson*. Volume 1. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Link, Arthur S., ed. 1977. *The Papers of Woodrow Wilson*. Volumes 23-31. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Locke, John. 1989. *The Correspondence of John Locke*. Oxford University Press.
- Locke, John. 2000. *The Reasonableness of Christianity: As Delivered in the Scriptures*. Oxford University Press.
- Long, Edward LeRoy. 1952. *Religious Beliefs of American Scientists*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Malcolm, Norman. 2001. *Ludwig Wittgenstein: A Memoir*. Oxford University Press.
- Mandela, Nelson. 1992. Speech at the Zionist Christian Church Easter Conference (Moria, 20th April 1992). African National Congress (ANC Historical Documents Archive). Johannesburg, South Africa.
- Mandela, Nelson. 1994. Speech at the Zionist Christian Church Easter Conference (Moria, 3 April 1994). African National Congress (ANC Historical Documents Archive). Johannesburg, South Africa.
- Mandela, Nelson. 1998. Address at the First Triennial Conference of the Methodist Church of South Africa (Durban, 17 July 1998). Issued by the Office of the President. African National Congress (ANC Historical Documents Archive). Johannesburg, South Africa.
- Mandela, Nelson. 1999. Speech, delivered at the Parliament of the World's Religions, (5 December 1999, Cape Town). African National Congress (ANC Historical Documents Archive). Johannesburg, South Africa.
- Mandela, Nelson. 2003. *In His Own Words*. New York: Little Brown and Company.
- Maney, Kevin. 2001. "Great Minds Reflect on How God Fits into the Equation." ("Will Religion Survive?"). *USA Today*. Tuesday, March 27.
- Manuel, Frank E. 1974. *The Religion of Sir Isaac Newton*. London: Oxford University Press.
- Marconi, Guglielmo. 1931. An inaugural address at the founding of Vatican Radio. February 12. Vatican City.
- Marconi, Guglielmo. 1934. A scientific address to the International Congress of Electro-Radio Biology. September 10. Venice, Italy.

- Marconi, Guglielmo. 1942. Quoted in *Another Thousand Radio Replies* (Volume 3), pp. 20-21, Items 85 & 86, Copyright 1942. Imprimatur: Joannes Gregorius Murray, Archiepiscopus Sancti Pauli (Archbishop of Minneapolis), die 27a Dec., 1941, Minnesota.
- Marconi, Maria Cristina. 1995. *Mio Marito Guglielmo*. R.C.S. Libri e Grandi Opere S.p.A. Milano: Rizzoli. (Trans. Raina Castoldi).
- Margenau, Henry. 1985. "Why I Am a Christian", in *Truth* (An International, Inter-disciplinary Journal of Christian Thought), Vol. 1. Truth Inc., in cooperation with the Institute for Research in Christianity and Contemporary Thought, the International Christian Graduate University, Dallas Baptist University and the International Institute for Mankind. USA.
- Margenau, Henry, and Roy A. Varghese, eds. 1997. *Cosmos, Bios, Theos: Scientists Reflect on Science, God, and the Origins of the Universe, Life, and Homo sapiens*. 4th ed. Chicago and La Salle, Illinois: Open Court Publishing Company.
- Mauriac, François. 1963. *What I Believe*. New York: Farrar, Straus and Company.
- Mauriac, François. 1964. *Anguish and Joy of the Christian Life*. Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press. (See also the edition of Dimension Books, Denville, N. J., 1964).
- Mauriac, François. 1970. "The Death of Andre Gide", in *Gide, A Collection of Critical Essays*. New York: Prentice Hall.
- Mauriac, François. 1978. *Life of Jesus*. (Translation - Julie Kernan). Allen, Texas: Thomas More Publishing.
- Mauriac, François. 1999. *Holy Thursday: An Intimate Remembrance*. (A prefatory meditation by Mother Teresa of Calcutta). Manchester, NH: Sophia Institute Press.
- McDowell, Josh and Don Stewart, eds. 1990. *Concise Guide to Today's Religions*. Amersham-on-the-Hill, Bucks, England: Scripture Press. (First published in the USA by Here's Life Publishers, Inc., 1983).
- Meyer, Gabriel. 1996. "Pontifical Science Academy Banks on Stellar Cast." *National Catholic Register* (a weekly Catholic newspaper, founded in 1927). December 1-7. Circle Media, Inc., North Haven, CT.
- Miles, Sara Joan. 2001. "Charles Darwin and Asa Gray Discuss Teleology and Design," in *Perspectives on Science and Christian Faith*, 53 (September 2001): 196-201. The Journal of the American Scientific Affiliation.
- Millikan, Robert A. 1925. "A Scientist's God," in *Collier's*, The National Weekly. October 24. Collier's Publishing Company.
- Millikan, Robert A. 1930a. *Science and Religion*. New Haven: Yale University Press.
- Millikan, Robert A. 1930b. *Science and the New Civilization*. New York: Macmillan.
- Millikan, Robert A. 1950. *The Autobiography of Robert A. Millikan*. New York: Prentice-Hall, Inc.
- Milosz, Czeslaw. 1984. *The Land of Ulro (Memoirs)*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Milosz, Czeslaw. 2001. "If Only This Could Be Said," in *To Begin Where I Am*, edited by Bogdana Carpenter and Madeline G. Levine. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Moldovan, Russel. 2000. "Martin Luther King, Jr.: No Christian played a more prominent role in the century's most significant social justice movement." *Christian History Magazine*. Winter 2000, Vol. XIX, No. 1. Carol Stream, Illinois: Christianity Today International.
- Molnar, Thomas. 1982. "Jean-Paul Sartre, RIP: A Late Return," in *National Review*, Vol. 34, Issue 11, (11 June 1982), p. 677. New York: National Review.
- Monk, Ray. 1991. *Ludwig Wittgenstein: The Duty of Genius*. London: Vintage.
- Monod, Jacques. 1971. *Chance and Necessity: An Essay on the Natural Philosophy of Modern Biology*. New York: Vintage Publications.

- Mooney, Edward. 1991. *Knights of Faith and Resignation: Reading Kierkegaard's Fear and Trembling*. New York: State University of New York Press.
- Moore, Walter John. 1990. *Schrödinger: Life and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Moraes, Dom, ed. 1975. *Voices for Life: Reflections on the Human Condition*. New York: Praeger Publishers.
- Morris, Henry M. 1982. *Men of Science, Men of God*. Green Forest, Arkansas: Master Books, Inc.
- Morrow, Louis LaRavoire. 1949. "Some Catholic Scientists." in *My Catholic Faith: A Manual of Religion*. Kenosha, Wisconsin, USA: My Mission House.
- Mott, John R. 1900. *The Evangelization of the World in This Generation*. New York: Student Volunteer Movement for Foreign Missions.
- Mott, John R. 1904. *The Pastor and Modern Missions: A Plea for Leadership in World Evangelization*. New York: Student Volunteer Movement for Foreign Missions.
- Mott, John R. 1944. *The Larger Evangelism: The Sam P. Jones Lectures at Emory University, 1944, Atlanta, Georgia*. New York: Abingdon-Cokesbury Press.
- Mott, Nevill Francis, ed. 1991. *Can Scientists Believe?* London: James & James Science Publishers Ltd.
- Murray, Joseph E. 1991. Autobiography, in *Les Prix Nobel 1990*. The Nobel Foundation. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Murray, Joseph E. 2001. *Surgery of the Soul: Reflections on a Curious Career*. Nantucket, Mass., Science History Publications.
- Nardini, Bruno. 1999. *Leonardo: Portrait of a Master (Vita di Leonardo)*. Florence – Milan: Giunti Editore S.p.A.
- Neff, Merlin L. 1952. *The Glory of the Stars*. Mountain View, California: Pacific Press Publishing Association.
- Newton, Isaac. 1687. *Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica*. First edition. London: Printed by Joseph Streater by order of the Royal Society.
- Newton, Isaac. 2003. *Observations upon the Prophecies of Daniel and the Apocalypse of St. John*. Montana, USA: Kessinger Publishing.
- Newton, James D. 1989. *Uncommon Friends: Life with Thomas Edison, Henry Ford, Harvey Firestone, Alexis Carrel, and Charles Lindbergh*. New York: Harvest Books.
- Oates, Stephen B. 1982. *The Life of Martin Luther King, Jr.* New York: Harper and Row Publishers.
- Ozick, Cynthia. 1989. "A Critic at Large: T.S. Eliot at 101." *The New Yorker*, November 20.
- Palmer, Norris W. 1997. "Should I Baptize My Robot? What Interviews with Some Prominent Scientists Reveal about the Spiritual Quest," in *The Center for Theology and the Natural Sciences Bulletin*, Vol. 17, No. 4. University of California at Berkeley.
- Parton, James. 1884. *Life of Voltaire*, Vol. II. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Pascal, Blaise. 1910. *Pensées (Thoughts)*. Translation – W. F. Trotter. The Harvard Classics, Vol. 48. Ed. Charles W. Eliot. New York: P. F. Collier & Son. (1st Edition - 1660).
- Penzias, Arno A. 1983. "Thinking about the Universe" (Address by Dr. Arno A. Penzias on the occasion of being awarded the 1983 Joseph Handleman Prize in Science.) 57th Annual Convocation of the Jewish Academy of Arts & Sciences, May 11, 1983.
- Pérez Esquivel, Adolfo. 1981. Nobel Lecture and Acceptance Speech in *Les Prix Nobel 1980*. The Nobel Foundation. Stockholm, Sweden: Almqvist and Wiksell International.

- Pession, Giuseppe. 1941. *Guglielmo Marconi*. (I Grandi Italiani). Torino: Unione Tipografico - Editrice Torinese.
- Philip, T. V. 1999. *Edinburgh to Salvador: Twentieth Century Ecumenical Missiology*. The Indian Society for Promoting Christian Knowledge and Christava Sahitya Samithy, Delhi, India.
- Philip, T. V. 2000. *The Kingdom of God is Like This*. The Indian Society for Promoting Christian Knowledge and Christava Sahitya Samithy, Kerela, India.
- Phillips, William D. 1998a. A public statement at Millennium Lecture Series. March 6. The White House (Office of the Press Secretary). Washington, USA. Reprinted by permission of William D. Phillips.
- Phillips, William D. 1998b. "Autobiography", in *Les Prix Nobel 1997*. The Nobel Foundation. Stockholm, Sweden: Almqvist and Wiksell International. (See also *Nobel Lectures in Physics: 1996-2000*. Gosta Ekspong - editor. London: Imperial College Press. 2003).
- Phillips, William D. 1999. *Almost Absolute Zero: The Story of Laser Cooling and Trapping*. A public lecture at the American Scientific Affiliation 54th Annual Meeting (July 30 - August 2, 1999). John Brown University. Siloam Springs, Arkansas. Reprinted by permission of William D. Phillips.
- Phillips, William D. 2002a. *Ordinary Faith, Ordinary Science*. A public lecture at the conference "Science and the Spiritual Quest II" (April 20; Interdisciplinary University of Paris). UNESCO World Headquarters, Salle 1, Paris. Reprinted by permission of William D. Phillips.
- Phillips, William D. 2002b. A letter to the compiler T. Dimitrov. May 19. Reprinted by permission of William D. Phillips.
- Phillips, William D. 2002c. A letter to the compiler T. Dimitrov. May 31. Reprinted by permission of William D. Phillips.
- Picknett, Lynn, ed. 1990. *The Encyclopedia of the Paranormal*. Macmillan London Limited.
- Pierhal, Jean. 1957. *Albert Schweitzer: The Story of His Life*. New York: Philosophical Library Inc.
- Planck, Max. 1958. *Religion und Naturwissenschaft*. Leipzig: Johann Ambrosius Barth Verlag. XIV Auflage. (Trans. Adam Roman).
- Planck, Max. 1977. *Where Is Science Going?* New York: W. W. Norton.
- Popper, Karl. 1968. "Berkeley's Anticipation of Mach and Einstein," in *Locke and Berkeley*, ed. C. B. Martin & D. M. Armstrong. London: Macmillan.
- Popper, Karl and John C. Eccles. 1977. *The Self and Its Brain*. Berlin, New York: Springer International.
- Popper, Karl. 1992. "A Note on Berkeley as Precursor of Mach and Einstein," in *Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Rabi, Isidor Isaac. 1999. Quoted in *Physics Today* (Sept. 1999): 38, American Institute of Physics. See also Kenell J. Touryan, "From Objective-Realism to Subjective-Relativism: Can We Find a Golden Mean?", in *Perspectives on Science and Christian Faith*, 53 (September 2001): 188-195. The Journal of the American Scientific Affiliation.
- Ratter, Magnus C. 1950. *Albert Schweitzer: Life and Message*. Boston: The Beacon Press.
- Ray, John. 1717. *The Wisdom of God Manifested in the Works of the Creation*. London: Printed by R. Harbin, for William Innys, at the Prince's Arms in St. Paul's Church Yard.
- Rayleigh, Lord. 1899-1920. *Scientific Papers*. 6 volumes. Cambridge: Cambridge University Press.
- Redman, Ben Ray, ed. 1963. *The Portable Voltaire*. New York: Viking Press.
- Rhees, Rush. 1981. *Ludwig Wittgenstein: Personal Recollections*. Oxford: Basil Blackwell.
- Rhees, Rush. 1984. *Recollections of Wittgenstein*. Oxford University Press.

- Richardson, Owen. 1970. "Joseph J. Thomson," in *The Dictionary of National Biography, 1931-1940*. L. G. Wickham Legg - editor. Oxford University Press.
- Rigden, John S. 1999. "Isidor Isaac Rabi: Walking the Path of God," in *Physics World* magazine, (November 1999), Vol. 12, No. 11, pp. 27-31. Bristol, UK: Institute of Physics Publishing Ltd.
- Rigden, John S. 2000. *Rabi: Scientist and Citizen*. Harvard University Press.
- Roosevelt, Theodore. 1953. *The Theodore Roosevelt Treasury*. Hermann Hagedorn - editor. New York: G. P. Putnam's Sons.
- Roosevelt, Theodore. 1956. *The Free Citizen* (Selections from his writings). Hermann Hagedorn - editor. New York: The Macmillan Company.
- Rosen, Steven. 1987. *Food for the Spirit: Vegetarianism and the World Religions*. (Preface by Isaac Bashevis Singer). New York: Bala Books.
- Ross, Hugh. 1991. *The Fingerprint of God*. 2nd edition. Orange, California: Promise Publishing Co.
- Ross, Ronald. 1975. *Exile* (21 August 1897). Quoted in J. K. Crellin's article "Ronald Ross," in the *Dictionary of Scientific Biography*, vol. XI, p. 557. New York: Charles Scribner's Sons.
- Rousseau, Jean-Jacques. 1911. *Emile*. Trans. Barbara Foxley. Everyman's Library. London: J. M. Dent and Sons. (1st Edition - 1762).
- Rupp, Ernest Gordon. 1975. *I Seek My Brethren: Bishop George Bell and the German Churches*. London: Epworth Press.
- Salam, Abdus. 1976. An interview for the *New Scientist*. (26 August 1976). Interviewer - Dr. Robert Walgate.
- Salam, Abdus. 1987. *The Future of Science in Islamic Countries*. An address to the Islamic Summit. January. Kuwait.
- Salam, Abdus. 1990. "Poor As a Nation". *The Review of Religions*. June. (Reprinted from the magazine *Tahzeebul Akhlaq*, Aligarh Muslim University, India. January 1986; trans. Zakaria Virk).
- Sartre, Jean-Paul. 1957. *Existentialism and Human Emotions*, NJ: The Citadel Press, Inc.
- Sartre, Jean-Paul. 1982. Quoted in Thomas Molnar's article "Jean-Paul Sartre, RIP: A Late Return," in *National Review*, Vol. 34, Issue 11, (11 June 1982), p. 677. New York: National Review.
- Sartre, Jean-Paul. 1988. "Existentialism Is a Humanism," in *An Introduction to Modern Philosophy*. Alburey Castell and Donald M. Borchert - editors. New York: Macmillan Publishing Company, 1988.
- Sartre, Jean-Paul and Benny Levy (editor). 1996. *Hope Now: The 1980 Interviews*. Translated by Adrian Van den Hoven, with an introduction by Ronald Aronson. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Schaefer, Henry. 2004. *Science and Christianity: Conflict or Coherence?* Watkinsville, Georgia: The Apollos Trust. (The University of Georgia).
- Schaefer, Udo. 1983. *The Imperishable Dominion*. Oxford: George Ronald Publishers Ltd.
- Schawlow, Arthur L. 1998. *Optics and Laser Spectroscopy, Bell Telephone Laboratories, 1951-1961, and Stanford University Since 1961*, an oral history conducted in 1996 by Suzanne B. Riess (Interviewer/Editor), Regional Oral History Office, The Bancroft Library, University of California, Berkeley.
- Schilpp, Paul A., ed. 1951. *Albert Einstein: Philosopher-Scientist*. New York: Tudor Publishing Company.
- Schlessinger, Bernard S., and June H. Schlessinger, eds. 1991. *The Who's Who of Nobel Prize*

Winners, 2nd ed. Phoenix, Arizona: Oryx Press.

- Schlessinger, Bernard S., and June H. Schlessinger, eds. 1996. *The Who's Who of Nobel Prize Winners, 1901-1995*, 3rd ed. Phoenix, Arizona: Oryx Press.
- Schrödinger, Erwin. 1954. *Nature and the Greeks*. Cambridge University Press.
- Schrödinger, Erwin. 1958. *Mind and Matter*. Cambridge University Press.
- Schrödinger, Erwin. 1984. "General Scientific and Popular Papers," in *Collected Papers*, Vol. 4. Vienna: Austrian Academy of Sciences. Friedr. Vieweg & Sohn, Braunschweig/Wiesbaden.
- Schweitzer, Albert. 1933. *Out of My Life and Thought: An Autobiography*. New York: Henry Holt and Company, Inc.
- Schweitzer, Albert. 1948. *On the Edge of the Primeval Forest and More from the Primeval Forest*. Translated by C. T. Champion. New York: MacMillan. (See also the English edition - London: A. & C. Black, 1922).
- Schweitzer, Albert. 1969. *Reverence for Life*. (Ulrich Neuenschwander - editor; Reginald H. Fuller - translator). New York: Harper & Row.
- Schweitzer, Albert. 1988. *A Place for Revelation: Sermons on Reverence for Life*. Transl. David Larrimore Holland. New York: MacMillan Publishing Co.
- Seaver, George. 1947. *Albert Schweitzer: The Man and His Mind*. New York: Harper & Brothers Publishers.
- Seeger, Raymond. 1983. "Faraday, Sandemanian," in *The Journal of the American Scientific Affiliation*, 35 (June 1983): 101. The American Scientific Affiliation.
- Seeger, Raymond. 1985. "Boyle, Christian Gentleman," in *The Journal of the American Scientific Affiliation*, 37 (September 1985): 183-184. The American Scientific Affiliation.
- Seeger, Raymond. 1985a. "Kelvin, Humble Christian," in *The Journal of the American Scientific Affiliation*, 37 (June 1985): 99-101. The American Scientific Affiliation.
- Seeger, Raymond. 1986. "J. J. Thomson, Anglican," in *Perspectives on Science and Christian Faith*, 38 (June 1986): 131-132. The Journal of the American Scientific Affiliation.
- Segre, Emilio. 1984. *From Falling Bodies to Radio Waves*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Serrano, Miguel. 1966. *C.G. Jung and Hermann Hesse: A Record of Two Friendships*. New York: Schocken Books.
- Sinclair, Clive. 1983. *The Brothers Singer*. London, New York: Allison and Busby.
- Singer, Dorothea Waley. 1950. *Giordano Bruno: His Life and Thought*. With Annotated Translation of His Work, "On the Infinite Universe and Worlds." New York: Henry Schuman, Inc.
- Singer, Isaac Bashevis. 1979. Nobel Lecture (December 8, 1978), in *Les Prix Nobel 1978*. The Nobel Foundation. Stockholm, Sweden: Almqvist & Wiksell International. (See also *Nobel Lectures in Literature 1968-1980*. Sture Allen - editor. Singapore: World Scientific Publishing Co. 1994).
- Singer, Isaac Bashevis. 1984. Quoted in "Of Providence, Free Will and the Future of Learning," in *New York Times*, June 17, Sunday, Late City Final Edition Section 7. The New York Times Company.
- Slack, Gordy. 1997. "When Science and Religion Collide or Why Einstein Wasn't an Atheist: Scientists Talk about Why They Believe in God," in *Mother Jones* magazine. November/December. Foundation for National Progress/Mother Jones, San Francisco, CA. (See also Gordy Slack's article in *California Wild* magazine, Summer 1998, California Academy of Sciences).
- Slack, Gordy. 1998. "Faith in the Universe: Conversations with Cosmologists", *California Wild* (a

- Natural History magazine), Summer 1998, California Academy of Sciences, San Francisco, CA.
- Smidt, Kristian. 1961. *Poetry and Belief in the Work of T.S. Eliot*. New York: Humanities Press.
- Snow, C. P. 1968. *Variety of Men*. London: Readers Union, Macmillan.
- Söderblom, Nathan. 1933. *The Living God: Basal Forms of Personal Religion*. (The Gifford Lectures). London: Oxford University Press.
- Söderblom, Nathan. 1972. Quoted in *Nobel Lectures: Peace*. (Volume 2: 1926-1950). Frederick Haberman – editor. 1972. Amsterdam: Elsevier Publishing Company.
- Solzhenitsyn, Alexander. 1978. “A World Split Apart” (an address at Harvard College, June 8, 1978). Printed in *National Review*, July 7, 1978, pp. 836-855. New York: National Review.
- Solzhenitsyn, Alexander. 1983. “Men Have Forgotten God” (an address upon receiving the Templeton Prize for Progress in Religion, at Buckingham Palace, London, May 10, 1983). Printed in *National Review*, July 22, 1983, p. 874. New York: National Review.
- Solzhenitsyn, Alexander. 1984. “Men Have Forgotten God” (Introductory remarks and address upon receiving the Templeton Prize for Progress in Religion, at Buckingham Palace, London, May 10, 1983). Printed in *Orthodox America*, Issue 36, Vol. IV, No. 6, January. Translation - A. Klimoff. New York: Nikodemos Orthodox Publication Society.
- Spinoza, Benedict de. 1883. “Ethics,” in *The Chief Works of Benedict de Spinoza*, Vol. II, trans. with an introduction by Robert Harvey Monro Elwes. London: George Bell and Sons. (1st Edition - 1677).
- Spinoza, Benedict de. 1955. *On the Improvement of the Understanding. The Ethics. Correspondence*. New York: Dover Publications.
- Staguhn, Gerhard. 1992. *God’s Laughter*. New York: Kodansha International.
- Sunderland, Jabez T. 1899. “The Religion of Rudyard Kipling”, in *The New England Magazine*, July, Volume 20, Issue 5, pp. 604-612. Boston: New England Magazine Co.
- Tagore, Rabindranath. 1913. *Gitanjali (Song Offerings)*. Translation from Bengali - R. Tagore. Introduction - W. B. Yeats. New York and London: The Macmillan Company.
- Templeton, John M., ed. 1994. *Evidence of Purpose: Scientists Discover the Creator*. New York: The Continuum Publishing Co.
- Thee, Marek, ed. 1995. *Peace!* (Nobel Peace Prize Laureates’ Anthology). France, UNESCO Publishing.
- Thompson, Silvanus. 1976. *The Life of Lord Kelvin*. New York: Chelsea Publishing Company.
- Thomson, Joseph J. 1909. “The British Association at Winnipeg” [Inaugural Address]. *Nature* 81: 248-257. August 26.
- Tiner, John Hudson. 1975. *Isaac Newton: Inventor, Scientist, and Teacher*. Milford, Michigan: Mott Media.
- Tiner, John Hudson. 1977. *Johannes Kepler: Giant of Faith and Science*. Milford, Michigan: Mott Media.
- Tiner, John Hudson. 1990. *Louis Pasteur: Founder of Modern Medicine*. Milford, Michigan: Mott Media.
- Townes, Charles H. 1963. Quoted in *Current Biography*. Vol. 24, March, No. 1. New York: H. W. Wilson Company.
- Townes, Charles H. 1994. *A Life in Physics: Bell Telephone Laboratories and World War II, Columbia University and the Laser, MIT and Government Service, California and Research in Astrophysics*, an oral history conducted in 1991-1992 by Suzanne B. Riess (Interviewer/Editor), Regional Oral History Office, The Bancroft Library, University of

California, Berkeley.

- Townes, Charles H. 1995. *Making Waves*. New York: American Institute of Physics Press.
- Townes, Charles H. 2001. "Logic and Uncertainties in Science and Religion," in *Science and the Future of Mankind: Science for Man and Man for Science*. (The Proceedings of the Preparatory Session 12-14 November 1999 and the Jubilee Plenary Session 10-13 November 2000). Part II, pp. 296-309. Pontificiae Academiae Scientiarum Scripta Varia 99. Vatican City: The Pontifical Academy of Sciences. Reprinted by permission of Charles H. Townes.
- Townes, Charles H. 2002a. A letter to the compiler T. Dimitrov. May 24. Reprinted by permission of Charles H. Townes.
- Townes, Charles H. 2002b. *The Convergence of Science and Religion*. A public lecture at the conference "Science and the Spiritual Quest II" (April 19; Interdisciplinary University of Paris). UNESCO World Headquarters, Salle 1, Paris. Reprinted by permission of Charles H. Townes.
- Trepatschko, Anatoly. 1994. "Scholars Speak of God," in *Orthodox Life*, Vol. 44, № 6, November - December. New York: Jordanville.
- Trine, Ralph Waldo. 1936. *The Man Who Knew*. London: G. Bell and Sons Ltd.
- Tutu, Desmond Mpilo. 1985. Nobel Lecture (11 December 1984), in *Les Prix Nobel 1984*. The Nobel Foundation. Stockholm, Sweden: Almqvist and Wiksell International.
- Tutu, Desmond Mpilo. 1995. An Interview conducted by Dawn Engle & Ivan Suvanjiëff at Bishopscourt. (Thursday, July 20, 1995; see also Peacejam.org). 16 Bishopscourt Drive, Claremont, Cape Town, South Africa.
- Tutu, Desmond Mpilo. 1996. *The Rainbow People of God*. New York: Image Books, (Doubleday).
- Tutu, Desmond Mpilo. 1998. "Reconciliation in Post-Apartheid South Africa: Experiences of the Truth Commission" - an address delivered at the Nobel Peace Laureates Conference. (5 November 1998; Session 2). The Old Cabell Hall Auditorium, University of Virginia.
- Tutu, Desmond Mpilo. 2002. Sermon delivered on Wednesday, September 11, 2002 (Day of Prayer and Remembrance), at the Washington National Cathedral, Washington, DC.
- Undset, Sigrid. 1934. "Reply to a Parish Priest," in *Stages on the Road*, (trans. Arthur G. Chater). New York: Alfred A. Knopf.
- Undset, Sigrid. 1993. "Catholic Propaganda." In *Sigrid Undset: On Saints and Sinners*. (Proceedings of the Wethersfield Institute; Deal W. Hudson - Editor). Volume 6, pp. 232-272. Ignatius Press. San Francisco, CA.
- Undset, Sigrid. 1999. "Finding Faith," in *Crisis* (a Catholic monthly magazine). Vol. 13, No. 11, May. The Morley Institute, Inc. Washington, D.C.
- Urquhart, Brian. 1972. *Hammarskjöld*. New York: Alfred A. Knopf.
- VanDeMark, Brian. 2003. *Pandora's Keepers: Nine Men and the Atomic Bomb*. Boston: Little Brown & Company.
- Vetter, Herbert F., ed. 1997. *The Heart of God: Prayers of Rabindranath Tagore*. Boston and Tokyo: Charles E. Tuttle Co., Inc.
- Viereck, George S. 1929. "What Life Means to Einstein." *The Saturday Evening Post*. October 26. USA. (See also Albert Einstein, as cited in the German magazine *Geisteskampf der Gegenwart*, Gütersloh, 1930, S. 235).
- von Braun, Wernher. 1963. "My Faith: A Space-Age Scientist Tells Why He Must Believe in God," in *The American Weekly*. (February 10, 1963; p. 2). New York: The Hearst Corporation.
- von Braun, Wernher. 1972. Letter to the California State Board of Education. Read by Dr. John

- Ford to the California State Board of Education on September 14, 1972.
- Wald, George. 1954. "The Origin of Life," *Scientific American*, 191 [2]: 44-53, August.
- Wald, George. 1984. "Life and Mind in the Universe", *International Journal of Quantum Chemistry, Quantum Biology Symposium*, 11, (1984): 1-15. Copyright 1984 by John Wiley and Sons, Inc.
- Wald, George. 1989. "The Cosmology of Life and Mind." *Noetic Sciences Review*, No. 10, p. 10, Spring 1989. Institute of Noetic Sciences, California. (The article is adapted from *Synthesis of Science and Religion: Critical Essays and Dialogues* published by the Bhaktivedanta Institute, San Francisco, CA, 1988).
- White, Michael and John Gribbin. 2002. *Stephen Hawking: A Life in Science*. Washington, D.C.: Joseph Henry Press.
- Wiesel, Elie. 1982. *Night*. (Translation - Stella Rodway). New York: Bantam Books.
- Wilber, Ken. 1998. *The Essential Ken Wilber: An Introductory Reader*. Boston and London: Shambhala Publications.
- Williams, E.L. and G. Mulfinger. 1974. *Physical Science for Christian Schools*. Greenville, South Carolina: Bob Jones University Press.
- Wilson, Angus. 1978. *The Strange Ride of Rudyard Kipling: His Life and Works*. New York: Viking Press.
- Wilson, Woodrow. 1911. An Address at the Tercentenary Celebration of the Translation of the Bible into the English Language (Denver, Colorado, May 7, 1911). Quoted in General Assembly, Commonwealth of Kentucky, 2000 Regular Session, Senate Joint Resolution No. 57, p. 4, 29 March 2000, First Principles, Inc., American Restoration Projects, Crestwood, Kentucky.
- Witham, Larry. 2001. "Putting Faith in Science". *The Washington Times*. (22 October). USA.
- Wittgenstein, Ludwig. 1984. *Notebooks, 1914-1916*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Woodall, David L. 1997. "The Relationship between Science and Scripture in the Thought of Robert Boyle," in *Perspectives on Science and Christian Faith*, 49 (March 1997): 32. The Journal of the American Scientific Affiliation. See also Robert Boyle, 1981, *Seraphick Love*, Ann Arbor, University Microfilms International; (1st ed.: London, 1659).
- Yahya, Harun. 2002. *The Qur'an Leads the Way to Science*. Singapore: Nickleodeon Books.
- Yancey, Philip. 1999. "The Last Deist", in *Christianity Today*. April 5, Vol. 43, No. 4, p. 88. Carol Stream, Illinois: Christianity Today International.
- Ziolkowski, Theodore. 1965. *The Novels of Hermann Hesse: A Study in Theme and Structure*. Princeton: Princeton University Press.

ИЗТОЧНИЦИ НА БИОГРАФИЧНИТЕ ДАННИ:

- Allen, Sture, ed. 1994. *Nobel Lectures in Literature 1968-1980*. Singapore: World Scientific Publishing Co.
- Allen, Sture, ed. 1997. *Nobel Lectures in Literature 1991-1995*. Singapore: World Scientific Publishing Co.
- Britannica CD. 1997. Version 97. Encyclopaedia Britannica, Inc.
- Ekspong, Gosta, ed. 1997. *Nobel Lectures in Physics 1991-1995*. Singapore: World Scientific Publishing Co.

- Ekspung, Gosta, ed. 2003. *Nobel Lectures in Physics: 1996-2000*. London: Imperial College Press.
- Gillispie, Charles Couston, editor-in-chief. 1970-1980. *Dictionary of Scientific Biography*, 14 vols., Supplement I, and Index. New York: Charles Scribner's Sons.
- Frenz, Horst, ed. 1969. *Nobel Lectures: Literature*. (1901 - 1967). Amsterdam: Elsevier Publishing Company.
- Haberman, Frederick, ed. 1972. *Nobel Lectures: Peace*. (Volume 2: 1926-1950). Published for the Nobel Foundation. Amsterdam: Elsevier Publishing Company.
- Les Prix Nobel*. A series of all the Nobel lectures from 1901, with biographical notes, and presentation speeches, authorized by the Nobel Foundation. Stockholm, Sweden: Almqvist and Wiksell International. (See also the editions of Imprimerie Royale, P. A. Norstedt and Söner, Stockholm).
- The New Encyclopaedia Britannica*. 1990. 30 volumes. New York: Encyclopaedia Britannica, Inc.
- Ringertz, Nils, ed. 1997. *Physiology or Medicine 1991-1995*. (Nobel Lectures Including Presentation Speeches and Laureates Biographies). Singapore: World Scientific Publishing Co.
- Schlessinger, Bernard S., and June H. Schlessinger, eds. 1991. *The Who's Who of Nobel Prize Winners*, 2nd ed. Phoenix, Arizona: Oryx Press.
- Wasson, Tyler, ed. 1987. *Nobel Prize Winners: An H. W. Wilson Biographical Dictionary*. New York: The H. W. Wilson Company.

Тази **pdf-антология** се разпространява безплатно и може да бъде използвана само за некомерсиални цели. Ако желаете, можете да поставите линк към нашия сайт <http://nobelisti.com>

Печатното издание се разпространява в книжарници „**Пингвините**” и книжарници „**Хеликон**”.

Адрес на съставителя: tih777@yahoo.com